50.

JUBILEJNÍ ROČNÍK.

MUSEUM

VYD. PEKÁREK,
POŘADATEL.

1916

INSTITUTO PHILOSOPHICUM PRAHA

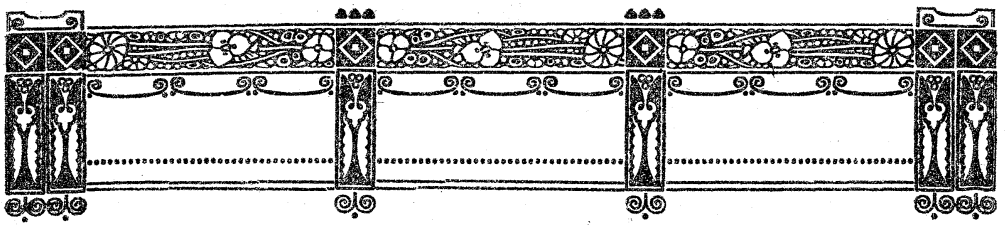

Ant. Horský (Br.):

Dál do let padesát!

Na hroby těch vás volám, bratři milí,
již dědictví nám zanechali stkvělé,
již církvi, vlasti srdce rozpůlili
v čas útisku a době záštím stmělé.

Nechať jim závist kapala jed v žití,
šli za hvězdou, jež trojím leskem svítí,
paprskem Dobra, Krásy, Pravdy věčné,
ti bojovníci Lásky nekonečné.

Embryon světla, zavlnění síly
v temnoty světa směle vypustili,
v zlost, která ve tvář slinu Pánu plila
a černou zradou vlast i národ bila.

Zde klekněm, bratři, ku vroucímu díku,
zde, na těch hrobech božích bojovníků,
ať věrnost církvi, vlasti přísaháme,
takovou věrnost, kterou smrt jen láme.

Nechť tmí se kolem černé hněvu mraky,
ať blesky srší nepřátel zlých zraky,
ať bijí nás a šlapají čest naši,
to naši silnou lásku neodstraší.

A talismanem svatým vyzbrojeni,
těch, kteří spí zde ve blaženém snění,
vždy hubit budem zrady símě klaté —
a nové v srdce sít: té Lásky velké, svaté!!

Museum v Museu.

(Řeč předsedy při oslavě 50letého jubilea Musea.)

Kolegové!

V těžkých, pohnutých dobách konáme dnes po více než ročním nuceném odpočinku schůzi „Růže Sušilovy", schůzi, jež má býti oslavou, pokud nám za těchto těžkých dob jest možno, vzácného jubilea padesátiletého trvání „Musea". Není nám možno nějakou okázalejší slavností oslaviti toto vzácné jubileum; neboť doby, těžké doby dolehly na naši drahou vlast, takže nebylo by ani důstojno, abychom my se zde radovali a pořádali velkolepé oslavy, zatím co spojenecká naše vojska v útrapách a s nasazením života snaží se zapuditi a podlomiti sílu sveřepých nepřátel. Jest proto nutno, abychom se omezili jen na nejnutnější při tomto padesátiletém výročí.

Padesát let. Dlouhých padesát let překonalo již naše „Museum". A vy se ptáte, drazí přátelé, jak možno to, že toto dítko naše, naší prací a námahou živené, překonalo těžké boje a nástrahy i překážky v cestu mu kladené, že vypučelo a vzmohlo se slabounké to kvítko, malá ratolest v úrodnou zemi vštípená v tak mohutný strom, že v stínu jeho hoví si dnes všichni bohoslovci československanští?

„Concordia parvae res crescunt" čtu jako heslo na úvodním listě prvního časopisu bohosloveckého „Jara". Ano, svornost, svornost to byla, jež chránila útlý ten stromek před mrazem nenávisti a pohrdání, svornost několika málo nadšenců pro svatou věc. Jen málo jich bylo! A přec těch několik jen nadšenců bylo semenem hořčičným, bylo kamenem uhelným, na nichž vzbudována celá velkolepá ta stavba půl století již odolávající větrům a bouřím nevděčného světa. Puzeni velkým slovem Apoštolovým „Caritas Christi urget me" chtěli již v bohosloví připraviti se na svůj vznešený úřad, úřad kazatelský, aby mluvou našeho lidu moravského mohli mu vštěpovati lásku a nadšení pro víru svatou a varovati je před vlky v rouše beránčím, kteří již tehdy snažili se vštípiti símě nevěry do srdcí otců našich.

Leč mnohý snad se otáže: Nač to, což nebyli syny českých matek tehdejší bohoslovci? Nač se tedy chtěli teprv cvičiti v češtině, kdyžtě již z domova česky uměli? Dovolte mi, milí přátelé, několika historickými reminiscencemi na otázky tyto odpověděti.

Prameny:

Dr. P. Vychodil: Fr. Sušil.
Dr. J. Samsour: Dějiny brněnského alumnátu.
J. Rudolecký: Z dějin brněnského alumnátu (Obzor 1905).
Jaro.
Concordia.
Museum r. I., II., III., IV., XXX., XLI.
Almanach z r. 1885.

Doba rakouského josefinismu byla dobou centralisace a germanisace. Na venkově i ve městech zakládány školy německé, čeština byla jen podružným předmětem. Ano, tak daleko dospěla naše mateřština, že byla jen popelkou oblíbenou u nejnižších vrstev národa. Lecjaký písařík vrchnostenský, ba i páni „francové" většinou synové českých matek domnívali se, že jsou k tomu povoláni, aby dávali svou inteligenci tím na jevo, že tupili náš jazyk český, mnohdy svůj vlastní jazyk mateřský. To patřilo tehdy k bon-tonu tak zvané inteligence. A střední školy? Český studentík vyšlý z preparandy, nenaučil-li se již tam styděti se za svou mateřštinu, pak k tomu nezvratně dospěl na střední škole. A z takových studentů stávali se bohoslovci. Ký tedy div, že i v bohosloví za svou mateřštinu se styděli, ji, bylo-li třeba, zapřeli, jen aby se jim nedostalo názvu „čecháček". Že mnohý úplně česky zapomněl, jest na bíledni. Po svěcení dostal se na venkov, dosud český! Jak potom měl kázati slovo Boží česky, kdyžtě česky buď neznal, buď se mluviti styděl? Není tedy divu, že gubernium vědouc o těchto nedostatcích českého kleru, tázalo se ordinariátu brněnského ze dne 10. března 1809, zda by se nemělo udělovati chovancům brněnského alumnátu vyučování v jazyku českém. Jaká odpověď byla dána, nevíme, dle všeho však asi záporná, poněvadž se česky nevyučovalo. Dekretem však gubernia ze dne 25. června 1810 bylo nařízeno, aby kandidáti stavu duchovního při vstupu do bohosloví ukázali znalost češtiny, stipendisté pak, aby se učili česky. Avšak ani tento dekret neměl valného účinku. Tak tomu bylo až do dob Kampelíkových, přes to že vyskytují se i v těchto dobách některé ojedinělé příklady vlasteneckého nadšení jako prof. Nediele, Ziak, Klácel a Sušil, jenž již jako bohoslovec snažil se získati druhy své národu. Teprv Fr. Cyril Kampelík, rodem Čech, neúnavnou svou prací, veřejným předčítáním tehdejších českých spisů a cvičením druhů v mluvnici české získal ze svých 39 kolegů I. roč. 8, z ostatních žádného pro dobrou věc. S tímto hloučkem nadšenců započal tedy Kampelík obrodnou práci v alumnátě. Jeho snahou založena i slovanská knihovna v alumnátě z knih po většině vyprošených. Založením této knihovny stal se brněnský alumnát středem vlastenců brněnských a z okolí. Představení alumnátu však neradi toto kvašení viděli. Nemohli však je zakázati, poněvadž mu na ochranu vystoupil šlechetný biskup Gindl, rodem Němec; ba dovolil jim na jejich prosby, aby směli svá probatická kázání konati v jazyku českém. Když však Kampelík nemohl pro svou obsáhlou činnost vyhověti předpisům ústavu a odešel, profesoři přičítajíce jeho neúspěchy práci národní, zakázali přednes básní a české mluvnice. Národní však uvědomění bylo tu i dále pěstěno, zvláště pak, když profesorem N. Z. stal se Sušil. Ačkoli přednášky své konal i on německy, přece dovedl v nich uložiti své vlastenecké cítění. Sušil stal se tak ohniskem, jak píše Adamec, z něhož hlavně zápaly lásky k církvi a národu na Moravě jako zahřívající paprsky vycházely. V době této založen i spolek „Slovan",

jenž však po odchodu Gindlově byl zakázán a nedlouho potom i knihovna česká či slovanská. Stejný osud potkal i slovanské akademie, jež zakázány byly ryt. Zelinkou na popud policie pro domnělý panslavismus. Tím ovšem byl život národní v alumnátě podlomen. Že nebyl úplně zničen, jest co děkovati Sušilovi, jenž sám bohoslovcům knihy české půjčoval a jejich národní uvědomění v koleji i mimo ni sílil. Tak tomu bylo až do r. 1848. Toho roku, kdy byla dána svoboda širokým vrstvám lidu, odvážili se i bohoslovci žádati za spravedlivou věc, obnovení českých probatik a za vrácení české knihovny, jež ladem ležela v tak zvaném sálu „zkušebném". K obojímu dostali bohoslovci povolení. Za dalších 10 let poměry ještě více se uklidnily, ač v bohosloví není možno pozorovati nějakou horlivější činnost vlasteneckou. Tak tomu bylo až do r. 1860.

Rok 1860 stal se mezníkem nového období národního rozvoje v alumnátě brněnském. Toho roku tmavé síně alumnátní uvítaly chladem svým nováčky, kteří láskou ke Kristu prodchnuti vstoupili do alumnátu, aby se stali vůdci našeho bodrého lidu. Mezi nimi byl i Vlad. Šťastný. Nesa si z domova hluboce zakořeněnou lásku k opuštěnému svému národu, s bolestí nesl neodvážnost svých druhův a proto postavil se jim v čelo, „aby je spojil v pevný, mohutný šik bojovníkův za vlast a církev." A Bůh požehnal jeho ideálnímu snažení a planoucímu nadšení pro dobro a krásno. Výsledek tohoto snažení záhy se objevil. Dne 1. května, kdy příroda plnou měrou rozlévá své jarní krásy po polích a lučinách, kdy něžné kvítky hlavinky své pestré tyčí k nebesům, aby krásou svou oslavovaly krásu Tvůrcovu, objevilo se i v našem alumnátě jarní kvítko, jak je horlivý a nadšený druh Šťastného Jos. Klíma nazývá; bylo to „Jaro", časopis redigovaný a vydávaný Vlad. Šťastným za přispění malého jen hloučku nadšenců.

Časopis nepatrný, psaný, dvakrát měsíčně vycházející o jednom archu, toť základ našeho „Musea". Skořápka drsná, ale jádro dobré; vždyť cílem a účelem „Jara" není nic jiného než cvičiti se v mateřštině, aby kněz obohativ se v alumnátě vědomostmi a duchem svaté katolické církve naší, „stádečko své, jenžto mu svěřeno bude, dobře dle vůle Spasitelovy spravovati mohl." („Jaro" str. 2.) A k cíli tomu měli by všichni pracovati, svorně ruku v ruce kráčeti za vytčeným cílem, aby s radostí si mohli vzpomenouti „na šťastně zde prožitá léta, čehož docílili ‚Jarem'." Tak píše J. Klíma. Proto i za heslo v záhlaví „Jara" zvoleno bylo: „Concordia parvae res crescunt". Leč ač slovy plamennými vyzýval Klíma druhy své v 2. článku „Jara" k práci, přec našli se mnozí z nich, již dílu tomu nepřáli a mnohé překážky v cestu mu kladli. I na to však byli zakladatelé připraveni, jak tomu nasvědčují slova Klímova; vždyť věděli, že práce jejich bude znesnadňována a ztrpčována vtipkováním, posměchem a netečností. Nezalekli se však toho, nýbrž s tím větší chutí dali se do práce a účinek toho záhy se objevil: Přispívatelů přibývalo, „listovna" mohla děkovati za vydatnou podporu. Ovšem byly

i překážky, jež hrozily podlomiti mladý ten květ v prvním rozpuku, avšak „obezřetnost páně redaktorova, podporována díkůhodným působením statečného jednoho pana spolupracovníka" tomu zabránila. Aby vyhověl přání představených, z nichž zvláště zmínky zasluhuje úctyhodný a šlechetný regens Bedřich Geißler, jenž snažení českých bohoslovců přál, přibral Šťastný v prosinci r. 1861 do „Jara" i pojednání německá. Tím z českého časopisu „Jara" stal se oboujazyčný, jenž již v únoru roku následujícího ustoupil „Concordii", časopisu již litografovanému.

Změna tato výhodně byla na prospěch časopisu tím, že se rozšířil i na vyšší ročníky, kdežto „Jaro" omezeno bylo jen na nižší. Se změnou jména časopisu změněno i bylo heslo v záhlaví v „Charitas fraternitatis maneat in nobis". Němci sice přistoupili ke spoluúčastenství, nadšení jejich však daleko se nevyrovnalo nadšení Čechů. Z počátku poměr prací českých a německých byl asi stejný, čím dál však tím více prací německých ubývalo, takže v čísle 6. práce německé nebylo a listovna byla nucena oznámiti: Bei gänzlichem Mangel an deutschen Arbeiten ersuchen wir um solche, da wir sonst unsere volle Aufgabe nicht lösen können. („Conc." str. 48.)

Na tuto výzvu došly sice redaktorovi 3 básně německé a 3 prósou psané články, tím však vyčerpán jest program německé stati „Concordie" po 2 léta trvající. I česká stať mnohdy ochabovala, zvláště v měsících letních, avšak nový školní rok nové vždy přinášel vzpruhy, takže redaktor při odchodu svém z alumnátu po vykonaných studiích a po záslužné, mnohdy úmorné a trpké práci v „Jaru" a „Concordii" s radostí mohl v „Slově na rozchodnou" děkovati svým druhům za jejich práci a snažení. (Viz „Concordia" posl. číslo.)

A vskutku veliký kus práce vykonal Šťastný za svého pobytu v alumnátě. Nehledíme-li již k tomu, že se mu podařilo dáti základ k trvalému časopisu bohosloveckému „Jarem" a „Concordií", jež obsahují přes „70 větších neb menších básní a epigramů, neméně než 40 úvah delších, mnohdy i obsáhlých, kteréžto zasahují do nejrozmanitějších oborů, ponejvíce theologického, literárného a společensko-zábavného písemnictví," z nichž mnohé mohou obstáti i před nejpřísnějším kritikem, nutno zajisté s úctou k němu pohlížeti proto, že se mu podařilo vyburcovati ze spánku lhostejnosti druhy jeho a získati je zásadám a nadšení Kampelíkově, zvláště však nezapomenutelného mistra a učitele jeho — Šušila. Jeho snahou znovu vzkřísila se knihovna slovanská, jíž, jak Klíma praví v článku „Ještě něco", zvoněno již bylo r. 1846 umíráčkem (knihovna tato v r. 1895 připojena byla k „R. S."). Jemu podařilo se literatuře naší získati i slovutného kukátkáře našeho Václ. Kosmáka. Zajisté záslužný to kus práce muže pro církev a vlast žijícího!

Po odchodu Šťastného z alumnátu mladší koalumnové jeho bojíce se výsměchu a nepřátelství svých kolegův, nechali časopis svůj záhy zahynouti. Než ne na dlouho. Již 1. listopadu r. 1866, tedy po 2 letech, obnovil „ctihp. Hrudička v důvěře na pomoc svých

koalumnův, časopis náš pod jménem ‚Museum‘,“ které si zachoval až na naše doby. Než mnozí kolegové ztrpčili mu tak jeho těžkou práci redaktorskou, že za krátkou dobu se úřadu svého vzdal. „Než cesta byla již ražena,“ tak píše Arnošt Vlček, a bylo jen potřebí, aby se práce s novou snahou a pílí obnovila, když se hlasy po časopisu mocně ozývaly. Vyzván svými soudruhy ujal se Vlček, ač chorý, opuštěného redaktorství. Co tu lásky pro vlast a církev musilo býti u slaboučkého chorého bohoslovce, jehož biskup nechtěl pro zjevnou chorobu ani přijati! „Was wollen Sie hier, Sie sterben uns,“ byla slova biskupa Schaffgotsche k němu, a hle, on stává se redaktorem „Musea“, jeho srdce neleká se obětí, v zimě a mrazu ve sklepě pod refektářem vysedávaje a ohřívaje nohy ve slámě v bedně uložené píše, opravuje a opisuje články do „Musea“, jen aby toto nezaniklo, aby bylo kolbištěm literárním pro ty, kdož chtějí se věnovati službě Kristově! A když „Museum“ zkvétalo, když v „listárně“ jeho mohlo se objeviti: „Srdečné díky vzdáváme všem ctěným spolupracovníkům, kteří již slovu svému dostáli,“ byl Vlček šťasten, radostí naplnilo se srdce jeho, že i jeho hřívna položená na oltář vlasti přináší užitek. Jeho heslem jakož i heslem jeho nástupců byla slova Sušilova v záhlaví časopisu jako motto uvedená:

Buď váš život jedna Boží chvála,
Slastí Kristus, tužbou ctnosti krása,
Chotí církev a mzdou lidí spása.

Stejným nadšením a láskou k „Museu“ plálo i srdce druhého redaktora jeho Václava Oharka. „Museum“ za jeho redaktorství nelišilo se ani ve formě ani ve výběru článků od ročníku II. až na to, že v tomto ročníku zavedena byla rubrika „Strážce jazyka“, kde opravovány byly chyby slohové i gramatické.

Na počátku ročníku třetího za pořadatelství pozdějšího „Strýčka“ naší mládeže Viléma Ambrože vysloveno bylo opět přání p. regentem, aby v „Museu“ byly uveřejňovány i články německé. Ačkoliv však „Museum“ vyšlo vstříc svým kol. německým, přece v tomto ročníku ani v příštím, kdy v čele jeho stál nynější J. M. prelát Dr. Pospíšil, muž „Museu“ celou duší oddaný, jemuž i v dobách pozdějších „Museum“ má co děkovati, že pevnou svou rukou zadržel jeho pád, neobjevil se ni jeden článek německý pro lhostejnost Němců, již se domnívali, že Češi jsou povinni i německé články si psáti do „Musea“. Teprve v pátém ročníku objevily se 2 články německé, poslední to mohykáni německé stati v „Museu“. Od té doby jest „Museum“ orgánem pouze bohoslovců českých.

V době, kdy v čele „Musea“ stál již připomenutý Jos. Pospíšil, bylo „Museu“ snésti první příboj vln, jež se snažily potopiti člunek a pohřbiti jej v moře zapomenutí. Toho roku totiž bohoslovci olomoučtí založili si svůj časopis „Cyrilla a Methoda“, ačkoli dobře o našem „Museu“ věděli, a chtěli jej učiniti časopisem společným pro všecky bohoslovce českomoravské, nehledíce na to, že právo

historické spíše na to mělo „Museum". V pochybnostech, mají-li svůj časopis zastaviti a připojiti se k časopisu olomouckému, obrátili se bohoslovci o radu ke svým professorům a jiným mužům váženým. Ti zradili jim tento krok a tak „Museum" vycházelo dále, ač bohoslovci olomoučtí výtky jim činili, že se snaží rozbíti mladou tu jednotu. Aby takovým výtkám učinil přítrž, vybídl Jos. Pospíšil ve článku „Na rozchodnou" bohoslovce, by i nadále „Cyrilla a Methoda" odbírali a „Museum" své do Olomouce zasílali s dovolením, aby směli z něho užíti pro „Cyrilla a Methoda", co se jim hodí. Že pak prozřetelně jednali, viděti z toho, že „Cyrill a Method" po dvou letech zanikl, „Museum" však rozvíjelo svou činnost nerušeně dále.

Ku zvelebení „Musea" velikou měrou přispělo založení „Růže Sušilovy" literární jednoty bohoslovců brněnských, jež, jak praví Rudolecký, jest „nejkrásnější a nejsvěžejší pomník Sušilův mezi těmi, kterým on největší část života svého věnoval, které láskou srdce svého lásce k církvi a vlasti získati se snažil." Založená r. 1877 bohoslovcem Frant. Drašarem čítala s počátku jen 5 až 7 členů, již napřed na procházkách, pak v jizbičce „žabárna" zvané se scházeli, práce své předčítali a o literatuře a jiných potřebách rozmlouvali a se radili. Vznikla na popud článku v „Hlasu" r. 1872 uvedeném, jenž zní: „Sušilovka", růže vypěstována dp. vikářem Buchtelem (utrhlť tento na hrobě Sušilově proutek růže, z níž se mu podařilo vypěstovati několik kříčků, jež ku poctě drahého zesnulého nazval „Rosa Thea amabilis Sušil"), pěknou zajisté bude okrasou v zahradách a květníkách moravského duchovenstva, žákův Sušilových . . . Což, aby se kněžstvo naše — zvláště žáci Sušilovi — spojili v jednotu pod jménem „Sušil"? Leč nenašel se ihned mezi kněžími, kdo by myšlenku tu v skutek proměnil, až Drašar, bohoslovec, odvážil se toho činu a založil „R. S.", jež z nepatrných začátků, z malého poupěte rozvíjela se pomalu v krásnou, plnou růži. Tak následujícího roku má již 34 členy a nedlouho potom stává se společným cílem všech bohoslovců českých brněnského alumnátu, zvláště když jí ke schůzím představenými propůjčena byla místnost „Sušilovka" zvaná. Účelem „R. S." jest, aby bohoslovci učili se kromě vědeckého studia zacházeti i pérem na obranu církve a vlasti, řídíce se ve snaze té heslem Sušilovým:

Dvé krásek spanilých duše mé ovládnulo stánek:
zemská jedna, druhá s výšiny pošla nebes,
církev a vlast — ty v mojích milují sestersky se ňadrech;
každá půl, každá má moje srdce celé.

Za účelem tím konány přednášky ze všech oborů věd ve schůzích „R. S." a k oživení jejich druží se k nim i přednesy básní a zvláště čísla hudební a pěvecká. Činnost však „Sušilovky" neomezila se pouze na diecési brněnskou, nýbrž i do ostatních alumnátů českých a mnohých jiných slovanských prorazila si cestu a tím i cestu „Museu". Již r. 1878 na společné pouti velehradské usne-

seno bylo zástupci všech alumnátů českých a moravských, aby „Museum" se stalo společným časopisem všech bohoslovců českých. Tím vstupuje „Museum" do nového období, stává se z časopisu domácího společným orgánem bohoslovců českých, moravských a slovenských. Pozbývá tím sice své dosavadní samostatnosti, stává se úředním, abych tak řekl, listem „Růže Sušilovy" stejně jako i „Odbor pro zakládání venkovských knihoven" r. 1875 Drašarem založený splynul úplně s „Růží Sušilovou", stav se jen větví na krásném tom štěpu. Leč změna tato byla „Museu" na prospěch.

Snažili se sice bohoslovci pražští podlomiti jeho činnost, ačkoli zástupci jejich na schůzce velehradské přítomní souhlas svůj projevili, aby „Museum" bylo společným orgánem, tím, že si založili v prosinci r. 1879 svůj vlastní časopis „Božetěch" nazvaný, jenž měl býti společným orgánem všech bohoslovců českých. Ačkoli proti tomu protestovali bohoslovci brněnští, králové-hradečtí, olomoučtí a česko-budějovičtí, přec objevil se ve skvostné úpravě litografovaný ve 300 exemplářích. Tím ovšem jakož i obsahem oslnil zraky bohoslovců českých jakož i brněnských, jejichž „Museum" bylo nepatrnou chudobkou proti „Božetěchovi". Záhy však sláva jeho zapadla. Náhle se objevil, náhle zanikl. Již poslední dvě čísla „Božetěcha" jsou jen výpisky a cizí látkou, ne pracemi bohoslovců vyplněny, jak tato čísla kritisuje jednatel „Růže Sušilovy" v roce 1878—79 V. Češkuta v „Zápisku o literárních schůzích". Druhého ročníku „Božetěch" se nedočkal.

Zaniknutím „Božetěcha" „Museum" ještě více zkvétalo. Samo jen přetrvavši všechny bouře a příboje ukázalo, že má v sobě dosti síly, aby mohlo spojiti v sobě všechny bohoslovce československé. Tak sama Praha připojila se k nám r. 1879—1880, čeští bohoslovci z Litoměřic brzy po ní, takže v roce 1881—1882 objevují se v „Museu" práce ze všech alumnátů českých i moravských. Rok na to počali i čeští bohoslovci vídeňští práce své v „Museu" uveřejňovati, v několika pak následujících letech Poláci ze Lvova a ostatní bohoslovci slovanští. Tím stalo se „Museum" skutečným časopisem všech bohoslovců československých. Množství odběratelů však přimělo redakci, že „Museum" přestala litografovati a dala je tisknouti. Tištěné „Museum" vyšlo prvně do světa r. 1884—85. Muselo sice zakusiti ještě mnoho narážek a posměchu, takže mnohdy ocitovalo se v nebezpečí, aby nezaniklo, ale vždy se našel někdo, kdo protivy urovnával, ostří posměchu otupil a další volný rozvoj „Musea" a „Sušilky" zajistil. V tomto ohledu o oba naše podniky zásluh velikých si dobyl J. M. ndp. prelát Jos. Pospíšil. Věren jsa slovu, jež „Museu" přislíbil, když jako novosvěcenec opouštěl síně alumnátu: „Mně jest po krátkém času již vystoupiti z ústavu našeho, abych pracoval na poplužiPáně; avšak vždy bedlivě budu sledovati snahy Vaše, kteří ještě v zátiší seminářském zůstanete a z hloubi srdce svého budu se radovati nad každým úspěchem, kterýž práci Vaši bude korunovati," sledoval vždy osudy „Musea", a kde mohl, své pomoci

neodepřel. Jako regens biskupského alumnátu snažil se vlažné a váhavé bohoslovce přiměti vlídným domluvením k literární práci a morální podpoře „Musea". Budiž mu za to vřelý vděčností procítěný dík!

Tím ovšem, že „Museum" se tak rozšířilo a že do alumnátu přicházeli již absolventi českých středních škol, musil se změniti i účel „Musea". Hlavním účelem při založení našeho časopisu, jak již praveno, bylo cvičiti se v mluvě mateřské, aby dosáhli bohoslovci potřebné „písma i slova zběhlosti". To byl účel prvotní, k němuž družil se, avšak do pozadí ustupoval účel druhý: připraviti se pro práce literární v životě. A tento účel druhý ponenáhlu zatlačuje účel prvotní, až konečně vytlačil jej úplně a sám celého pole se zmocnil. Tím ovšem změněn i obsah „Musea". Kdežto v prvním období hojně se vyskytují články zábavné a žertovné a přidána zvláštní rubrika „Strážce jazyka" a „Opolna", mizí v období druhém ponenáhlu část zábavná a na místo její nastupuje práce vědecká a místo „Kopřiv" a „Hádanek" v „Jaru" a „Concordii", místo „Strážce jazyka" a „Opolny" objevují se v „Museu" „Směs" či „Rozmanitosti" a „Zprávy z jednotlivých jednot".

Změnu tuto vyvolanou mnohými novými pro církev zhoubnými směry, kdy mnozí „literární bandité" jak je Jan Soukup nazývá, snažili se vyrvati kněžstvu péro z ruky, aby tropiti mohli své církvi zhoubné rejdy, schválili representanti všech alumnátů na sjezdě velehradském r. 1893 a určili ještě bližší stanovy „Musea", co se jeho obsahu týče:

Máť býti obsah takto rozdělen:

1. Články vědecké a básně;
2. Zprávy z literatury vědecké, zvláště theologické;
3. Zprávy z alumnátů cizích;
4. Zprávy z alumnátů domácích;
5. Směs.

Rok na to usneseno bylo na sjezdě velehradském na přání jednotlivých jednot, jež přednesl delegát jednoty hradecké ctp. Kozel, aby byla přibrána část zábavná do „Musea". Avšak ačkoli usnesení toto má ještě dnes platnost, přece žádná zábavná stať v „Museu" se nevyskytá a to ze zcela jednoduché příčiny: není žádná zábavná práce zaslána.

Význam „Musea" pro bohoslovce je veliký. V první řadě „Museum" jest „první literární arénou pro pracovníky na poli písemnictví, kde ukládají alumni své prvotiny." Prohlédněme si jen až dosud vyšlé ročníky „Musea" a uvidíme, že „Museum" mnohým vtisklo pero do ruky, je učilo vládnouti perem, je tříbilo v hájení pravd sv. církve naší. A mnozí z těch, již v „Museu" pracovali, jím nadšeni a povzbuzeni k práci literární, již více pera neodložili a psali i dále ke cti církve a vlasti. Vzpomeňme jen Kosmáka, Pospíšila, Hodra, Ambrože, Adamce, Eichlera, Kizlinka, Neuschla, Dostála,

Kupky, Slováka, Janovského, Kolísků, Zhánělů, Bully, Sedláka, Kalvody, Hudce, Ottmara, Musila (jako representanta německých přispěvatelů), Rudoleckého a jiných a jiných, již v „Museu" své první práce ukládali a církvi sv. věrni užívali a užívají pera buď na oslavu a zvelebení její, buď na její obranu. Jsou sice též, kdo mlékem „Musea" živeni, zapomněli na vznešené ideály, jež v alumnátě měli, a obrátili pero své proti církvi sv., jež je odchovala a jíž přísahali věrnost až do smrti. Vzpomeňme jen nešťastných a politováníhodných, Roučka, Svozila, Demla!

Tím však význam „Musea" vyčerpán není. Hlavní význam jeho spočívá v tom, že se mu podařilo sdružiti všechny bohoslovce československé k vzájemnosti a spojené činnosti ve prospěch církve a vlasti, v něm se snahy bohoslovců československých potkaly, poznaly a spojily a společně dobývaly si zásluh o církev a vlast. A tyto snahy jeho došly i uznání a ocenění od mužů vážených a kompetentních, ano i sama národopisná výstava v Praze r. 1895 poctila bohoslovce brněnské bronzovou medailí výstavní a dekretem tohoto znění:

Národopisná výstava československá v Praze r. 1895.

Dle usnesení výkonného výboru obdržela Literární jednota bohoslovců „Růže Sušilova" v Brně v uznání vynikajících zásluh o Národopisnou výstavu československou diplom a bronzovou medaili výstavní.

V Praze v roce 1895.

Podepsáni:

Za výkonný výbor Národopisné výstavy československé v Praze:

O. Hostinský, místopředseda.

Josef Ort, pokladník. Dr. E. Kovář, jednatel.

Z pochval mužů vynikajících buďtež uvedeny:

Vdp. děkan Dr. K. Beránek píše: „Velmi chvalitebný směr a účel, za jakým se list tento nese, naplňuje mne velikou radostí, neboť vím, že budoucí spolubojovníci za nejsvětější zájmy a dobra církve i vlasti zavčas vhodnou zbraň ostří a k čestnému zápasu se hotoví. Zatím přeji podniku tak osvědčenému a blahodatnému všakého zdaru a prospěchu, trvaje u vší bratrské oddanosti Váš příznivec . . ."

A vdp. Ig. Bečák, profesor v Kroměříži, takto píše o „Museu":

„Museum" Vaše jest mi listem velevítaným a souhlasím úplně s chvalitebnou snahou, která z „Musea" tak libě vane. Má-li býti naše vzdělání všestranné a požadavkům naší doby přiměřené, není k tomu cesty příhodnější ani bezpečnější jako učiti se, jak náleží, perem vládnouti. Proto také přeji z toho srdce, aby „Museum" čím dál více prospívalo, a berouc se za vznešeným heslem Sušilovým vypěstovalo vlastem našim hojný počet statečných bojovníků a dělníků na vinici Páně."

Jelikož však v době nejnovější na sjezdě velehradském, jenž jest oficielní poutí všech literárních jednot bohoslovců sdružených kolem „Musea", vyskytly se hlasy, aby „Museum" přeloženo bylo do jiného alumnátu, musili předsedové „R. S." brněnské hájiti historické své právo na „Museum". Zvláště důrazně musil naše právo hájiti kol. Kalous v r. 1913. Následek toho byl, že do stanov „R. S." byl přidán i tento článek sub lit. b): „Museum" je orgánem všech slovanských jednot bohosloveckých. Naše „Růže" vede jeho redakci, administraci a náklad. Proto z Brna má býti nejvíce článků, a když by se z jiných alumnátů příspěvků vůbec nedostávalo, vyplní je Brno samo. Brněnská „Růže" je zodpovědna za existenci časopisu." Těmito stanovami přidán pořadateli, jenž jest zároveň i předsedou „R. S.", k ruce administrátor, jenž pečuje o expedici a rozšíření „Musea".

Tím načrtl jsem v hlavních rysech vznik, činnost a význam „Musea". Nezbývá mi než vzdáti zde veřejný dík všem, kdož o naše „Museum" dobyli si zásluh, ať tím, že hmotně ho podporovali, ať tím, že články svými či jinou morální podporou mu přispívali. Zvláště však vzdávám dík všem pp. pořadatelům.

Na konec však ještě něco bych chtěl připojiti:

Bratři!

Zanechána nám byla lícha naoraná, dosud však nedooraná. Padesát let orali ji předchůdcové naši a zanechali nám ji, abychom my dále na ni orali, aby jako zúrodněná půda přinášela užitek svaté církvi naší. Krásný počátek vzájemnosti bratrské učiněn, volám s Drašarem. Zda mysl bujará, Bohu zasvěcená, pro blaho církve a vlasti nadšená, stane na cestě poloviční? Zdaž chceme, aby zanikl podnik Bohu zasvěcený? Běda nám, běda celé vlasti, necháme-li si z ruky vyrvati pero svatými Soluňany posvěcené a ponecháme-li je výhradně „banditům literárním."

Proto, bratři, ruce k dílu! Dosud neumlkla ústa nepřátel našich, dosud neustala ruka jejich od zločinné své činnosti! Proto ani my neskládejme ruce v klín, vstaňme na obhajobu církve naší, cvičme se zacházeti slovem i perem v potírání nepřátel našich. Vyhlásili církvi boj, na nás je bíti se s nimi za Ni.

A hle, k tomu nám napomáhá „Museum". Nuže, svorně chopme se práce, pracujme dále na popluží svém a ruka Boží, jež 50 let „Museum" chránila a řídila, povede je k dalšímu rozkvětu na prospěch církve a vlasti.

Ad multos annos!

F. J. Pokorný (Lit.):

Naše korouhev.

„Qui vicerit faciam illum columnam in templo Dei mei". (Apoc. 3, 12.)

Kol zvířila se neslýchaná bouře,
v níž živlů všech se mísí zlobný řev —
a mezi mračna prachu, mlh a kouře
my zvedli svorně svoji korouhev!

Jest posud bílá jako květy máje
a nelpí na ní ještě rudá krev —
však Život-tyran, proti němuž vlaje,
tu naši zkrvaví též korouhev.

Než bez bázně tu stůjme shromážděni:
vždyť nadšení jest silnější než hněv!
A Život v hněvu naše lady plení —
my s nadšením však nesem korouhev!

Dnes v aréně jsme ještě jako mládci —
šik starších spěje ve válečný řev;
však přijde čas, kdy proti zlému Vládci
my v pole vnesem svoji korouhev.

A zvítězíme vždy, jak bratří naši:
neb hradby boří Hospodinův zpěv!
A kde jest láska, tam se Anděl snáší
a k vítězství vždy řídí korouhev...

Neumann Aug., O. S. A. (Br.):

Pramen Biskupcových článků z r. 1436.

Po uvedení císaře Zikmunda do Prahy (na podzim r. 1436) kromě jiných důležitých záležitostí zbývalo ještě také smíření s Tábority. Mělo se státi na základě dohody po stránce věroučné, jejíž formulování měl na starosti známý Petr Payne, čili Engliš.

Sestavil prohlášení o 4 článcích, v nichž odvolávaje se na učení Viklifovo a Husovo zcela proti smyslu nauky táborské schválil: a) nauku o sedmero svátostech, b) prospěšnost vzývání svatých, c) víru v očistec a d) sloužení v ornátech.[1])

[1]) Höfler II, str. 705—707.

Proti tomu prudce se ohradili kněží táborští. Vůdce jejich, Mikuláš z Pelhřimova, obecně zvaný „Biskupec", podal proti článkům Englišovým neprodleně odpověď. Složil ji hned po uzavření smlouvy mezi Bedřichem ze Strážnice a Zikmundem (v Kolíně, 16. října 1436).[1]) Podal-li ji 22. října, pak samo sebou se dá souditi, že dosti obšírnou odpověď o 23[2]) článcích nemohl zpracovati samostatně v době tak krátké. Úvodní slova celé řady thesí: „Etiam tenemus, sicut et antea semper tenuimus" vedou nás pak zcela jasně na stopu pramene. Srovnáním textů dojdeme k poznání, že Biskupec měl před sebou dvojí předlohu: Články sněmu kutnohorského z roku 1431[3]) a usnešení táborská stran vedení válek z let 1422—1424.[4])

Články kutnohorské čerpá velmi stručně. Z rozvláčného jejich znění vypouští skoro úplně všechny argumentace a spokojuje se pravidelně pouhým závěrem, nebo (jak tomu jest v článku o očistci) podává za hotovou věc thesi, kdežto následující autority opomíjí. Tyto články jsou podkladem definice 1.—10. a 13.—16.

Druhým pramenem jsou synodální usnešení táborská. Článek 11. o přípustnosti trestu smrti jest úplně rozsahem i formou přejatý 4. článek, následující pak posice o šetření cizích věcí jest psána sice samostatně, ale částečně jest vyňata z 3. článku týchže usnesení.

Biskupec tedy ve spěchu učinil výtah ze svých horských článků a táborských synod, z nichž sestavil prvních 16 článků, ostatní pak zpracoval samostatně.

Poznáním závislosti Biskupcovy odpovědi docházíme k tomuto závěru: V ohledu věroučném byl sněm kutnohorský z r. 1431 pro pozdější smýšlení Táboritů zrovna tak směrodatným, jako hádky z let 1421—1423 v ohledu rituelním.

* * *

I.

O svátosti oltářní.

Definice o svátosti oltářní jest doslovně přejata ze IV. článku kutnohorského. Schází pouze úvodní slovo o křtu a biřmování, jakož i o poměru Eucharistie k těmto svátostem. Články z r. 1431 počínaly totiž těmito dvěma svátostmi, kdežto formulace z r. 1436 počínala svátostí oltářní, takže zmínka o křtu a biřmování, o kterých bylo teprve jednati, nebyla vhodná. V souvislosti s tím scházejí i citáty sloužící za oporu úvodu. Pak teprve formulace o svátosti oltářní, jež jest v článcích z r. 1436 přejata do slova:

[1]) Tomek, Praha IV, 9.
[2]) Höfler II, 707—726.
[3]) Höfler II, str. 601—642.
[4]) ibid. str. 482—488.

(Höfler II, str. 606).

. . . De quo istud ex fide scripturae tenemus et corde sinceriter confitemur, *quod panis, quem Christus in sua* coena accipiens suis ad manducandum dedit discipulis, et in cuius *digna perceptione per ministerium fidelium sacerdotum reliquit memoriam suae passionis, est in natura sua verus panis, qui pronomine hoc demonstratur in hac propositione sacramentali: Hoc est corpus meum. Et cum hoc verum corpus Christi de virgine sumptum et pro nobis traditum non identice de materiali identitate intelligendo, sed sacramentaliter, realiter et vere, qui* propter sui habitudinem ad corpus Christi *in sibi debita habendus est reverentia et fidelis ipsum venerantur non ut panis substantiam, sed de quanto ut praemittitur, est corpus Christi, cuius verum corpus in eodem esse veraciter, sacramentaliter ac spiritualiter est credendum, non autem in omnibus proprietatibus tam essentialibus, quam accidentalibus consequentibus ipsum idem corpus Christi in coelo in dextera Dei sedens, nec ad sensum ponentium corpus Christi taliter ibi esse, quod ille modus praesupponeret desitionem substantiae panis et conversionem substantialem ipsius in corpus Christi, ad quod omnis fidelis in mente debet attendere suspensa consideratione circa naturam materialis substantiae sacramenti; cum sollicitudo fidelium vere adorando, genuflectendo et cogitando, esse debeat in imitatione Salvatoris nostri et devotione ad eius corpus, quod sursum est, et* quod *etiam modo praedicto est in ipso venerabili sacramento.*

(Höfler II, str. 713).

Inprimis credimus et tenemus, sicut et antea tenuimus et credebamus, *quod panis, quem Christus in sua coena digna perceptione per ministerium fidelium sacerdotum reliquit memoriam suae passionis, est in natura sua verus panis, qui pronomine hoc demonstratur in hac propositione sacramentali: hoc est corpus meum, et cum hoc vere sacramentaliter et realiter corpus Christi de virgine sumptum et pro nobis traditum, qui in sibi debita habendus est reverentia, et fideles illum venerantur non ut panis substantiam, sed quanto, ut praemittitur, est corpus Christi, cuius verum corpus in eodem esse veraciter, sacramentaliter ac spiritualiter est credendum, non autem cum omnibus proprietatibus tam essentialibus, quam accidentalibus, consequentibus ipsum corpus, idem corpus in coelo, in dextera Dei sedens, nec ad sensum ponentium corpus Christi taliter ibi esse, quod ille modus praesupponeret desitionem substantiae panis, et conversionem substantialem ipsius in corpus Christi ad quod omnis fidelis in mente debet attendere suspensa consideratione circa naturam materialis substantiae sacramenti, cum sollicitudo fidelium vere adorando, genuflectendo et cogitando esse debeat in imitatione Salvatoris nostri, et devotione ad eius corpus, quod sursum est, et etiam modo praedicto in ipso venerabili sacramento et proportionabiliter de sacramento calicis est intelligendum.*

Et *proportionabiliter de sacramento calicis est sentiendum.*

II.
O sedmero svátostech.

Druhý článek jedná všeobecně o sedmero svátostech a jest vlastně doslovným výtahem úvodu k artikulům z r. 1431. Chybí objasnění dvojího hlediska, z něhož nutno vycházeti při názoru o svátostech: a) pokud jsou ustanoveny od Krista, b) bez příměsků lidských. Podobně i závěr předmluvy pravící, že o jednotlivých svátostech bude v dalším specielně pojednáváno, byl jako nehodící se vynechán.

Počátek úvodu a oddíl nacházející se mezi vynechanými složkami tvoří formulaci o svátostech in genere.

Úvod (1431) (ibid., str. 601).	Čl. 2. (1436) (ibid., str. 712—13).
Istis suppositionibus pro fundamento dicendo praemissis attendentes ad *baptismum, manum impositionem, coenam Dominicam, poenitentiam, ordinem, matrimonium et infirmorum unctionem, quae vocantur communiter sacramenta* circa ea duo advertimus ... de quibus quidem sacramentis, *et si qua alia sunt in lege, quae eadem ratione dici deberent sacramenta, sicut aliquod ex his septem*, primum et ante omnia in generali protestamur, quod *in auctoritate, forma, sensuque Christi in fide et ritu et praxi primitivae ecclesiae, cuius rectores erant apostoli, fuerunt et sunt capacibus multum utilia ac salubria antidota animarum, non tamen sic simpliciter necessaria, quin aliquando sine susceptione talium in signo sensibili fiat salus;* ...	Secundo tenemus, sicut et antea semper tenuimus, quod *baptismus, manuum impositio, coena dominica, poenitentia ordo, matrimonium et infirmorum unctio, quae vocantur communiter sacramenta, et si qua alia sunt in lege, quae eadem ratione dici debent sacramenta, sicut aliquod ex his septem in auctoritate, forma, sensuque Christi in fide et ritu ac praxi primitivae ecclesiae, cuius rectores erant apostoli, fuerunt et sunt capacibus multum utilia ac salubria antidota animarum, non tamen sic simpliciter necessaria, quin aliquando sine susceptione talium in signo sensibili fiat salus.*

III.
O křtu.

Učení o křtu jest výtahem z druhého článku snešení kutnohorského. Počátek jeho pojednávající o obmývání vodou se úplně vypouští i s příslušnými argumenty. Podobně tomu jest i v názoru

o kmotrech jakož i o nepřípustných přídavcích lidských v křestním ritu obsažených. Definice naše jest čerpána teprve z části závěru, dle něhož jest nutno křtíti tak, jak toho Písmo sv. žádá, s vynecháním všeho accidentního.

Čl. 1. (1431)
(ibid., str. 602—603).

... hoc publice coram omnibus profitentes, *quod sacramentum baptismatis observatis his, quae ex fide scripturae ad eius requiruntur necessitatem, et circa ipsum sunt utilia exemplo apostolorum et ecclesiae primitivae* in Christo, quam ipsi gubernabant, *potest licite et vere et libere loco et tempore opportunis exerceri sine exorcismo* et patrinis *sine chrysmate et oleo ab episcopo* prius *sacratis sine trina immersione in aqua a sacerdote* modo consueto *non benedicta et sine aliis ritibus consuetis a curia Romana usitatis et quandoque nimium solemnisatis et pensatis.*

Čl. 3. (1436)
(ibid., str. 713).

Etiam tenemus, sicut et antea semper tenuimus, *quod sacramentum baptismatis observatis his, quae ex fide scripturae ad eius requiruntur necessitatem, et circa ipsum sunt utilia exemplo apostolorum et ecclesiae primitivae, potest licite, vere et libere loco et tempore opportunis exerceri sine exorcismo,* exsufflatione, sale, signatione crucis in pectore et in fronte, sine limitatione aurium, narium, pectoris et scapularum, *sine unctione chrysmatis* in vertice et eiusdem *cum oleo per episcopum et aquae per sacerdotes, ut inquiunt benedictione,* sine trina immersione et patrinorum requisitione, *et sine quibusdam aliis circa hoc sacramentum ab ecclesia Romana institutis et quandoque nimium solemnisatis et pensatis.*

IV.
Biřmování.

Formule o této svátosti jest závěr druhého článku „de sacramento manus impositionis". Schází celá jeho první polovice, v níž se tvrdí o přípustnosti vzkládání rukou jakožto doplňku křtu. Následující pak názor o biřmování tvoří naši definici. Zbývající část opět schází.

Čl. 3. (1431)
(ibid., str. 604—605).

... de qua manuum impositione istud catholice tenemus ... quod *licet eius in apostolis sanctis habemus exemplum, nullibi tamen in scriptura* adhuc *invenimus de faciendo ipsam ex obligatione praeceptum, intentione tamen et ritu*

Čl. 4. (1436)
(ibid., str. 713).

Item manuum impositionem ... *licet in apostolis sanctis habemus exemplum, nullibi tamen in scriptura invenimus de faciendo ipsam ex obligatione praeceptum, intentione tamen ac ritu apostolico factam ceteris paribus sa-*

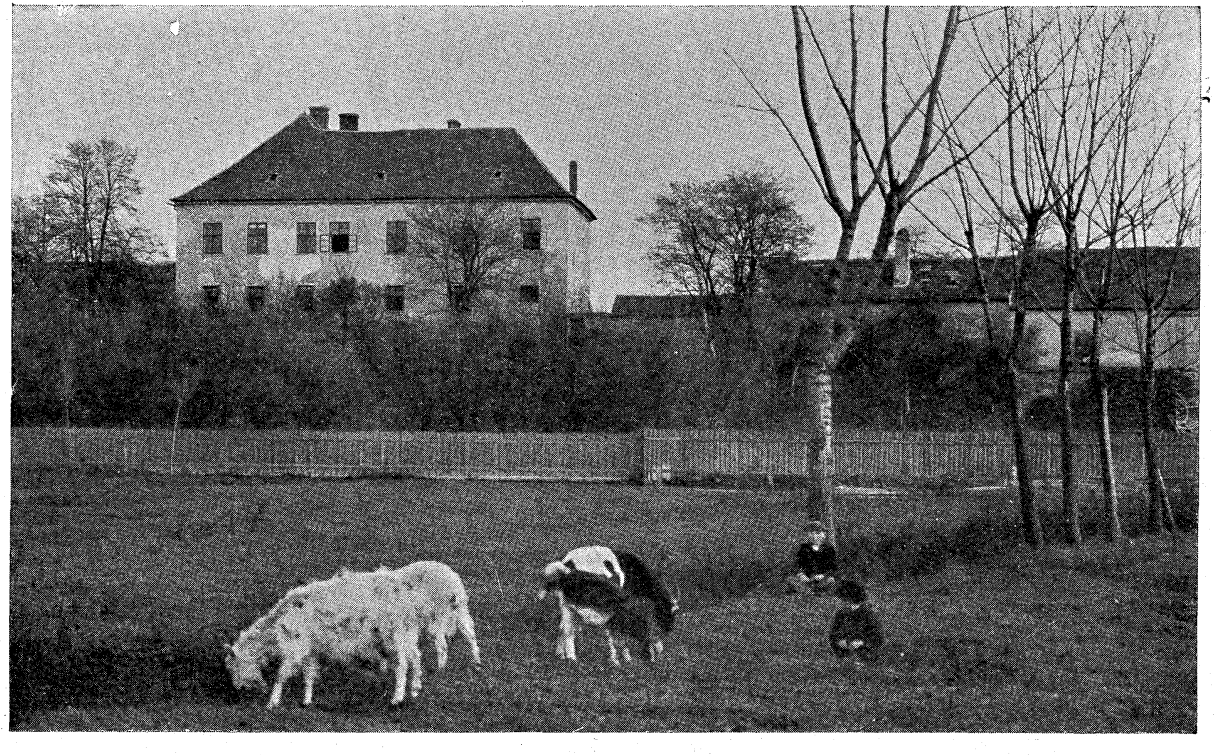

Biskupský zámek v Chrlicích u Brna — náš polní alumnát.

apostolico factam ceteris paribus salubrem fore et utilem confitemur; . . .

lubrem fore et utilem confitemur.

V.

Zpověď.

Rovněž i tento článek jest doslovně přejatá konkluse 6. článku. Vynechávaje všechny autority, počíná Biskup zrovna konečnou definicí, kterou uvádí tak doslovně jako málokterý jiný článek.

Čl. 5. (1431)
(ibid., str. 609).

Et *quod ad medelam animarum, quae spiritualiter infirmatae deciderunt et decidunt, poenitentesque volunt praesupposita poenitentia in animo simpliciter necessaria ad salutem, qua contritus Domino insensibiliter confitetur, et cum expressione quoque vocali singulariter facta Deo, vel indifferenti cuique fideli a prudentioribus requirens consilia iuxta informationem beati Jacobi et praxim ecclesiae primitivae, adiunctis quandoque salubribus remediis jejuniorum, eleemosynarum, orationum, aliorumque operum bonorum, ad quae omnia tanquam ad eandem ex fide scripturae utilia sive necessaria nos hortamur, sufficit, prout quondam suffecit sine confessione auriculari tantum facta privato presbytero iuxta formam et obligationem Innocentii et curiae Romanae modernae, et sine forma usitata absolutionis et poenitentiae in numero, pondere et mensura secundum voluntatem confessoris iniunctione, quae humanitus et fundabil ter quoad scripturam sunt inducta et non de necessitate* poenitentiae *requisita, non salutem animarum, sed plus et frequenter simoniam et cleri extollentiam promoventia.*

Čl. 5. (1436)
(ibid., str. 714).

Post haec tenemus prout et semper tenuimus, *quod medelam animarum, quae spiritualiter deciderunt et decidunt, poenitereque volunt, praesupposita poenitentia est animo simpliciter necessaria ad salutem, qua contritus Domino insensibiliter confitetur et cum expressione quandoque vocali singulariter* sibi *facta vel cuicunque indifferenter fideli a prudentioribus requirens consilia iuxta informationem beati Jocabi et praxim ecclesiae primitivae adiunctis quandoque salubribus remediis jejuniorum, eleemosynarum, orationum, aliorumque bonorum operum, ad quae omnia tanquam ad eandem ex fide scripturae utilia, seu necessaria nos hortamur,* sicut et antea hortabamur, *sufficit, prout quondam suffecit sine confessione auriculari tantum facta privato presbytero iuxta formam et obligationem Innocentii, et ecclesiae Romanae modernae et sine forma usitata absolutionis, et poenitentiae in numero et pondere et mensura secundum voluntatem confessoris iniunctione, quae humanitus et infundabiliter quoad scripturam sunt inducta, et non de necessitate requisita, magis simoniam et cleri extollentiam, quam salutem promoventia animarum.*

VI.
Svěcení kněžstva.

Definice o svěcení kněžstva jest závěrem VII. článku a jest taktéž doslova přejata.

Čl. 8. (1431)
(ibid., str. 609—10).

... istud confitemur: quod *non ex fide scripturae, sed ex consuetudine habetur ecclesiae, quod ordo tantum a solis episcopis tantum conferatur, intelligendo, episcopum sacramentalis auctoritatis essentialis habere ultra alios unos et simplices sacerdotes* ...

Čl. 6. (1436)
(ibid., str. 714).

Non ex fide scripturae, sed ex consuetudine habetur ecclesiae, quod ordo a solis duntaxat episcopis conferatur, intelligendo, episcopum sacramentalis auctoritatis essentialis habere ultra alios veros et simplices sacerdotes.

VIII.
Stav manželský.

Sedmý článek o klíčích není obsažen mezi formulacemi z roku 1435. Následující jest, jako jiné, konklusí VIII. článku. Biskupec vynechává počáteční slova o účelu manželství a uvádí hned definici. Zbývající část pojednávající o užitečných a zbytečných lidských přídavcích vynechává úplně.

Čl. 8. (1431)
(ibid., str. 610).

... Christus sic determinavit ... concludens: Quod *matrimonium exercendum legitime in personis idoneis et capacibus libere profitemur, suadentes tamen, ut nubere volentibus lasciva temeritas, parentum inoboedientia, caeteraeque deordinationes praecludantur* ...

Čl. 8. (1436)
(ibid., str. 715).

Item *matrimonium exercendum legitime in personis idoneis et capacibus libere profitemur, nubere tamen volentibus lascivia, temeritas, parentum inoboedientia, deordinationes caeterae praecludantur.*

IX.
Poslední pomazání.

Názor o posledním pomazání jest přijat z první části X. článku. Zbytek, sestávající z citování autorit, jakož i následující závěrečný odstavec, popírající nutnost posledního pomazání, scházejí úplně.

Čl. 10. (1431)
(ibid., str. 611).

Unctio autem infirmorum in determinatis partibus cum oleo

Čl. 9. (1436)
(ibid., str. 715—16).

Insuper praeponentes et confitentes utilitatem unctionis infir-

olivae ab episcopo prius consecrato et saepe usque ad corruptionem retento ministrata a sacerdote, verba cum intentione ipsius proferente iuxta formam et sensum usitata ecclesiae, quam communiter vocant sacramentum extremae unctionis, ipsum in dicto apostoli Jacobi fundare nitentes, *non videtur esse instituta a Christo, nec ab Eius apostolis;* hinc doctor evangelicus in suo trialogo loquens de hac extrema unctione dicit: ... *quia si ista corporalis unctio foret sacramentum, ut modo fingitur, Christus et Eius apostoli promulgationem et executionem debitam non tacerent* ...

morum ... super aegros olei in partibus determinatis impositionem ab episcopo quandoque simoniaco et simoniace promoto prius, ut inquiunt, benedicti et saepe usque ad corruptionem et foetorem retenti cum recitatione litaniae, oracionum et alia iuxta formam Romanae modernae ecclesiae ordinatione carentes de hac scriptum expressa legis ac sententia sanctorum se invitabiliter fundantium in eadem, non audemus illa pro fidei articulo practizare, et confiteri *tamquam sacramentum, ut sic a Christo vel Eius apostolis institutum reputantes* ... *cum si talis corporalis unctio fuerit sacramentum, ut modo fingitur, Christus et* ceteri *apostoli eius promulgationem et executionem debitam non tacerent.*

XI.

Článek desátý o zachovávání zákona Božího není obsažen v článcích, ačkoliv jedna věta se s ním shoduje i slovně.[1]) Následující pak článek, jednající o trestu smrti, pochází z táborských usnesení v letech 1422—1424.

Čl. 4. (1422—24)
(ibid., str. 484).

Quarto, praedicti sacerdotes respicientes excessus in vindictis, publicandum iudicarunt, *quod ex condemnatione reorum nec in occisione lex vetus, ut huiusmodi in singulis suis iudiciariis est exequenda, neque leges humanae evangelio contrariae sequendae sunt et allegandae, nec ipsa occisio unquam in aliqua causa alicui infligenda, nisi si et in quantum urgente necessitate lex nova occidere et condemnare licentiat, et per* potes-

Čl. 11. (1436)
(ibid., str. 717).

Item tenendum est, *quod nec in condemnatione reorum nec in occisione lex vetus ut huiusmodi in singulis suis iudiciariis suis est exequenda, nec leges humanae evangelio contrariae sequendae sunt et allegandae, ne ipsa occisio unquam in aliqua causa alicui infligenda, nisi si et in quantum urgente necessitate lex nova occidere vel condemnare licentiat et ecclesiae primitivae praxis declarat, et ostendit, ita tamen, quod circa praedicta*

[1]) ... (confitentes) totam legem Christi tam firma veritate existere, quod nullum iota aut apex ipsius fallere potest ...

tates legitimas suadet et autorizat, aut illa deficiente populus aut quicunque spiritu Dei agitatus, et sic quod lex vetus de tanto in iudiciariis sit sequenda, de quando eam Christus licentiat *et ecclesia primitiva praxi declarat et ostendit, ita tamen quod circa praedicta sedecim conditiones caritatis observentur et ipsa legis naturae regula: quid tibi non vis, rationabiliter alteri ne feceris.*

sedecim conditiones charitatis observentur et ipsa legis naturae regula: Quod tibi non vis rationabiliter, alteri ne feceris.

XII.
O šetření cizích věcí.

Článek jest samostatnou odpovědí na předlohu pražskou. Tato jest doslova převzata z III. článku usnesení táborských.[1])

XIII.
O očistci.

Pro svůj veliký význam jest nauka o očistci zastoupena dvěma články. První z nich vybrán ze XXI. článku horského. K vůli stručnosti uvádí v něm Biskupec pouze výtah z úvodu tohoto velmi dlouhého článku. Opomíjí v něm Biskupec odpovědi, jež podali Táboři pražským. Zbývající část, snůšku to autorit z Písma sv. i z tradice, vynechává úplně až na konec.

Čl. (17.) 1431
(ibid., str. 627).

Ista nos omnia pensantes et advertentes ... et *non vidente expressam scripturam legis, sub aeterna damnatione obligantem ad tenendum pro fidei articulo, quod sancti* exuti corpore *a fidelibus hic viantibus pro suffragio et intercessione necessario sint orandi,* aut invocandi ... *nec videntes apostolos nobis de hoc aliquid expressum tradidisse, vel reliquisse documentum,* nec exemplum ad

Čl. 14. (1436)
(ibid., str. 718).

Caeterum quamvis credamus et ex fide scripturae teneamus sicut et prius tenuimus et tenebamus, *scripturam* tamen *expressam nescimus nos sub aeterna damnatione obligantem ad tenendum pro fidei articulo, quod sancti* in coelestibus *a fidelibus hic viantibus pro dicto suffragio et intercessione debeant necessario invocari,* quod tamen, si necessario fieri debeat, *Christus et caeteri apostoli huius*

[1]) ... quod in bellis quantumcunque iustis res alienae non solum non sint amore invadendae, sed nec tangendae nocive, nec concupiscendae ...

Item firmiter tenendum est, quod de lege communi res alienae non solum non sunt avare invadendae, sed nec tangendae nocive, nec concupiscendae, ...

hoc habentes alicuius sancti in nova lege, vel veteri canonizati, qui sic in oratione sanctos in coelis existentes invocet, vel ecclesiam primitivam evangelio conversantem, cuius rectores erant apostoli, aliquid de tali invocatione praecepisse, aut instituisse.

promulgationem et executionem deditam non tacerent.

XIV.
O očistci.

Článek o očistci jest výtahem ze XVII. článku horského. Biskupec v něm vynechává odpověď, kterou podali Táboři pražským mistrům v pěti bodech. Vpadaje takto hned do středu posice, podává její jádro v přesně vysloveném názoru na očistec, načež ostatek obsahující autority vypouští.

Čl. 13. (1431)
(ibid. 617).

...si quid purgandum post hanc vitam in eis remanserit, per ignem emundatorium extremi iudicii, vel aliter *secundum Dei ordinationem ab omnibus suis inquinamentis finaliter expurgandos*... et *non videntes aliquam scripturam expressam nos ad tenendum ipsum pro fidei articulo sub aeterna damnatione obligantem*, et considerantes homines ex hoc continue in peius proficere, ipsum astruere et proponere pro fidei articulo non audemus et per consequens quamdiu de ipso ex scriptura certificati non fuerimus, *non videtur nobis, quod fideles hic in via debeamus exhortari; ut talibus, quos somniant in talibus existere purgatorio ieiuniis et orationibus, eleemosynis et sanctis oblationibus debeant suffragari*...

Čl. 14. (1436)
(ibid. 718).

Amplius quamvis teneamus, et ex fide scripturae legis credimus, sicut et antea tenuimus et credebamus, quod animae salvandorum in illo magno et longo tempore... sunt *secundum* scripturas *et Dei ordinationem ab omnibus suis inquinamentis finaliter expurgandae: scripturam tamen expressam ignoramus nos sub aeterna damnatione obligantem ad tuendum pro fidei articulo*, quod locus purgatorii animarum corpore exutarum post hanc vitam sit ponendus tempore legis gratiae praehabita Christi assensione, in quo postmodum poenas sensibiles corporales sustinentes *purgatae salvarentur, et quod fideles hic in via talibus ieiuniis, eleemosynis et orationibus ac piis aliis operibus suffragari*...

XV.
O mši sv.

Počátek schvalující mšení dle příkladu sv. Dionysia jest konklusí XII. článku horského, jenž velmi podrobně o mši pojednává.

Část druhá, jednající o bohoslužebných rouchách, spočívá na II. odstavci disputace, konané r. 1421 v domě Zmrzlíkově. V obojích článcích totiž skoro doslovně odsuzuje se ritus jako nálezek papežů a lidí, od zákona božího již daleko se odchylujících. Vyjmenování všech mešních paramentů převzal autor z protivného článku pražského.

Čl. 12. (1431)
(ibid., str. 615—616).

... Istud tamen pro finali protestamur: quod *in missa observamus ea*, et observare intendimus, *quae de eius sunt substantia* et circa ipsam sunt utilia, non proprio in hoc utentes capite, sed *imitantes in hoc* specialiter *ritum beati Dionysii, in quantum promovet devotionem populi in cantu moderato et vero, in vulgari, in lectione sacrarum scripturarum et in aedificatoria predicatione* ...

Inferimus ex praemissis, *quod ritus quem circa missationem observant Pragenses magistri et sacerdotes,*

est *ritus ab hominibus longe a vita Christi et eius apostolorum declinantibus inventus, a Christo et eius apostolis non exemplatus ... est post multa curricula annorum per papas et homines iam longe ab imitatione Christi et eius apostolorum declinantes excogitatus et institutus.*

Čl. 15. (1436)
(ibid. 719).

Cum hoc etiam *in missando observantes* et promoventes *ea, quae de eius sunt substantia* et necessitate, *sequentes circa hoc ritum beati Dionysii, in quantum promovet devotionem populi in cantu moderato et vero in vulgari, in lectione scripturarum sacrarum, in aedificatoria praedicatione* et indignorum etiam a visione sacramenti pro posse exclusione et in aliis, quae secundum legem evangelicam ad bonum suffragantur, *quod ritus missandi* in signis omnibus et vestimentis consuetis puta in alba, humerali, mapula, cinctoria et casula, quae ecclesia moderna Romana instituit et communiter observat, *et quidam magistri Pragenses* a peccato excusant, et *exercent ... nec est ritus apostolicus nec apostolorum sanctorum discipulorum, nec ecclesiae universalis, sed est ritus ecclesiae modernae* a multis pontificibus Romanis *longo post* apostolos *ab imitatione iam evangelii Christi notabiliter declinantibus fabricatus* ...

XVI.
O postech.

Názor o postu jest výtahem XVII. článku. Úvod obsahující pražskou posici a se strany Táboritů doporučování duchovního postu proti tělesnému, jako známce farizeů, scházejí. Následuje výpad proti tělesným postům, kterými se jen poškozuje chudina. Věřící totiž věnují mnoho peněz na drahá postní jídla, ale na podporu chudých bližních nedají. Proto takové nemohou se schvalovati,

nýbrž nutno proti nim doporučiti půst prvotní církve. Toto tvrzení jest podkladem formule o postu. Ostatní část obšírného článku XVII., citáty to z Písma sv., Otců církevních i Viklefa, jest úplně vynechána.

Čl. 17. (1431)
(ibid. 627).

... ieiunia sapientia idolatriam, ut sunt ieiunia limitata sanctis in lege Domini non fundata et ieiunia alias deordinata, cum cibis specialibus, rarioribus, preciosioribus ac lautioribus, occasione quorum pauperes plus spoliantur, divites autem ingurgantur et eleemosyna pauperibus subtrahitur, ubi si in levioribus cibis et communibus ieiunarent, citius et facilius possent familiae et aliis egentibus impertiri, illa omnia et similia deordinata ieiunia detestamur et *non promovemus*, de quo non deberemus reprehendi, sicut et sancti ex hoc sunt reprehendendi ...

Čl. 14. (1436)
(ibid. 718).

Item cum diligentia promoventes omnia *ieiunia a lege Domini commendata ... sanctis limitata, idolatriam sapientia et in lege Domini non fundata ac aliis* undecunque *deordinata cum cibis specialibus, rarioribus, pretiosioribus, ac lautioribus, ratione quorum pauperes plus spoliantur, divites autem ingurgantur, non promovemus*, sed quomodolibet detestamur, optantes, ut totus populus christianus Domino complacenter ac sanctis primitivis conformiter ieiunarent.

Ant. Horský (Br.):

Ta láska bratrská.

Je temno kol a vichr burácí ...
Ta láska bratrská, již Tvůj nám zrodil kříž,
ta, Pane, z přervaných cév vrahy krvácí
v posledních záchvěvech. - Či mrtva snad je již?

Jen deptejte ji v prach, zas znovu bude žít,
je nesmrtelná jako dobrý Mistr náš,
a v hrob-li chcete ji už mrtvou položit,
pak vstane z mrtvých a to v prospěch Váš!

Ó, přijde jistě čas a zkrvavený svět
zas na svá čistá ňadra přivine
ta láska Kristova, jež umí odpouštět
a která ubodána přece nehyne.

L. Krainer (Praha):

Nejnovější boj proti Lurdům a Římu.

Roku 1914 rozvinul se urputný boj mezi nevěrou a vírou, boj proti Lurdům, proti Římu, boj náboženský, jehož cílem je podkopati víru věřícího lidu dočista.

V posledních dnech vzaly boje proti Lurdům, které vlastně čelí a nejsou nic než boje proti Římu, na se nový ráz vystoupením jednatele Monistenbundu dr. Aignera v Mnichově. Tento dr. Aigner nastoupil monistickou svou kariéru celou řadou přednášek v Německu a Rakousku, jichž velký počet zaráží, neboť nyní právě dovršil čísla 60.

Tyto přednášky byly velmi četně navštěvovány a pod jich vlivem rychlostí blesku skoro veškeren tisk rozzuřil se hrozně proti Lurdům. — Hlavní příčinou tohoto vlnobití nevěřících a zlákaných mass lidu bylo to, že dr. Aigner vydal v březnu veřejné vysvětlení, které proběhlo všemi[1]) časopisy, následujícího obsahu:

„Zázračná uzdravení Lurdská.[2]) Spor o zázračná uzdravení lurdská rozšířil se a rozmohl takovou měrou, že netajené objasnění příslušnými úřady theologickými a lékařskými se jeví jako požadavek spravedlnosti.

Tisíce německých nemocných věří zprávám uzdravení, přinášejí nesmírné oběti, důvěřujíce v to, že němečtí lékaři a kněží se toho chopí jako povinnosti, jež spojena je s jejich povoláním a v případě nepravdivosti zprávy o zázračných uzdraveních toho šálení a mámení odkryjí.

Já věřím a jsem přesvědčen, že nemohu lépe posloužiti pravdě než tím, že vlastní své ponětí a osobní přesvědčení veřejné diskussi propůjčím:

1. Zázračná zjevení r. 1858 byla zjištěna a potvrzena od 14leté pasačky. — Četní očití svědkové i ti, kdož na vlastní uši to slyšeli, nepotvrdili výpovědi děvčete toho.

2. Ani jediné zázračné uzdravení v Lurdech nebylo z kompetentní strany papežovy officielně uznáno; zázračná uzdravení uznána od biskupů francouzských nebyla od papeže potvrzena.

3. Ani jediný německý biskup nevyjádřil se určitě (kladně) o zázračných uzdraveních v Lurdech, naproti tomu katolický theolog a církevní historik prof. Frant. Xaver von Funk na universitě v Tubinkách z veřejné katedry mluvil o švindlu lurdském („vom Schwindel von Lourdes").

4. Ani jediný německý lékař nezastupoval ni jedno zázračné uzdravení ve vědecké formě; častokráte označují dobrozdání z kruhů

[1]) na př. Mähr. Tageblatt 11. 3. 14. Wartburg 3. 4. 14.

[2]) Die Wunderheilungen von Lourdes. Erklärung von med. dr. Eduard Aigner, München.

německého lékařství tato zázračná uzdravení za klamání lidu (als einen Volksbetrug).

Na konec pak dí dr. Aigner doslovně toto: Ich halte es für die berufliche Pflicht des Arztes, auf diese unhaltbaren Zustände aufmerksam zu machen, um eine weitere Irreführung Kranker hintanzuhalten. Nach meinen persönlichen Wahrnehmungen ist man in Lourdes selbst von der Unhaltbarkeit der seit 50 Jahren behaupteten Wunder überzeugt. — —" Tolik dr. Aigner

V květnu zaměstnával boj proti Lurdům četně navštívené shromáždění mnichovských lékařů, při čem dr Aigner poznamenal, že otázka, zda dějí se v Lurdech zázračná uzdravení, konfessionelnímu oboru je úplně přiměřená a má-li se jen z lékařského stanoviska posuzovati; na počátku hned líčil dr. Aigner souhlas, s jakým se shledal u lékařů díky svému zvučnému jménu a postavení. Při svých četných přednáškách v Rakousku a Německu nalezl prý v kruzích svých kollegů všeobecný souhlas. 5000 lékařů (?), jichž se dr. Aigner po mínění dotazoval, objasnili mu svůj úplný souhlas a není prý nižádného universitního profesora v Německu, který by byl zaujímal stanovisko nadpřirozeného charakteru Lurdských uzdravení. Jak dlouho bude věda lékařská trpěti ještě přehmaty v jejím oboru?

Dle jeho přesvědčení nikdy v Lurdech ani jediný zázrak se nestal a domnělá zázračná uzdravení dlužno prý redukovati na sebeklam a šalbu. Samo sebou se rozumí, že všichni nepřátelé Říma malí i velcí na novo chopili se této nadmíru vítané příležitosti a na církev katolickou zhurta si vyjeli.

Přirozeně přede všemi „Wartburg" s dlouhým artikulem ve 2 číslech[1]) složeným odpadlíkem dr. Engertem, v kterémžto artikulu staré, pořád a pořád opětované námitky znovu byly předloženy.

Některé ukázky:

„Protestant jako monista směje se tomuto bludu, dělá si úšklebky z hlupců, kteří padli za oběť kněžskému mámení anebo sebeklamu. — U Bernardetty Soubirousovy byly dány příznivé podmínky pro její zděděnou hysteričnost.

Bylo mi ze dvou neodvislých stran tvrzeno, že to bylo v tamní krajině otevřeným tajemstvím, že dáma, která Bernadettě Matkou Boží se zdála, byla milenkou jistého v Lurdech posádkou ležícího důstojníka, která byla na skalách massabielských při rendesvous překvapena (!!). — Malá pasačka stála užaslá, překonána krásou této dámy v záři slunce. —

Byla Bernadetta podvedenou, nebo podvodnicí? Nemůžeme odtud vyloučiti halucinace, poněvadž tenkrát rozčilení nad neposkvrněným početím bylo tuze mocné. Avšak Bernadettin potomní život potvrzuje to, že ona z podvedené stala se podvodnicí (daß sie aus einer Betrogenen zur Betrügerin ward).

[1]) Wartburg, Nr. 5. a b. „Die Madonna von Lourdes und Heilwirkungen".

Vidí se býti náhle ve velkém pohnutí a vžívá se do své role, velhává se do své úlohy (lügt sich in ihre Rolle hinein). —

„Nevěříme ani na zjevení Bernadettina ani v Lurdy" vyjádřil se prý duchovní správce v lurdské nemocnici. — Co se týče skutečných uzdravení, ať už jsou pomíjející nebo trvalá, neměla by zcela býti popírána. Důležito však je : druh těchto nemocí pevně a určitě stanoviti. Přirozeně byla tu základem všude a pokaždé hysterosa. Jest celá velice dlouhá řada takových hysterických nemocí, ku př. i hysterický lupus a hysterický rak. (Snad i hysterické zlomeniny kostí ? D. R.) Tento druh nemocí dělá diagnose značné obtíže. Odtud vysvětlujeme si část oněch lékařských attestů o nevyléčitelnosti, nezhojitelnosti. (Unheilbarkeitsatteste) Uzdravení děje se bezvýjimečně suggescí nebo autosuggescí.

Vliv suggesce nevztahuje se pouze na nemoci nervové, nýbrž i až na určitý stupeň poruch organických. Tím Lurdy vstupují v řadu světoznámých léčebných míst dnešního dne. — V Asklepionu u Athen právě tak jako v Alesii gallské dějí se tatáž uzdravení v témže rozsahu s toutéž pompou, s tímže výsledkem a úspěchem. (!?)

„Ich brauche nur hinzuweisen auf die wunderbaren Heilungen der Marabut der Derwische Nord-Afrikas, der Gesundbeter und s. w." — Než dosti již o tom. Jen na jedno ještě chtěli bychom důrazně poukázati, ačkoli nám to není pranic divno.

Dr. E n g e r t, dřívější redaktor modernistického časopisu „Neues Jahrhundert", kterýž později studoval v Jeně protestantskou theologii, aby se stal pastorem, uzavírá svoje Wartburgské artikuly takto :

„Konečně spočívá tento blud jako celý sakramentalismus na onom světovém názoru dualistickém, který hlásá zasahování ostře odděleného nadpřirozeného světa do přirozeně nutného běhu přirozeného řádu. Na tom zakládá se samorostlá síla katolické lidové víry. Zde, nikoli v boji proti dogmatu, které ve všem všudy celkem v katolickém životě hraje bezvýznamnou roli, nýbrž v boji proti tomuto mysticko-spiritualistickému zázračnému bludu musíme Římu zasaditi rozhodující ránu . . . (muß der entschiedene Vorstoß gegen Rom einsetzen)."

Tedy v suchopárných slovech : Dualistický názor světový, vlastně víra v Boha jest to, která činí lurdské zázraky. Tato víra musí se stůj co stůj zničit, poraziti, neboť zřejmě přece chce pan dr. Engert těmito slovy dualismus odhoditi a zahladiti a doporučiti světu monismus se svou bezbožeckostí. Takový názor béře Wartburg pod svůj protektorát a předkládá čtenářům, všem přátelům, kteří mají v dírce u kabátu odznak s heslem „Los von Rom", a tím prokázal Wartburg, že stojí v řadách popíračů Boha. Neboť stává-li se v dohledné době boj proti Lurdům bojem proti Římu, vyplývá z toho konsekventně vypovězení boje proti Bohu !

Dr. Aigner bojuje tu za svůj světový názor, v němž bychom marně hledali slovo „Bůh" a tudíž i zázrak. Jeho právní zástupce, israelita B e n a r i o, řekl veřejně před mnichovským soudem, že

dr. Aigner a on holdují onomu názoru světovému, který neuznává žádného Boha (die keinen Gott anerkennt).

V tomto prudkém boji objevuje se v pravý čas významná brožura theologického professora dr. Lemberta Ehrlicha „Dr. Aigner und Lourdes" kterou nemůžeme leč vřele doporučiti.[1]) — Bude vítanou všem, kdož mají zájem o boje proti Lurdům, ale ještě více oněm, kteří sami ať ústně nebo písemně proti odpůrcům lurdským čeliti chtějí. Zde na 174 stranách všechen vhodný material soustřeďuje úplnou výzbroj proti dr. Aignerovi a jeho spolubojovníkům, (kteří oděni jeho pompösním retorickým vzletem, skutečně hodni jsou žalostivého politování —) najdeme tu i promptní a exaktní vyvrácení všech námitek. Též mnoho nového i starého, co je důležitého sděliti. Není nám ani možno z tak bohatého materialu a plnosti obsahu kloudně nějaký sebe skromnější výňatek učiniti, uvedeme jen nejdůležitější :

Dr. Ehrlich píše : „Jest velkým podivením, že ve Francii žádný lékař jako výslovný protivník se nepřihlásil vážně k slovu. Francie vysílá do Lurd nejvíce poutníků. Neboť ze 324 poutnických vlaků, které r. 1910 do Lurd se dostavily, bylo 255 z Francie. Ve Francii nebylo jinak žádného odpůrce Lurdů, — ale byl tu romanopisec Emil Zola, který r. 1894 vydal svůj román „Lourdes", který však nikde od nikoho nebyl za něco vážného pokládán." —

Mimo to psal professor Ernest Haeckel, spolubojovník dr. Aignera proti Lurdům 8. srpna 1905 : „Nejsprávnější objasnění velkolepého švindlu lurdského, který znám, podal Zola ve svém známém románu. Z lékařů, kteří ve prospěch Lurdů vystupují, jsou jedni nevzdělaní, druzí nekritičtí fušeráci a lháři." — Tak zní doslovný výrok tohoto professora.

Není to čirý výsměch ? Víme dobře, jak v tomto boji svědectví laiků je zavrhováno a nevšímáno, zvláště u nejjednodušších všech zjevných činů. A profesor Haeckel, „celebrita" monistů a nejvyšší autorita spoléhá se na dobrozdání a svědectví jednoho laika, Zoly a jeho básnické fantasie. Víme ovšem, jak právě Zola přímo a nejsprostším způsobem podváděl.

Pochází snad odtud sympatie jenského excelencpána, který v takových věcech také jisté proslavenosti se dodělal ? Ale jest to přece ztřeštěné ! Žádá lékařských důkazů a sám spoléhá na laiky. Přinášíme-li skutečně žádané lékařské důkazy, pak jsou lékaři, kteří ve prospěch Lurdů vystupují „ungebildete oder kritiklose Pfuscher und Betrüger".

Po Zolovi jest dr. Aigner první, kterýž si uložil za úkol jako zavilý odpůrce Lurdů, Lurdy poraziti. Hned na začátku psal dr. Aigner proti Lurdům v časopisech, snažil se státní úřady proti Lurdům engažovati, požadoval od církevních úřadů praecisní stanovisko k zázrakům lurdským.

[1]) Nákladem: „Kärntner Tageblatt" v Celovci. — 1 K.

Potom konečně nastoupil, když dříve byl sám také Lurdy navštívil, svou „velkolepou" přednáškovou cestu.

Zde vychloubá se obyčejně nejprve počtem Lurdských procesů jím vedených. Toť ovšem je přirozené uvádění v blud. Neboť ve všech těchto 13 procesech běží nikoliv o pevné stanovení zázračných uzdravení, nýbrž o urážky na cti, které katolickým obhájcům v rozpálených půtkách uklouzly a proti nimž dr. Aigner zvláště rád vystupuje, aby se gloriolou obklopil. Jedna velmi zajímavá událost. Panu dr. Aigneru a jeho bojovnému způsobu přichází velmi za těžko, pravou míru v parlamentárních výrazech udržeti, neboť v písmě i slovu ustavičně každé katolické cítění uráží a vzhledem k Lurdům sype jako z pytle slova jako „Aberglauben, pověry", „Schwindel" „ausländische Spekulation", „Spielbank", „Wunderregisseur", „falsche Karten" „Klerikale Börse", „fingierte Bank im jenseits", „welscher Scharlatanismus".

Tím, že Dr. Aigner tvrdí, že věda nepřipouští žádného zázraku, dělá si věc velmi lehkou. Vyvolí si ze 4.000 zázračných uzdravení některé případy, snaže se prokázati, že u případů těchto zázrak není evidentním ani dokazatelným a pak činí smělý závěr: všechny ony tisíce uzdravení musí býti vyloženy přirozeně, anebo je to všecko čirý švindl.

V časopisu „Münchner neueste Nachrichten" 3. září 1912 píše dr. Aigner: „Das Resultat meiner Beobachtung war, daß keine einzige Heilung erfolgte."

Na monistickém dni v Magdeburku šel ještě dále a pravil, že ani v jediném případě za jeho přítomnosti hlášených uzdravení — rovněž dle rozsudku konstatující bureau — nebylo ani nemohlo býti řeči o uzdravení nebo jen aspoň zlepšení.

Toto tvrzení dr. Aignera pozoruhodně se vyjímá, srovnáme-li s tím protest MUDr. Gouranda z Paříže, jenž v témž čase v Lurdech a v byró společně s dr. Aignerem uzdravení vyšetřoval a jemuž dr. Aigner sám nejlepší svědectví vystavuje. Dr. Gourand píše, že ukázal dr. Aignerovi dva nemocné, kteří právě byli uzdraveni. U obou seznal dr. Aigner pravdivost uzdravení. „Lékařské konstatující byró uveřejnilo 18 protokolů o uzdraveních a zlepšeních, které za pobytu dr. Aignera v Lurdech se udály mimo toto potvrzení o uzdraveních z dřívějších poutí. Dr. Aigner shlédl v byró většinu uzdravených a v Magdeburce hlásá a tvrdí tentýž dr. Aigner, že také podle úsudku byró ani jedno uzdravení se neudálo. Dr. Aigner sám proti sobě vydává svědectví, když právě v Magdeburce ještě byl a řekl, že také nejednou o nějakém zlepšení mohlo by se mluviti, píše v nejnovějších Mnichovských zprávách o jednotlivých případech, při nichž nynější nález lékařský k poměru k dřívější zprávě mimořádné zlepšení připouští(!!!). Pokud se týče stanoviska lékařského světa k Lurdům, přináší prof. Ehrlich tuto zajímavou poznámku: R. 1906 uspořádal francouzský nohsled dr. Aignera Jean de Bon-

nefon (který ostatně velmi zla naklevetil), dotazovou rozprávku o Lurdech. Na to vydal zprávu, že obdržel 11.221 odpovědí. 184 z nich uveřejnil. Tyto byly ovšem proti Lurdům. Na toto odpověděl prof. Vincentz Lyonu, (dlouholetý šeflékař u velkého „Charité-Spitalu v Paříži a nynější vysoký lékař nemocnice v Lyoně): „Tvrdí, že dostali 11.221 dopisů a uveřejnili jen 184 ; zůstává tedy 11.037 dopisů. Proč neuveřejnili i těchto ? Věří snad, že můžeme přijmouti a připustiti, že těchto 11.037 je proti Lurdům ?! To jest klam a nesmysl; nikoli pouhý tucet, nýbrž ohromný počet dopisů jich došel, kterých oni, poněvadž nezdály se jim býti příznivé, neuveřejnili. Když tedy těchto 184 hlasů proti Lurdům s veškerým úsilím rozpečetili, pak nezbytně podrželi oněch 11.037, ve prospěch Lurdů vypovídajících. Nyní obrátil se universitní profesor Vincent sám s dotazem k lékařům, a asi 3000 lékařů, jichž adresy v jistém listě podává, vyslovilo se ve prospěch Lurdů tím, že potvrdili, že Lurdy dle medicínského stanoviska jsou mnohem více universálním dobrodiním, než veřejným nebezpečenstvím. Mezi nimi jsou Francouzi, Belgičané, Španělé, Italové, Angličané, Němci, Rakušané, Američané a Švýcaři. 346 lékařů podalo následující vysvětlení : „Ve jménu pravdy a humanity protestuji proti každému pravidlu, které překáželo poutním výpravám do Lurd nebo je obmezovalo, prohlašuji, že dávají plně a bezohledně svůj souhlas k protestu dr. Boissariea a na slovo vzatých lékařů lurdských, od nichž uveřejněná pozorování mají vesměs ráz nejsvědomitější loyality, ba dokonce i kritické přísnosti : Pokládají to tudíž za svou povinnost, zjevně, hlasitě a jadrně prohlásiti a přiznati, že v Lurdech přiházejí se neočekávaná uzdravení ve velkém počtu samorostlým působením svého druhu, jehož tajemství vědě doposavád známo není a které věda pouhými silami přírodními nedovedla racionelně vysvětliti. Mezi těmito 346 lékaři, jichž podpisy Baustert ve své knize uvádí, je 16 universitních profesorů. Mají to tedy býti nyní jen pouzí šarlatáni a léčební fušeráci ? Toto stanovisko 346 lékařů k Lurdům je přirozeně dr. Aignerovi nepohodlno a nepříjemno a proto snaží se mermomocí toto předůležité svědectví insinuací podvrátiti : Praví totiž : „Wenn in Frankreich 346 Ärzte und 16 Universitätsprofessoren für Lourdes öffentlich eingetreten sind — ein interessantes Kulturdokument aus dem 20. Jahrhundert — so muß man dabei die ungeheuren wirtschaftlichen Vorteile in Betracht ziehen, die Frankreich aus Lourdes zieht" (Mähr. Tagblatt 20. 5. 14). Velmi pěkný je při této příležitosti poukaz dr. prof. Ehrlicha na finanční prospěchy Aignerových námitek pro kasu Monistenbundu.

Spisovatel píše dále :

„Tažme se nyní, který vědecký apparát má vždy dr. Aigner s sebou po ruce ? Tři věci to jsou, které od schůze ke schůzi vleče: Láhev lurdské vody, kněžský breviář a skioptikon. Těmito dokazuje, že Lurdy jsou švindlem." —

Konečně musíme ještě položiti otázku, proč dr. Aigner, který se v časopisech, při procesech, v brožurách a na schůzích chlubí a slavným činí — přes svoji vědeckou důkladnost všechny francouzské lékaře, konstatující byró, klerus atd. hrozně blamuje — sám neodkrývá celý ten humbug v Lurdech? — Jedině správné místo k disputaci o zázračných uzdraveních lurdských jsou Lurdy samy. Dr. Aigner chce přece všecky události v Lurdech redukovati na přirozené příčiny, chce nemocné míti uzdraveny suggescí, anebo zhola nic.

Materiál pro tento důkaz jest jedině a pouze v Lurdech hledati! Tam byli nemocní uzdraveni, nikoli však v rakouských a v německých městech. Tam jsou ostatně také lékaři, kteří nemoc a uzdravení konstatovali. Tam jsou znalci, odborníci, kteří Lurdy ze všech stránek dobře znají!"

„Pozoruhodno jest nyní toto: Dr. Aigner byl pozván 22. srpna r. 1912 od Georges a Bertrina, skladatele historicko-kritického vylíčení zjevů a uzdravení v Lurdech, nejzdvořilejším způsobem a v slušnosti k veřejné disputaci. Též přítel dra. Aignera, Chide, rodilý Francouz, byl přizván, aby eventuelně za dra. Aignera řečnil v jazyku francouzském. Biskup lurdský, Msgr. Schöpfer, byl s tímto plánem srozuměn. Tento návrh byl dru. Aignerovi neobyčejně obtížný i řekl svému příteli Chidovi, že by si tuze rád přál, aby byl pokud nejvíce možno od tohoto obtížného Bertrina osvobozen. Nalézali všechny možné vytáčky a výmluvy: „Es sei keine Zeit, Aigner könne nicht gut französisch, es käme nichts heraus bei einer solchen Disputation, es würden zuviel Leute kommen." — Bertrin ujišťoval, že v nejzdvořilejším tónu bude odpovídati, ale nepomohlo nic; v Lurdech nechtěl dr. Aigner disputovati. V jednom článku, který uveřejnil Chide o svém pobytu v Lurdech, zmerčil dr. Aigner, že Bertrin pojal úmysl, aby ho zavraždil!!?

Také dr. Aigner na schůzích se tím vymluvil, že by to bývalo s nebezpečenstvím, uspořádati v Lurdech veřejnou schůzi." — O tom samo sebou se rozumí nemůže býti ani řeči, neboť pořadatelé byli by se beze vší pochyby o bezpečnost odpůrcovu co nejlépe postarali. To týkalo se už jejich vlastního zájmu, aby Lurdům neuškodili. Podobné tvrzení takové jest tudíž zcela naprosto nesmyslné.

Když dr. Aigner ve svém tiskovém rozsudku o Lurdech v oněch již uvedených procesech pro urážky na cti, kterých se vůči svému katol. obhájci dopustil, o tom mluví, že ani jediný německý lékař ni jedno zázračné uzdravení nezastupoval ve vědecké formě, pak k tomuto smělému tvrzení stavíme právní svědectví prvního svědka a znalce u mnichovského procesu r. 1909 dr. von Westpfalen, které takto znělo:

„Mluvím na základě osobního pozorování. Byl jsem třikrát v Lurdech. Otázka divů a zázraků se mne netýče. Mám vysloviti jen mínění, zda uzdravení přirozeně se dají vysvětliti. Dr. Aigner

tvrdí, že jsou lékaři toho mínění, že jen nervové nemoci byly v Lurdech vyléčeny. Já sám jsem mohl konstatovati, jak nervosy v Lurdech byly vyléčeny a nebyly vyléčeny. Avšak též hojí se tu organické nemoci. To jest méně také známo, že rovněž lékaři sami do Lurd přicházejí, aby se uzdravili a že lékaři sami své paní, děti a příbuzné posílají do Lurd a tam je doprovázejí, nikoli s tím úmyslem, aby tyto z nervových nemocí, nýbrž z organických onemocnění se vyléčily. Tak je mi známo, že dr. Aumaitre z Nantes sám své dítě do Lurd přinesl, které se tam také uzdravilo. Dítě toto v čase tohoto uzdravení 23 měsíce staré od narození mělo chromé nohy a mimo to třesení kloubů (Schlottengelenke). Laik nebere zde ohled, že otec sám je lékařem. Zkouší se všecko možné. Byly provedeny operace na noze, na patě. Dítě bylo léčeno od rozličných lékařů v Nantech. Vstrčili je do apparátu, bylo massírováno, elektrisováno, všecko bez výsledku. Dítě nechtělo choditi. Tehdy přišel dr. Aumaitre a paní s dítkem do Lurd. Tam bylo dítě prohlédnuto od dra. Boissariea a ještě od tří lékařů a stanovena zmíněná již nemoc. Dítě bralo pak koupele v jeskynním prameni; po čtvrté koupeli mohlo dítě pomalu choditi, konstatováno bylo, že zchromenina nohou zmizela a třesení kloubů odstraněno. Tento případ nemohl býti přece připsán suggesci anebo hysterii, neboť dítěti bylo 23 měsíců. Dítě to jest ještě dnes úplně zdrávo. Dr. Aumaitre sám napsal toto v jednom svém dopise na mně adresovaném: „Vyčerpal jsem všecky lékařské prostředky, také dostatečně se prokázalo, že zde nemohlo běžeti o nervové onemocnění mého dítěte Ivonny. Prokázal jsem, že mé dítě bylo v Nantech vyšetřeno od několika lékařů, rovněž v Lurdech podrobeno bylo dítě mé před léčením ohledání několika lékařů. Mimo dr. Boissariea prohlédli dítě ještě 2 lékaři; uzdravení tedy v Lurdech se stalo, čehož nemožno popírati. V tom spočívá ovšem nadpřirozené — div, zázrak. Připojuji ještě k tomu, že mé dítě, nyní 15tileté, je zcela zdrávo.“ — A na toto svědectví, jak se zdá dr. Aigner naprosto zapomněl — !

V otisku Aignerova tiskového rozsudku na Wartburce řečeno je ku konci ještě (nelze poznati, zda to pochází z Wartburku nebo od spisovatele samotného): „Mit wirklich religiösen Momonten hat die Lourdesagitation somit nichts, gar nichts zu tun, vielmehr scheint ein geradezu unlauterer Geschäftsgeist der Beweggrund für diese Propaganda zu sein. Es wäre zu begrüßen, wenn die kirchlichen Behörden Deutschlands endlich den Mut fänden, zu diesen Ergebnissen Stellung zu nehmen.“ Zvláštní volí si dr. Ehrlich k tomuto passu myšlenek závěrečné slovo v lurdské brožuře o dr. Aignerovi, kde praví: „Immer näher rücken sich(?) in Deutschland die Schlachtlinien zweier Kämpfer; zwei Weltanschauungen stehen sich unversöhnlich gegenüber.“

Tedy nejde jen o Lurdy, ne pouze jen o Řím, nýbrž o víru v Boha. Toho se musíme především pevně chopiti a vynaložiti intensivní apologetickou práci, aby nikdy více větší massy veřej-

nému nebo skrytému atheismu nebyly vydány v šanc! Protestanté mohou se však míti na pozoru, aby se při útoku na Lurdy naposled sami neškrábli do vlastního masa.“ [1])

To je tedy stanovisko moderních nepřátel Lurd: podezřívání z výdělečných úmyslův a vysvětliti švindlem to, co nemohou vysvětliti suggescí. Ale myslím, že z toho, co jsem uvedl, je dostatečně zřejmo, jak vratké jsou tyto námitky.

Jan Maria Horkov (Č. B.):

Večerní reflexe.

Šer večera a letní noc jde krajem
a tichne života šum — rosa padá
na pole, oplodnělá úrodou... Jdu
sám vesněn v sebe rozkošným tím rájem,
vzduch piji, prosycený potem práce
a zmámen vůní vzdechů z lidských duší,
se zastavím a klesám znaven dojmy...
Do vyorané brázdy země klesám — rosa padá
na skráně horké, v zprahlá ústa duše —
a krev zas proudí — srdce bije — žiji...
— — — — — — — — — — — — — —
Na mezi klečím a se modlím k Bohu,
by doorat dal brázdu mého kněžství...

V. Šácha (Praha):

Křesťanský pojem zjevení.

Fakt zjevení jest základem křesťanského náboženství; náboženství křesťanské jest náboženstvím zjeveným. Se zjevením ono stojí i padá. Vždyť náboženství pouze přirozené, jež by vyplývalo pouze z řádu přirozeného, z přirozeného poměru člověka k Bohu, jež by člověk sám, veden jsa pouze silou svého přirozeného rozumu seznal, neexistuje jako náboženství skutečné, jako náboženství nějaké části lidstva; jest ono — jak ještě později bude zmíněno — pouhou abstrakcí a nepostačuje člověku, jenž touží po širším obzoru, než jaký mu ono může poskytnouti. Proto také všecka náboženství odvolávají se na zjevení, jehož se jim dostalo od Boha nebo od bohů, ať již skutečné nebo fingované. Toto zjevení jest u nich buď položeno do temného pravěku, nebo

[1]) Viz: Bonifacius Korrespondenz 1914. 12. VI.

upjato na nějakou historickou osobu, jež označuje se pak zakladatelem neb reformátorem toho kterého náboženství (Budha, Zoroaster, Mohamed a j.) Na zjevení nadpřirozeném spočívalo již náboženství prvních lidí v ráji; jest to t. zv. prazjevení, z něhož vážný obsah se zachoval u t. zv. národů přírodních hmotnou kulturou neporušených. Zjevení toto (prazjevení) čisté a rozmnožené dalším zjevením božím zachovalo se v Písmě sv. St. Z. Tím spíše tedy zřejmo, že náboženství nejdokonalejší, náboženství křesťanské, není pouhým lidským výmyslem, nýbrž že spočívá na skutečném, realním zjevení božském, nadpřirozeném. Pravdu tuto popírá hlavně rationalismus, hlásaje nemožnost zjevení ve smyslu křesťanském a redukuje je pouze na vnitřní náboženské cítění člověka a jen v tom shledávaje pravý jeho pojem. Proti němu dlužno si osvětliti správný křesťanský pojem zjevení jakožto objektivního působení božího na člověka a oznámení vůle boží jemu.

Zjevení v nejširším slova smyslu znamená sdělení, odhalení pravdy někomu, jemuž byla skryta, neznáma. Pro nás však důležitým jest zjevení v užším slova smyslu, zjevení náboženské, jež můžeme definovati jako oznámení náboženských pravd nebo skutků učiněné od Boha tvorům rozumným. Zjevení vůbec. Zjevení náboženské.

Takovým jest již zjevení přirozené (zjevení ve smyslu nevlastním), jež jest základem přirozeného náboženství. Zjevení toto čerpáme z přírody, pokud ze stvoření, z krás přírodních a z bohatství lidského života duševního soudíme na Tvůrce a Původce všech těchto věcí. Činitelé, již spoluúčinkují na tomto přirozeném poznání Boha, přirozeném to zjevení, jsou zde příroda jakožto předmět (poznávaný) a přirozené duševní síly člověka jakožto podmět (poznávající). Zjevení toto děje se tedy těmi silami, jimiž Bůh člověka opatřil již při stvoření; děje se silami rozumné duše. Tyto síly jsou však důležité i pro další zjevení, zjevení nadpřirozené, neboť, jak praví sv. Augustin: credere non possemus, nisi animas rationales haberemus; jsou důležity právě tím, že činí nás schopnými poznati Boha zjevením přirozeným, jež poskytuje nám předpoklady víry (praeambula fidei). Musíme totiž dříve poznati rozumem, obzvláště že Bůh jest, že jest nejvýš pravdomluvný, vševědoucí a ostatní ještě vlastnosti a z toho ovšem závaznost víry pro to, co zjevil. Proto „apoštolové," jak praví Schanz, „dobře jsouce si vědomi tohoto faktu, navazovali ve svém kázání před pohany na zjevení přirozené, patrné ze stvoření, prozřetelnosti a svědomí člověka, aby zobrazili nadpřirozené zjevení jako zařízení téhož Boha, kteréž jest nutným pro spásu člověka, jenž vzdychá pod hříchem pokolení i vlastní vůle, jež ale též každému ke spáse slouží, kdo věřiti chce." (Apologie d. Christent. II. 416.) Zjevení přirozené.

A toto zjevení nadpřirozené jest právě zjevením ve smyslu vlastním. Zde Bůh působí ne již skrze přírodu, nýbrž přímo bez tohoto zprostředkování přírody oznamuje lidskému duchu Zjevení nadpřirozené.

pravdy, jež jsou mu buď nepřístupné, nebo těžko přístupné, ať již v tomto zjevení převládá obohacení duševních poznatků neb mravních zákonů. Ježto však obě tyto stránky — jak totiž duševní poznatky tak i mravní zákony — nerozlučně jsou zde spojeny a každá náboženská pravda má býti pozorována ne abstraktně, nýbrž ve vztahu a působení na lidský život, pak můžeme s apologetou Schanzem říci, že zjevení toto jest sdělení takových pravd, jež pro lidské blaho (spásu) jsou nutny a prospěšny. (Schanz, l. c. 414.)

Zjevení nadpřirozené „quoad modum" a „quoad substantiam".

Pravdy, jež Bůh nadpřirozeně zjevuje, mohou býti buď rozumu lidskému poznatelny (jsoucnost boží, nesmrtelnost duše a j.), neb mohou převyšovati jeho hranice (tajemství Nejsv. Trojice, Vtělení a j.). Scholastika zove prvý druh zjevení nadpřirozené „po způsobu", ježto zde pouze způsob jeho podání jest nadpřirozený — přímým totiž sdělením božím, a druhý zove zjevení nadpřirozené „podstatou", ježto zde nadpřirozeným jest nejen způsob jeho podání, nýbrž i jeho obsah.

Způsob, jímž Bůh zjevení nadpřirozené uděluje.

Zjevení toto uděluje Bůh jednak bezprostředně, jednak prostředečně. Bezprostředně zjevil Bůh pravdy své jenom některým osobám (patriarchům, prorokům, apoštolům) — svým to vyslancům. Způsob, jakým Bůh těmto vyslancům zjevení svých pravd uděluje, jest různý; dějeť se svěření božského zjevení, božských pravd působením na různé mohutnosti lidského ducha (představa, obraz, idea). Zmínku o udělení zjevení ve snu nalézáme na různých místech Písma sv. (Gn 15^{12}, 20^{3nn}, 28^{12}, $31^{11, 24}$; Dan 2^{28}; Mt 1^{20}, 2^{12nn}; a j.); platí však za nejnižší způsob zjevení, můžeť snadno klamati; praví Sirach (34^{6}): „Leč by od Nejvyššího vysláno bylo navštívení, nedávej k nim srdce svého." Též i falešní proroci se na sny odvolávali, o čemž svědčí nám Jeremiáš (23^{25nn}). Jiný způsob jest vidění (visio), kteréž jest určitý způsob bezprostředního zjevení vniterného; kde Bůh působí na fantasii toho, jenž zjevení přijímá a smyslovými obrazy znázorňuje pravdu, již zjeviti chce. Vidění bývá u proroků spojeno s extasí, již třeba si představiti jakožto částečnou uzavřenost proti zevnějším dojmům a více méně vědomé soustředění všech súčastněných mohutností na předmět vidění. Při tom však ponecháno proroku plné sebevědomí, takže jest vědomým nástrojem božím. Jinak může Bůh v mysli lidské způsobiti též přímé poznání té které pravdy osvícením rozumu (Adamovi). A takovýmto vnitřním osvícením nebo viděním s extasí spojeným nebo způsobem obojím zároveň dostává se zjevení božího lidem (prorokům), čehož máme příklady v Písmě svatém. [Ex 3^{2nn}; Ez 1, 2, 3; Is 1^{1}, 2^{1}; Am 1^{1}; Hab 1^{1}; Apokal. 1^{10nn}]. (Srv. Vychodil, Apologie křesť. II. 160.)

Na ostatní lidi dostává se zjevení toto pouze prostředečně, tím totiž, že známost vůle boží, jeho zjevení, jest nám sdělena těmito poslanci božími. Bůh mohl sice a může toto své zjevení sděliti každému bezprostředně, nečiní toho však pravidelně, stanoveným

řádem (ordinarie) proto, že jako v přírodě působí jakožto příčina prvá příčinami druhotnými, zachovává tentýž způsob v řádě nadpřirozeném. Cokoliv může Bůh způsobiti druhotnými příčinami přirozenými, to též způsobí; nadpřirozeného přímého zakročení používá pouze tam, kde jest toho nutně třeba. Jest to obecný zákon prozřetelnosti božské.

Nejdokonaleji zjevil Bůh sebe a pravdy své nám ve svém vlastním Synu Ježíši Kristu — osobním to spojení Božství s člověčenstvím. „Druhdy Bůh na mnohokráte a mnoha způsoby mluvil k otcům (našim) skrze proroky, v těchto však dnech doby poslední mluvil k nám skrze Syna svého." (Žid. 1[1].)

Zjevení soukromé.

Děje-li se bezprostřední zjevení určitým osobám bez povinnosti, by jiným jakožto pravda zjevená oznámeno bylo, nýbrž pouze k účelům zvláštním, soukromým, jest to zjevení soukromé (revelatio privata), jemuž prozkoumavše ho a přesvědčivše se o něm, věřiti sice můžeme, ale nejsme jím nikterak vázáni. Zjevení taková měli mnozí světci.

Rozdíl mezi zjevením přirozeným a nadpřirozeným.

Zjevením ve smyslu vlastním a běžném jest tedy pouze zjevení nadpřirozené a též jen ono jest předmětem víry. Neboť jen ono spočívá na výpovědi nebo slově a jen ono se přijímá s ohledem na božské svědectví. Přesvědčení o Bohu a božských pravdách vzniklé ze zjevení přirozeného nespočívá na neomylnosti a pravdomluvnosti boží, nýbrž na důvodech rozumu. To jest vědecké poznání, ne víra v užším slova smyslu. (Srv. Wilmers, Lehrbuch d. Relig. I. 97.)

Tajemství vůbec. Jeho pojem.

K nauce o zjevení patří též pojem tajemství, s nímž setkáváme se zvláště při zjevení nadpřirozeném. Tajemství dle etymologie slova jest pravda, jež jest nás jakýmkoliv způsobem tajna. Dle toho jest tajemstvím již každá pravda, jež schopnosti naší poznávací nebyla ještě předložena. Tak jsou nám tajemstvím myšlenky bližního, dříve než nám byly oznámeny, nebo různé památnosti některého města, dříve nežli jsme je seznali, neb se o nich poučili, „tajemství" hlubin mořských, pokud nejsou prozkoumána a pod.

Tajemství přírody.

Tajemstvím jsou nám též takové pravdy, o jejichž existenci jsme sice přesvědčeni, neznáme však dosud jejich vnitřní bytnosti; víme, že jsou, ne však, co jsou. Takovými jsou tajemství přírody. Tak na př. zákon všeobecné gravitace; jsme přesvědčeni o faktu, že tento zákon existuje, že má objektivní platnost, avšak s jeho vnitřní bytností nejsme obeznámeni. Rovněž hmota, síla (a různé její projevy jako světlo, teplo, elektřina), život, vědomí a j. jsou takovými tajemstvími přírody. Že příroda plna jest tajemství, o tom nepochybuje nikdo. Postupem vědy jich ovšem ubývá; budou-li však všecka kdy proniknuta, jest více než pochybno. Vždyť o některých z nich prohlásil slavný přírodozpytec: ignoramus et ignorabimus (Du Bois Reymond). Velikou, ba největší hádankou jest si dle filosofů i člověk sám. Sám v sobě nalézá ještě mnoho stránek neprozkoumaných, více ovšem v ohledu bytí duševního.

Tajemství nadpřirozené.

Shledáváme-li se již v řádu přirozeném s tajemstvími, nemůže býti s podivem, že ona vyskytnou se nám tím více v řádu nadpřirozeném. Jsou to pravdy, v nichž rozum náš nemůže si sám svými silami zjednati vědomosti ani o jejich existenci a tím méně ovšem o jejich vniterném významu; nechápeme ani, že jsou, ani co jsou. Teprve když nám byly Bohem oznámeny (že jsou), máme vědomost o jejich existenci; skryto však jest ještě našemu konečnému rozumu (aspoň v tomto životě), co ve svojí podstatě jsou a jakým způsobem jsou. Vždyť pravdy tyto patří řádu nadpřirozenému a můžeme míti pro ně v řádu přirozeném, našemu poznání úměrném, pouze větší neb menší analogii. To však stačí nám, bychom poznati mohli aspoň smysl jejich, byť i vnitřní jejich evidence bychom nechápali.

Toto tajemství jest vlastně tím, o něž se nám jedná, tajemstvím v užším smyslu theologickém. Příkladem jeho jest tajemství Nejsv. Trojice. Sami od sebe nedopátrali bychom se vědomosti o její jsoucnosti, neboť Bůh působí na venek (ad extra) skrze bytnost svoji, kteráž jest naprosto jednoduchá, a tak z přirozeného poznání Boha máme vědomí o naprosté jednoduchosti boží, nikterak však též o jeho trojosobnosti. Tohoto poznání dospíváme pouze ze zjevení božího. Pravda tato — Bůh jest jeden v bytnosti a trojí v osobách — není nám evidentní, pravý smysl její však pochopujeme a dovedeme jej rozeznati od smyslův chybných, haeretických. Ježto nemáme vlastních pojmů, jimiž bychom pravdu tuto vyjádřili, používáme pojmův analogických, z tvorstva vzatých; pojmy na př. Otce, Syna a Ducha vyjadřujeme vztahy božských osob navzájem. Tak tomu je též i u jiných tajemství nadpřirozených, jichž vnitřní evidence nemáme.

Zjevení nadpřirozené i tajemství v užším smyslu theologickém jsou věci patřící do řádu nadpřirozeného. Jest otázkou, co vlastně míníme tímto řádem nadpřirozeným. Abychom si na tuto otázku správně odpověděli, dlužno nám vysvětliti si nejdříve pojem řádu přirozeného, neboť na základě přírody buduje Bůh nadpřírodu.

Příroda, přirozené; řád přirozený.

„Příroda" a „přirozený" kryje se s pojmem „stvořený". Vše, co Bůh stvořil a čím své tvory již při stvoření opatřil, jest přirozené. Je tedy věcem přirozeno to, co jim dle theologického termínu patří titulo creationis.

Tím jest především bytnost věcí. Bytnost člověka na př. vyjádřena jest větou: homo est animal rationale. Jeho bytnost vyžaduje tedy býti živočichem a to rozumným; k jeho bytnosti patří život vegetativní, smyslový a rozumový. Kdyby scházelo mu něco z toho, pak neměl by již úplné své bytnosti, neodpovídal by idei, již o něm má Bůh; toho tedy nutně potřebuje, aby byl člověkem — jest mu to přirozeno. Dále patří sem i vlastnosti věcí, individuí, jež jsou jim vrozené (různé vlohy, síly), neb (u člověka) nabyté (dokonalost v nějakém umění); též i činnost jejich, neboť ona závisí na bytnosti (agere sequitur esse). Má-li nějaké individuum

úplně se vyvinouti a dosíci cíle sobě vytčeného, potřebuje pomoci jiných věcí mimo sebe. Tyto přirozené podmínky, jak je nazýváme, náleží též k přirozenosti individua. K těmto přirozeným podmínkám patří i součinnost božská (concursus divinus naturalis), jíž Bůh zachovává a řídí tvory. (Srv. Vychodil, l. c. 132.)

Zveme tedy přírodou a přirozeným vše to, nač tvorové již faktem svého stvoření (titulo creationis) mají správný nárok (debitum naturae). Vždyť Stvořitel jako takový jest svým vlastnostem moudrosti, pravdivosti a věrnosti povinnen, aby své tvory, když už jednou ustanovil je stvořiti, opatřil vším, co k jejich bytí a činnosti je potřebno. Souhrn pak všech věcí s jejich správnými nároky, jež spočívají na faktu stvoření, sluje řád přirozený (ordo naturalis). Ježto pak tyto přirozené nároky jsou prostředky k dosažení přirozeného cíle věcí, můžeme řád přirozený definovati též jako souhrn cíle (přirozeného) s úměrnými prostředky (přirozenými).

Do řádu přirozeného patří dále duše lidská, duch andělský, ctnost, hřích a j., věci to, jež jsou sice nadsmyslné, ale patří přece do řádu přirozeného, neboť vše nadsmyslné není ještě eo ipso nadpřirozené; nadsmyslné jest pojem širší nežli nadpřirozené. Patří do řádu přirozeného, neboť mají charakter stvoření.

Náboženství přirozené.

Z přírody, z řádu přirozeného pouze silou svého rozumu poznává člověk Boha jakožto první příčinu a poslední cíl všech věcí, poznává ho jako nekonečnou Pravdu, Dobro a Krásu, chápe, že z tohoto poznání vyplývá proň závazek: Bohu sloužiti a jej milovati, přirozeného zákona jeho, jenž se jeví ve svědomí člověka, poslouchati, a ustavuje takto náboženství přirozené, jež vyjadřuje tento vztah člověka k Bohu poměrem sluhy k Pánu.

Pojem nadpřirozena a řádu nadpřirozeného.

Přirozeným tedy nazvali jsme to, co tvora ustavuje v jeho bytí (constituit in τῷ esse), čeho jeho bytnost vyžaduje, aby mohla jednati a cíle svého dosáhnouti; nebo jinak co faktem stvoření vzalo svůj původ, k čemu Bůh svým tvorům již tím, že je stvořil, jest jaksi povinen. Nadpřirozené pak dle toho jest to, čeho bytnost tvora nutně nevyžaduje, co není tvorům vlastní, co jest vlastní pouze Bohu, co však může Bůh se svými tvory analogicky sděliti. Vždyť Bůh stvořením a zachováváním světa se nevyčerpává; mimo přírodu, již stvořil, a síly, jež do ni vložil, jsou v něm ještě síly a mohutnosti jiné, jež jsou vlastní pouze jemu — jsou nad přírodu, jež však on může též se svými tvory — aspoň částečně — sděliti. „Naprosto pojato neznamená zajisté nadpřirozeno nic jiného nežli božství neboli božskost. Přesahujeť nadpřirozeno všecku přírodu stvořenou i stvořitelnou; mimo ni však právě není než Bůh a božské věci, nebo nic.“ (Vychodil, l. c. 134.) Jestliže tedy přirozené poznali jsme jakožto něco, co jest tvorům povinné (debitum naturae), jest nadpřirozené něčím, co jim povinno není (naturae indebitum). Dary nadpřirozené uděluje Bůh jen z lásky (milost — gratia). Nadpřirozenými dary, jež Bůh člověku uděluje, jest podstatně vyšší poznání Boha věrou a vyšší způsob milování jeho. Duše lidská má sice svůj

vlastní směr k Bohu, vždyť ona jest přirozeným obrazem božím; může Boha přirozeně poznati a jej též tak milovati (náboženství přirozené — viz výše). Cítí však dobře touhu po poznání vyšším, neboť zkoumáním přirozeným jest nám Bůh poznatelný jen do jisté míry, ale ne tak jak sám o sobě jest, ve svých tajemných hlubinách. Proto Bůh sám přichází duši lidské na pomoc a vede ji snažší a jistější cestou k lepšímu poznání a milování sebe — zde na světě věrou a láskou nadpřirozenou, po smrti pak přímým nazíráním a vyšším stupněm lásky nadpřirozené. „Nyní patříme skrze zrcadlo v záhadě, ale tehdy tváří v tvář; nyní poznáváme částečně, ale tehda poznáme úplně, jakož i úplně poznán jsem." (1 Kor. 13[2].) Bůh tedy určuje člověku vyšší cíl — nadpřirozený a uděluje mu též k dosažení tohoto cíle přiměřené prostředky — též nadpřirozené; povyšuje totiž a posiluje jeho přirozené duševní mohutnosti — rozum vyšším poznáním (věrou) a vůli vyšším snažením po Bohu, v čemž ji podporuje svou milostí a ustavuje takto řád nadpřirozený (ordo supernaturalis), jenž jako každý jiný řád jest souhrn cíle (zde nadpřirozeného) s úměrnými prostředky (též nadpřirozenými). Vychodil definuje řád nadpřirozený jako soubor všech skutků božích, kterými Bůh tvorstvo své uzpůsobuje a vede k věčné slávě (l. c. 137). Objektivně jest v obojím řádu (přirozeném i nadpřirozeném) Bůh posledním cílem člověka, subjektivně pak formálním štěstím jeho jest kon poznávání a milování Boha. Rozdílný však jest v obojím řádu způsob poznávání a následovně i milování Boha. V přirozeném řádu jest to poznání a milování pouze nedokonalé, kdežto v řádu nadpřirozeném již dokonalejší a to ne pouze co do stupně, nýbrž bytnostně dokonalejší.

Náboženství nadpřirozené.

Z řádu nadpřirozeného vyplývá náboženství nadpřirozené, podobně jako z řádu přirozeného náboženství přirozené. Ono však jest podstatně vyšší tohoto; kdežto v náboženství přirozeném poměr člověka k Bohu jest poměrem sluhy k Pánu: v náboženství nadpřirozeném jest člověk povýšen na adoptivního syna božího. Základem této adoptace jest vtělení se jednorozeného, vlastního Syna božího — Ježíše Krista. „Vizte, jakou lásku Otec nám prokázal, abychom dítkami božími sluli; a (my) jsme jimi." (1 Jan 3[1].)

Mimopřirozené.

Pozn. Někteří spisovatelé (Pohle, Šmejkal a j.) rozeznávají ještě mimopřirozené (praeternaturale). Jeho pojem představuje asi střední článek mezi přírodou a nadpřírodou. Takovým mimopřirozeným darem jest na př. nesmrtelnost těla. Schopnost prodloužení života (posse non mori) skutečně již existujícího v těle lidském jest obsažena již v živém organismu; její uskutečnění však závisí od Prvopříčiny jakožto dar (gratia generice) a ne jakožto debitum naturae.

Rozumíme tedy zjevením ve smyslu křesťanském hlavně zjevení nadpřirozené, jež Bůh lidstvu dal svými prostředníky (patriarchy, proroky, apoštoly a hlavně pak skrze Syna svého Ježíše Krista). Při tom klademe důraz na objektivní, vnější působení boží

na člověka, ovšem s účinkem vnitřního osvícení rozumu a inspirace vůle; a to proti rationalisticko-pantheistickému pojmu, jímž rationalistický pantheismus rozumí pouze vnitřní jakési náboženské cítění člověka. Vidíme též, že daleko vznešenějším jest tento jedině pravý křesťanský jeho pojem, jenž ukazuje nám v takovém světle dobrotu boží.

Ondrouš Fritz (Praha):

K XXXletému založení pražské Růže Sušilovy.

Čím po staletí vlast se obtáčí,
čím přítomnost vře naše nejmladší,
tu naši víru, naděj', lásky skvost,
tmu utrpení, síly velebnost,
zář zory — útěchu to v bolestech
dnes na rtu bohoslovců vidět všech.

Ó, přijďte všichni, hleďte na náš ples,
na naší modlitby i práce vznět
ve víru v žití, lásku, ochotu,
a rcete, máme právo k životu!

My přestáli již bezpráví a vzdor
i mnohý zápas tolik neblahý,
my přes mnohé a velké úspěchy
i ústrk přestáli i posměchy,
však dnes tu stojíme jak pevný hrad.

Ó, plňme dál, co nám jest údělem
a buďme lidu Boha andělem!

Fr. Kulhánek (Br.):

Bohoslovec a filosofie.

Na břehu moře ční hrad, vystavěný na skále. Do stěn jeho bijí divé vlny rozzuřeného moře; ale i ty nejmohutnější a nejprudší vlny se tříští o jeho pevnost. A ve vzteku, že chce jim hrad odporovati, ženou se vlny znova a znova proti němu. Než marné jsou jejich útoky. Nedovedou smésti ho s povrchu, nedovedou nad ním zvítěziti. Hrad stojí bez pohromy, odolává věkům a jejich zlobě.

Toť, přátelé, obraz katolické církve. Od kolébky její až po naše doby samá nenávist, samý boj proti ní. Člověk ve své pýše nechce

uznati Boha, on chce míti úplnou svobodu, chce býti sám bohem. Ale církev praví: „Ty nejsi bohem, tys jen tvorem Božím. A proto jsi na Bohu neustále závislý; proto musíš dělati, co on chce, a ne to, co chceš sám.“ Toto je ta nejhlavnější příčina nenávisti vůči církvi. Lidé nechtějí Boha, nechtějí tedy také církve, která jim toho Boha hlásá. Vším možným již bojováno proti církvi. Když nepomohlo násilí a pronásledování, když církev nebyla zničena bludy, které i v jejím středu našly značný ohlas, když ani protestantismus nedosáhl svého cíle, tu vyhlašují nepřátelé nový boj. Boj ten prohlašují za boj rozumu a pravdy proti tmářství a bludu. Jaká to ironie! Křesťanství zakládalo školy, z nichž šířilo se vzdělání celým krajem; jakou zásluhu má křesťanství o umění všeho druhu, každý ví. Stavitelství, malířství, sochařství, později i hudba, to vše vzniklo v lůně církve a vyvinulo se ve službách církevních k velké výši a dokonalosti. Kláštery, hlavně benediktinské, učily lid i hospodářství a řemeslům. První humanitní ústavy byly založeny církví. — To by byl krátký nástin historického a kulturního významu křesťanství. Nyní přihlédněme k jeho učení. Vysvětluje nám ty nejtěžší a nejzákladnější otázky životní. Odhaluje nám původ světa, původ a cíl člověka, život posmrtný. Jak jasný názor na svět, na svůj poměr k Bohu a na poměr k ostatním tvorům má ten, kdo pochopil dobře učení Kristovo! A prosím, toto učení, tak jasné a dokonalé, je našim nepřátelům tmářstvím a bludem. Jak potom máme nazvat moderní filosofii, přírodovědu, fysiku? Chtějí tyto otázky řešiti bez Boha, na místo Něho staví labilní hypothesy, kterými ničeho nevysvětlí. Když si to uvědomíme, pak nemůžeme ani pochopiti, že se někdo najde, kdo takové jméno dává křesťanství. Zná-li takový člověk náboženství, pak ovšem námitka jeho vyplývá z nechuti k přikázání Božímu, ze zkažené vůle. Je mu nepohodlno modlit se, chodit do kostela, poslouchat napomínání kněze. A proto pryč se vším, vše je tmářství, které se nehodí do osvíceného století dvacátého. Ale velmi často bojují proti „tmářskému“ učení Kristovu ti, kteří nemají o něm ani tušení. Kdesi něco slyšeli proti křesťanství a opakují to — slepí mluví o barvách.

A teď si představme bohoslovce, jehož životním cílem je kněžství. Chce život svůj obětovati Bohu, chce se státi šířitelem, ochráncem a obhájcem učení Kristova. Aby bohoslovec mohl vyhověti svému budoucímu úkolu, musí důkladně poznati a pochopiti učení Kristovo, musí si osvojiti pravdy zjeveného náboženství; a k tomu potřebuje filosofie. Neboť ona mu objasní ony vznešené články učení Božího, ona mu ukáže, že jsou nezvratně pravdivy, že o nich nesmí pochybovati. Nabude-li bohoslovec pevného přesvědčení o pravdivosti zjeveného náboženství, pak za tuto pravdu dovede bojovat, bojovat neohroženě a směle, dovede i život svůj za ni obětovati. Poznav pravdu, od ní nemůže ustoupiti. A jako kněz dovede řádně poučit lid, jemu poradit, dovede ho potěšit — dovede býti dobrým pastýřem.

Může však někdo namítnouti: Nuže dobrá; když filosofie osvětluje nám učení křesťanské, ať vysvětlí nám také tajemství. — Vezměme si kteroukoli vědu. Nejsou i v ní tajemství? Nepřijde se tam k věcem, kterých nelze plně proniknouti, při kterých musíme se spokojit pouhou domněnkou? A nejsme oprávněni existenci této věci popírat. Totéž lze říci o křesťanské filosofii. Mnoho nám vysvětluje; ale na tajemství ani ona nestačí, aby je zcela pochopila. To se nedá zapírat. Než filosofie řeší otázku tajemství aspoň negativně. Ukazuje nám totiž, že tajemství nikterak neodporuje rozumu, že tedy není důvodu, abychom je popírali. Vždyť příčina, že nedovedeme tajemství zcela pochopit, je v omezenosti našeho rozumu. A filosofie je vědou lidí, plodem nedokonalého rozumu lidského.

Z toho je viděti, že filosofie je k prohloubenému poznání božského učení třeba. Nuže, bohoslovče, ty příští bojovníku za pravdu Kristovu, ty příští šířiteli zásad křesťanských, připravuj se již v alumnátě důkladným studiem filosofie na tento svůj úřad, čestný sice, ale velice obtížný a zodpovědný!

Než ještě jedné věci nutno si všimnouti. Filosofie je také dobrým prostředkem k ctnostnému životu bohoslovce a kněze. Kdo se obírá filosofií pozná, jak vznešený a dokonalý je Bůh, jak mocný a spravedlivý. A uvědomí-li si, že on sám je tvorem Božím, ve všem na Bohu závislým, pak nebude protiviti se Bohu a Jeho urážet hříchem; ale naopak bude se hříchu varovati, bude hledět jen dobro konat, plnit vůli a přikázání svého Tvůrce, žíti ctnostně. To má pro bohoslovce i pro kněze velký význam; neboť oni musejí dávat svým ctnostným životem příklad lidu, jej posilňovat v jeho horlivosti náboženské a ne svou vlažností, mnohdy i hříšností dávati pohoršení a od chrámu ho odpuzovati.

Tím jsem podal důvody, proč má se bohoslovec věnovati důkladnému studiu filosofie. Týká se to především bohoslovců, kteří začínají studia theologická. Nejsou zvyklí studovat latinsky, nejsou mnohdy zvyklí ani na vážné studium; a tu se často stává, že dívají se na filosofii jako na — nutné zlo. Názor takový není však správný. Chce-li se bohoslovec státi knězem, chce-li se dodělati úspěchů jako duchovní správce a jako bojovník pod praporem Kristovým, potřebuje ovšem znalosti nauky zjevení, potřebuje však také studií filosofických. Nuže, s chutí do práce! Nebojme se obtíží; ty se dají při dobré vůli a při píli odstraniti. A čím více se pohřížíme v toto studium, tím jasněji poznáme, že Bůh je, tím jasněji pochopíme jeho vlastnosti. Jsouce si vědomi své maličkosti a nicotnosti, klesneme na kolena před Všemohoucím a nejvýš moudrým Bohem, volajíce:

„Laudate Dominum omnes gentes,
laudate eum omnes populi!“

F. J. Pokorný (Lit.):

Michaël.

(Z „Sonetů o moci Nejvyššího".)

Dóm „Osvěty" měl převýšit Tvé chrámy
a k hvězdám Tvým až hrdé témě pnout,
Tvůj obraz vrhli mezi smetí v kout
a idoly si kladli v zlaté rámy!

Tvých zahořely v mračnech blesků plamy —
i je chtěl člověk v síle předstihnout,
v odpověď hřmění jal se děla kout
a proti nebi vztyčil jejich tlamy...

Když vlny moře „Quis ut Deus?" hřměly,
s úsměškem lidé prohodili cos
a kovem vryli v skalné bašty: „Nos!"
Však o zem bijí kajícími čely,
když v burácení jejich vlastních děl
Ty hrozivě se tážeš: „Michaël?!"

Jan Absolon (Ol.):

Za † Františkem kardinálem Bauerem.

Ecce sacerdos magnus,
qui in diebus suis placuit Deo.
Brev. Rom.

Velká rána stihla večer dne 25. listopadu 1915 Moravu. Odešelť navždy její metropolita, odešel její věrný syn, již jako matku svou tak vřele miloval, zemřel J. Em. František kard. Bauer. V pátek, 26. listopadu ráno, zalkal smutně hlavní zvon metropolitního chrámu olomouckého a s ním zalkala celá Morava, vždyť ztratila svého věrného pastýře. I my bohoslovci cítili jsme, že není už toho, jenž nás tak vřele miloval, jenž byl nám dobrotivým otcem, šlechetným dobrodincem a přítelem.

J. Em. František kard. Bauer byl synem Valašska. Vystudoval s výtečným prospěchem gymnasium Piaristů v Kroměříži, načež vstoupil do kněžského semináře v Olomouci. Bylo to právě v době, kdy František Sušil stál v čele moravského duchovenstva a jeho dorostu, kdy nadšením je plnil pro církev a k práci pro vlast povzbuzoval. I v srdci mladého bohoslovce Bauera spojila se tato dvojí čistá láska k církvi a vlasti v jeden celek, duch cyrilo-metodějský ovládl celou duši jeho. Blížil se jubilejní rok 1863. Na vybídnutí

bohoslovce Bauera vypsali bohoslovci olomoučtí na začátku června roku 1862 cenu 500 zl. na historické drama z prvních dob křesťanství na Moravě a v Čechách. Vedení celého podniku svěřeno bylo tehdejšímu předsedovi české knihovny seminární Fr. Bauerovi. „S radostí nelíčenou pozorovali jsme, jak velikého účastenství si získala myšlenka naše. Vyzvání naše kolovalo po všech seminářích a stalo se příčinou užšího spojení s bratry, až pak hojnými podpisy jsouc obtíženo opět k nám se vrátilo. Skvělá to měla býti oslava tisící ročnice našeho pokřestění a vzdělanosti slovanské vůbec," tak píše ve své výroční zprávě české knihovny. I jinak působil bohoslovec Bauer v duchu národním. R. 1863 svěřeno mu bylo vyučování češtině v semináři olomouckém. Téhož roku dovoleno bylo p. „pastoralistům" na bohoslovecké fakultě skládati zkoušku z pastorálky česky a jáhen Bauer byl první z nich. „Počítám si to, aniž se chci proti skromnosti prohřešiti, ke cti, že jsem byl první, který ji česky skládal." (Tamt.)

Na kněze vysvěcen byl František Bauer r. 1863, v jubilejním to roce cyrilo-metodějském a zůstal potom sv. bratřím soluňským věren až do smrti. V jejich duchu působil jako kaplan ve Vyškově, v jejich duchu i v duchu Sušilově vychovával budoucí kněze jako adjunkt a profesor Nového Zákona na bohoslovecké fakultě v Olomouci. Jak dovedl nadchnouti své posluchače, dosvědčuje J. M. světící biskup Dr. Karel Wisnar při pohřbu J. Eminence: „Přes 44 let tomu, co mně a spolužákům nebožtík p. kardinál jako profesor bohosloví vysvětloval 14. verš 1. hlavy evangelia sv. Jana . . . Ještě dnes vidím, jak zářilo oko jeho, jak se zdálo, že srdce jeho vyskočí ze žaláře těla." Svými velkými vědomostmi a učeností upozornil na sebe tehdejšího kardinála pražského kn. Schwarzenberga a jeho přičiněním povolán byl Dr. František Bauer na universitu pražskou za profesora biblického studia. Jako v Olomouci i zde hlavní jeho činností bylo vychování bohoslovců, budoucích pracovníků na vinici Páně, a to tím více, když jmenován byl rektorem semináře pražského.

Prozřetelnost Boží však povolala Dra Františka Bauera z tohoto místa k hodnosti ještě vyšší. Dne 30. dubna 1882 stal se biskupem brněnským. I tu nalézáme u něho smýšlení a ducha cyrilo-metodějského. „Chci kráčeti ve šlépějích sv. Cyrila a Metoděje," pravil ve své první promluvě v brněnském stoličním chrámu Páně, a vskutku jeho činnost i jako biskupa brněnského i jako arcibiskupa olomouckého jest slov těch důkazem nejlepším. Čest Boží a spása nesmrtelných duší — toť program jeho životní, jemuž srdce své cele zasvětil. V apoštolském tomto díle jistě byl si vědom zesnulý metropolita slov sv. Cyrila, která pronesl k bratru svému Metodějovi: „Neopouštěj, bratře, Moravanů dobrých." Slova tato četl jako novosvěcenec na Velehradě na hlavním oltáři; a hle — 33 let vykonává sám tuto poslední vůli, tento odkaz sv. věrozvěstů. Jeho snahou bylo vychovati si na zásadě cyrilo-metodějském všestranně vzdělané, hor-

livé a obětavé kněze a proto podnikl a podporoval všechno, co k tomu cíli vedlo. Za oněch 33 biskupských let vychoval celou generaci kněžskou a vyslal na vinici Páně, aby dílo sv. Cyrila a Metoděje vzkvétalo. Dorostu kněžskému věnoval zvláštní péči, jeho duševnímu i tělesnému blahu. Bohoslovcům brněnským vystavěl novou budovu, přičinil se o rozšíření olomouckého semináře přístavbou „Salesiana", semináři kroměřížskému vymohl právo veřejnosti a zbudoval nové k. a. gymnasium. — Toť nehynoucí pomníky pastýřského úřadu J. Eminence. Tážeme se, proč a odkud ta jeho péče o kněžský dorost? Njdp. arcipastýř sám to zdůraznil po vysvěcení „Salesiana" dne 29. října 1911 ve své promluvě, úchvatné obsahem i přednesem. J. Eminence p. kardinál následoval v díle tomto Krista Pána samého. Jako On shromažďoval apoštoly a učedníky kolem sebe a jako On je připravoval a vzdělával pro příští jejich povolání, jak to činila církev sv. a biskupové, jimž tato povinnost výslovně uložena byla sv. sněmem tridentským, tak to činil i J. Em. kardinál Bauer dle příkladů velkých předchůdců svých na stolci sv. Metoděje, i on dílem tímto postaral se náležitě o duševní i tělesnou výchovu příštího duchovenstva. Výstižně naznačil J. Eminence ve své řeči účel semináře. Seminář má býti domem pokoje a lásky, ale též domem práce, „nejušlechtilejší práce duševní, kterou nastávající kněz, nemaje tísnivé starosti o živobytí a veden jsa osvědčenými učiteli a vůdci, má si osvojit potřebné vědomosti a vzdělání pro své povolání učitele, kněze a duchovního správce, jakož i vycvičit se ve ctnostech pro něho nezbytných, v pokoře a skromnosti, poslušnosti a poddanosti, v horlivosti pro čest a slávu Boží, v příchylnosti ke Kristu a jeho sv. církvi, v modlitbě a rozjímání." Podobná slova zdůrazňoval vždy njdp. arcipastýř, když po svěcení mluvil k novosvěcencům. Tvář jeho plála tu svatým nadšením a každé slovo z jeho výmluvných úst rozohnilo mladá srdce Bohu zasvěcená, že zrovna hořela láskou ku svému vznešenému povolání a jeho povinnostem. Slova svá však dokázal vždy též skutky v pastýřském úřadě svém a předcházel tak svým vzácným příkladem své duchovenstvo i nás, bohoslovce moravské. Věru musíme říci s Jeho Svatostí papežem Lvem XIII.: „Měli jsme svatého biskupa. „Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo et inventus est iustus." (Brev. Rom.)

Odešel jsi, velký apoštole Moravy, opustil jsi, otče dobrý, nás, své syny. Stojíme nad hrobem Tvým, připomínajíce si, čím jsi pro nás byl. Dobrý Pastýř Ti odplať skutky Tvé životem věčným. My pak, bohoslovci, slibujeme Ti, že věrně kráčeti budeme ve šlépějích Tvých, po stopách Tvých ideálů cyrilo-metodějských.

Odpočívej v pokoji!

Ant. Mar. Hausbergský (Br.):

Má modlitba.

Tak sám jdu žitím. — Duše osiřelá
v tom světě šírém marně hledá těchy.
A svět se směje! K smíchu jsou mu vzdechy,
v nichž pláče duše Bohu odumřelá. —
Svět nezná těchy. — Ty jen, drahá Máti,
znáš bolest tišit, útěchu znáš dáti.

Nuž, přiviň k Sobě nehodné své dítě
a dej mu cítit potěchy Tvé svaté,
by láskou k Tobě srdce moje vzňaté
Ti písně pělo z rána na úsvitě,
že zapudila's z duše chladné stíny
a vyprosila's odpuštění viny!

Ta vina tíží. — Srdce nepokojné
se strachem chví a k Tobě volá Máti:
„Nech srdce moje na Tvém srdci štkáti,
by z Tvého v moje těchy tryskly hojné,
že s Bohem spjata zas je duše moje,
že povede mě žitím ruka Tvoje,

jež chránit bude hříchu od úskalí
mou duši chorou na pouti té žitím,
by zastkvěla se cností všakých kvítím,
až k soudu Synovu se odtud vzdálí,
by milostiv jí mohl být Pán pánů,
ji k Sobě přijat do svých věčných stanů."

V. H. (Ol.):

Za školním radou prof. Dr. Františkem Nábělkem.

Už ho pochovali . . .

Zvykli jsme záhy na jeho chladné rysy, tak záhy — a byli jsme přesvědčeni, že nestárnou, ne — nesmějí sestárnout. A přece . . . Zanikl jeho hlas v dnešní vřavě.

Sedával před námi na pohled drsný a upjatý, jen občas mihl se mu kolem rtů úsměv, zvláštní úsměv — ale slova hřála. Profesor-tatíček, jehož dobré srdce bylo plno porozumění pro drobné starosti jeho žáků, vychovatel prostý vší úzkoprsosti, vážný a velitelský, když se jednalo o věci důležité.

Pamatujeme se na ty odpolední chvíle. Oči jeho se rozehřívaly a ústa mluvila . . . To jsme mívali před sebou proroka, viseli na jeho rtech, jež volala trpkou kritiku na povrchnost století, žalovala na národ kráčející za bludičkami. Soud jeho byl přísný, neboť byl diktován vůlí očisty. Nábělek stál vysoko, výše ostatních, posuzuje vše měřítkem nezměnitelné věčnosti.

Tak říkal často, když se jednalo o maličkosti: Bez významu, malichernost. Za rok není po tom v hlavě památky. Ale pamatujte si . . . V takových chvílích rodila se v nás veliká přání a veliká předsevzetí . . . Chtěl míti z nás muže, muže celé.

Kolik už jich vychoval! Milovali ho. Vzpomínka na něho nezanikne. Láska za lásku. O jeho příchylnosti mluví oběti. Jediným zadostiučiněním mu bylo, když po letech přicházeli žáci se slovy: „Jsem lékařem, knězem — přicházím připomnět vám i sobě, že jste mne vychoval." Se slzami v očích psávali mu i ti, které kdys káral — a nebyly to vždycky povahy měkké, ba ani ne české a katolické.

Ano — Nábělek miloval, miloval Boha a všecky své povinnosti. Láska mu nedala sevšedněti. Kdo miluje, roste, kdo miluje, nemůže býti polovičatým, protože láska nezná ani mezí ani obětí.

*

Sušilova idea byla nebožtíkovi životní zásadou.

Církev a vlast!

Byl syn moravského Podehřibí, který věděl, co chtěl. Národ miloval vřele, nikdy však láskou planou. Láska byla, jež napsala mu na štít: Chci vychovat národu hodné syny! Láska praktická . . , Byl přesvědčen, že bez víry národ hyne. Nevěrecká hesla považoval za hrobaře českého svědomí a české síly. Mravnost byla mu vždy hlavní činitelkou a zárukou budoucnosti. Odtud vysvětlitelna snaha budovat na podkladě cyrilometodějském. Bolelo nás, když jsme četli o něm v jednom časopise snižující poznámku novináře, který nebožtíka vůbec neznal.

Názor křesťanský byl u Nábělka hluboko procítěný a prožitý, byl mu pramenem obrodným, zřídlem občerstvujícím. Z něho tryskala ona ohnivá rozhodnost býti třeba uplivánu, ale mluviti pravdu. On byl, který po bezesných nocích přednášíval ve škole s nadšením beze stopy únavy.

Muž práce, muž bez odpočinku.

Nábělek myslil, a protože myslil, dovedl pojímati všecko ve světle zjevení; Písmo sv. bylo mu α, knihy vědecké pokračováním abecedy.

Nejvíce snad ležel mu na srdci kněžský dorost. Volal po kněžích cyrilometodějských, nadšených pro pravdu a práci. Ohnivě mluvíval na sjezdech velehradských. Na nic nenaléhal přísněji, než aby kněží byli příkladem. Nezáleželo mu na tom, k o l i k je kněží, nýbrž jací jsou k n ě ž í. Nic ho nebolelo více než kameny, jimiž se házelo po kněžích nehodných.

Buďte apoštoli!

V této otázce byl rozhodný, nenapadlo mu sleviti za žádnou cenu. Kněží pohodlných byl zapřisáhlým nepřítelem. Snesl takékatolíka, snesl útočného nevěrce, ale nesnesl netečného kněze.

Věčná práce! Neustávat! Studovat!

Nábělek sám věděl mnoho. Studoval mnoho, neznaje klidu ani odpočinku. V prázdninách trávil den jak den s knihami. Jednou jsme ho čekali na letním bytě. Přišel z lesa s hromadou spisů — čilý, s humorem na rtech.

Pracuje odpočíval.

*

Neměl ve zvyku útočiti na nepřátele. Raději chválil, co dobrého u nich. Jednou se nám dostaly do rukou spisy Macharovy s jeho poznámkami. Tvrdíme, že nikdo spisů básníkových tak nepromeditoval, jako právě Nábělek. U každé sloky poznámka, některá místa podtržena, plně oceněna. Místy prokmital Nábělkův humor — logika básníkova uvedena v pravou míru. Kdysi prohlásil: „Když jdu s dítětem do lesa, ukážu: tato krásná květina je jedovatá, tam ta — hojivá. Na skleničku s jedy napíšu: Pozor! Jed. S knihou zrovna tak. Mládeži líbí se často slova, ani nepozoruje, že myšlenky zabíjejí. Věří. Básník jsa básníkem není ještě ani dogmatikem ani historikem atd. Glosy jsou vůdci na vratkých stezkách."

*

Když Nábělek umřel, domnívali se mnozí, že zašumí se všech stran vřele „sit tibi terra levis!"

A přece i za tou rakví, a ještě i za tím hrobem, za nímž zpravidla umírá hořkost a svár, až tam za ním bylo hozeno slovem tajeného záští. Ale záští a nenávist ona byla důkazem, výkřikem: Nábělek nebyl nikdy člověkem prostředním! Jedině proto měl nepřátele na život a na smrt. Prostřední lidé jsou nepřátelé velkých, nepřátelé bez nadšení a bez slitování.

My jsme si tehdy připomněli slova Hellova: „Sláva přichází se shora, pověst se zdola. Sláva je záře, již pravda klade na hlavu člověka, jejž vyvolila. Sláva je odlesk Boha, jemuž jedinému vlastně a podstatně náleží. Pověst je dílo reklamy . . . V životě a cestě pověsti všecko je výpočet. V životě a cestě slávy vše jest tajemstvím" a jiné místo: „Mezi pravdami, jež pokolení lidské opouští a pro něž svědomí lidské je podivuhodně hlucho, je tato: Pokolení lidské miluje mrtvé a nemiluje žijících... Pokolení lidské čeká na jejich smrt, aby zpozorovalo, že byli velikými."

Dřímej sladce, náš učiteli, teď snad dojdeš klidu! Dnes stavíme ti na rov vzpomínku a svou lásku. Budoucně chceme postaviti činy.

Dejž Bůh, ať je heslem všech idea tvého života! Národe, dej synům vychovatele!

Al. Kopal (Br.):

Péče bohoslovců o vojíny v poli.

Již půl druhého roku tomu, co jsme měli poslední schůzi v „Tiskovém kroužku". Rád vzpomínám, jak udělali jsme si plán pro prázdininovou agitaci tiskovou. S nadšením a chutí odcházeli jsme domů, chtějíce pracovat pro náš katolický tisk. Poslední s Bohem dali jsme alumnátu těšíce jej zároveň: „po prázdninách na shledanou!" Na shledanou? — — Dlouho trvaly prázdniny, nastalo pak studium domácí. Každý zajisté z nás zakusil mnoho za svého pobytu doma. Dosti zkušeností ze života pro život jsme si mohli nasbírati. Mnoho nářku jsme přeslechli, mnohdy slzu s oka bylo třeba utříti, potěšit bědující matku o syna, o jedinou a poslední snad podporu ve stáří! V pravdě statečnou musí býti žena, matka více dětí, zvláště malých. K slzám tklivé bylo, když mi matka šesti malých dětí řekla, že dítě teprve žvatlající jí před spaním připomíná: „Mamo, — za tatu — modlit" a při tom že spíná k Pánbíčku ruce... Kde je náš tatínek, kde bratr, nemají hlad, není jim zima? Vrátí se můj muž? — Tak často slyšíme se ptáti. My však bohoslovci, budoucí kněží, musíme se ptáti více! V jakém stavu jest jejich duše? Ve stavu milosti, či snad hříchu? Na to právě svět obyčejně zapomíná, neznaje často neb nechtěje znáti důležitost toho. Musí proto tím více nám na tomto záležeti, my musíme především tímto způsobem se o vojíny starati, pokud ovšem jest nám možno. Naznačím tedy způsob a prostředky, jichž můžeme a máme zde použíti.

Nejprve nahlédněme do srdce vojína! Uvažujme, co se děje v duši jeho! Mám předně na mysli dobrého, uvědomělého katolíka. Má to štěstí, že jest o své víře dobře poučen, ví též, co jest dokonalá lítost. Jest ve stavu milosti. O, jeho život se všemi trampotami a hrůzami jest ustavičnou obětí! Odpyká si, jak P. Stork S. J. v letáčku „Důležitá rada pro každého vojína" praví, „pořádný očistec." Jako malý doklad uvádím, co píše dělostřelec — býv. člen „Omladiny" — již přes rok jest v poli na ruském bojišti: „V zákopech, dne 3. prosince 1915. Posílám mnoho srdečných díků a tisíceré „Pán Bůh zaplať!" za modlitební knížku „Vojínův přítel." Neměj mi však za zlé, že nemohu ničím se odměniti, leč Bohu poděkováním. Nosím je s růžencem v kabátě na srdci. To jest moje zábava a ochrana v dlouhé chvíli. Dokud se budu moci modliti, vždy bude se mnou dobře. Dopustí-li však Pán Bůh, bych padl po svém ročním bojování hrdinskou smrtí, budeš míti odplatu v nebi za péči o moji duši. Již 9 měsíců jsem nebyl v kostele a 14 měsíců u sv. zpovědi. Ale příležitosti k nějakému hříchu jsem neměl, jsem čistý jak na těle tak na duši. To mně věř!" — Může se státi, padne-li takový vojín, že přijde hned do nebe. To jest a musí býti pravou útěchou bědující matky nad smrtí syna — na věčnosti se shledají. Nyní má věčnost jistou, za poměrů obyčejných však kolik by snad byl se prohřešil, jistě by

v takovém stavu duše nezemřel. Nežil nadarmo, nýbrž pro vlast a císaře, pro Boha padl, zasloužil si nebe. Dej, Bože, by takových bojovníků stály šiky před trůnem Tvým, by nám zde zůstavším pomáhali svou přímluvou v naší socialní práci poválečné, by na místo jich noví, statní bojovníci povstali a tak splnil se pozdrav a přání našich hrdinů : „morituri vos salutant".

A naopak, jak jest nešťasten ten vojín, který těžce hřešiv neví o dokonalé lítosti, snad jí nikdy nevzbudil ! Doufejme, že dá mu Pán Bůh takovou milost, by ho hřích bolel. Modlitba dětí a manželky mu ji vyprosí. Když však milosti odporuje a nezná nešťastného a nebezpečného stavu své duše, pak potřebuje poučení. Ale kdo ho poučí ? Kurátu není možno, by k němu do zákopů přišel. Vyjeví svůj hřích kamarádovi ? Sotva. A když — poučí ho kamarád ? Není snad sám ve stejném stavu ? Víme sami, že často se na různé jiné věci klade veliký důraz, ale na dokonalou lítost se zapomíná. Kolik jest zde neznalosti mezi našimi vojíny ! O kolik zásluh pro věčnost jest vojín zbaven ! Tolik obětí musí přinésti a přece očistec si ukrátiti nemůže. Nevelí nám křesťanská láska pomoci ? Kéž by měl každý vojín aspoň obrázek Ukřižovaného s dokonalou lítostí ! Velmi příhodný jest letáček P. Storka S. J. „Důležitá rada pro každého vojína". (Vydala „Omladina" v Nové Říši, à 1 h při větším počtu.) Bohu díky, že jest též v knížce „Vojínův přítel". Posíláte-li vojínům nějakou četbu, vložte tento letáček! Kam nemůže kurát, tam dojde aspoň naše poštovní zásilka.

Pozorujme dále vojína, který byl doma jak se říká socialistou a to skutečným, nepřítelem církve, kněží a snad všeho náboženského ! A tu máme dvojí druh vojínů. Jako při smrti božského Spasitele jeden lotr se obrátil a druhý zatvrzele se Pánu rouhal, tak jest tomu i ve vřavě válečné. Mnohý doma žil bez Boha, bez svaté zpovědi odešel na vojnu, bez Boha žije i v zákopech, zvláště dostává-li ještě z domu sladké dávky jedu zásilkami oblíbeného špatného tisku. Ani nevíme, jak zaplavuje špatný tisk naše vojíny. — Nejsou zhoubné jen ty noviny a časopisy, které mají na čele svůj program vtisknutý, ale též tak zvané bezbarvé. Tajený jed jest a zůstane jedem. Úplně nesprávné jest říkati : „Ty noviny jsou dobré, v nich nepíše se nic proti víře a Bohu". Ssaješ, milý příteli, špatného ducha novin nevědomky, po čase poznáš, že nesmýšlíš, jak pravý katolík smýšleti má, pak již nemyslíš sám, ale myslí za tě noviny. Bohu buď žalováno, že právě této otázce tiskové málo pozornosti se věnuje a lehkovážně za méně důležitou se považuje. Kdo ovládá tisk, ovládá více než snad myslíme. Plně platí slova zemřelého sv. Otce Pia X. o významu tisku : „Marně budete stavěti kostely, vydržovati missie, zakládati školy, všechny naše dobré podniky přijdou na zmar, jestli zároveň nebudete míti po ruce defensivní a ofensivní zbraň katolického lisku." (Krásné pojednání je v „Theologisch-praktische Quartalschrift", Linz 1915, seš. 2. str. 255-71 ‚Moral-theologische Zeitungsfragen', Prešeren.) Bohužel, že ani lazarety a zákopy nejsou

špatného tisku uchráněny. — Takového socialistu smrt neomráčí, ač jí patří stále v tvář, on nevěří a věřiti nechce v život posmrtný ani tehdy, když jest mu nejblíže. A jak snáší celý život v poli? Jen laje a nadává, rouháním se snaží uleviti si ve svém zoufalém fatalismu. Je-li raněn, nestará se o kněze, z opovržení si ho vůbec nevšímá. A když se smrtí již zápolí, ani tehdy se neobrátí, ale jak vojíni vypravují, Bohu se rouhá a proklíná matku, že ho zrodila. Hrozná to smrt, hroznější ještě věčnost. Dříve ho páni redaktoři a soudruzi ve spolcích zkazili, víru potupivše, ze srdce mu ji vyrvali a za to náhradu nyní má — jen šílené zoufalství. Ubohá, nešťastná duše a to na věky!

Často však jest mezi vojíny, jak jsem již řekl, lotr kající. Kdyby byl doma, žil by dále v pohodlné nevěře. Ve válce však, v zákopech se poznal. Tklivá často možno čísti vyznání a doznání. Hrůzy, jež prodělává, ho naučily zase se modliti, probudily víru a náboženské city, jež matka a kněz mu v mládí vštípili. Zase hlásí se k Bohu, kterého doma tupil a zapíral, rád líbá a k srdci tiskne dříve posmívaný růženec. Uvažuje o minulém životě a doznává, že dosud vlastně nežil, vidí, jak žíti měl. Chce proto žíti nový život, úplně jiný starého. Kéž by jen Pán Bůh dopřál domů se vrátiti! Jak miloval by ženu, jak staral by se o děti, nevysedával by v hospodě, jak rád by chodil do kostela a tak dokázal soudruhům, že víra katolická má pravdu! — Kolik to dobrých a srdečných předsevzetí! Budou však a mohou býti pevná? Nestejnou dali byste odpověď. A proč? Musíme uvážiti, co ho přimělo, že se obrátil. Byl to výsledek rozumových úvah a zralé doznání: Bůh musí býti!? Někdy ano, ale ne vždy. Obyčejně hlavním činitelem bývá strach. Vojín, boje se smrti, hrozné smrti, vida hrůzy na všech stranách kol sebe, prosí, volá o záchranu, modlí se, slibuje polepšení. Zde však pracují nejvíce city, důvody rozumové jsou jen nejasné, slabé a neurčité. City, jak známo, rychle a snadno vzniknou, brzo však zmizí, a nemá-li člověk pevného základu rozumového, není o nic dále než byl. Musíme se tedy o to starati a snažiti, bychom takovému vojínu přispěli ku pomoci, jej, bych tak řekl, vedli, aby na počaté správné cestě vytrval, aby totiž k citům přistoupil rozum. Dobrou duševní stravou třeba ho živiti, by sesílil a ve víře se upevnil.

Stejně třeba však jest starati se o vojína věřícího, by svou víru neporušenou zachoval, by víra jeho, ne-li více, aspoň tak pevnou byla, jakou si přinesl z domu otcovského. Zvláště jest důležité, by nepozbyl důvěry v Boha. Princ Oskar, syn císaře Viléma, píše: „Každý, kdo byl v zimě v bojích v Champagni praví, že bez důvěry v Boha by jich nebyl prodělal.“ Plnou měrou zajisté to platí o našich hrdinech na bojišti kterémkoliv. Důvěra v Boha jest ta mocná a mnohdy jediná vzpruha, by vojín v neslýchaných obtížích vytrval pevně a věrně za císaře a vlast. Tím důležitější tedy jest, by byla podporována. Na bojišti kurát nemůže vždy vykonati, kolik jest třeba. Bolestné jest, když řekne vojín, rekonvalescent: „Byl jsem

sedm měsíců v poli, ale od kuráta jsem slova neslyšel." Kéž by bylo více kurátů! Musí tedy slovo Boží býti v zákopech hlásáno aspoň tiskem.

Přistupuji k nejdůležitějšímu bodu — k mravnosti vojínů. Potřebuje-li víra sama posily, co teprve říci o mravnosti? Skutečnost nás poučuje o mnohých smutných zjevech doma i v poli. Jest se obávati mravního úpadku vojínů. A proč? Příčiny jsou různé. Aspoň na něco poukáži. Vojín jest delší dobu „v ohni". Neustálé nervové napjetí, veliké duševní rozrušení z hrozící smrti, železná disciplina. Když pak jest přeložen z tohoto zajetí smrti do zálohy, jest veliké nebezpečí, že klesne. Jest zase jakoby na svobodě, tělo stalo se daleko přístupnějším k rozrušení tělesnému. V reservě zůstane někdy i několik měsíců. — My jsme varováni před nečinností, by nebyla nezaměstnanou mysl a obrazotvornost, zahálka, — čertova poduška. A vojín jest tak dlouho v nečinnosti, ponechán sám sobě, jistě zlý duch tím více pracuje. Bude míti vojín tolik síly, by zůstal pevným, by nevyhledával příležitosti ke hříchu? Zachová manžel věrnost manželskou? Neklesne mladík, zvláště dříve již špatný, od kamarádů zkažený? Běda, stokrát běda, ovládne-li vojína smyslnost, ukájí-li své nízké vášně, zapomínaje na všechny drahé doma. Jakým bude, vrátí-li se domů? Lepším? Sotva. Zklamaná manželka, ubohé děti! Proto s odporem a s nevolí se odvracíme, z našeho nitra dere se rozhodné: To státi se nesmí! Seč budeme, o to se přičiníme. Nedopustíme, aby uskutečnily se sny a přání sociálních demokratů o volném manželství, by roztržen byl posvátný svazek manželství nerozlučného.

Věc jest vážnější, než si snad myslíme. Nebuďme optimisty ani snad pessimisty, nýbrž střízlivě pozorujme a všímejme si skutečnosti! I ve válce a zvláště nyní se pracuje pro rozluku manželství theoreticky i prakticky. Uvažme jen, co v září (1915) psala „Grazer Tagespost" — censurou propuštěno — „Warum soll der Mann, der in den langen schlaflosen Nächten im Lazarett über sein eigenes Geschick und die entscheidenden Mißgriffe seines Lebens zum erstenmal gründlich und befruchtet von neuen Anschauungen nachgedacht hat, nicht nach seiner Heimkehr ein neues Leben an der Seite einer neuen Gattin beginnen dürfen, nachdem die bisherige, wie seine jetzige bessere Erkenntnis ihm zeigt, die eigentliche Urquelle seines Elends war? Warum soll der heimkehrende Krüppel seine junge Gattin nicht den Lebensgefährten ehelichen dürfen, den sie erst in der langen Zeit der Abwesenheit des Gatten gefunden hat? (Patrno, že slovem „Krüppel" se nemyslí jen mrzák!) Pouhou otázkou „warum nicht?" celá věc rozluštěna a dovolena. Na dotvrzení toho netřeba choditi daleko. V Brně přišel vojín na dovolenou, zazvonil u dveří. Otevřel mu úplně cizí muž a přivítal slovy: „Zde jsem pánem nyní já!" Vojín, manžel, odešel od vlastního prahu... Známo jest, že divadelní kus „Weibsteufel" jest aspoň v některých městech v Německu zakázán. U nás však si dovolil ředitel vídeňského divadla

třikrát jej dávati a to v týdnu dušičkovém! Kus, v kterém děvče a paní vystupují jako nevěstky. — Válka nemravnosti neubrala, naopak! Kolik vojínů má ohyzdnou, člověka tak ponižující nemoc! Jednou jsem potkal několik mladých rekrutů, zpívali oplzlé písně. Mírně jsem jim řekl několik slov, napomínaje je, ale oni mi odpověděli: „A co, vždyť to je naše poslední potěšení.“ U sv. zpovědi nebyli když šli na vojnu. Boleti nás musí, že taková mládež dorůstá vlasti, věru málo nadějní synové! Budou na vojně lepšími? Dej Pán Bůh! (Hezky o této otázce pojednává „Samson ve světové válce,“ vydal Spolek sv. Bonifáce v Praze, letáček à 2 h, ve velkém à 1 h.)

Vojíne, jsi vítězem, ale přece jsi poražen. Zvítězil jsi nad nepřítelem zevnějším, ale vnitřnímu jsi hanebně podlehl. Tolik obětí jsi přinesl, nemůžeš i tuto poslední dáti? To jest úplné vítězství! Trvale vítězným zůstane jen ten národ, který stojí na vysokém stupni mravnosti; národ však mravně zkažený, jak dějiny nás učí, zahyne.

Musíme tedy všichni dle sil svých chrániti vojíny od mravní zkázy. Třeba jim dáti do rukou, čím by se mohli zaměstnávati a též baviti v prázdné, mnohdy dlouhé chvíli, by mysl nebyla ponechána sama sobě, by obrazotvornost nezabývala se představami hříšnými. Kolik dobrého zde může dobrá četba vykonati! — Do jedné, velmi oblíbené knihy Kosmákovy napsal vojín: „Ty's mi byla milejší, než má Mařenka.“ — Dobrou četbou prospějeme nejen jednotlivcům, ale celé vlasti. Zbývá tedy otázka, jak možno vše uskutečniti. Jak můžeme a máme pracovati? Postup jest jednoduchý a snadný. Nebudeme pracovati jednotlivě, ale „spojenými silami“. Předem však prosím, by můj návrh byl přijat bez různých neoprávněných předsudků.

Mnoho dobré četby posláno již do pole a lazaretů. Nemožno však jest, by každý z nás věděl, zda a kde je naší zásilky zvláště třeba. Posílá snad tam, kde jest o vojína postaráno tím neb jiným způsobem. A naopak. Kdo o tom může věděti? Zajisté nejlépe polní kurát. Ale na koho má se s jistotou obrátiti a dobrou četbu žádati? Na jednotlivce velmi těžko. Často by marně čekal. Bylo proto třeba zříditi nějakou sběrnu či ústřednu pro četbu, kde by mohli kuráti potřebné žádati a to jest: „Ústředna pro četbu vojínům („Zentralstelle für Soldatenlektüre“) Vídeň IX.-4, Canisiusgasse 16. Již od dubna s velikým prospěchem pracuje. Hned od počátku získala si mnoho a vzácných přátel. Tato ústředna sbírá četbu z celé říše a pak ji na všechna naše bojiště posílá. Mnoho knih dostala, též hojná peněžní podpora přišla, takže počátkem dubna byla první zásilka expedována. Počet knih vzrůstal a tím umožněno týdně posílati četné knihy do pole, lazaretů, jednotlivým vojenským skupinám, důstojníkům, zvláště pak kurátům a na velitelství. Kuráti jsou totiž — též z naší diecese — na tuto ústřednu upozorněni. Kurátům jsou posílány vícekilové balíky, vojínům jednotlivým zásilky 250tigr., jež musejí býti 5 h frankovány; k tomuto

jest třeba dosti peněz. Během srpna na př. bylo odesláno přes 300 větších balíků, značný počet beden a několik tisíc zásilek à 250 gr. Do října bylo posláno celkem přes ½ milionu knih! Zajisté krásný počet. Z počátku je nechtěla jako „tiskopis" pošta přijímati, nyní však jest ústředna považována jako tiskový odbor ministerstva.

V darovaných knihách a časopisech jest nutný jistý výběr, nemožno prostě všechno poslati, nýbrž jen: katolické, vlastenecké a náboženské. Spousta knih rázu odlišného byla darována, takže mnoho metráků muselo býti vyloučeno. Z četby náboženské aspoň něco udám: knížky modlitební, do lazaretů vázané, přímo do pole malé, lépe brožované. „Vojínův přítel" byl nyní znovu vydán velmi příhodně s ohebnými deskami. — V Německu musí každý vojín míti modlitební knížku neb Evangelium, kéž i náš! — Životopisy svatých a zvláště konvertitů, letáčky s promluvami neb kázaními — v Německu „Stimmen der Heimat" Mohr (Herder à 2 Pf), velmi dobře mezi vojíny působí — u nás teprve malé začátky. Kéž by se toho někdo ujal! Dále různé časopisy, měsíčníky, jest jich dosti; „Sv. Vojtěcha" — celý ročník (1915) brožovaný à 24 h — v něm každý něco najde, „Kříž" a „Maria" nahrazuje kapitolkou z Písma sv. a jeho výkladem Evangelium nedělní; sešity „Díla šíření víry", kolik přečtených čísel dalo by se poslati a dosti snad i nepřečtených. Tak snadno vzbudil by se zájem o naše missie, velmi válkou postižené. Stalo se, že z pole poslali vojíni příspěvky. — Růžencová výrobna v Praze vydala krásné brožurky na př. „Kniha nejkrásnější" (sv. kříž) à 4 h. Aspoň něco tedy pošleme!

Četba poučná a zábavná jest bohatá: Kosmákovy spisy, různé povídky, novelly, romány, zvláště vlastenecké, časopisy „Náš Domov", „Hlasy Svatohostýnské", „Omladina", měsíčně se posílá 500 exempl. ústředně, jak rádi jsou členové, dostanou-li oblíbený svůj list. Časopisy mohou býti též starší, i neúplné, každý sešit jest dobrý; cestopisy („Do Sv. Země"). Z „Dědictví Cyr. Met." se mnohé knihy velmi hodí („Domácí čítanka"), přírodovědné, ale lidové, „Moravská včela", hospodářské, dobré kalendáře, kde je mnoho „říkání" a jiné mnohé a mnohé. Knihy nemají býti příliš staré (ze 17. st.) a ne roztrhané, vázané býti nemusejí.

Nemají se však posílati knihy jakékoliv rázu jen erotického, smyslného, zákoutní romány, tím méně detektivní věci (skutečnost je mnohdy smutná), ne vědecké, těžké, filosofické spisy. Všeobecně: ne spisy p o c h y b n é.

Ústředna rozesílá nejen četbu darovanou, ale též sama, pokud peněžní prostředky dovolují, četbu obstarává. V září koupeno přes 20.000 modlitebních knih ve všech jazycích říše. Poněvadž rusínské a chorvatské knihy nebyly ústředně vůbec poslány, dala ústředna sama natisknouti 10 tisíc modliteb. knížek rusínských a chorvatských a různých brožur. Toto však jest ještě z veliké části platiti. Práci expediční konají s velikou ochotou vídeňští sodálové. I pro naše zajatce vydán zvláštní náboženský spisek, pro nedostatek

peněz však nemožno potřebný počet modl. knih do Ruska poslati, darů peněžních ubývá. V září vydala ústředna jen za porto a potřeby balící 1250 K, příjem však nebyl ani poloviční. Z mnoha míst byla centrála pochválena za tuto vlasteneckou činnost, ale prakticky to jest přece jen málo. Ústředna si stěžuje, že u některých národů našla málo porozumění a obětavosti. Téměř všechny peníze a většina darované četby jest od vídeňských sodálů. Zvláštní pochvalu zasluhují — jak ústředna ve zprávě říká — P. Dr. Žůrek, benediktinská knihtiskárna, Dr. J. Kalan, Slovinec, Jezuité z Krakova. Srdce musí krváceti, praví P. Bregle T. J., správce ústředny, když nemožno úplně vyhověti úpěnlivým prosbám o četbu. Často prosí vojín o modlitební knížku, by se mohl v mateřštině aspoň pomodliti, s Pánem Bohem rozmlouvati, zvláště je-li mezi Maďary. Touto činností uskutečňuje se idea kázati tisícům, vlastenecky mluviti k celým plukům, tak vykonává se apologie křesťanství. Nepodceňujme tedy činnost této ústředny! Slyšme aspoň malý příklad, jakou radost mají vojíni! Jeden kurát píše 17. září 1915: „Nejsrdečnější dík jménem všech vojínů, zvláště raněných a nemocných, jak mužstva tak důstojníků za poslání nám 17 balíků vzácné četby a modl. knížek v žádaných řečech. Zvláště tyto byly s nadobyčejnou radostí přijaty. Znovu srdečně děkujeme šlechetným dárcům, kteří mi v těžké zde pastoraci tímto způsobem pomáhají . . . .“ Z jihových. bojiště děkuje kurát : „Nejvřelejší dík. To jest pravá strava pro naše vojíny. Vaše činnost jest dle mého úsudku jednou z nejpožehnanějších apoštolských prací této doby.“ Sami víte ze zkušenosti, jak děkují vojíni za každý lístek, za několik řádečků z drahé Moravěnky. Zvláště však děkují za modlitební knížky : „V zákopech, dne 6.-12. 1915. Včera jsem obdržel krásnou knížečku „Vojínův Přítel“. Udělal jste mi tím velikou radost, nyní budu míti čím se baviti. Ach, jaká to bude útěcha! Zasílám za ni upřimné „Zaplať Pán Bůh .“ — V Rusku 11. prosince 1915. Předně ti děkuji za noviny, zvláště však za modlitební knížky „Vojínův Přítel“. Šly mezi kamarády z ruky do ruky. S tou knížkou se nerozloučím. Dá-li Pán Bůh domů se vrátiti, budu ji míti na památku.“ Udělejme vojínům radost, potěšme jich stísněné, často bolem a touhou po domově, po rodině pukající srdce, mějme lásku soucitnou! — Nezapomínáme zajisté na toho, kdo nám v neštěstí a vůbec nějaké tísni pomohl. Vzpomeňme příběhu o milosrdném Samaritánu! Nebuďme jako kolemjdoucí kněz a levita, ale jako milosrdný Samaritán ! Nalejme léčivého balsámu do ran vojínů, do jich srdce, dávajíce jim, po čem touží a čeho tolik potřebují — dobrou, povzbuzující četbu! A jako Samaritán zaplatil hostinskému výlohy s nemocným, tak i my přispějme pokud možno i penězi ! Kdyby byly dostatečné prostředky, dalo by se mnoho udělati. Snad řekne někdo : já nemám co poslati. Jen se dříve lépe podívej do svých knih ! Zvláště ve větší knihovně bývá dosti knih, které se nečtou, dosti časopisů a přerůzných brožur jest odloženo, často k trvalému odpočinku. Snad tě, příteli, neodstraší nepatrná námaha

s balením? Tolik přece může od tebe vojín právem čekati. A co se frankování týká nebudou obyčejně zvláštní obtíže. Jen tehdy se frankuje, jestli se něco posílá jednotlivému vojínu i kurátu. Když se však posílá balík nějakému vojenskému oddílu, lazaretu, nemocnici vůbec, v našem případě vídeňské ústředně, netřeba vůbec frankovati i do 5 kg balíky. Průvodní adresa jest nutná, na místo, kde se lepí známky, se napíše: „Pro raněné vojíny", posílá-li vídeňské ústředně, napíše se: „Červenému kříži." („In Sachen des roten Kreuzes").

V prosinci zřízena nová ústředna, podobná vídeňské, spravuje ji polní kurát P. Stanislav Nekula C. SS. R. v Pradniku Czerwónom u Krakova. Také zde není třeba balíky frankovat. Na průvodní adresu se napíše: „Ústředna (centrála) pro četbu vojínům" v Pradniku Czerwónom u Krakova a na ústřižek se napíše: k dodání neb k ruce polnímu kurátu P. Stanislavu Nekulovi C. SS. R. Na jednu prův. adresu možno poslati dva i tři balíky. Nemá tedy posílání zvláštních obtíží. Kterýkoliv dárce může této neb vídeňské ústředně udati adresu, kam má knihy poslati.

Kolegové bohoslovci! Nikdy dříve jsme neměli a také asi po válce míti nebudeme takovou krásnou příležitost dobrou četbou, každým tištěným řádkem mluviti k tolika duším a zvláště k duším tak dobře disponovaným, ochotným slova naše přijmouti. Nedalo by se ani omluvit a později snad nahradit, co bychom nyní promeškali. To stojí za uvážení. Nuže přispějme každý dle možnosti a to brzo! Ať vidí, že také bohoslovci se o ně starají. Již naše poslání nám tak velí. Získáme mnohou duši, oslavíme Boha a prospějeme vlasti! —

Jan Maria Horkov (Č. B.):

Po klekání.

Hlas klekání se nesl krajem —
pěl tiché „Zdrávas" polím, hájům . . .
A západ zardělý se hroužil
v sen políbení slastné země . . .
Zvon dozněl . . . Duše modlila se
dál — spjala ruce svoje vroucně
ke zkrvavělým západům a
ret její šeptal prosbu jednu —
sten výkřiku, jímž praskla struna
na houslích žití, k žhavým dálkám . . .
— — — — — — — — — — — — — — —
Hlas klekání už dozněl, stichl —
sten tichý zaštkal duší mojí . . .

J. Stalmach (Praha):

Kde byl pozemský ráj?

Toť stará a opět nová otázka, kterou po tolikerém bádání, tolik učenců nedovedlo určitě zodpověděti.

Spisovatel Starého Zákona zanechal nám zprávu o ráji v Gen. 2, 8. Tam čteme: „Byl pak na počátku Hospodin Bůh štípil rozkošný ráj a do toho postavil člověka, jehož byl utvořil". Štípil tedy Bůh ráj pro člověka, kterého učinil účastným blaženosti.

Český text má „na počátku" a „rozkošný ráj". Místo toho má Septuaginta „na východě" a „ráj v Edenu". Text hebrejský pak má: „štípil Hospodin zahradu v Eden". Jediná Vulgata má text odlišný a sice: „plantaverat autem Deus paradisum voluptatis". To jest doslovný překlad hebrejského eden, což značí rozkoš (voluptas).

Máme tu tedy výrazy paradisus a Eden.

Co se slova „paradisus" týče, je původu perského. Vzniklo ze slova „pairida-eza", jež značí zahradu obehnanou a uzavřenou zdí. Rovněž arménské „pardez" má význam: zahrada. Vulgata užívá výrazů saltus, pomaria, arbustum. Rovněž hebrejský text má význam zahrada (hortus) [Cant. 4. 13.]. Je tudíž všeobecný význam slova paradisus — zahrada. Tedy ráj náš byl podle toho rozkošnou zahradou. Že nutno tuto rozkošnou zahradu rajskou hledati v místě vyvýšeném, ukazuje Haneberg, odvozuje slovo paradisus ze sanskrtského parâ = vysoký a dêsa = krajina. Užívá pak Písmo sv. slovo paradisus, aby jím označilo ono místo, kde Bůh prvního člověka ubytoval.

Kde však tato zahrada byla?

Nejlépe odpovídá nám LXX. majíc, jak již řečeno, v textu slova: „na východě" a „v Edenu". Slovo „Eden" není semitské, ale je přejato od Assyrův a to z výrazu „idinu" (Delitzsch, Schrader), jež značí planinu, rovinu, poušť. Hebrejské eden však značí, jak již řečeno, „voluptas". Nemají tedy obě slova nic společného. Přes to však Vulgata překládá ono hebrejské v plném jeho významu, totiž rozkoš, ač vlastně, jak LXX. ukazuje, ono Eden naznačuje nám krajinu, kde ráj se nalézal.

Písmo sv. nazývá tedy ráj jednak „Eden" (Is. 51., 3.), jednak „zahradou Boží" a „zahradou Hospodinovou" a jmenuje jej na mnoha místech (ku př. v Gen. 2. a 3. jedenáctkráte).

Tento ráj sám Bůh pěstoval a pak jej člověku do ochrany dal. Jak krásná asi to byla zahrada! Písmo sv. o krajinách krásných a úrodných praví, že byly „sicut paradisus Domini". [Na př. Gen. 13, 10.]

Byl jen jediný ráj a ten pro člověka pro hřích učiněný Adamem byl ztracen. A kde se prostíral, jest úkolem naším nyní ukázati. Mnoho badatelů pokusilo se aspoň přibližně určiti ono místo, ale

ač všichni pro svůj názor své důkazy podali, přece dodnes nemáme tuto otázku úplně rozřešenu. Genese 2. 10-14. určuje nám blíže polohu ráje, řkouc: „Vychází pak z místa rozkoše řeka, aby zavlažovala ráj, načež se dělí ve čtyři ramena. Jméno jednoho Físon; to obtéká celou zemi Hevilat; tam se těží zlato — zlato krajiny té jest výborné — tam se nalézá bdellium a kámen onyx. Jméno ramene druhého jest Gehon; ten obtéká celou Ethiopii. Jméno ramene třetího je Tigris; ten teče naproti Assyrii. Rameno pak čtvrté je Eufrat." Tím máme místo ráje přesně vymezeno. Při prameni těchto řek musíme tedy ráj hledati. Zdá se to býti věcí lehkou, avšak my dnes z rajských řek známe pouze Tigris a Eufrat. Ostatní dvě Físon a Gehon jsou nám neznámé. Soustředily se tedy snahy učencův a badatelů na hledání těchto dvou řek. Nutno jen dokázati, že skutečně ta neb ona řeka se jmenovala Físon a Gehon, a úloha je rozřešena. Že však se nám nedochovaly žádné památky, jež by o tom určité zprávy podávaly, byly názory o tom různé a tak se stalo, že místo ráje bylo hledáno téměř všude.

My omezíme se pouze na některá mínění.

Nejstarší a dosti všeobecná domněnka, kterou nalézáme u Flavia a u některých sv. Otců (sv. Augustin, Epifanius, Anastazius a jiní a která vládla celým středověkem jest, že ráj nalézal se v Indii. Domněnka tato opírala se o tvrzení Písma sv., že totiž Físon obtékal Hevilat, zemi to na zlato bohatou, a mimo to že v zemi Hevilaté nalézalo se „bdellium et lapis shoham" (bdellium a kámen onyx). Z tohoto určení usuzovalo se, že Fízon je buď Indus nebo Ganges. Gehon pak, že protékal Ethiopií, pokládán byl za Nil. Panovala ovšem domněnka, že Asie a Afrika je jediná země, a že Nil, vytékaje z Asie protéká Ethiopií a pak vlévá se do moře Středozemního.

Podle této domněnky tedy řeky rajské byly Ganges, Nil, Tigris a Eufrat. Odvozováním pak jména Indie od Eden, tato domněnka byla sesílena. Takovou zprávu podává nám W. Engelkemper (Die Paradiesesflüsse.)

V nové době otázkou touto velice se zabýval vratislavský universitní professor Friedrich Delitzsch. On klade místo ráje do Babylonie a sice do území kol Babylona. Domněnku svoji zakládá na důkaze, že Físon a Gehon nebyly samostatné řeky, nýbrž že to byly průplavy mezi Eufratem a Tygridem. V domněnce této opírá se o zeměpis fysický, který dokazuje, že Eufrat a Tigris v dobách předhistorických se blíže města Opisu spojovaly a potom opět na jihu se rozdělovaly. Z toho uzavírá, že Tigris na sever od Babylona byl pouhým vedlejším tokem Eufratu. Eufrat pak, poněvadž tekl v rovině značně vyšší, přiváděl Tigridu vody různými potoky a průtoky a tím vlastně svlažoval země jimi obemknuté. Mimo to vedl veliký průplav z Babylona do Tigridu. Delitzsch usuzuje z toho, že Físon a Gehon nemusely býti řeky vlastní, nýbrž že to mohly býti zcela dobře průplavy. Opírá se tu o význam slova n a h a r, kterým hebrejština označuje Eufrat a jeho ramen, že totiž může

značiti i řeku i průtoky, nehledě k jich velikosti. Průtoky pak mezi Eufratem a Tygridem nejsou umělé, nýbrž řekami učiněné a jsou tak splavné jako hlavní řeky. Mimo to sloužily snad i za řečiště těmto řekám.

Físon a Gehon obtékaly zemi Kúš (my překládáme z hebrejského Ethiopie) a Hevilat. Musil tedy Delitzsch dokázati, že tyto země se v Babylonii nalézají. Jméno Kúš vidí ve jménu dynastie Kaššúů (Kašší), která panovala ve střední Babylonii tři tisíce let př. Kr. Pak nalézá je ve staré formě sumírské jména Chaldejska, K a š - d a (= „území Kaššíů"). Dále dovozuje. Nutno rozeznávati dvojí Kúš v bibli a to Kúš = Ethiopie a Kúš Gehonem svlažovaný.

Hevilat (hebr. Chavilá) je pak část pouště syrské, hraničící s Eufratem. Zlato, bdellium a šoham (onyx) nalézají se tu rovněž. [Šoham je babylonské sámtu, staženo ze sa'amtu (fem. od sámu) = drahokam.] Šoham je v seznamech drahokamů, kámen z Míluchehy t. j. z Horní Babylonie.

Podle těchto důkazů byla země Hevilat na záp. břehu Eufratu a země Kúš na východním jeho břehu.

Tím jsme se dostali do krásné krajiny kolem Babylona zvané Kar-Duniáš (= zahrada boha Duniáše") kterou již v dávné době tak nazvali Babyloňané a Assyrové. Tuto zahradu svlažuje Eufrat s různými svými rameny. Ramena pak rajské řeky, Físon a Gehon jsou Pallakopas a Šat-en Nil, průtoky to, které oddělily se od řeky a samostatně pak tekly. Pallakopas odděloval se od Eufratu pod Babylonem a pak rovnoměrně teka s Eufratem, vléval se do zálivu Perského. Ten jest Físon. Poněvadž pak nenalezl žádného průtoku, jenž by měl jméno aspoň podobné jménu Físon, sáhl k všeobecnému výrazu sumírskému p i - s a - a n - n a , jenž je v assyrštině p i s á n u a má význam „průtok" nebo vůbec „vodní nádržka '. Nemá však určitého důkazu, že Babyloňané Pallakopas kdy Pisán nazývali.

Druhý průtok Šat-en-Níl, odděluje se od Eufratu z levého břehu v Babyloně, obtéká město Érech a na hranicích střední a jižní Babylonie se opět s hlavním tokem Eufratu spojuje. Tento průtok ztotožňuje Delitzsch s Gehonem rajským, podávaje důkaz, že protéká jím určenou krajinou Kúš, jak určuje zpráva biblická. Šat-en-Níl, nazývá se v babylonštině A r a c h t u, jež odvozeno jest od téhož kmene jako a r c h u (urchu) = cesta, dráha. V sumírštině nazývá se však K a - c h a n n a. V sumírštině k a může se vysloviti též g u. Slovo Kachan nebo Guchan ukazuje zajisté dostatečně, že z Gehon vzniknouti mohlo. Dokázav takto Delitzsch, že Fison a Gehon skutečně v krajině babylonské jsou, rovněž tak jako země Kúš a Hevilat a odvodiv ještě, že slovo Eden vzniklo ze sumírského é d i n s významem „snížení" půdy, nalezl tak dlouho již hledané místo ráje. Bohužel, že však důkazy jeho jsou až příliš subjektivní, založené více na mínění osobním než na všeobecně uznaných důkazech objektivních.

My musíme budovati svoje důkazy na historickém faktu. A tento fakt podává nám jedině dosud bible. Stavěti na etymologiích je velmi nebezpečno, neboť dnes lze s obratností nalézti ve všech řečech světových slova sobě podobná.

Fr. Delitzsch pak svým důkazem o Físonu a Gehonu, stotožňuje je totiž s průtoky Eufratskými, staví se přímo proti zprávě biblické. Písmo sv. totiž na první místo klade Físon a Gehon a pak teprve Tigris a Eufrat. Delitzsch však prohlašuje proti bibli Eufrat za hlavní řeku a Físon a Gehon pokládá za pouhé průtoky Eufratu. Dáme zajisté vždy souhlas bibli než hypothesi Delitzschově, jednak proto, že jest jediným pouze nám známým pramenem, z něhož v této věci čerpati můžeme. Důkaz pak, že ráj nebyl v Babylonii můžeme provésti i z té okolnosti, že bible neudává nám přesně místo kde Eden se nalézal. Kdyby je byli Židé a svatopisec znal, jistě by je byl napsal, aneb pozdější spisovatelé Písma sv. by je tam byli vložili aspoň na pokraji, nechtíce text inspirovaný rušiti. Avšak bible zná krajinu babylonskou a nazývá ji Šin'ár (vulg. Sennaar). Nikde nenalézáme ji jmenovati Eden. Svatopisec znal dobře polohu Edenu. Nescházelo tudíž, než napsati, že Šin'ár a Eden je jedna krajina. Toho však svatopisec neučinil. Výsledek toho tedy: Krajina Babylonská nemohla býti krajinou rajskou.

Akkadského a sumírského slova idin v assyrském překladě cí'ru (n. cé'ru) nikdy se neužívá ve významu poříčí dvou řek velmi úrodného, ale označuje se jím vyšší planina méně úrodná, ne-li neplodná, na níž pouze tráva se daří.

Mimo to, ač Delitzsch několikráte praví, že dle bible stav ráje se nezměnil ani hříchem prvotným, ani potopou, přece nemůžeme to s určitostí tvrditi, neboť není v bibli ani slova, z něhož bychom mohli s jistotou usuzovati, že ani jiným převratem zemským ráj nevzal změny.

Fr. Delitzsch tvrdí též, že první kapitoly Genese byly složeny v zajetí. Podle toho by byli Židé považovali místo zajetí za pozemský ráj. To ovšem je neuvěřitelno.

Hypothese Delitzschova tedy selhala. Bible aspoň místo ráje do Babylonie neklade.

Jako Delitzsch i S. Bochart a St. Morinus kladli ráj blízko Babylona. Také do Babylonie kladl ráj sir Henry Rawlinson a sice rovněž (————) do krajiny Karduniáš (Gau-Duniáš), jež se též Gauduna zove. Ze slova Gauduna pak odvozuje Gau — Eden. Opíraje se o památky, podává nám důkaz, že Tigris nazýval se též Ivikna nebo Idikla, kteréžto s předtvorkou hid (= řeka) dává nám hebrejský název Tigridu Chiddéqel. Físon pak je Arachter a Gehon je Džucha, jež protéká Eridu, kde podle akkadské a assyrské hymny, v Assurbanipalově bibliothece v Ninive nalezené, štípen byl ráj.

Frant. Hummelauer vykládaje tuto otázku místa ráje, mezi jinými poznamenává: „Qui vero auctores praetendunt nomen Gan Eden idem esse, quod nomen pagi Kar-Dunias nel Gindunisa Meso-

potamiae inferioris, regionis Udyana Indorum etc., hallucinantur vehementer." On tedy nepřipouští vůbec, že by ráj v těchto krajích se byl mohl nalézati. Jiná domněnka, kterou vyslovují a zastávají Glaser a Hommel jest, že ráj nutno hledati v Arabii. Glaser za Físon pokládá Wädi Dawasir a za Gehon Wädi el-Rumma. Hommel má místo Tigridu Wädi Sirhäm.

H. Reland a Calmet kladou ráj do Armenie. Tvrdí, že Físon je Fasis a Gehon Araxes. Mimo to tvrdí, že biblická země Hevilat je Kolchidea.

A tak mohli bychom vypočítávati všechny důkazy všech učenců a badatelů, kteří se touto otázkou zabývali. Přehlédneme-li jednotlivé domněnky, seznáme na konec, že všude po celém světě hledáno bylo místo ráje. Každý ovšem zastance své domněnky měl svoje důkazy. Omezíme se jen tudíž na vypočtení míst na které ráj byl kladen, neboť vypisování všech důkazů zavedlo by nás daleko.

Jedni vidí krásný ráj pohroužený do hlubin moře Kaspického, druzí kladou jej k ústí Nilu, na Ceylon neb do Číny. Jiní hledají ráj v Africe, Americe, též i na ostrovech Kanárských a opět jiní vidí jej na severním polu, kdežto jiný náhled klade jej do Ohnivé země. Někteří dokonce říkali, že místo ráje není na této zemi, ale že je nutno klásti jej někam do ovzduší, na měsíc a p. Nejvíce náhledů jest, že ráj nutno hledati v Asii. Při tom mají býti místem ráje: Armenie, Mesopotamie, Assyrie, Persie, Babylonie, Arabie, Syrie neb Palestýna.

Neschází však též domněnek, že ráj vůbec neexistoval a že historie ráje, jak nám ji Písmo sv. podává, je pouhým mythem. Tak racionalisté jako H. Ewald, J. B. F. Obry, Fr. Lenormaut a jiní tvrdí, že první kapitoly Genese jsou pouhými mythy Hebreů a jako takové že nezasluhují více víry než mythy ostatních národů. Oni považují Turkestan za kolébku lidstva usuzujíce z toho, že byl posledním společným územím národů Indogermánských. Z toho faktu však nemůžeme naprosto usuzovati, že byl také prvním jejich územím, neboť mohli přijít odkudkoli a tam se usaditi.

Že by pak první kapitoly Genese byly pouhým mythem, to musíme rozhodně odmítnouti, neboť svatopisec psal knihu historickou, měl tudíž jistě dokument historický, který nižádného mythu nepřipouští.

A tak po celé té úvaze otázka naše, kde byl pozemský ráj, zůstává opět zastřena rouškou neproniknutelné minulosti a zůstane jí zastřena tak dlouho, dokud se nenajde aspoň nějaká zpráva, jež by do této záhady aspoň trochu světla uvrhla.

Faktum však zůstává, že pro nás lidi ráj byl uzavřen pro hřích pýchy a uzavřeným zůstane, takže nikdy již do něho nevkročíme. Neboť Hospodin dal jej střežiti cherubíny, aby člověk ve své pýše ještě více Jej neurazil. Člověk nikdy více nevkročí na ta místa, odkud jej Bůh navždy vyhnal.

Jan Maria Horkov (Č. B.):

Tak sám jdu žitím . . .

Jak mraky mlh se pouští tmavou honí,
tak plouhám já se žitím — chmurný fantom —
v dál bezměrných sfér, nehostinných krajů . . .
Kol dálky nocí černých, houfy stínů
mne ženou v hříchu strže, rokle srázné
a tmy se kolem plazí, poušť mi šlehá
líc deštěm písku drsným — krev mi tryská . . .
Tak sám jdu žitím s žhavou láskou k lidstvu,
jíž podmanit chci Tobě duše, Kriste,
je věnem Tobě podat s myrtou žití . . .
Co měst a hradů vystavěl jsem ze snů,
tuch skvělých — hradbou, zlatým cimbuřím je
své lásky obetkal — jak věncem zkrášlil . . .
Než světa hřích a chechtot metá v bezdno
mi tužby mé a ideály — Tebe . . .
— — — — — — — — — — — — — —
Však žít chci — bít se pro Tě, Kriste — sil mne!

Ant. Cejpek (Č. B.):

Za † Primem Novotným.

Právě ve chmurné době letošího podzimu, kdy veškerá příroda chystá se k dlouhému zimnímu spánku, aby přes zimu nabyla opět nových sil k jarnímu životu, odešel nám opět jeden z našich milých druhů, budoucího dorostu kněžského. Odešel do lepších končin, kde není ani bolu ani žalu, nýbrž věčná radost a věčné s Bohem spojení.

Odumřela ratolest „Růže Sušilovy“ ! Odumřela předčasně, nemohouc vydati plodů, jež tak nadějně slibovala vydati. — Zemřel Primus Novotný, bohoslovec II. roč. brněnského alumnátu.

Primus Novotný narodil se dne 9. června r. 1894 v Senohradech u Náměště a studoval na I. českém gymnasiu v Brně. Po skončených studiích odešel do bohosloví, avšak cíle svého povolání se nedočkal. Nelítosná smrt jej vyrvala úkolu tak vznešenému.

Brzo po vstupu jeho do alumnátu byly na něm patrny známky nemoci, která se ponenáhlu stupňovala. Snad toho ani sám na sobě nepoznal, neboť nikdy ani nejmenší zmínky nepronesl, aby si na nějakou nemoc stěžoval.

Avšak známky jeho nemoci neušly nám, kteří jsme se s ním stále stýkali. Přece však nikdo z nás netušil, že by tak brzo z našeho středu mohl odejíti. Vědouce o jeho chorobě, pozorovali jsme, že mysl jeho

časem byla zaražena a to hlavně na jaře, kdy nemoc jeho byla už patrnější. Než ani tehdy nezmínil se slůvkem o své chorobě.

Povahy byl více uzavřené — snad to byl následek jeho choroby — což se též stupňovalo s rostoucí chorobou. Po celé jaro byl ještě mezi námi, netuše ani, že se s námi brzo rozloučí. Nemoc se nezlepšovala a proto byl nucen odejíti počátkem července do nemocnice Milosrdných Bratří v Brně, kdež zůstal až do 9. prosince 1915, kdy dokonal tuto pozemskou pout. Krutá nemoc — tuberkulosa — učinila konec jeho mladému, nadějnému životu.

Výkrop mrtvoly jeho konal se 11. prosince 1915 v kostele u Mil. Bratří, jehož se súčastnil sbor profesorský a bohoslovci. Mrtvola byla pak dne 12. prosince převezena do rodného kraje — Mohelna — kdež dne druhého byla pohřbena.

Odešel jsi, druhu drahý, k Spasiteli svému, po němž toužila zbožná duše Tvá. Odešel jsi k tomu, jehož chtěl jsi svolávati do rukou svých, jehož chtěl jsi požívati a přijímati pod chudičkými způsobami do srdce svého. Avšak jiné požívání připravil Ti dobrý Mistr náš. „Ještě dnes budeš se mnou v ráji," zazněla božská slova Jeho a duše Tvá poslušna rozkazu Mistra svého, odešla tam do věčných sídel Božích, aby viděla Boha svého ne „per speculum in aenigmate", nýbrž tváří v tvář.

Mezi námi žije však duch Tvůj dále a vzpomínka na Tebe nevymizí ze srdcí našich.

Budiž Ti věčná paměť mezi námi!

Jan Maria Horkov (Č. B.):

Z niv Betlema . . .

Noc jasná, svatá prší deštěm hvězdným
v mou duši — v zimní její brázdy sněžné
a roní slzy lásky boží něžné
na zmrzlé skráně mrazem hříchu běstným.
Šum bouře mládí tichne v noci svaté . . .
Chmur mraků půlnoc svatá tlumí
a v planu nebes hoří duše chlumy
tím ohněm svatým — srdce láskou jaté . . .
V kraj mrazem zkřehlý — v kraje mojí duše
hlas zvonů slohu písně Jeslí pěje —
a duše cítí, jak van jara věje
z niv Betlema . . . A v blahé, šťastné tuše
jde, spěchá, letí za tím božským hlasem,
jenž volá: „Cesta, Pravda, Život — Já jsem!"

Reniark (Praha):

Svatý Tomáš Aquinský — odvěký maják ve tmách bludů, — odkazem papežů římských.

Jeho Svatost papež Pius X. není dnes již na tomto světě, odebral se tam, kam chtěl, aby všichni údové jeho církve katolické, jíž on z milosti Boží byl hlavou, přišli a dospěli; jim o d k á z a l na cestu k poslednímu cíli výborného vůdce, zkušeného, který by je strmými skalisky a srázy bludné pýchy a nadutosti bez úrazu prováděl, odkázal jim sv. Tomáše s jeho veledíly, s jeho „Summou".

Zaleťme v duchu do města Toulousu, odebeřme se do tamní nádherné basiliky sv. Saturnina, kde čísti možno na jednom ze skvostných náhrobků tato slova: „Tomáš byl andělem, dříve než stal se učitelem andělským. — Jest žákem andělův a jest jim téměř roven, mnoho od andělů se naučil, mnohému anděly mohl učiti. Buď vědu o Bohu s nebe na zem snesl, nebo již na zemi věděl, nač nyní v nebi patří. Apoštol uslyšel slova v tajemství božím, avšak neřekl jich. Čeho Pavlovi nebylo možno říci, pronesl Tomáš. Summa Tomášova jest souhrn všech tajemství. — Shledával moudrost jiných a tím shromáždil svou vlastní; naučí se všechněm spisovatelům, kdo jemu rozumí. Kde jiní chybují — Tomáš má jistotu, kde všichni přestávají — tam počíná, odtud počav, vystoupil do výše, k níž nikdo před ním se nedostal. Ubírá se za vědou a vede k víře, nauku o Bohu činí žákyní a učitelkou víry, dokazuje, čemu víra učí. — Výše, než Summa Tomášova není než světlo věčné slávy; o Bohu mluví tak, jakoby bytost jeho byl pochopil, o nejsvětější Trojici, jakoby byl pouhým duchem; naplní hrůzou, píše-li o hříchu, naplní touhou, píše-li o ctnosti. Vtělené slovo tak vysvětluje, jako hlas slova . . . Tomáši, dobře jsi o mně psal!"

Takto potvrzuje dílo světcovo nejiný, než Syn věčného otce. „Umlkněte jazykové, Bůh sám chválu vzdává."

Těmito krásnými a vzletnými slovy vylíčil jesuita P. Petr Labbe slávu a věkožízné zásluhy „učitele andělského", „anděla bohosloví", „učitele nepřirovnatelného", „učitele učitelů", „stolice moudrosti", „věštírny Boží", „knížete bohoslovců", „velikého světla světa", „pochodně katolického bohosloví", „světla vědomostí", „zkušebného kamene víry", „ochránce pravé víry", „zhoubce bludů", „hrůzy bludařů a záhuby kacířstva", „klíče vědomosti a víry", „orla školy",

Prameny:

„Stimmen der Zeit" 1914, I.
„Der Katholik" 1913.
Dr. Smolík: „O modernismu".
Dr. Pachta: „De Deo Uno. Prolegavena".
F. J. Ševčík: „S. T. Aquin".
„Linzer Quartalschrift" 1914.

„společného učitele všech universit", „perly kněžstva" a velikána Aquinského, sv. Tomáše.

Nenalézám slov, jimiž vhodně bych označil pomník tohoto veleducha středověku, veleducha, v němž vidíme maják, vysílající své nehasnoucí světlo vědy, pravidla a cesty; zákona mravů do pustých temnot burácejícího moře moderní, novověké prázdnoty a náboženského rozvratu, ano vpravdě nenalézám vhodnějších, než jsou tato epitheta ze sv. officia, epitheta, na jejichž stavbě pracovala staletí . . .

Světlo majáku bývá někdy zastíráno mlhami, jež nechtí dáti mu proniknouti do temnot vůkolních . . .

Podobně i zde; dávno tomu, co psal onu krásnou bulu „Mirabilis Deus" sv. Otec Pius V. (1567), jíž sv. Tomáš za učitele církevního prohlášen, prchly časy, kdy papež Alexander VII. psal (r. 1660) profesorům a učitelům university lovaňské: „Nepochybujeme, že snažíce se prospívati ve vědě a zbožnosti, vždy se přidržíte pravého a čistého učení sv. Otců a sv. stolice apoštolské a že vždy budete hájiti nevývratné a bezpečné pravdy učení nejslavnějších učitelů církevních sv. Augustina a Tomáše Aquinského, jimž celý svět chválu vzdává a s jejich učením souhlasí, takže darmo bychom znovu je chválili, chtějíce vám učení jejich odporučiti."

Již papež Innocenc XII. nucen byl napomínati tytéž profesory, kteří odvrhujíce scholastickou vědu Tomášovu, hájili Janseniovy bludy.

Poslední papež — dominikán Benedikt XII. — praví mezi jiným ve svém listě „Demissas preces" (1724): „Bůh všemohoucí udělil ve své moudrosti učiteli andělskému takovou sílu a mravnost, že jimi netoliko vyvrátil bludy, jež v dobách dřívějších se šířily, nýbrž i potřel všechny, jež se po smrti jeho objevily a které se ještě objeví. Pročež, synové drazí, nedbejte oněch pomluv, raději směle následujte příkladu svého velikána! Učení jeho je nad slunce jasnější a prosto všech chyb, jediné ono jest bezpečnou cestou k pravdě, jí se ubírajíce, neklesnete a všech bludů se uchráníte.

Týž sv. Otec píše v bule „Pretiosus" (23. února 1727): „Právě v té době, kdy z veřejných škol zmizely spisy světcovy nadobro a šířily se zhoubné bludy, jež sice nebyly v úplné shodě s protestantstvím, ale došly k němu během doby přece ku hrozné škodě věci Kristovy. Bylo slušno a spravedlivo, aby andělské učení učitele tak znamenitého bylo více než všední slávou oslaveno, neboť jako slunce celý svět osvěcujíc mnoho výborných plodů církvi sv. přineslo a den ode dne stále nové paprsky budí a sloužíc věrně apoštolskému stolci, dávné bludy zahubilo a nové potírá."

Jeho příkladu chápe se dále papež Klement XII., an napomíná v bule své „Verbo Dei" k rozhodné úctě k učení sv. Tomáše (1733).

Ve století XIX. hrozně vystála bojů církev, ať už nepřáteli jejími se jmenují Napoleon, pantheismus, Bismark, materialismus atd. Toť ony husté mlhy, jež snažily se posledním svým zhuštěním zastříti

světlo majáku thomistické scholastiky. Než byl tu strážce majáku, jenž postaral se o rozprášení těchto mlh. Je to kardinál Joachim Pecci — anebo lépe papež Lev XIII. On to byl, jenž zrekonstruoval a očistil z prachu starobylou Summu Tomášovu, on to byl, jenž veřejně prohlásil, že sv. Tomáš nejen není starým haraburdím, jak myslí ti, kteří nepřejí si kněží nadšených, vzdělaných a ctnostných, nýbrž nerozbornou baštou víry pro ty, kdož chtí se postaviti proti útokům protivníků. On to byl, jenž vydal onu nezapomenutelnou encykliku „Aeterni Patris" dne 4. srpna r. 1879. V listě tomto udal sv. Otec Lev XIII. příčiny, proč právě učení sv. Tomáše volil k opravě škol, příčiny, jež tvoří výslednici svou ve větě: „Papež Lev XIII. jest přítelem vědy, hledá jen pravdu." — „Láska k lidu řídila ruku, která psala encykliku „Aeterni Patris", praví de Grot (Leo XIII. u. der Th. Un.). Proč ona oprava a obnova filosofie? Jako strážce pozoruje sv. Otec z Vatikánu běh lidstva, vidí, že hlavní zdroj, jenž ruší soukromý i společenský život, pod nímž lidstvo klesá a jehož teprve se obává, spočívá v tom, že chybné názory filosofův o věcech lidských i božských vnikly mezi lid. Než, jak byla snaha sv. Otce oceněna? S čím větším nadšením přijata byla katolickým světem, s tím větším překvapením u stran proticírkevních. Nepřátelé církve, neznajíce spisů sv. Tomáše, pravili s posměchem, že papež Lev XIII. zasadil dokonávající církvi katolické poslední ránu, zvoliv si místo pokroku pošetilosti XIII. století. Než sv. Otec důstojně odpovídá na ona slova: „Vidíme, že přemnozí považují za neobyčejnou chválu a slávu opovrhovati vědomostmi dob dávných; není však cesty rozumnější a správnější, než zkoumati pravdy nové a zároveň se neodchylovati od moudrosti věků dřívějších.

A právě před 35 lety pronesl tato památná slova před koncilem učenců dne 7. března:

Poněvadž obnovujeme scholastické učení sv. Tomáše, praví mnozí, že chceme lidstvo zbaviti vzdělanosti a uvrhnouti je do nevědomosti dřívějších časů, jakoby nám osvěta nebyla pohodlnou. Je snad tomu tak? Nikoli. Dali jsme jen světu zářivý vzor za důkaz, co zmůže ctnost a moudrost. Vzorem oním jest muž, jenž po celá století byl uctíván, jemuž chválu vzdávala církev a papežové uctívali jeho památku, téměř za anděla ho považujíce. Zda neprospěje tak znamenitý příklad vědě a písemnictví, podobně jako znamenitým umělcům nikdy neuškodí, zvolí-li si za vzor některého z proslavených umělců dávných věků v onom oboru, v němž nejvíce vynikl?

Ano, pravda jest, že nepřátelé chtějíce zdolati církev, vrhli se na sv. Tomáše. Než sv. Otec postaral se založením „Římské akademie sv. Tomáše Aquinského" r. 1880, aby scholastika thomistická zazářila opět v dřívější své slávě.

Kardinál Zigliara přičinil se, aby mohl v krátké době podati sv. Otci I. svazek nového vydání sv. Tomáše s komentářem kardinála Kajetána Silvestriho.

Při této příležitosti pravil:

„Jsem velmi spokojen, nepřeji si, než aby podnik náš byl brzo proveden, aby v krátké době nebylo semináře a kolegia, kde by profesoři a žáci ze spisů sv. Tomáše nečerpali."

Než tyto snahy sv. Otce, jakkoli ve svých základech ohromné, nedovedly utlumiti hrozný žár nového, na výsost zhoubného bludu, jenž ve skrytosti pracoval o svém vývoji, zvláště po změně na stolici apoštolské; ve všech koncích katolické Evropy najednou provalilo se vše na světlo, a to právě tehdy, kdy modernisté — tak se jmenují stoupenci nového bludu tohoto, byli přesvědčeni, že jsou nejbezpečnější. Jako blesk se objevil dne 4. července r. 1907 dekret Jeho Svatosti Pia X. „Lamentabili", v nichž indexováno bylo 65 thesí z nejnovějších spisů katolických kněží Loisyho, Tyrella a jiných. Čteme-li tyto these, domnívati se budeme, že to jsou bludy racionalistů, církví dávno již zavržené. — A proč to všechno?

To vše způsobilo svorné heslo modernismu: Pryč ze škol s filosofií sv. Tomáše (což vlastně již dávno pronesl Luther a Melanchton), ani dí: „Tolle Thomam et dissipabo ecclesiam." Scholastika tedy z ústavů bohosloveckých musí býti vyhoštěna! Z milosti dovoluje se, aby se v dějinách filosofie o ní učinila zmínka, jako o soustavě kdysi v církvi vládnoucí. Čím však scholastiku nahraditi? Čím jiným než filosofií moderní, agnosticismem, immanenční a evoluční soustavou filosofickou.

„Pryč se scholastikou a ke Kantovi, Spencerovi, Hegelovi. Přijímáme kritiku pouhého rozumu, jak ji Kant a Spenzer provedli. Přijímáme aprioristické svědectví praktického rozumu, zavrhujeme umělou hráz, již scholastická psychologie postavila mezi myšlení a chtění. Chceme boj proti církvi a její kázni, umlčovati podniky a díla vpravdě katolická, zlehčovati filosofií a theologií orthodoxní, nechceme mše sv., pryč s biblí. Čtvrté evangelium sv. Jana jest pouhým románem, ostatní evangelia pouhými náboženskými úvahami, autoři jejich neznámi, historický Kristus byl pouhým člověkem, dogmata jsou formou; obsahem dílem lidí, mění se a jsou omylům podrobena, jako každé jiné dílo lidské."

Tak hlásali světu katoličtí kněží Alfreda Loisy, patriarcha modernistů, Leberthonnier, Jeande Morin, Dupret Wenis, Houtin, univ. rektor tuluský Mons. Battihol, Em. Barbier, Dr. Rifaux, bar. Hügel, Dr. Engelb. Fischer a mnozí jiní. Hle, kam dospěla tato filosofie, jež odhodila sv. Tomáše — odložením jeho chtěla odhoditi svou vlastní církev.

Trefně podotýká k této filosofii Pesch T. J.:

„Položíme-li na místo slova „věda" „pouhý rozum", na místo „irracionální živel" „praktický rozum", máme před sebou starého, dobrého známého Kanta — než ještě větší zděšení, než prvý dekret, vzbudila encyklika „Pascendi dominici gregis", vydaná dva měsíce potom, totiž dne 8. září 1907. Mnozí moderní bohoslovci, zvláště ve Francii, Německu, Italii, nemohli takořka svým očím uvěřiti, že by papež ve 20. století ještě se odvážil veřejně nějakou nauku zavrhnouti.

Z vydání těchto dvou předůležitých dekretů vidíme jasně, jak Pius X. již od počátku pontifikátu svého dal se na cestu za svým předchůdcem — obnoviti ve školách veřejných studium sv. Tomáše a eo ipso odstraniti v zárodcích hrozící hlízu jeho odpůrců, totiž modernistů a amerikanistů.

Otevřeme-li I. díl dogmatiky prof. Msgra Pachty, čteme na str. 486 o tomto významném pro thomistickou filosofii výňatku z oné encykliky: „Mandatum de studiis theologicis Pii X., S. Pontificis, inter alia hoec habet: Philosophiam scholasticam quum sequendam praescribimus eam praecipue intellegimus, qualis a Sancto Thoma Aq. est tradita: de qua quidquid a decessore Nostro (Leone XIII.) sancitum est, id omme vigere volumus; et que sit opus instauramus et confirmanus, stricteque ab universis servari jubemus. Episcoporum erit, sicubi in Seminariis neglecta haec fuerint, ea ut in posterum custodiantur urgere atque exigere. Eadem religiosorum ordinum moderatoribus praecipimus. Magistros autem monemus, ut rite hoc teneant, et qui autem deserere praesertim in re metaphysica, non sine magno detrimento esse." — Tak neohroženě obrátil se sv. Otec Pius na odpůrce sv. Tomáše, nelekal se jizlivých slov a posměšných kritik vůči výnosu kongregace sv. officia, jak patrno ze slov jeho: „To již pokažená přirozenost lidská sebou přináší, že přemnozí ničeho více nenávidí, než když pravda v celé prostotě se odhalí, že však se takového hanobení a hrozeb neleká."

Pokud se týče obsahu bludu, budiž zde uvedeno na ukázku: co hlásají o dogmatu modernisté a co sv. Tomáš Aquinský.

Tento učí: „Žádný rozum stvořený nemůže pravdy božské pochopiti a domakati se adaekválně, to jest: vyčerpati to, co na ní pochopitelno jest. I největší učenci musí doznati pouze, že nepatrný díl pravdy znají. Ostatně Bůh nedává lidstvu hned od začátku i tuto nepatrnou část pravdy poznati v celé plnosti a jasnosti. Bůh počíná si tu jako moudrý profesor, který žáka jen poznenáhla v poznání pravd dogmatických uvádí, poněvadž by ani všeho nepochopil rázem. A i nástrojům k Svému Zjevení (Mojžíšovi, prorokům) zjevil jen tolik, kolik v době té za dobré uznal. Eo ipso za éry proroků vědělo lidstvo již více o Bohu a věcech božských, než za času Mojžíšova a tím ovšem více, než za Abrahama. Než tento augment nebyl vzhledem k pravdám již známým nahodilý, nýbrž děl se podle zákona kontinuity, takže všecko nové bylo již ve starém obsaženo. Bůh, o kterém vyznáváme, že jest unus et trinus in personis, jest týž, kterého též proroci, patriarchové a naši prarodičové vyznávali, ačkoli mysterií ss. Triadis ještě neznali; rovněž vykoupení lidstva, církev, sv. svátosti zahrnuty byly v úradcích Prozřetelnosti Boží, jednotlivé však věci tyto nebyly ještě lidem známy.

D e p o s i t u m f i d e i bylo v Novém Zákoně dokonale vyjádřeno, avšak známo je, že některé listy sv. Pavla vyžadují studia a vzdělání. A to právě bylo kamenem úrazu pro lidi zlé nebo nevědomé, kteří místa taková nesprávně interpretují, takže církevní

úřad učitelský musil zakročiti, aby bylo zamezeno haeresi a stanoven pravý smysl. Ergo patrno odtud, že jsou nyní dogmata, která nebyla od začátku v církvi definována. Tak verbi gratia: na počátku éry křesťanské výslovně učeno, že křesťané ze židovství přestoupivší nejsou povinni zachovávati zákon Mojžíšův, a za času sv. Augustina nebyl ještě verbálně traditionalismus od církve zavržen a anathematisován. Církev se určitě vyjádřila, jen když okolnosti toho nutně vyžadovaly.

Tak učil sv. Tomáš Aquinský, pro něhož nemá modernismus než posměch a uštěpačné poznámky. Zdálo by se, že Loisy, Tyrel a jiní také z něho čerpali, ale ovšem jen tolik, kolik se jim hodilo. Místo zásady: „Revelace Boží byla Kristem Pánem a sv. apoštoly ukončena, nicméně křesťanská nauka dogmatická a mravoučná se v jistém smyslu vyvíjí, t. j. přibývá dogmat definovaných," vyslovili theorii zásadního evolutionismu náboženského: vyvíjí se víra, vyvíjí se dogma z nutnosti životní, vyvíjí se bohoslužba, všude mají úlohu jakési nutnosti dle zásady: Tempora mutantur et nos mutamur in illis.

Takového dodělali se „výsledku" ti, kdož odhodili Summu Tomášovu do starého haraburdí.

Než ač listem encyklickým zastavena byla sice poněkud činnost modernistů, přece věc rozmohla se zatím již tak, že nemohla rázem přítrž učiněna býti.

Ve Francii hlavně zuřili ještě t. zv. Sillonisté. Kolem r. 1894 totiž utvořil se svaz francouzské omladiny katolické, který si obral za úkol pracovati na zlepšení poměrů pracovní třídy proletářské. Byl to tudíž spolek rázu sociálního. Ale brzy zašel vlivem modernismu v extrémy a rigorismus Vůdcem spolku, který si dal jméno „Silon" (brázda), byl laik, advokát Mark Sangnier. Tento Mark Sangnier chlubil se a holedbal po uveřejnění encykliky „Pascendi", že jeho Sillonisté nejsou si vědomi žádné viny, nicméně však vpravdě viny jejich tak úžasně se rozmnožily i mezi klérem, že sv. Otec o nich se vyslovil: „Viam sequuntur damnosam."

Konečně vydala Jeho Svatost dne 25. srpna r. 1910 ve francouzštině psaný list proti těmto Sillonistům.

Jak zhoubná jejich činnost byla, patrno tím více z toho, že zásadou svou principielní nezávislosti na jakékoliv autoritě, ani nejvyšší autority církevní nevyjímajíc, odvrátili mnoho seminaristů i kněží od povinné úcty a poslušnosti k církevní autoritě. Dlužno podotknouti, že Sillonisté k radosti církve katolické chvalitebně se podrobili, rozešli se a časopisy jejich pozvolna zanikly.

K tomu přispěla rovněž ráznost biskupů francouzských i německých (Fischer Kepler), kteří zakázali theologickým profesorům, modernismem načichlým, přednášky, jakož i odpírání vyšších svěcení seminaristům podobného směru.

Než tím ještě modernisté nebyli a nejsou zdoláni a naopak nelení znovu se sebrati a sjednotiti v šik a udeřiti ještě jednou na skálu Petrovu.

V lednu r. 1910 začal totiž vycházeti v Ženevě nový modernistický časopis „Revue moderniste Internationale" za vedení jakéhosi A. de Stefana, (prý) kněze Sicilana. Jak rapidně se tento časopisecký leták rozšířil a uplatnil (neblaze ovšem), patrno z toho, že za pouhý měsíc přihlásili se spolupracovníci z Francie, Rakouska, Španělska, Belgie, Italie, Německa, Rumunska i Ameriky, ať již pomlčíme o Murrim, Minocchim, o Migueli de Unamano ze Salamanky, ať nic nedíme o Dru Sickenbergerovi z Mnichova, Marcelovi z Bruselu i jiných.

Tato okolnost patrně přiměla Pia X., že dne 1. září r. 1910 vydal ke všem biskupům katolického světa nové „Motu proprio": „Sanctorum antistitum"' aby zostřen byl dozor. Sv. Otec viděl jasně a dobře, že jeho dřívější encykliky nepřinesly dosud žádoucího ovoce, i obrací se o pomoc na biskupy a kněze, aby zažehnali blud již v seminářích v zárodku jeho.

Podávám nejdůležitější odstavce listu:

1. O studiu v seminářích: Scholastická filosofie thomistická budiž opět základem studií theologických. To platí hlavně o filosofii sv. Tomáše Aquinského.

Proto ať biskupové a řeholní představení zavedou ji ve svých ústavech. Na filosofii thomistické třeba pečlivě budovati theologii. Přírodní vědy dlužno pěstovati tak, aby bohovědě prospívaly, nebyly však příčinou, že se zanedbává.

2. O volbě profesorů a prefektů v seminářích: Budiž vyloučen, kdo přeje modernismu, pohrdá scholastikou, sv. Otcem nebo učitelským magisteriem církve, shání se po novotách. Doktorátu theologie nelze dosíci bez předchozího kursu filosofie scholastické. Kněží a klerikové nesmí studovati na světských universitách předmětů, které mohou studovati na universitách (fakultách) katolických.

3. Zamezení četby modernistické: Biskupové nechť zamezí vydávání nebo čtení modernistických spisův a časopisův. Mohou užíti a mají i slavné zápovědi. Klerikové a posluchači universitní nesmějí čísti spisů takových.

4. O výchově budoucích kněží: Celá výchova má se vésti k tomu, aby církvi byli vychováni kněží řádní, zbožní a vzdělaní. Udány jsou kořeny toho a prostředky (sv. Tomáš). Kdo po opětném napomenutí kázně nezachovává a celoročním chováním nedokáže, že se polepšil, nesmí býti nikdy a nikde svěcen. Alumnové nechť nečtou jistých novin a časopisův.

Slovem řečeno: Všechny tyto výnosy volají: „Sursum et retro, ad illam philosophiam perennem Aristotelis, Augustini, praesertimque s. Thomae Aquinatis."

Než nejtklivější a nejvýš důležité je poslední „Motu proprio" zemřelého sv. Otce Pia X.

Několik týdnů před svou smrtí dal papež Pius X. poslední důkaz své snahy o očištění učení katolického. Nebylo sice to nic nového, co nařídil, ale způsob, jakým věc chtěl prosaditi, čímž postoupil o krok dále než jeho předchůdce; jeho posledním přáním bylo zavésti sv. Tomáše do škol a jeho Summu učiniti školní knihou.

V I. části praví se o filosofii sv. Tomáše, které nutno se přidržeti v hlavních a fundamentálních aspoň částech. Toť ovšem jen obnovení dřívějších nařízení a výnosů.

Avšak část druhá jasně ukazuje na to, že používání Summy theologické jako školní knihy pro dogmatiku je nevyhnutelno; to platí nejen pro Italii, nýbrž pro celý katolický klerus.

Přičiňuji některé odstavce z této poslední encykliky:[1])

„Da an jenem Orte (d. i. Sacr. Ant.) von uns gesagt wurde vor allem (praecipue) müsse man der Philosophie des Aquinaten folgen, nicht einzig (unice), so redeten sich manche ein, sie handelten nach Unserem Willen oder noch wenigstens nicht gegen ihn, wenn sie den philosophischen Lehren von beliebigen Scholastikern unterschiedlos folgten, wenn diese auch nicht den Prinzipen des heiligen Thomas widersprechen. Aber sie haben sich hierin gründlich getäuscht. Es liegt auf der Hand, daß, als wir den Unsrigen den heiligen Thomas als Hauptführer in der scholastischen Philosophie gaben, dies vor allem von seinen Grundlehren verstanden wissen wollten, die das Fundament bilden, auf dem die scholastische Philosophie sich aufbaut."

A dále praví Pius X.:

„V obyčejných seminářích je dovoleno, používati jen knih takových spisovatelů, kteří z pramene učení Aquinského čerpají. Takových pak knih, které jest jen velmi odporučiti, jest mnoho."

Na konec pak nařizuje se toto:

„Chceme, nařizujeme a předpisujeme, aby učitelé theologie na universitách, vyšších učilištích, kolejích, seminářích, ústavech, které papežským indultem jsou oprávněny k udělování akademické a doktorské hodnosti, theologickou Summu sv. Tomáše co text svých přednášek v základ položili, a ji v jazyce latinském vysvětlovali. Žádnému ústavu pro příště nebude uděleno právo v propůjčování akademické hodnosti, jestliže nebude vyplněn na ústavě tom do tečky Náš předpis. Učiliště a fakulty však, rovněž i řády a kongregace řeholní, které doposud mají právo udělovati theologickou hodnost doktorskou nebo podobný titul, jakož i pro potřebu soukromou, budou zbaveny tohoto práva, jestliže během tří let ať už vlastní vinou či nikoli neuposlechnou doslova tohoto Našeho rozkazu."

Takový obsah chová poslední motu proprio sv. Otce Pia X.

[1]) Viz „Stimmen der Zeit" 1914 a „Linzer Quartalschrift" 1914.

Jeho přání a vůle tedy až do posledního vydechnutí takořka vztahovala se k tomu, aby zavedením sv. Tomáše do škol ucpány byly pevně průduchy, jimiž proudily od založení církve kalné a znečišťující vody bludů a pseudoreformací, jež tolik a tolik duchovních i tělesných pohrom přinesly.

A jestliže jest naším přesvědčením, že vůle poslední zesnulého má se dopodrobna vykonati, pak zajisté i my bohoslovci máme svatou povinnost plniti poslední vůli našeho zvěčnělého sv. Otce Pia X.

Proto již sami naučme se milovati a oceňovati veledíla Aquinská, a kde dosud snad menší zájem (nechci říci: tajený jakýsi odpor) pro věc, zvětšme ho a sesilme! Budeme-li tak jednati, čerpajíce z děl sv. Tomáše, splníme nejen vůli sv. Otce a jeho předchůdců, ale uctíme tím též autora jejich, jenž jako ochránce a patron universit vyprosí nám za to u Boha milost, bychom v těchto pohnutých dobách nebyli ve svých studiích přerušeni a v nich zdárně ku blahu svému, ke spokojenosti církve učící i slyšící a k slávě Boží prospívali a pokračovali.

Jan Maria Horkov (Č. B.):

Ó, zapomeň . . .

Je večer . . . Sedím doma sám a vzpomínám
na chvíle štěstí, hýřícího láskou jen . . .
Je smutno kol a duše moje pláče — sten
jí svírá rety, hrdlo, prsa dmoucí se . . .
Krev rozbouřená ven se valí — tiche zas —
jen ruce křečovitě spjaté v modlitbu
se vroucí vztahují a duše usíná
tím steskem trýzněná v sen tichých modliteb . . .
— — — — — — — — — — — — — —
Je noc už . . . Celý kraj je v spánek pohroužen —
psi vyjí v dálce — blíží se — a ticho zas . . .
— — — — — — — — — — — — — —
Už půlnoc s mrtvým tichem padá v prsa má,
už půlnoc?
A psi vyjí stále?
Bude den?
A dočekám se rána — slunce — lásky dne?
— — — — — — — — — — — — — —
Ó, Milosrdná Lásko, zapomeň mých vin . . .

Neumann Aug. O. S. A. (Br.):

Hrb a srdce.

Veselohra o 3 jednáních z dob revoluce francouzské od Jana Třebického.

(Dokončení.)

II. Jednání.

Světnice v hospodě. Hospodský.

Je mi to podivné, co ten hrbáček v naší dědině dělá. Mladý čiperný to človíček, celý den na nohách, každý stromeček v celém okolí prohlédne a každý pahrbek proběhne. Nosí vždy papír v rukou sebou. Jistě to bude nějaký komediant neb kejklíř, jak často se již takoví k nám zatoulají. Takoví trpaslíci bývají chytří a vtipní, a svými žerty a šprýmy celou společnost obveselují a k smíchu přivedou, že toho nebývá konce, a děcka, když odejdou, dlouho ještě jejich šprýmy si pamatují, lépe než to, co se ve škole naučili. Ale podivno, že se ještě až dosud u mne nepřihlásil, v celé dědině není pro něj přiměřenějšího místa jako u mne. Ubytoval se u Voršilky v chaloupce a povídá se, že všechno, každou maličkost jí dobře zaplatí. Nuzným dítkám prý rozdává peníze. Tak to dělají všichni ti komedianti — když něco na lidech urvou, hejří a mámí, nebo na to těžko nedělali, a když je všechno fuč — tu opět počnou mámit; tak je to. Nikam nechodí, než k tomu lakomému košíkáři a to snad ne za krásnou Růženkou, ten starý by mu dal — on se svým děckem Bůh ví, co a jak všechno myslí. Jistě tam nechá sobě plést košíky k svému (šejdířství) kejklířství — k sedlákům a selkám je až tuze uctivý, rád by je sobě získal, by jeho kejkly navštívili a zdvořilost jeho zaplatili. To mne však mrzí, proč má míti stará Voršila z něho užitek, a já nic — nač jsem zde hospodským, když mě má jiný okrádat. Musím se tehdy přičinit (jde k oknu). Hola, tu on jde okolo a nese uzlíček, jakoby chtěl odvandrovat, to nemůže být, musím s ním promluvit. (volá) Hej, panáčku, nechtěl byste mne na slovíčko navštívit, jsem samotný doma, nemůžu za vámi ani vyjít.

2. Výstup.

Hospodský a Vilím.

Vil. (uctivě pozdraví). Tu jsem, co ode mne žádáte, chci býti k službám.

Hosp. A já vám také.

Vil. Děkuji napřed, ačkoliv žádné služby od vás nepotřebuji. [27]

Hosp. Třeba ne hned — tak přec.

Vil. To sic' nevím.

Hosp. Já jsem hospodský, prohlédněte můj byt, a mnoho lidí se u mne denně schází.

Vil. Máte to všechno dobře zřízeno.

Hosp. Jste cizí, jistě jste nevěděl, že rád pocestné přijímám, že jste se ubytoval v malé chaloupce.

Vil. Já miluji samotu a nemám toho litovat, je vám to vážná žena, ta má hospodyň.

Hosp. Za peníze každý vám rád poslouží.

Vil. Nesvědomité by to bylo, zdarma co žádat, já rád zaplatím a těší mne velice, když spokojenost najdu.

Hosp. Pro zatím se vám ten byt sice hodí, ale je přece jen malý a těsný — tam se nic provozovat nedá, a málo jistě by vám to přineslo.

Vil. Netoužím po žádném zisku a zde nic provozovat nebudu.

Hosp. To jste trochu hrdý, když zde nic provozovat nechcete, naše osada je sice malá, ale přec ne tak chudá, aby když nepoteče, přece aspoň nekapalo a tyto časy musíme taky s málem býti spokojeni.

Vil. Já nejsem žádného zisku žádostiv, aniž snad vaší obci býti obtížným.

Hosp. Věřím vám to, že vám na tom malém pakatelu mnoho záležet nebude, jistě jste již velká města prošel, ta bývají ovšem výnosnější.

Vil. Já vám nerozumím, co od mne žádáte, co mi možno, to rád pro vaši obec učiním.

Hosp. No dobrá, neuškodí nikdy, když člověk hubu otevře, přec se něco aspoň vynutí. Vidíte, celá dědina se již na vás těší — bude to jistě radostný a veselý večer — ale rozumíte pane, u mně to být musí, to sobě vyžádám, nebo zadarmo jsem pro celou obec nežadonil. [28]

Vil. Ale co pak mám činit, co by vaši milou osadu tak potěšilo?

Hosp. Provozujte si, co chcete, a nepotřebujete si hlavy lámat, jen když to bude veselé, plné šprýmů, aby se lidé hodně smáli, to je jim nejmilejší, za to vám stojím.

Vil. (obdivený). Já šprýmy provozovat?

Hosp. Ano, hodně — to bude potom mela.

Vil. Prosím, co to o mně smýšlíte, za koho pak mne držíte.

Hosp. Odpusťte, já jsem se podřekl, nemínil jsem vás snížit a urazit, měl jsem říci kumšty, jak to takoví páni nazývají.

Vil. Co pak to o mne myslíte, já šprýmy a kumšty mám dělat, prosím za koho mne přec máte.

Hosp. Neupírejte jen, však já to napřed nevyzradím, ačkoliv již každý ví napřed — kdo jste.

Vil. O mně — kdo jsem.

Hosp. Ano není to tak dlouho, aby se na to každý neupamatoval, byl zde již před lety — takový človíček jako vy — neví

se až posavad odkud přišel, ale jistě z velkého města, a žádný by to byl v tom človíčku nehledal, co v něm vězí. Nehněvejte se proto na mne, váš hrbek to je nic, to jen maličkost proti jeho hrbu, vy jste aspoň při tom rovný — ale byl to vám ferina, když počal své kumšty provozovat, to bylo k smíchu a popukání — a vždy dobře se mu to vyplatilo.

V i l. Nezávidím mu to štěstí, ale na mně jste se velice zmýlil, pane hospodský, já nejsem žádný komediant.

H o s p. (omámený). Tak ne komediant, odpusťte, že jsem se na vás zmejlil, inu člověk se může časem zmejlit, nebo je člověk člověku podobný.

V i l. To je moudré od vás — komediant je taky člověk, a pan hospodský taky.

H o s p. Prosím za odpuštění, vy mne pane nesmíte přirovnávat snad komediantům. [29]

V i l. Naopak myslím, komediant představuje, co není, a vy na sobě ukazujete, co jste.

H o s p. Co pak jsem vám.

V i l. Pan hospodský — s Bohem. (odejde).

H o s p. Propadený ten chytrák, tak mne vysloužil, a přec nevím co je. Nic nedělá, nepracuje a přec penězi plýtvá, musí být nějaký boháč — že starý košikář si ho všímá — jistě chce chytit hrbáčka na vějičku i s tou jeho kasou, která mu milejší bude než ta na zádech. Růženka je krásný volavý ptáček, aby ho na lep nepřivábila. Boháč je jistě, — ale do čerta, že to naše Dorotka ještě nevyčuchala, ta je jako ta kuna, všechno hned z daleka větří a vypátrá, jí nic tak lehko neujde.

3. V ý s t u p.

H o s p o d s k ý a D o r o t k a.

Dorotka přijde.

H o s p. Vítám vás, panno Dorotko, ale ubohá jste celá unavena, co pak se vám přihodilo, posaďte se, naleji vám trochu k občerstvení.

D o r o t. Děkuji vám, člověk potřebuje občerstvení — jsou to nyní časy.

H o s p. Co pak se stalo.

D o r. Ani vám to říct nemůžu, to je až k víře nepodobné — a kdyby mi to sama paní mlynářka nepověděla, tak bych sama tomu ani nevěřila.

H o s p. (se zasměje). Snad nestraší ve mlýně, dyť to není ten zakletý čertův mlýn, co tam rarášek své rejdy provozuje.

D o r. Pán Bůh rač nás chránit. Ne sice ve mlýně, ale u Vojtíšků, tam byla mela.

H o s p. Mluvte co se tam stalo.

D o r. Vy nevíte nic, ale je toho plná ves. Neslyšel jste nic o tom?

H o s p. O kom pak? [30]

D o r. O tom pekelném hrbáčku, co sem zabloudil do té naší vesničky, sám zlý duch ho byl sem dlužen.

H o s p. Já myslil, že to nějaký komediant nebo kejklíř.

D o r. To všechno málo proti tomu, on je vám, ani to říci nemůžu, já celá trnu.

H o s p. Tedy vy víte, co je on, tak mi to povězte, to jistě žádný jiný krom vás neví.

D o r. Bude to ale brzy vědět celá ves, každé dítě. Pán Bůh rač nás chránit, on je — on je čarodějník.

H o s p. Ha ha ha, kdo pak vám to na nos vlepil.

D o r. Co vlepil mi na nos, paní mlynářka je hodnověrná žena, ta mi s tím se svěřila, a já jsem se sama o tom přesvědčila.

H o s p. Co čerta.

D o r. Vy nevěřící Tomáši, tak slyšte a potom uvěříte — ten hrbáček Růžence učaroval. Ví to celá ves, že měla Růženka mlynářového Martinka ráda, že se tak milovali, až byli od rodičů zasnoubeni. A nyní Růženka na Martinka ani hlídat nemůže. Ubohý Martinek je celý utrápený — mně je ho líto, ten prokletý čarodějník je toho vinen. Paní mlynářka, ta dobrá paní, je nad tím celá již mrzutá.

H o s p. A co tomu říkají u Vojtíšků?

D o r. Abych se přesvědčila, hned od mlynářů chvatala jsem, a zastavila se u Vojtíšků — tam vám to vyhlíží — jako když straší. Starý otec celý mrzutý a hněvivý — dceruška bledá a uplakaná — mně jí bylo tak srdečně líto, že jsem to snest nemohla, abych se jí byla nezeptala. Co vám schází Růženko milá?

H o s p. A ona vám všechno vypravovala?

D o r. Nic, nic mi neschází, odsekla mi a ubírala se do kuchyně — já z outrpnosti za ní. Nechte mne a nemeškejte, odbyla mne, já nemám kdy s vámi mluvit — jděte s Bohem.

H o s p. Ta vás zkrátka odbyla.

D o r. To není vám nic maličkého, býti očarovaný a okouzlený. Taková osoba prý nemá nikde žádného stání, chtěla snad již prchnout s tím čarodějníkem a jistě by již byla ta tam, kdyby otec nebyl v čas ještě zakročil.

H o s p. To já nevím o Růžence — je velmi ctnostná. [31]

D o r. Co platno ctnostná — taková osoba sama za sebe ani nemůže, a těžko od kouzlení pomáhat — jen kati, ti prý vědí a znají jistý prostředek.

H o s p. To jste měla otcovi poradit.

D o r. Poradit, kdyby s ním byla nějaká řeč, znáte ho, že nevěří žádnému jen sám sobě. Nyní půjdu ještě k Voršilce, co tam ostává ten čarodějník — na tu jsem docela zapomněla, ale kde si má člověk té paměti nabrat, aby na nic nezapomněl — ta vám bude jistě více vědět. Ona je má dobrá přítelkyně, neb jsme spolu se scházívaly na předení — každá vám věděla něco nového vypravovat, neublížily jsme při tom žádnému, všechno ostalo mezi námi,

jak by to do vody hodil. Voršilka mi všechno poví a potom jen vám, pane Vincínku, se svěřím. Bůh chraň, žádnému jinému, jen vám, ostane to jistě mezi námi. Ještě žádnému jsem se ani slovem o tom nezmínila, jen vám, vím že to ostane při vás v tajnosti, jako při mně.

Hosp. Budu si vaší důvěry vážit. Tedy jděte s Bohem (podá jí sklínku) ještě sobě trochu zavdejte, nebude škodit trochu posilnění.

Dor. Nechte, děkuji vám (vypije) nedá mi to ani stání, nemám pokoje — s Bohem (odejde).

4. Výstup.

Hospodský.

Je to živá kronika všech lží a klevet celého okolí — ale takových lidí je taky potřeba na světě, sice by se člověk nikdy nedověděl, co se mezi čtyřmi zděmi stane. Nyní jsou všude železné dráty a rychlovědi zřízeny, aby prý nic vládě neušlo — u nás je ale nepotřebujem, máme Dorotku, ta ví všechno — jako ta posta prorejdí denně celou ves, a nic jí neujde, ví, kolik ženichů a nevěst, — ví, denně co se v každém domě vaří a co kdo u mne vypije — to mi ovšem bývá nemilé, to každý rád sám u sebe zanechává, nechce žádného počtáře, aby mu to počítal, ví, že hospodský na nic nezapomene, a dobře to ví spočítat. S toho pochází samé mrzutosti, když hospodář domů přijde, a žena počíná s ním oučty klásti — to mi potom nejvíce hostí odrazí — a hospodský musí sobě jich vážit — dyť to je jeho pluh, jeho živnost. Má se tyto časy co zhánět, aby vyšel, bez toho se nyní všady i od těch panáčků na ty ubohé krčmy boj a klatba vyřkla — ale lehko kárat, kdo při tom netrpí, tu aby hospodský vzal mošnu na sebe, a šel žebrat, jistě by mu ti páni málo [32] nadělili. Ale přec dobře Růženka může mnoho nahradit, aspoň jsem se dověděl, že jsem jednoho soka zbavený. Martínek má sice pěkný mlýn a je bohatý, co ovšem starého lakomce láká — ale je tulipán, není divu, že se krásné Růžence nelíbí. Hrbáček je chytrý a lahodný a sličný z předu, ale ten hrb, kdyby to byl raději ranec s penězi, jistě by otec na něj vesele hleděl, malou cenu musí mít ten ranec holých kostí u otce, sice by ho byl tak rychle neodbyl. Má hospoda jistě u otce větší cenu najde než ten hrb. Třeba na ní taky dost veliký ranec dluhů visí, přec zůstane hospodou. Ten dluh se nechá sejmout s hospody, ne ale ten hrb s těla. — Věru to děvče není k zahození — domek jako klec a několik měřiček pole a ten sáček nebude taky prazdný — hezky bude mít kocoura . . . běličkém naplněného, které na vysvobození jako zakleté čekají. Od milého rána do noci pracuje, zaveze košíky do města, a jak by je na vítr hodil, jsou prodány. Kam by taky ty peníze dával, do hospody nejde, ubohý hospodský krejcar na něm nevydře. Ale nic na plat — přec budou do hospody putovat. Růženka je hezké děvče, bude z ní krásná hospodská,

hosti se budou za ní táhnout, nebudou hledět třeba jim nedolívala, když jen jim krásná ženuška nalívat a podávat bude. Výborný to nápad — Vincínku jen s chutí do toho.

5. Výstup.

Hospodský a Martinek.

Martinek vkročí. Hospodský mu naproti zpívá:

Hosp. Vítám tě Martinku s dlouhým nosem — s dlouhým nosem. (Hne prsty na nos).

Mart. (hodí kloboukem). Nech těch posuňků — mám toho pod krk, není mi dnes k žertování, jsem celý mrzutý.

Hosp. Zapi to Martinku, utop ten žal ve sklínce, snad tak velký přec nebude, abys ho tam skoupat mohl.

Mart. Raději toho propadeného hrbáčka a tebe s ním, abys ze mne posměch nedělal.

Hosp. Nebude to tak zlé, snad se udobříme (přinese a podá mu sklínku) na smířenou (připije na zdraví Martinka a Růženky). [33]

Mart. Já jí připíjet nebudu. Ona mně nechce.

Hosp. Proč pak.

Mart. Vidíš, mám mlýn, a přece mne nechce.

Hosp. Já se již těšil na svatbu, nenecháš jistě Vincínka doma.

Mart. To ne, ale považ, ona mne nechce. Ona mně do očí řekla, že mne nechce.

Hosp. Malý to žert milenek, ony si rády trochu s námi zažertují a nás rády škádlí.

Mart. (se zasměje). Já to s počátku tak myslil, já ji prosil, hladil, aby mne přec měla ráda, a ona mne odstrčila pryč do sebe. Já jí povídal, aby se na mne podívala, že jsem Martinek, že mám mlýn.

Hosp. Ta se jistě zasmála.

Mart. Hlasitě se mi dala do smíchu, a kdybych měl ne mlýn, ale celé naše panství, že si mne přec nevezme.

Hosp. Trochu to mnoho od toho děvčete, je jen přec dcera chalupníka a košíkáře.

Mart. Proto jsem jí to taky tak řekl, že si mě musí vzít, třeba nechtěla, já že chci. A když jsem ji chtěl obejmout, že ji mám rád, vystrčila mne, že jsem hlupák dotíravý, a co všechno mi řekla, to já ani nepamatuji.

Hosp. Velká to urážka od chalupnice panu mlynářovi — tak neměla ti říct — hlupák, to je sprosté, mohla aspoň říct, že jsi tulipán, tulipán je přec krásné kvítko, a ty Martinku jsi milovník květin — je vidět, že je jen dcera košíkáře.

Mart. K vůli Růžence — ty nejkrásnější růže a tulipány jsem jí dycky na důkaz mé lásky posílal, a nyní všechno u ní nic.

Hosp. Já bych tak lehko s tím spokojen nebyl.

Mar. Já s tím taky spokojen nebudu, ale hned nevím, co mám učinit.

Hosp. Já tobě poradím, dal bych jí košem, a ještě bych jí ten koš od jejího otce koupil (dá se do smíchu).

Mart. Tobě je lehko se smát, tebe se to netýká. Já to ale přec neudělám, vyvedu něco moudřejšího. Růženka je krásná, já ji mám rád, a proto si ji vezmu, a ona si mě musí vzít. [34]

Hosp. A když již má jiného, vždyť dva sobě vzít nemůže.

Mart. Byl bych zapomněl — ten propadený hrbáček, ten jí hlavu zmátl, zaslechl jsem to, Dorotka to u nás povídala, že prý jí učaroval, proto jsem přišel se s tebou uradit.

Hosp. S kouzlama není co žertovat.

Mart. Ten bídný nuzák mi pěstí hrozil a Růženka ho ještě zastávala, já mu krk zlomím, a přestane Růžence čarovat.

Hosp. To by bylo to nejlepší, ale —

Mart. Co ale, s tím ale myslíš, že já se ho bojím, podívej se na moje ruce, ty umíjou s pytlama házet jak hruškama — trochu je stisknu, a hrbáček ten tam.

Hosp. A předc to neuděláš — to se nestane.

Mart. Myslíš, že Martinek svou Růženku jinému utrhnout nechá.

Hosp. A když ji utrhl.

Mart. (rozlobený). Ty mne ještě podpaluj, dosti mám ohně v hlavě, že mne pálí.

Hosp. Slyš — hrbáček je pryč — on prchl.

Mart. Ten propadený čarodějník to jistě čul — má nos — poradil se s Vaňkem, že prchl — bude své šmejdy provozovat, až mu někdo ten hrbek holí narovná. Víš to ale jistě, že prchl?

Hosp. Tak jistě jako slunce na nebi — děvečka naše dnes ho potkala, jak utíkal k městu jako ten pes, když ho honí.

Mart. Mně je nyní zase lehčeji. Povím to mamince, že ten krkavec zase odlítl, a Růženka zase ostane mně, mně samému.

Hosp. Já bych na tvém místě jináč to udělal, na truc vzal bych sobě jinou, z města paničku, a provedl bych ji okolo okna Růženky a dělal bych jí dlouhý nos.

Mart. Mně by jí ale bylo líto — já si Růženku přec vezmu, já ji mám rád. (Odejde.)

6. Výstup.

Hospodský, starosta, radní a Grešlička (přijdou).

Hosp. To jsou k nám vzácní hosti, celý slavný ouřad náš — prosím ať se líbí posadit.

Star. Člověk když je tou prací a starostmi obsypaný, musí [35] se trochu vyrazit, sic by zvrtohlavěl, není-li pravda pane radní. Nadarmo nám dali to slavné jméno starosta — jistě to bude od samých starostí — prve jsme byli jen rychtáři, že jsme neměli starosti — jen rychtovat v obci. Nyní celou obec nosit v hlavě, to ovšem není maličkost, kdybych vás pane radní neměl k ruce, nevím, co bych kolikráte si počal.

Radní. Máme sobě ten slavný ouřad ulehčovat a se obětovat pro blaho vlasti a to všechno zdarma, jen aby svět byl uznalejší, ale nejsou vám ti lidi tak vděčni — trochu pomluví, tak to ale ten slavný ouřad již sebou přináší.

Star. Není-li pravda, hezký kus práce jsme dnes urobili — dalo to hlavy lámání — propadené ty soudy.

Greš. Ty soudy dají těm pánům advokátům hlavy lámání, kdyby těch nebylo, lehko by bylo být tím advokátem a tím panem soudcem — já bych ani nechtěl být tím panem advokátem a proto jsem raději studoval na kupce.

Star. Je to na vás vidět, že jste byl v městě — víte lepší to posoudit, co je pan starosta a pan radní.

Greš. Všechnu vážnost mám pro pana starostu a pro pana radního, ale ne pro ty propadené soudy.

Star. A to je vám denní chléb, ten je peprný, na dnes, pane radní, měli jsme toho dosti.

Greš. Měli jste dnes soud pane starosto?

Star. A to ne malý — slyšte: Sousedu Nohlíkovi ztratil se na dvoře řetěz od studně a žaloval na domkaře Ondráčka, že mu ho jistě ukrad.

Greš. Ondráček se mi zdá poctivý a ten by ho mu měl ukrást?

Star. To já nevím.

Greš. Jistě ho chytili.

Rad. Já taky nevím.

Star. Taky ne, ale chytil a zastal tam jeho psa a řetěz byl ten tam.

Greš. Pes ale řetěz jistě neukrad ani nesežral — kdyby to bylo kus masa, nedivil bych se, ale řetěz — Nohlík se jistě přenáhlil.

Star. To ovšem, pes ho ani nesežral ani neukradl, a přec řetěz byl ten tam, to vy tomu pane kupec nerozumíte, nejste ještě starostou, to se vám nenechá tak lehko na vážkách rozvážit jako vaše koření. [36]

Greš. To je ovšem těžký a propadený soud.

Star. Ale opatrnému starostovi přec ještě snadný, ačkoliv těžký, dá to přemejšlení, to pan radní dosvědčit může.

Rad. Takové věci nám připadají zhusta, to není vám tak lehko býti radním, ta čest přijde člověku draho, propadené ouřadování.

Greš. A přec jste to rozsoudili.

Star. Rozsoudili a spravedlivě, oba jsem poznal, žádnému se křivda nestala.

Greš. To bych předc rád slyšel.

Star. Ondráčkovi jsem řekl: „Ondráčku, vy jste od souseda, pana Nohlíka obžalován, že jste mu ukrad řetěz na dvoře.“ „Já ho neukrad,“ odpověděl Ondráček, „on mne neviděl a já tam ani nebyl.“ „To všechno nedělá nic,“ řekl jsem, „byl tam váš pes a ten je váš a s vámi chodí.“ „Já ho ale neukrad,“ osvědčoval se Ondráček, „jsem nevinný.“ „To mi po tom nic není, vinný nebo

nevinný," doložil jsem, „jste jedenkráte od souseda obžalován a zaplatíte kopu." „To nemůže být, to by bylo nespravedlivé, když jsem nic neukrad," spouzel se Ondráček. „Co nespravedlivý," okřik jsem ho, „mlčte, jste jedenkrát obžalován a dáte kopu — a slyšte dále: Nohlík, když vám ukřivdil a vás obžaloval, on zaplatí taky kopu — oba jste tehdy vyrovnaní, žádnému se křivda nestane — dáte oba stejně.

Greš. Podivný to soud.

Star. Ale spravedlivý, oba stejně porovnaní — jistě by to ani v Brně tak neporovnali a to ještě bez všech advokátů a protokolů.

Greš. Na lontě znají dobře práva.

Star. Pane hospodský přineste sklínku dobrého, pane radní, na posilnění, člověk si svůj rozum zdarma vypumpovat nedá.

Rad. Posily nám neškodí, budeme jí mít velice zapotřebí — a to brzy a v krátce. Sotva jedno odbyli, již druhé na nás čeká — to vám dá, pane starosta, více hlavy lámání.

Star. Nevím ještě o ničem.

Rad. Ale já vím, moje žena mi to povídala a ta to ví zase od Dorotky.

Star. Od Dorotky, jistě již na tom něco bude — ale ty propadené ženské. [37] Jen ty aby se do našich věcí nemíchaly a nepletly. Vidíte, má žena je dobrá a rozšafná žena, ale přec do všeho musí ten nosejček strkat, a jazyček omočit.

Rad. Moje není lepší, jakoby ona byla radní, a ne já. Když jdu na radnici, ještě sám nevím, o čem se bude jednat, ona již napřed rozsoudí. To ti povídám, ať Bětuška vyhrá, je moje přítelkyně, ta zase je moje teta a čert potom aby byl radním, když žena již rozsoudila.

Star. Máte dobře, pane radní. Nejlépe by bylo, aby ženské o ničem nevěděly, rada má být tajná a proto se ženské do rady nevolí.

Rad. Čert ví, že napřed již všechno vědí než my sami a přec my a ne ony jsme ustanovení radní a soudcové celé obce. Musíme se tedy napřed o tom tajně domluvit.

Star. O čem, já ještě prach nic nevím.

Rad. Je to pro celou naši obec důležitá věc, jak mi žena vypravovala, snad se vám vaše ženuška paní starostová taky něco zmínila.

Star. Hloupostí mi napovídá plné uši, plnou hlavu, ale něco důležitého to nechá pro sebe.

Rad. Neslyšel jste nic o tom hrbáčku, co se v naší obci zdržuje?

Star. Je hezký človíček, až na ten hrb, uctivý a zdvořilý ku všem sousedům.

Rad. Obzvláštně ale k sousedkám, k ženuškám a dceruškám.

Star. Hahaha — kdyby hrbu nebylo — není nebezpečný.

Rad. Co, pane starosto, vy to tak lehko berete, ani nevíte, co on je a co všechno v něm vězí.

Star. To vidím — hahaha — ten hrbeček mi přec ukrást nemůže, tolik mám ještě zraku.

R a d. Co ale nevidíte, to je horší.

S t a r. Co pak má tedy ukryté v tom hrbu, poklad tam jistě není, snad není nějaký zakletý princ, že ten ranec po světě nosit musí.

R a d. Něco podobného, on prý umí více než chleba jest, jak se o takových říkává, on prý je čarodějník a kouzelník.

G r e š. (dá se do smíchu). Cári, fári, to jsou babské hlouposti, v městech se již na žádné čáry a duchy nevěří, jen ještě na lontě, to je kman.

R a d. Vy, pane kupec, tomu nevěříte, že se může udělat někomu?

G r e š. Já nevěřím nic, docela nic takového. [38]

R a d. Proč pak?

G r e š. To již není v modě věřit na čarodějnice neb na strašidla!

S t a r. (Vzdechne). To by přec bylo neštěstí pro naši obec, míti čarodějníka v obci — mám mnoho dobytka v chlévě, ale až dosaváde je zdravý — a žena si ještě nenaříkala na dojení.

R a d. On ještě dobytku neučaroval, ale lidem.

S t a r. Lidem, co povídáte, dyť jsem ještě nic neslyšel a jsem přec starosta, musil bych taky o tom vědět.

R a d. Zeptejte se jen Dorotky — ona vám poví, co již udělal, sotva vešel do domu Vojtíška, hned učaroval krásné Růžence, ona je nyní celá zmatená, se žádným mluvit nechce a ubohý Martínek je celý zblázněný, jen jednou s ním mluvil. Jen se zeptejte Dorotky, ta vám teprv více poví.

S t a r. Propadený hrbáček. Nyní mi napadá, jen jednou s mou starou mluvil a ta vám ho do nebe vychvaluje, kdyby jí taky udělal na její stará léta jako té ubohé Růžence, věru přec by mne to netěšilo, to by tak ještě scházelo.

G r e š. (dá se do smíchu). Lári, fári. Já tomu nevěřím nic, kdyby se mohlo děvčátkám udělat, tu by v městách museli být samí čaroděníci — tam v městech nesmí člověk nic věřit, aby nebyl za sprostáka držený — hned je vám člověk docela jiný, když nic nevěří.

R a d. Je to na vás docela vidět, že nejste ten, co jste byl. Když jste šel do města, byl jste kašpárek a nyní jste již docela Kašpar.

S t a r. To mně ale přec vrtá hlavu s tím hrbáčkem, na ženu ani vzpomenout nesmím. Co pak tomu vy, pane hospodský, říkáte, co pak je?

7. V ý s t u p.

H o s p o d s k ý, p ř e d e š l í.

H o s p. Co je, to vám těžko říct, já ho držel za kejklíře, Dorotka za čarodějníka, ale jistě je nějaký boháč, nebo on je špehoun. (Všichni): Špehoun.

R a d. Tu to máme opatrný p. starosto. Špehoun, jistě špehoun.

S t a r. Špehoun v obci a já opatrný starosta. Ven — já nechám šturmovat.

R a d. Ale nemáme zvonu. [39]

S t a r. To nedělá nic, šturmovat nechám celou obec, všichni sousedi musí ven, v obci naší špehouna. Na šibenici s ním, to bude vám radost, to bude čest pro celou dědinu, až se bude houpat na šibenici špehoun, já ho sám tam doprovodím, toho zrádce vlasti.

H o s p. Napřed, pane starosta, musíte ho mít a potom věšet.

S t a r. Co mít, máme ho již.

H o s p. Kde pak?

S t a r. V obci, on nám neujde, jsem starosta.

H o s p. A když již ušel a prchl.

S t a r. Jak prchl, vy mě zblázníte, špehoun, špehoun prchnout.

H o s p. Moje děvečka ho viděla, když do města šla — pelentil, utíkal jako zajíc, když ho pes honí.

S t a r. Na Hexamen musí děvečka.

H o s p. (volá) Bětuško, kde jsi.

8. V ý s t u p.

B ě t u š k a a p ř e d e š l í.

S t a r. Propadené děvče, tys viděla utíkat špehouna, proč ho nechytila's, hej —

B ě t. Jakého špehouna, já ani špehouna jak živa neviděla.

R a d. Neviděla hrbáčka, nevíš — jistě ti učaroval, že ho chceš zapřít.

S t a r. Nic naplat, on bude viset.

B ě t. Prosím vás, pane starosta, jen ho nevěšte, mně je ho líto, já bych pro něj plakala.

R a d. Ty plakat pro špehouna, propadené děvče, on ti učaroval.

B ě t. On je tuze dobrý, má maminka ho taky chválí, je chudá, a on jí —

R a d. Jistě učaroval, všechny děvčata, ženy a baby pobláznil, pán Bůh s námi, celá obec občarována.

B ě t. Já vám chtěla říct, že on jí —

R a d. Učaroval.

B ě t. Ne.

R a d. Co pak.

B ě t. On jí daroval peníze, aby se ve své nemoci posilnit mohla.

S t a r. Tak nám přec prchl. Pověz, Bětuško, neboj se nic — pověz jen, kam prchl. Já pošlu radního sluhu Drápala, ten ho jistě vydrápá, je jako chrt, koho lapne, ten mu jistě z drápů nevyvázne. Honem, kde je Drápal. [40]

H o s p. Ale p. starosto, co myslíte, on je dávno v městě a snad za městem, Bůh ví kde, nebo ráno ho již potkala Růženka v městě.

S t a r. Šlakovití ti měšťané, ti musejí mít vždy přednost před námi — ti budou mít zase přednost a čest před námi. Špehouna, zrádce vlasti věšet a my nic — ukradli nám zase tu čest. Dorotka je toho vina, ona o něm věděla — já ji hned dám do šatlavy, ti celou

naši počestnou obec o tak velkou čest připravili — považte, pane radní — špehouna budou věšet. Drápal ať hned zavede Dorotku a Voršilku do šatlavy — když tam nemáme špehouna, budeme tam mít přec někoho, aby nebyly prázdné, nač jsme je vystavili.

Hosp. (od okna odstoupí). Dorotka sama sem jde.

Star. Kuna sama do pasti. Počkej, opatrný starosta tebe lapne.

9. Výstup.

Dorotka a předešlí.

Dor. (pokloní se starostovi). Vincínku, toho jsem se nenadála, že máte zde tak vzácného hosta — pana starostu.

Star. Věřím vám to rád, že jste se nenadála, vy půjdete do šatlavy.

Dor. Já?

Star. Vy, ano, vy.

Dor. Já ubohá, dyť jsem nic neudělala, přicházím od Voršilky, ta vám to dosvědčit může.

Star. A Voršilka půjde taky s vámi, obě do šatlavy, rozumíte mně.

Dor. Já vám nerozumím, dyť jsem já, dobrá dušička, nic neudělala.

Star. Zde není místo s vámi se hašteřit, před právem teprv o tom rozsoudím, zatím s vámi do šatlavy.

Dor. (dá se do pláče). Ubohá, ani kuřátku jsem nikdy neublížila, každému ráda posloužím.

Star. To ale nemáte dělat, nemáte posloužit, obzvláště špehounům.

Dor. Já ubohá jak živa ani špehouna neviděla.

Star. Nepřetvařujte se před slavným ouřadem. Hrbáčka jste taky nikdy neviděla.

Dor. Toho jsem viděla, ale bála jsem se ho zdaleka, on je vám —

Rad. Špehoun.

Dor. Co vám to napadá špehoun. Dyť máme nyní svatý pokoj — a špehouni prý jen ve vojnách chodí, tak mně to sama matička vypravovala, Bůh jí dej za to [41] nebe, byla vám to moudrá žena, znal jste ji sám pane starosto, není mi zapotřebí ji chválit.

Rad. Tu to máme, pane starosto, na to jsme nepřišli, to nám nenapadlo, že je pokoj — špehouni jen ve vojnách vojáky špehují a proto se jmenují a jsou špehouny. A my zde ani vojáky nemáme. (Vstává.) To je pravda.

Star. Ale propadeně, není prý špehoun, dyť přec něco bude. Dorotko, vy všechno vyčmucháte, jste moudrá osoba v obci, vy to přec vědět budete, co je ten hrbáček, velikou starost nám svým hrbem již nadělal.

Dor. On je vám — on je — pán Bůh rač nás chránit

Star. Ven s tím!

Dor. Čaroděník a to jistě.

Rad. Nepověděl jsem to vám napřed, to bude vám krásné — v obci mít všechny ženy očarované — já vám nyní ani za mou vlastní Kačenku nestojím, jestli taky fantit nebude.

Greš. Láry, fáry, já tomu nevěřím, to jsou samé hlouposti, v městě by se vám vysmáli.

Dor. Co, že vysmáli? Vy nevíte nic, ale až budete slyšet, poznáte, že Dorotka taky není hloupá, aby ledačemu uvěřila, ale co je pravda, to je pravda.

Rad. (Přisedne). To je jistě pravda. Mluvte jen do očí mladému panu kramáři, aby viděl, že taky všecko neví.

Dor. Nepovím nic, co jistě nevím. Byla jsem u Voršilky, jsme staré známé, a poptávala jsem se na toho hrbáčka.

Star. Ta vám o něm vypravovala jeho kousky.

Dor Nic, jen ho chválila.

Rad. On jí taky učaroval.

Dor. Já jí ale oči otevřela, že je potom na mne vyvalovala jako výr.

Rad. To bylo dobře.

Dor. Já se jí napřed vyptávala, co pak dělával u vás ten hrbáček, milá Voršilko.

Star. A ona vám všechno vypravovala.

Dor. Bůh chraň, bez mála by mne byla hodně vypeskovala, že jsem ho jmenovala hrbáčkem.

(Všichni dají se do smíchu). [42]

Hosp. Dyť pak není slepá, co pak neviděla ten notný hrb?

Dor. To není hezké od vás, Dorotko, odsekla mi, nemáme se žádnému pro jeho neduh vysmívat, on za to nemůže.

Greš. V městech je vám hrbů, víc než u nás kopců a žádný se jim nesměje, bývají to tak velcí páni, že se každý tomu velkému hrbu ještě pokloní.

Dor. To nedělá nic, řekla jsem, povězte mi jak ho tedy mám jmenovat. Pan Vilím, řekla, tak on se jmenuje. Tak tedy co dělával u vás ten krásný p. Vilím, tázala jsem se. Ve dne chodíval na procházku a večer psal a četl, odpověděla mně. A co četl. To já nevím, míval velkou knihu vždy před sebou. Měla jste ale přec do ní nahlídnout, dyť umíte číst, já vás vidívám s knížkou do kostela chodit. Já, přiznala se Voršilka, já jedenkrát nahlídla do jeho knihy, tam byly docela neznámé písmeny a já jen umím česky číst.

Greš. To byla jistě knížka německá — v městech vám ti učení nečtou česky — ale tam vám všady němčina platí — já taky když jsem do města přišel, hned jsem zahodil ty české knížky, které mi maminka koupila a koupil si německé, aby to na mne žádný nepoznal, že jsem z lontu. — Ta kniha byla jistě německá.

Dor. Dal jste tomu — ano německá.

Greš. Jistě, že německá.

S t a r. Pane Grešličko nemylte ji, vy jste ještě mladý a nemáte se ještě do zkoumání co míchat. Dorotko, jen vypravujte, co to bylo za knihu.

D o r. Jistě ne německá. Němci nemívají tak velké knihy, vždycky vidívám ty pány Němce maličké knížky vytahovat, nebo je vždy s sebou nosí a ukazují našincům, že umějí čísti a jsou učení.

S t a r. Co tedy to musilo býti za knihu, řekněte nám to Dorotko.

D o r. To byla jistě kniha — černokněžníků.

R a d. (Otře sobě čelo.) Mně již pot na čele vyráží. Pane starosto, slyšel jste — černokněžníků.

D o r. Ano, v noci v ní čítával, až prý do půl noci. — Půl noci, to je vám strašná hodina, ta 12tá, v tu mají všichni zlí duchové — moc svou provozovat.

B ě t u š k a (vzkřikne). Já se budu nyní velice bát. Vidíte, Vincinku, já vám nyní za celý svět v noci s vámi do sklepa nepůjdu. [43] Noste si sám tam tu vodu a nebo si tu vodu ve dne s tím pivem a kořalkou namíchejte, jak chcete, slyšel jste Dorotku — já se bojím.

H o s p. Propadené děvče, co ti to napadá, když se bojíš, jdi raději do kuchyně a nepleť se sem, já si sám hosti obsloužím.

S t a r. Nemaťte Dorotku — s tou knihou — rád bych přec věděl, co to musí být za knihu, nikdy jsem jí neviděl.

D o r. Nežádejte ji sobě ani vidět, to není po dobrém. Když prý někdo nic neví a chce něco vědět, nahlédne prý do knihy a hned to ví.

B ě t. Dobře už to vím, proč ten pán mamince říkal, aby mne v hospodě sloužit nenechala a když ho maminka jistila, že si mne Vincinek vezme, že to bude štěstí pro chudé děvče, řekl jí, že si mne hospodský nevezme. On nahlédl jistě do té knihy a věděl to hned, že si mne, Vincinku, nevezmete. Já vám nevěřím, vy jste lhář a jste mne omámil, já půjdu pryč a u vás sloužit nebudu. Vy jste falešný ke mně (utírá si oči zástěrkou).

H o s p. To děvče je pomatené. Dorotko mlčte o té knize.

R a d. On jí jistě taky učaroval.

D o r. To není vám všecko, on věděl ještě víc.

H o s p. Až moc již na tom máme, nechci víc vědět.

D o r. Měl prý taky čarodějnickou rourku. Voršilka ji sama viděla. Stál prý jednou s rourkou u okénka a řekl: „Voršilko, podívejte se na tu myslivárnu u lesa, ten myslivec má množství pěkných holubů". „Co", usmála se Voršilka, „já holuby vidět na myslivně, dyť jsem stará, ubohá nevidím střechu, kterak holuby". Dal prý jí tu rourku k oku, a hned celá myslivárna i s lesem před ní, před samýma očima stála. To není po dobrém.

B ě t. Viděl až do myslivárny holuby na střeše, jistě tím spíše mohl vidět k nám do hospody, to není tak daleko jako myslivárna. On viděl všechno, jak jste mě Vincinku mámil, já půjdu pryč, vez-

mite si to na vaše svědomí, však nebudete šťastný — Já půjdu a povím mamince, jak jste mne klamal. Vy jste špatný a darebný člověk — (odejde).

Hosp. To děvče blázní — propadený hrbek, že jsem mu krk nezlomil.

Greš. (dá se do smíchu). láry, fáry — to nejsou žádné čáry, tu rourku v městech jmenují ti páni Perspectiv a každý mladý pán ho sobě koupí a ho při sobě nosí, aby skrz něj mohl hlídat [44] na pěkné dívenky — to nejsou žádné čáry.

Dor. Vy nevěřící, to vám všechno nic, tak slyšte, když jindy Voršilka zase do rourky se podívala, a byla pod ní jen maličká muška jako mák — slyšte jako mák — a udělal z ní tak velkou, jako hlava, ale ne malá hlava maková, ale hlava jako člověka a ještě větší, jako škopek, až Voršilka strachem vykřikla. S komára udělat velblouda, to vám ještě nic — to potom nejsou čáry.

Greš. (dá se do smíchu). Láry, fáry, Ovšem to nejsou žádné čáry — to jsou jen taková skla, která věci zveličují.

Dor. Ano — ano, pěkná to skla — když za oknem, za sklem leze moucha, udělejte z ní potom velblouda, pane kramáři.

Greš. To jsou vám ale docela jiná skla.

Dor. Ráda věřím, že jiná skla.

Star. A co tomu řekla Voršilka, která to sama viděla.

Dor. Ona se zhrozila, ale on jí namlouval, že to pouze ta skla jen dělají, jak ten náš mladý pan kramář, musí jistě být ten chytrý hrbáček z města, je taky nevěřící. On je čaroděník, třeba to Voršilce zapíral, že to nejsou žádné čáry. Dyť víte, že žádný zloděj vám neřekne, že je zloděj a žádný podvodník, když oklame, že je podvodník — není-li to pravda pane hospodský — musíte mi přisvědčit.

Rad. Pane hospodský, jste tak zběhlý, nemá-li Dorotka pravdu.

Star. Já bych taky tak myslil — Voršilka se nejlépe přesvědčit mohla — co je — a ta vám řekla.

Dor. Ona mi naposled řekla, že je pan Vilím hodný a poctivý člověk, a já na tom stála a jí řekla, že je čaroděník, a tak jsme se vám pohádali, že jsme se v mrzutosti rozešly a to skrz toho hrbáčka, že jsem ještě venku za dveře křičela, že je čaroděník, aby ta hloupá Voršilka neměla poslední slovo na vrchu.

Greš. Může být, že má Voršilka přec dobře, on může být poctivý člověk.

Dor. Jděte mi s vaší poctivostí v městech, tam je každý poctivý, když umí dobře lhát a má k tomu pěkný kabát, třeba taky [45] zelený, jako ten hrbáček — již ta barva se mi na něm nelíbí, před časy chodíval prý hastrman v zeleném kabátě a ten rarášek rád se zeleně oblékal jako myslivci, když chodil jak ti myslivci na hon, rozumíte mně.

Star. To mně přec vrtá hlavou, je-li čaroděník a nebo poctivý člověk — co vlastně je, to my zde nerozhodneme — pane radní,

svolejte celý slavný výbor, a to na radnici — tolik hlav přece.

Greš. Tolik smyslů.

Star. Nikterak — vy tomu nerozumíte. To nejsou hlavy, jak jen obyčejné hlavy, ty jsou vybrané a proto se jmenují výbor, nejsou prázdné — ale zkušené — pane radní tedy založíme protokol a nalezneme a vyřknem nad hrbáčkem pravdu, neomylný rozsudek.

(Opona spadne.)

III. Jednání.

(Světnice u Vojtíška.)

1. Výstup.

(Růženka u stolku šije.)

Růž. Radostná mi toto práce pro otce! Dobrý otec, jemu není žádná práce obtížná, říkává: „Dyť pracuji pro tebe, má Růženko.“ A mně to jde tak zdlouha, jsem celá zamyšlená (utírá oči), proč jsem tak slabá a nemohu srdci poručit. Ubohý otec, kdyby do mého srdce nahlédnouti mohl, měl by útrpnost se mnou. Já mu přec velký zármutek učinila. Dobré dítě to nemá nikdy rodiče mmoutit — vrhnu se k nohoum jeho a přislibím ve všem býti poslušná na vždy.

2. Výstup.

Růženka a Dorotka.

Dor. Růženka pilná, vždy jen při práci.

Růž. Nemiluji zahálku, otec mi říkává: „Zahálka nevede nikdy k dobrému,“ obzvláště mají dívky býti pracovity, pracovitost prý okrasa ženského pohlaví.“

Dor. To je pravda, mladá děvčátka nemají zahálet nikdy, když potom stanou se ženuškami, sobě ulehčit mohou.

Růž. Já myslím že ne, že hospodyně má býti tím více přičinlivá.

Dor. Obzvláště která dostane za muže žebráka, neb mrzáka, ta má potom bídné, trapné živobytí. Vás by mne bylo, Růženko, přece líto.

Růž. (Oddechuje chvíli.) Vždyť všechny nemůžou býti na světě bohaty a chudých je přece větší počet.

Dor. Přála bych vám, abyste do počtu těch málo přináležela.

Růž. To záleží na Pánu Bohu, komu více požehná.

Dor. A na vás, když ty dary od něho přijmete, s nimi nepohrdnete. Vidíte, milá Růženko, jaké štěstí na příklad být paní hospodskou, žádná těžká práce, jen nalívat, pečeně krájet, co chutné, ty nejlepší kousky pro sebe vyvolit a to všechno zdarma, hosti potom všechno zaplatí.

Růž. Já ale nemám žádnou hospodu.

D o r. Vím, že nemáte, ale můžete ji lehko mít. Vincínek náš je hospodský, je vám do vás zamilován až po krk, on se vám ještě pro vás zblázní.

R ů ž. (Se zasměje.) To bych věru mu nepřála, já myslím, že je trochu střelený, jak obyčejně ti mladí nyní bývají a když děvče vidí — ale ne pro mne, to se mejlíte. [47.]

D o r. On celé noci se trápí, nemůže ani spát, je celý již utrápený a mne je ho líto.

R ů ž. (Se směje.) Ubožátko utrápený — vyhlíží jako bukač, jako sud, z kterého pivo točí.

D o r. Ale to jeho srdéčko.

R ů ž. Je ovšem malé, že ho v tom soudečku nevidět.

D o r. Růženko, jste v dobrém rozmaru, tak vás ráda vidím, ráda si zažertujete a Vincínek taky je rád veselý, obzvláště s krásnou Růženkou, není-li pravda?

R ů ž. On se mnou málo žertoval a já s ním málo mluvila.

D o r. Vidíte, má Růženko, on je vám velice stydlivý a nesmělý, bojí a stydí se Vám svou lásku vyjevit.

R ů ž. Pochybuji. On mne nechce, ví napřed, že se za hodsposkou docela nehodím.

D o r. Růženko, co to povídáte? Naopak, vy tak krásná, jak by vás vymaloval, tu by teprv hosté jako holubi do holubníka za vámi lítali a se táhli do hospody — tak mladá a pěkná hospodská!

R ů ž. Jo, ale jsem tuze neobratná, to ví již Vincínek a proto mne chtět ani nemůže, potřebuje raději zkušenou hospodyň a k tomu já jsem ještě mladá.

D o r. Všechno se časem poddá. On jistě nehledí na žádná léta.

R ů ž. Tak dobře. Když na léta nehledí a vy ho tak vychvalujete, mohla byste si ho sama vzít.

D o r. (Hněvivě.) Vy bezbožná. Já si ho vzít, já se vdávat. O vy pošetilá, nevíte, že jsem zachovalá panna, mohla jsem jiného dostat, než je celý ten Vincek i s jeho hospodou, kdybych byla chtěla se vdávat. Já pannenství zadat za hospodu!

R ů ž. Já s vámi stejně taky smýšlím.

D o r. Vy ke mně se rovnat. Jen se vám hrbáček ukázal, jste celá hned zbrčená, že ani ten hrb nevidíte. Mně by takový hrbáček mohl přijít!

R ů ž. Prosím, Dorotko, neubližujte lidem, kterých ani neznáte. Já pomluvu a na cti utrhání nerada slyším — to je hřích.

D o r. Neznám hrbáčka. Podívejme se, urazila jsem hrbáčka. To je vám hřích, mluvit pravdu.

R ů ž. Ne mluvit pravdu, ale na cti utrhat, to je hřích a proto nechci, abyste mi vícekráte s pomluvou přicházela.

D o r. (hněvivě). Dobře, jen komu není rady, tomu není pomoci. [48.] Já myslím s vámi dobře. Půjdu, a vy, hrdá panenko, rozumíte, vy s vaší hloupou krásou a hrdostí ostanete na holičkách. To si pamatujte a rozvažte. Více vám neřeknu. (Odejde.)

3. Výstup.

Růženka.

Jaké to vyhrůžky — ostanu na holičkách! Třeba, nebudu mít přece co litovat. Lehčeji přece se putuje počestnému o samotě a svůj vlastní raneček lehčeji nese, než mít po boku společníka, který svůj těžký ranec na naše slabé rámě vloží, aby jen při nás lehčeji kráčeti mohl. Ukovaná býti, kterého srdce nemiluje, nenávidí, to je nesnesitelné. (Odejde.)

4. Výstup.

Vojtěch a hospodský.

Vojt. Krásný den, kdyby jen vždy krásný den jakoko, taky srdce potěšil. Sluníčko svými paprsky osvěcuje.

Hosp. (Postoupí a pozdraví.)

Vojt. Pan hospodský k nám.

Hosp. Když Vojtíšek nikdy se neukazuje do hospody, musí hospodský sám se jedenkráte Vojtíškovi ukázat, ovšem, mělo by to býti naopak.

Vojt. Jsem vždy zaměstnaný a starým lidem nejlépe doma.

Hosp. Říkává se, doma nejlíp — a proto bych sobě přál, aby vám také u mne mohlo býti doma.

Vojt. Já ale bych to sobě nepřál, nebylo by mi to jistě prospěšno — brzy by byla ta chaloupka k vám přenešená.

Hosp. Já ale bych si to velice přál a sice i spolu s vaší Růženkou a třeba i bez chaloupky.

Vojt. To by vám zase málo prospělo.

Hosp. Velice mnoho, hospodu mám krásně spořádanou a hospoda je vám živý chléb.

Vojt. Nepochybuji.

Hosp. Ale zapotřebí k tomu ještě dobrou hospodyňku, nebo ne samým chlebem živ je člověk.

Vojt. O tu vy se postaráte.

Hosp. Napřed klec a potom do ní ptáčka, prázdná klec je zbytečné haraburdí. [49.]

Vojt. Klec tedy máte a ptáček se přece najde.

Hosp. Nač vám Vojtíšku déle okolkovat. Já vám to upřímně řeknu. Já bych rád vaši Růženku.

Vojt. Je ještě mladá a do hospody se vám nehodí, tam zběhlejší zapotřebí.

Hosp. Mladá a krásná, právě dvě vlastnosti pro hospodskou, které jako ten magnet železo, tak hosty i peníze k sobě táhnou a ty nejsou k zahození.

Vojt. Rád bych sice své dítě před smrtí zaopatřené viděl, ale —

Hosp. Nebude Růženka zaopatřena dosti? Hospodský ještě nikde hladem nezahynul.

V o j t. Nezahynul ještě žádný poctivý člověk, když se přičinil, třeba ani nebyl hospodským — pracovitého obživuje.

H o s p. U mne ale oni prodávat nemusí. Jiní pracují na nás a k tomu ještě sami ten vejdělek přinášejí.

V o j t. (Potřese ramenem.) To je pravda.

H o s p. Tedy by Růženka jistě nechybila.

V o j t. Když se jí líbit bude a bude chtít, já jí nezbraňuji.

H o s p. Protože jste dobrý a moudrý otec, otec se také nad štěstím dítek raduje.

V o j t. Tak bych i já sobě přál.

H o s p. Tedy vaše slovo!

V o j t. Napřed slovo Růženky, potom je rozvážím a radit budu.

H o s p. O to se postarám. Hospoda je větší nežli hrb a hrb jistě přikryje. (Vesele odejde.)

5. V ý s t u p.

V o j t ě c h.

Ten hrb každému v očích, tak ten krátkozraký svět jen zevnitř hledí a já také s ním. Mlynář představuje svůj mlýn a se s ním honosí, hospodský hospodu a vejdělky — ubohý ale hrbáček, ten nemá nic a představuje svou poctivost. Poctivost, to ovšem za našich časů již vetché zboží, na to nyní malý odbyt a malou cenou platí; říkávalo se za starých časů: S poctivostí nejdále přijde, ale nyní již ne, ani ta stará přísloví neplatí, co starého, všechno vyjde z mody.

6. V ý s t u p.

V o j t ě c h a R ů ž e n k a.

R ů ž. (Vystoupí.)

V o j t. Dobře, žes přišla, musím odejít po práci. (Odejde.) [50.]

R ů ž. Ten otec ani chvilku sobě odpočinouti nedá. Bůh chraň, kdyby měl být nemocným. Mám radost, když ho zdravého vidím. (Sedne ke stolu a šije.) Nešťastná Dorotka, co mne svými klevetami meškala, mohla již být košile pro otce hotová, ale musím to nyní nahradit (Zaklepe se na dveře.) Zase někdo, vyhlíží to s tou mou prací jako se mnou. (Zaklepe se podruhé.) Co pak jsem tak zapomenutá? (Zavolá.) Dále!

7. V ý s t u p.

H o s p o d s k ý a R ů ž e n k a.

H o s p. (Otevře.) Milá Růženko, jste v práci cele pohřbená, jako v hrobě ticho, neosmělil jsem se ani vstoupiti, až mne přece váš líbezný hlásek zavolal.

R ů ž. Odpusťte mi, pane hospodský, ráda bych tu práci dodělala a tu člověk má jen mysl —

H o s p. Vy jste myslela, nerad jsem vás vytrhl.

R ů ž. Nedělá nic, já jen myslela.

Hosp. Děvčátka ráda myslí.

Růž. Na otce mého jsem myslela. Jistě chcete s ním mluvit.

Hosp. Také, ale napřed s dceruškou.

Růž. To nebude jistě tak důležité.

Hosp. Pro mne velice. Přicházím s prosbou.

Růž. S prosbou na mne!

Hosp. Ano, doufám, že mne neoslyšíte.

Růž. Jistě chcete od mého otce nějaký košíček.

Hosp. Krásné košíčky umí váš otec plésti, ale pro mne by se jistě žádný nehodil. Já chci něco více, co by mne těšilo.

Růž. Jiného u nás nemáme, košíčkem bych mohla ale přece posloužit.

Hosp. Raděj bych vzal tu krásnou ručenku, která ten košíček ozdobuje. Vaši ručinku, krásná Růženko, o tu vás žádám a prosím.

Růž. Vy se mnou žertujete, jste tomu uvyklý v hospodě.

Hosp. Uchovej Bůh s vámi žertovat. Jsem svobodný a s vámi dobře a upřímně smýšlím. Musím se skutečně oženit, mám hospodu a víte, hospodářství se nedaří bez ženušky, žena je ten zlatý sloup, který dům drží. Takový potřebuji. Nelíbila by se vám má hospoda?

Růž. Je pěkná.

Hosp. Ráj ale byl ještě krásnější a přece v něm bylo ubohému Adamovi smutno dokud neměl společnice. [51.]

Růž. Tak si ji vezměte, aby vám nebylo smutno.

Hosp. Tu nyní hledám.

Růž. Snadno ji vám najít, říkáváte v hospodě, že je těch děvčat všady až nazbyt jako hrušek na vybrání.

Hosp. Šajnů je nyní také dosti, každý na ně žehrá a přece je má každý rád, s nimi nepohrdne a naposled přece se jich ještě nedostává. Ale mezi nimi je těch zlaťáků velmi zřídka kde k dostání; zlato má přednost mezi všemi penězi.

Růž. Nemůžu soudit, protože zlata nemám.

Hosp. Vy ale, Růženko, sama jste to ryzí zlato mezi všemi dívkami a proto po něm mé srdce žízní.

Růž. Tu jste se omejlil: Není všechno zlato, co se blyští.

Hosp. Nemýlím se. Jaká to bude okrasa hospody, když tak krásná hospodská se v ní třpytit bude, tu se pohrnou hosté jako včely do úlu, kde sladkost medu cítí, potom bude hospoda zvelebena, peníze se do ní jen hrnout budou. Vy učiníte šťastnou hospodu a hospodského s ní.

Růž. Přeji raději sebe šťastnou učinit.

Hosp. Ó ano, velice budete šťastná, zde v chaloupce málo kdo o vás ví, jako o fialce, která krásně o samotě mezi travou odkvétá. Ale v hospodě, tam bude každý vaši krásu obdivovat, jak budete šťastna.

Růž. Já ale myslím, že žena nemá zapotřebí býti od jiných obdivována, je spokojena, když jí jen manžel sobě váží a miluje, ne ale jiný.

H o s p. Já vás, krásná Růženko, již napřed obdivuji a vás jedině miluji. Proto vám obětuji netoliko mé srdce, ale mou celou hospodu; a to bych jistě neučinil, kdybych vás tak nemiloval.

R ů ž. Děkuji vám, já se ale ještě vdávat nebudu.

H o s p. Jestli snad na lepší štěstí čekáte, tu se mejlíte. Tak vás jistě žádný milovat nebude a k tomu ta hospoda.

R ů ž. Nemůžu vám do srdce nahlédnout.

H o s p. Ale hospodu přece vidíte. Ta se zdarma nedá.

R ů ž. Já si hospodu neberu.

H o s p. Vím, co ale je v ní, klec i s tím ptáčkem, který vás obveselovat bude, tedy, Růženko, vaše slovo z těch krásných úst. [52.]

R ů ž. Slyšel jste, že se vdávat nebudu.

H o s p. Já ale slyšel, že jste se již vdávat chtěla.

R ů ž. To byla lež, to jsem žádnému neřekla nikdy.

H o s p. Tak to byla lež, s tím hrbáčkem jste sobě jen žert dělala, krásné dívky, ty rády žertují.

R ů ž. Bůh chraň, bych sobě z poctivého člověka žert dělala, to mne neznáte.

H o s p. Tak ne žert, povídala jste mi pravdu, že ho nechcete, hrb a hospoda to (je) velký rozdíl.

R ů ž. Máte dobře, vy a on.

H o s p. To si také sám myslím. Tedy otevřte to srdéčko a hospoda vaše i hospodský.

R ů ž. Jestli je vám to milé slyšet vícekrát, tak slyšte: já se ještě vdávat nebudu.

H o s p. Nevíte, milá Růženko, co je hospoda, jaké radosti a sladkosti vás tam čekají, sice byste s tím vdáváním jistě neodkládala. Poznala jste jen hrbáčka a tu vám jistě chuť k vdávání zašla, proto se také klidil z obce, když viděl, že zde pro něho není krásná Růženka, dostal jistě šňupku, že odtáhl s dlouhým nosem. Hospodský je ale trpělivější, bude čekat. Jen vynechejte to: ještě vdávat nebudu — a řekněte jen zkrátka to jedno slovíčko, ano — a máte hospodu a Vincínka vašeho.

R ů ž. Tak vám zkrátka řeknu, že nechci ani hospodu ani hospodského.

H o s p. Vy že mne nechcete? I aby do toho hrbáčka tisíc — i do jeho hrbu, ten by snad měl přednost před hospodským, hrbáč snad!

R ů ž. Prosím, netupte ho! Mne to srdce bolí, on je nevinný — je poctivý.

H o s p. A ten hrb, ten je také krásný.

R ů ž. Vám ještě neuškodil a neublížil, vy mu ale velice ubližujete.

H o s p. Tak mne nechcete?

R ů ž. Ne.

H o s p. Proč pak?

R ů ž. Máte již Bětušku a ta je dobré děvče.

Hosp. Co ta hloupá snad se vám s tím chlubila, ta hloupá, co ji to napadá, to žebrácké dítě, nemá findy a chce být hospodskou.

Růž. To jste věděl napřed, tak jste ji tehdy klamal.

Hosp. Ta hloupá držela to snad za pravdu a myslíte, že si ji Vincínek vezme — [53.]

Růž. Tak jste nepoctivý a já vás nepoctivého docela nechci.

Hosp. (Hněvivě.) Myslíte si snad, že se hospodský bude o vás trápit a hned podlízat; jste na omylu! (Odejde).

8. Výstup.

Vojtěch a Magdalena.

Voj t. Vítám vás, milá Magdalenko, že jste přec jedenkrát k nám zabloudila.

Mag d. Když okolo jdu, vždy mi to u srdce bodne, ta dobrá Verunka nás tak v krátce opustila, byla to dobrá a hodná žena.

Voj t. Žalostná upomínka pro mne.

Mag d. Věřím vám to ráda, taky jsem ten bol zakusila; bylo tenkrát Kašpárkovi 12 let, když otce ztratil.

Voj t. Byl to čiperný chlapec, pan učitel ho vždy chválil.

Mag d. Ale pro matku velká starost. Jen k vůli tomu dítěti jsem se víckrát neprovdala, ženichů nabízelo se mi se všech stran, jen abych mu tu chaloupku zachovala a otčíma na něj nepřivedla; mořila a trápila jsem se sama jak jsem mohla.

Voj t. Jste dobrá a pravá matka, za to vám nyní Kašpárek radost působí.

Mag d. Dyť Bůh žádného neopustí. Bylo mi dosti úzko, když jsem ho do města na nějaký řemeslo vedla, a to nebyla jistě žádná náhoda, když jsem v krámě pro vaši nebožku Verunku koření kupovala, že pan kupec si ho oblíbil a do učení přijal.

Voj t. A nyní se stal sám kramářem, neb jak v městech říkají kupcem, máte jistě radost nad ním.

Mag d. A vy nad vaší Růženkou — to děvče vám roste jako z vody, celá nebožka matka, když ji vidím, tak myslím, že je to sama Verunka.

Voj t. Mnoho je podobna na těle i na duši.

Mag d. Mám ji vždy před očima, obě jsme spolu rostly a byly jako sestry, co jedna, to druhá, že každý na nás prsty ukazoval. [54.] Měly jsme každá po rodičích chaloupku, ačkoliv ženiši o nás se drali, i bez chaloupky, pamatuji to jako dnes, když se Pavlíček o mne a vy, Vojtíšku, o Verunku ucházel, bylo to každému podivný, že jsem Pavlíčka, nemaje nic, jen holé a zdravé ruce, si vzala. Vy jste, chudáčku, byl ještě voják a Verunka na vás čekala, byla vám věrná. Obě jsme ale nechybily. Bylo nám to od Boha snad také souzeno, že jsem se o 8 let spíše vdala.

Voj t. Pán Bůh všechno moudře řídí a k dobrému vede.

Mag d. Tak si to také myslím. Můj Kašpárek je nyní o 8 let starší než vaše Růženka a proto by z nich mohl býti krásný párek,

měli jsme se my rodiče rádi, aby ta láska dědičně při našich dítkách setrvala.

V o j t. Nemám nic proti tomu co otec, jestli dítky jak rodiče smýšlejí.

M a g d. Kašpárek je přičinlivý a krám má nyní hezky zřízený.

V o j t. Viděl jsem ho, když okolo jdu; je hezký a pěkný.

M a g d. Musím vám ještě něco říci. Slyšel jste, že dostanem nového pána na statku, starý zámek se již boří a opravuje na kvap, že se všechno tam dělníky hemží a všechno musí být do léta dohotoveno. Ten nový pán bude zde mezi námi přebývat a se ožení, tedy taky jistě do krámu bude něco kupovat, takový panský dům vám mnoho potřebuje a syn se přičiní, slušně ho obsloužit.

V o j t. Promluvím sám s Růženkou, ale lépe, milá Magdalenko, když sami ti mladí se shodnou.

M a g d. Pošlu Kašpárka k Růžence, myslím, že ne košíček, ale Růženku od vás vyvede. Jsme tedy srozumněni.

V o j t. Ovšem, ovšem. (Magdalenka odejde.)

9. V ý s t u p.

V o j t ě c h a R ů ž e n k a.

V o j t. (Hledí na kvítí.) Pěkná to kvítka, líbí se tobě, Růženko, jistě jsou tobě milá, protože je tak bedlivě čerstvou vodou opatřuješ.

R ů ž. Nenechám ničeho zkazit a co můžou ty nevinné kvítky za svého — [55.]

V o j t. Tak se ti skutečně mlynář nelíbí?

R ů ž. Nikdy se mi nelíbil a nebude se mi líbit nikdy, prosím, otče, nenuťte mne!

V o j t. Já tě nenutím, když nechceš. Abych nezapomněl, Magdalena Grešličková nás navštívila, a když tebe dočkat nemohla, nechá tebe pozdravovat, dobrá to přítelkyně nebožky matky.

R ů ž. Mám ji velice ráda. Je ke mně přívětivá.

V o j t. Vypravovala, že Kašpárek, její syn, z města přišel, kde se kupectví vyučil a nyní u nás pěkný krám zřídil.

R ů ž. Může mít nad ním radost, má pěkný krám.

V o j t. A pěkný člověk se z něho udělal.

R ů ž. Ano, hezký je.

V o j t. Hezký a k tomu pěknou živnost. Obojí bývá zřídka pohromadě.

R ů ž. Máte dobře, milý otče! Musím jít do kuchyně, by se mi tam nic nepřipálilo, bylo by toho škoda a není žádný u ohně. (Odeide.)

10. V ý s t u p.

V o j t ě c h.

Aspoň přec jeden, kterého nepohaní, který se jí přec líbí. Povídala a přisvědčila, že je hezký. Hrbáček jí přec v mysli méně věží,

než jsem myslel a to je dobře. Mlynáře syn, má sice mlýn, ale je přec trochu hrubý a hrdý, tak se nedivím, že se jí nelíbí. Děvčata mají při všech dobrých vlastnostech přec vrtochy, ráda milují trochu toho líčeného lichocení a Kašpárek přišel z města, zná líp ty způsoby, dyť přisvědčila sama. Ano, je hezký. Spadne mi ten kámen se srdce, který mi ten hrbáček na srdce uvalil a mne víc, než jeho hrb tíží.

11. Výstup.

Vojtěch a Grešlička.

Grešl. (Vstoupí.) Dovolte, že se osměluji vás navštívit.

Voj t. Jste mi milý, miloval jsem otce, miluji i syna.

Grešl. Vaše láska mne oblažit může. Má milá matka mne napřed ujistila, že do vašeho domu v nevhod nepřijdu.

Voj t. Jistě jste se nezmýlil.

Grešl. A smím-li se tázat, ne-li také u Růženky?

Voj t. Myslím, že jí také nemilý nebudete. Koho otec miluje — — — [56.]

Grešl. Tak jste byl tak laskavý a s ní o mne již promluvil.

Voj t. Jen z daleka.

Grešl. A ona?

Voj t. Dobře o vás soudí.

Grešl. Můžu to z jejích úst slyšet?

Voj t. Nejsem proti tomu, ona hned přijde. Mluvte s ní sám, neboť v tom případě neradi se béřou svědci. (Odejde.)

12. Výstup.

Grešlička a Růženka.

Grešl. Krásná Růženko, nebylo mi možná ten váš krásný byt minout, abych do něj nezabloudil; v zahrádce, kde růže kvete, již z daleka svou vůní včeličky vábí, jen přilétají, by se sladkostí v kalíškách skrytou občerstvily.

Růž. Naše zahrada je chuda na taková kvítka.

Grešl. A přec v ní vykvétá ta nejkrásnější růže a růže je přec královna všech květin.

Růž. Souhlasím s vámi, ačkoliv růže na trní vykvete, přec svou krásou a vůní všechny květiny převyšuje. Jste tedy také milovník květin?

Grešl. Obzvláště růží a proto jsem vyvolil sobě za znak růži na mém krámě a to zlatou, abych svou úctu a vážnost k Růžence ukázal.

Růž. Pěkný to znak na vašem krámu, u zlaté růže.

Grešl. To jedině znak mé touhy, abych uvedl pod něj do bytu krásnější ještě růži, kterou nad zlato cením, a ta nejkrásnější růže jste vy, spanilá Růženko.

Růž. Já?

Grešl. Vy, drahá Růženko, vy byste jako ta zlatá růže můj krám ozdobuje, tak vy, krásná Růženko, krášlila mně živobytí a mé srdce blažila.

Růž. Vy se ve mně mýlíte, vy mne ani ještě neznáte.

Grešl. Růženko, já vás miluji! (Růženka odstoupí od něj.) Růženko! (sehne se před ní na kolena) já prosím, já vás miluji!

Růž. Tak bych vás raděj v chrámu, pane prosit viděla, ale ne zde v chaloupce.

Grešl. Ta chaloupka je mým chrámem, je chrám lásky, kde bohyně lásky trůní, vy, má bohyně! [57.]

Růž. Nemyslím, že byste byl tak zpozdilý, jak vaše slova prozrazují. Vy sobě žert z venkovské dívky tropíte a to není od vás slušné.

Grešl. Nikterak, každá krasotinka je bohyně, jež láskou člověčenstvo blaží.

Růž. Jaká to hloupost, člověka bohyní nazývat. Pohlédněte na mne, abyste viděl, co jsem.

Grešl. Ano, bohyně jste mého srdce, mé lásky.

Růž. Vy skutečně blázníte. Kdybyste před tisíci lety, kdy ještě u nás pohanstvo panovalo, tak byl mluvil, ještě bych se vám byla vysmála, že jste slepý a mne dobře nevidíte. Ale nyní každé dítě vás zahanbí a poví vám, že je jeden toliko Bůh.

Grešl. A vy má jediná bohyně.

Růž. Pryč ode mne, již déle vaše rouhavá slova snésti nemohu, hledejte sobě vaše bohyně třeba v Babyloně, na venkově je jistě nenajdete.

Grešl. Vy mne nepochopujete, milá Růženko!

Růž. Nechci, jděte s Bohem, já vás nechci, neboť bohyně, jak mne nazýváte, tak bídného smrtelníka, jak vy jste, nikdy milovat nemůže. (Odejde.)

Grešl. Krásná sice, ale přec hloupé děvče. (Odejde.)

13. Výstup.

Vojtěch a Růženka.

Voj t. Růženko, jsi dnes červená jako růže a radost mám, když tebe zase červenou vidím, ta bledá barva mne vždy bolí, je to barva zármutku nebo bolu, ale červená —

Růž. Červená časem hněvá, já ale se přec nehněvám na žádného.

Voj t. Děvče má býti jako holubička, ta prý docela žádné žluče nemá.

Růž. Aspoň by mělo toho časem zapotřebí, milý otče.

Voj t. Nejméně ale Růženka, nebo každý tebe miluje a nerad by pohoršil. Slyš, děvče, ten mladý kupec je do tebe velice zamilován.

Růž. Uchovej Bůh, ten tak málo myslí na mne, jako já na něho.

Voj t. Matka jeho byla právě zde a žádala o tebe pro syna a on sám mně svou lásku k tobě vyjevil.

Růž. Lituji ho.

Vojt. Co?! Ani ten není ti dost dobrý? Dyť jsi sama pravila, že je i hezký.

Růž. Hm! Co pak se mám již dokonce vdávat, jsem vám tak obtížná? [58.]

Vojt. Co mluvíš, dítě? Ale považ, že tací ženichové nepřicházejí každý den a je-li po mladosti veta, potom také po ženiších.

Růž. Netoužím po žádném.

Vojt. Dítě, ty mi děláš starosti, neboť patrně vidím, že ten šlakovitý hrbáček ti přec v srdci leží, proto ti není nikdo dost hodný. Klidu nemáš žádného, umřu-li stojíš samotinká jako opuštěná.

Růž. Prosím otče, vždyť nejsem tak stará, abych pílit musela.

Vojt. Převrácenost to mysli. Ty bys nechtěla mlynáře, hospodského a hezkého kramáře a vzala bys hned pana z Nemanic spolu s hrbem a s neduživými prsy.

Růž. Ale otče! Co to povídáte? Vilém neduživý, jak to víte?

Vojt. Sám mi to povídal, proto nepil víno.

Růž. Ubohý! Snad někde leží nemocen a nemá žádného, kdo by se ho ujal; každý takového ubohého zavrhuje, ale Bůh ho přec neopustí.

Vojt. Útrpnosti ovšem zasluhuje.

Růž. On je dobrý, bohabojný a mravný; proto ho, otče miluji; a ti ostatní to nejsou. Já nechci žádného muže, který je příliš pánovitý, by kolena před Bohem sklonil, kdo nemá srdce k Bohu, k ženě ho míti nemůže, kdo se modlit neumí, neumí právě milovat, proto jsem je odbyla. Vy, otče, jste sám tak nábožný a bohabojný, vychoval jste mne po křesťansky (políbí mu ruku).

Vojt. (Vzdychne) Ach! (Odejde.)

14. Výstup.

Růženka.

Dobrý to otec, vždy jsem ho tak radostně očekávala a radovala se, když se na mne usmíval, nyní ale se nesměje. Vzdychá a mně je tak ouzko okolo srdce, když na něj hledím. Bouře je strašná, ale strašnější bouře je v srdci, u mne to ale již býti nemůže, bouře mne zachvátí. Jsem ale přec dítě a přinesu a dám sebe otci za oběť, on to ode mne zasluhuje. Jen ještě šest neděl, tak jsem dala slovo a nepřijde-li, jsem slova rozvázaná.

15. Výstup.

Růženka a Slavický.

Slav. (Pozdraví.) Myslím, že se nemýlím, ostává zde Vojtíšek. [59]

Růž. Ano, můj pane, tak mého otce zde jmenují.

Slav. Ale, tady jeho dceruška!

Růž. Ano, mám od Boha to štěstí.

Slav. Štěstí, a přec se mi zdáte ve štěstí smutná.

Růž. Miluji velice svého otce a proto mám velikou starost, abych, abych — — — odpusťte, pane, já otce hned zavolám, abyste dlouho nemeškal. (pokloní se a odejde.)

Slavický.

Roztomilé to děvče a srdce dobré, ubohá se bojí, aby otce jistě nezarmoutila. Vilém jistě otci vhod nebude. Nedivím se již, že dívku tak horoucně miluje, je to sličné a dobré děvče, ale přec to tak daleko napínat nemá, mně je samému líto toho ubohého děvčete.

16. Výstup.

Vojtěch a Slavický.

Vojt. (Pokloní se.) Nevím, co tak vzácného pána do mé chýše přivedlo. Chci býti k službám.

Sl. Těší mne napřed již vaše ochotnost, když nic nepravého neb neslušného od vás žádati nebudu.

Vojt. Nepochybuji. — Ale nepochopuji, bych já sprostý tak vznešenému pánu k službám býti mohl.

Sl. Jsem řiditel nového pána tohoto statku a spolu i přítel; je ještě mladý a proto jsem přišel napřed všechno prohlídnout a nějak do pořádku uvést, než statek sám nastoupí.

Vojt. Zámek se pěkně ozdobuje a vidím, i pěkné květnice pod okny zařizují.

Sl. Jeho nastávající mladá manželka je velká milovnice květin.

Vojt. To bude dobře pro nás, bude jistě dobrého srdce, kdo má radost již nad květy rozvíjejícími se, jeví srdce citelné. Poznávám to na mém dítěti.

Sl. Vaše dceruška miluje také květiny?

Vojt. Květinky a všechno, co je šlechetné.

Sl. Ale v hospodářství nevidím tu vzniku velkého. V těch [60.] horách to s tím hospodářstvím nehrubě tak ziskně vypadá.

Vojt. I to se vám nechá napravit. Půda naše není ovšem požehnaná Haná, ale přec od Boha kletba na ní neleží, že by chléb vezdejší nám nevydávala. Člověk se musí přičinit a v potu tváře chléb sobě dobývat, jak to sám Pán Bůh nám usoudil. Mám taky kousek toho políčka a nás přec před hladem chrání.

Sl. Viděl jsem vaše krásné osení a ho obdivoval, to mne k vám přivádí, vás žádat o radu a snad i o přispění.

Vojt. Pane, já jsem jen sprosťák.

Sl. Ale zkušený hospodář. Nechtěl byste vedení hospodářské na dvoře na sebe přijmout?

Vojt. K tomu se cítím nemotorným a mám dosti na mém hospodářství a to mne obživuje. Ženu nemám, jen jediné dítě a oba již při té maličkosti dosti jsme zaměstnaní. Mám co otec již dosti starostí.

S l. Věřím vám, ta vaše dceruška je roztomilé dítě.

V o j t. Více hledím, aby ctnostná a dobrá byla.

S l. (Se směje.) Ta vám jistě dlouho doma neostane. Krásná a ctnostná. Jsou to dvě vlastnosti, které ženichy táhnou.

V o j t. (Vzdychne.) Pro otce nejdůležitější doba, který své dítě miluje a ho nejen zaopatřené, ale spolu šťastné viděti touží.

S l. Máte pravdu; neboť žádnému člověku do srdce nahlédnout nemůže.

V o j t. Dělá mi to děvče velikou starost. Ale proč bych vám se nesvěřil? Jste jistě taky otec a uznáte, co trpím, že sobě ani rady nevím.

S l. Líto mi vás, vidím, že jste dobrý a starostlivý otec.

V o j t. Až dosavade jsem měl pokoj svatý a žil jako v nebi s mým dítětem, ale najednou jako z toho mračna blesky lítají, počalo se blýskat v našem domě. Tu zaběhl k nám z čistého mračna syn bohatého mlynáře, žádal o mou Růženku — myslil jsem: to bude štěstí!

S l. Mlynář bohatý není ovšem k zahození.

V o j t. Tak jsem myslil i já.

S l. A Růženka?

V o j t. Jím pohrdla. [61.]

S l. Snad měla příčinu.

V o j t. Byl jí hrdý sprosťák.

S l. Ovšem, to nemilá vlastnost!

V o j t. Hlásil se o ni hospodský.

S l. A Růženka?

V o j t. Ani slyšet o něm nechtěla, Bůh ví, co na něm viděla.

S l. Jistě nic dobrého a šlechetného.

V o j t. A potom náš mladý nový kramář, chlapík jak by ho vymaloval, z města přišel a o její ruku žádal.

S l. A ten se jí jistě zalíbil.

V o j t. Bůh chraň, ten zase byl jí pánovitý a málo nábožný.

S l. To je veliká chyba při nynější mládeži, ale tři a všichni tři se jí nelíbit, tu ovšem těžko najít, jenž by se jí líbil.

V o j t. To by nebylo tak těžko hledat. Považte! Byl zde cizí, neznámý hrbáček, mně je to dosud líto, že jsem ho kdy do domu jen vkročit nechal.

S l. Co pak vám ten udělal?

V o j t. Mně docela nic, ale považte, ten se jí zalíbil.

S l. Musel býti velice hodný a ctnostný.

V o j t. To ano, ale považte, hrbáček, mrzák, chudý, že neměl nic, než ten hrb pro moji Růženku.

S l. Tu se vám nedivím, že jste jím pohrdl, hrbatý, chudý, to ovšem málo za našich časů rekomanduje.

V o j t. Z té chudoby byl bych již málo sobě dělal. Mám chaloupku, naučil bych ho košíčky plésti, přec by se obživili. Já také byl chudý, ale měl zdravé tělo a ruce.

S l. Vždyť hrbatí bývají taky zdraví a k tomu vtipní. Pán Bůh co na jedné straně jim uzmul, tím hojněji na druhé nahradil, když jen jsou šlechetní. Ale Bůh chraň, abych toho hrbáčka zastával, když ho neznám, vy ho budete lépe znát.

V o j t. Ovšem jsem ho poznal co dobrého a velice vzdělaného člověka, rád jsem s ním zacházel. Jen kdyby byl Růženky nechtěl. Jaký to výhled s hrbáčkem, nevím, co to děvče na něm vidělo.

S l. Co, milý tatíku, my kolikráte nevidíme, oko čisté duše hledí hlouběj do srdce, ptáčátko nejspíše sobě rovné najde.

V o j t. To ubohé děvče se mi utrápí a mně je ho velice líto. Kolikrát se sám nad sebou mrzím, že jsem ho tak náhle odbyl.

S l. Přenáhlení nebývá vždy dobré, měl jste ho lépe poznat, neb více vaše Růženka, třeba by potom sama lehčeji od něj odstoupila, neboť mladým děvčátkám se někdy něco líbí a v krátce, když to lépe poznají, potom tím samy pohrdnou.

V o j t. Taky to pravda, ale věřte mně, kdyby ten hrbáček přišel, že bych raděj mu to dítě dal, než ho tak trápit vidět, jen kdyby aspoň, když nic nemá, se ode mne pracovat naučil, k práci s těma košíčkama, by mu ani ten hrb neškodil, ostatně, když se jí ten hrb líbí, nic proti tomu nemám.

S l. Však přec náhlit není prospěšné.

V o j t. On slíbil, že za rok se zase vrátí. Bůh ale ví, jestli se zdráv navrátí, anebo jakou živnost po světě hledá, je to vám bídné dosti se zdravým tělem.

S l. Mějte tedy malou trpělivost, je-li tak šlechetný, miluje-li opravdu vaši Růženku, meškati nebude své slovo splnit — A je-li skutečně tak šlechetný, jak jste ho chválil, se o něj sám u nového pána postarám, že dobrý pán jistě mu chleba dopřeje, ale jen jestli vaše Růženka k tomu svolí.

V o j t. O tom napřed již nepochybuji.

S l. Nesmíme se přec přenáhlit ; až sem přijde a dokáže, bude-li její lásky hoden. Doufám, že se častěji uvidíme, vaše poctivost se mi líbí — hodlám dále zde meškat. Zatím s Bohem. (Odejde.)

V o j t. Dobrý a moudrý to pán, bude-li takový ten náš nový mladý pán, budeme mít radostné živobytí. Jen ta Růženka ta mi přec na srdci leží. [63.]

17. V ý s t u p.

V o j t ě c h a s t a r o s t a.

V o j t. (Podá mu ruku.) Dnes mám štěstí na samé vzácné hosty, posaďte se, pane starosto, u nás.

S t. Děkuji, nemám kdy se posadit, mám velice pilno.

V o j t. To úřadování vám mnoho práce stojí. Lituji vás velice.

S t. Všechno jde jen na starostu. Nový pán nám přijde co nevidět.

V o j t. Slyšel jsem již o něm, má býti dobrotivý pán.

S t. Však proto slušno, abychom ho uctivě uvítali a poctili a vy, milý Vojtíšku, musíte nám taky přispět, na tom mi mnoho záleží.

V o j t. Od srdce rád, kdybych jen věděl jak.

S t. To já vám povím. Dověděl jsem se od jeho pana řiditele statku, že jeho mladá ženuška kvítí miluje. To že jí bude dar od nás nejvzácnější.

V o j t. Já ale žádné kvítí nemám.

S t. Nedělá nic, tu ať se děvčátka postarají, ale pěkný košíček na kvítí, ten nám upletete.

V o j t. Chudý by to byl dar pro vrchnost, v městech tam umí lepší košíčky dělat, než my zde na venkově.

S t. Právě od vás bude pro jeho paní košíček dar nejmilejší. V městě si může sama koupit, jaký chce, ale ne jaký my jí darujeme, tak to jistil ten pan řiditel.

V o j t. Co pak on ví, jaký já pletu?

S t. Musel je od vás vidět, neb o nich slyšet. Košíčky Vojtíška jsou všude známé. Ale to vám povídám, ať uděláte košíček, jaký jste ještě jak živ nedělal, rozumíte, aby se té paničce líbil, nebo ty paničky jsou podivné. Tak již víte, co dělat. S Bohem, mám pilno.

18. V ý s t u p.

V o j t ě c h, V i l í m, R ů ž e n k a.

V o j t. Dnes právě rok, co ten cizinec cestující s nákladem svým sem přišel, pršelo až lilo, ale ten lijavec mnoho škody [64.] nadělal, boří, kam padne, truchlivé známky po sobě zanechá. Ubohá Růženko, dnes ale je jasno a po prve jsem Růženku zazpívat zaslechl, ale byl to zpěv podobný pohřebnímu, jak se při pohřbu dítěte zpívá, srdce její musí býti tuze stísněné. (zatluče se na dvéře.) Jen dále.

V i l. (Vstoupí.) Smím?

V o j t. Jen dále.

V i l. Držel jsem slovo.

V o j t. Jste muž od slova, posaďte se a odpočiňte si a potom povídejte, jak se vám dařilo a co přinášíte z tak daleké cesty.

V i l. Hrb můj a mé srdce.

V o j t. Vidím, že vám to žádný neukrad.

V i l. Byl bych sám tomu nerad, jediné mé dědictví po dobrém otci.

V o j t. Váš otec byl taky —

V i l. Velice dobrý otec a šťastný manžel.

V o j t. A matka vaše?

V i l. Milovala ho velice.

V o j t. A neměla hrb?

V i l. To ne, ale byla velmi sličná a obzvláště ctnostná.

V o j t. (pro sebe.) A milovala taky hrbáčka. (Nahlas) Ale jak to vyhlíží s vašima prsoma?

V i l. Ta jsou zdravá a pevná jako skála.

V o j t. A vaše ruce?

V i l. Dostatečné k práci, aby ženu obživily (ukáže ruce.)

V o j t. (je ohmatává.) Obratné dosti na pletení košíčků, bude-li vám libo, já vás naučím košíčky plésti, práce obživuje.

V i l. Budu vám vděčný, ale mám přec velký ještě neduh který mne více než ten hrb tíží.

V o j t. Ubohý, já myslel vás zdravého a zase neduh.

V i l. Na mém srdci, to je nemocné, jediný lékař by mne zhojit mohl. [65.]

V o j t. Škoda, že nejsem žádný lékař.

V i l. Ale Růženka, ta by mne jistě uzdravila.

V o j t. Růženka? (Zavolá) Růženko! (Růženka vstoupí.)

V o j t. Růženko, Vilím se navrátil, ale je nemocný.

V i l. (Podá jí ruku.)

R ů ž. Pro Bůh, jste nemocen, ale ne těžko!

V i l. Byl těžce a velice, ne sice na prsou, ale na srdci — nyní jsem u vás a to je mi již dobře. (K Vojtíškovi.) Otče, učiňte nešťastného hrbáčka šťastným manželem a vám vděčným, vás milujícím synem.

V o j t. (pro sebe.) Srdce je při něm přece ještě větší, nežli hrb. (Nahlas.) S Pánem Bohem, Vilíme, dám vám srdce, ale bez hrbu, bez přídavku. Jste-li s ním spokojen?

R ů ž. (Obejme otce.) Vy jste dobrý otec.

V i l. Šlechetný otec, opravdové štěstí dítěte vám na srdci více leží, než statek a bohatství a poctivost u vás pravou cenu nalézá.

V o j t. Nyní dítky budete svoji, jste ženich a nevěsta.

V i l. A ve 14 dnech šťastní manželé. Já všechno tady do pořádku uvedu.

18.a) V ý s t u p.

R ů ž e n k a.

Je velice dobrý a hezký, ani bych to nevěřila, že má ten hrb, kdyby mi to jiní ustavičně nepřipomínali. Láska ta přikrývá všechno a okrašluje všechno, kdyby více lásky mezi lidem přebývalo, měli by všichni radostné živobytí. Nechť má ten hrb, neškodí mu nic, aspoň nebudou ho mít jiné rády. Nejen muži, ale i ženušky to nerady mají, když na jejich muže jiné hledí a je mají rády; každá má ho nejraději sama.

19. V ý s t u p.

V o j t ě c h a R ů ž e n k a.

V o j t. Ubohý Vilím, co se naběhá, je přec dobrá dušinka, má velký strach o tebe, Růženko!

R ů ž. Já ještě větší o něj, aby si na zdraví neuškodil.

V o j t. Zve hosty. [66.]

R ů ž. Jak myslíte, v tichosti se nechat odezdat. Ale třeba veřejně, vždyť se žen nestydím, ačkoliv nejsem hluku milovnice.

V o j t. Pozval ti: mlynáře, hospodského a kramáře, to přec neměl dělat.

R ů ž. Tenkráte je přec co hosty raděj vidět budu, než —

V o j t. A taky toho pana řiditele statku.

R ů ž. Velice dobrý pán, až Vilím líp pozná, jistě ho sobě vážit bude.

V o j t. Přál bych, by ho poznal, mohl by mu býti užitečný, k práci ruční zdá se mi býti přece slabý — dobrá je sice vůle jeho, ale vůle přec není vždy dostatečná.

R ů ž. Za to já jsem silnější a společnými silami se dílo daří.

V i l é m (vkročí).

V o j t. Co jste mi starostí nadělal, že nejdete dlouho, Růžence bylo o vás úzko.

V i l. A mně po ní teskno, proto jsem chvátal, jsem již zde.

R ů ž. Nepřála bych, abyste si na zdraví uškodil.

V i l. Vy, milá Růženko, mi nové síly a nový život dáváte.

R ů ž. A mnoho starosti.

V i l. Ty jsou mi radost, vaše láska mi je oslazuje. Bez starostí by to naše živobytí vezdejší bylo mrtvé, starosti člověka povzbuzují k ustavičné činnosti. Když budu mít vás, drahá Růženko, za podnět, rád ty starosti na sebe přijmu.

V o j t. Všechno již v pořádku?

V i l. Ano všechno v pořádku a v úterý svatba.

V o j t. V úterý? To jste přec na něco zapomněl.

V i l. Doufám že na nic.

V o j t. Nevíte, že v úterý přijede nový pán statku?

V i l. Vím to dobře, ale myslím, že nám nebude překážet.

V o j t. On jistě ne, ale my, neboť celá dědina k jeho uvítání se chystá.

V i l. My ho taky uvítáme a pozveme na svatbu.

V o j t. Chudáku! To by bylo jistě špatné pozvání.

V i l. Velmi radostné, myslím, že jemu bude.

V o j t. Ubožátko, vidím, že jste celý zmatený, myslíte, že ten milostpán je takový jako vy! [67.]

V i l. Myslím, že oba stejní budeme.

V o j t. Trochu vysoko, pane Vilíme!

V i l. Zapomněl jsem, až na ten hrb a to je maličkost, to se lehko ztratí.

V o j t. V očích Růženky a u mne se již ztratí. Nechme toho, povídal jste již napřed, že obzvláště pozvete starého pana ředitele statku, že je vám nakloněný.

V i l. Velice a proto jsem ho již pozval.

V o j t. Velikou jste mi radost způsobil, kdyby se za nás nestyděl přijmout pozvání.

V i l. On skutečně přijde.

V o j t. Velice toho starého pána miluji, nějaká tajná důvěra mne k němu táhne.

V i l. Jistě jí od vás hoden.

V o j t. On ale musí svého pána uvítat, to má přednost před naší sprostou svatbou.

V i l. Půjde ale přec na svatbu, potom uvítá také pána, tak to slíbil.

V o j t. Mně to přec nejde do hlavy a se mně vaše náhledy nelíbí, nejsem milovník roztržitosti v obci, my raděj svatbu odložíme.

R ů ž. Milý Vilíme, jaké zmatení jste nadělal, vidíte, že moudrý taky chybí.

V i l. Časem velice, ale tentokráte jsme nechybili, ten pán teprv přijede se svou paní v poledne, po naší svatbě a když on je skutečně tak dobrý, jak ho napřed chválí, vezme jistě podíl a bude míti radost nad naším šťastným manželstvím. Zatím, otče a Růženko, nečiňte si zbytečných starostí. Růženko, za rok jsem slíbil, že se na vždy sejdeme a rok již uplynul, byl mi dlouhý a trpký.

V o j t. Jen aby se žádné mrzutosti nám naposled nestaly, vidíte ten nový pán od nás přednost zasluhuje, lid náš je chudý a náklonnost milostivého pána může býti celé naší osadě prospěšná.

V i l. To zanechte mé starosti. Půjdu všechno dobře uspořádat.

R ů ž. A na toho starého pána nezapomeňte, ten vám líp poradí.

V i l. Ano, jdu k němu. (Odejde s Vojt.) [68]

20. V ý s t u p.

R ů ž e n k a.

Ubohý Vilím pravil, že ten rok byl trpký, mně ale hořčejší, jeho srdce jen trpělo samotné, mně ale dvojnásobně, pro něho a pro otce. Po bouři zase se vyjasní, je přísloví otce, i nám nebe se vyjasnilo. Ale přec nějaká tísnost mé srdce tíží, když na ubohého Vilíma hledím. Dobrý a poctivý, přec ale vždy zamyšlený a zaražený, kdykoliv jsem se upřímně na jeho rodiče tázala. Jsem již sirotkem, mi odpověděl, rodiče moji byli poctiví a šlechetní, věř mi, milá Růženko, a to bylo všechno, potom se zamlčel o nich více vypravovat. Lháti jistě nechtěl a pravdu říci se obával. Snad byli dobří rodiče velice nešťastní. Dosti mi ale na jeho slovech: poctiví byli, poctivý je taky Vilím a na tom mi taky dosti (Odejde.)

21. V ý s t u p.

V o j t ě c h.

Již tedy všechno ke zdavkám připraveno a já ani nevím, komu jsem dítě dal, myslím poctivému člověku, tak se mi proukázal. Svatba se připravuje, ale srdce otce neví, co se jemu připravuje. Ta budoucnost je zakrytá oponou neprůhlednou, jako na divadle až se ta opona zdvihne, teprv se vidí, jak šťastně herci své úlohy konají. Divadlo, řekl mi jeden vážný pán, je ten svět a my herci na něm a ne vždy, kdo pána představuje, a třeba ten, kdo sprostého dobře

koná, větší spokojenosti dojde. Viděl jsem to na slovanském divadle v městě. Ale kam jsem se v mé zmatenosti zabral. Myslím jen, že Vilím a Růženka, oba sice sprostí, svým jednáním a chováním se lidem i Bohu zalíbí a šťastně úlohu svého povolání vykonají. Více sobě žádný otec žádati nemůže.

22. Výstup.

Vojtíšek, mlynář, hospodský, kramář a Dorotka.

Kramář. Když jste byl k nám tak laskavý, pane Vojtíšku, nesmíme vaším pozváním pohrdat, přeji aby Růženka byla šťastná.

Vojt. Tím více to žádost otce, doufám, že Vilím je poctivý člověk a bude si Růženky vážit, zatím posaďte se. (Odejde.) [69.]

Mart. (K Dorotce.) Kdyby ale jen nebyl hrbatý, prošlo by to, ale až mne uhlídá Růženka a potom svého hrbáčka, ta se bude stydět, a na truc, že se postavím napřed, aby mne hned viděla. Mně to ale přec mrzí, že ji ten hrbáček učaroval, to by vám byla jiná svatba se mnou, milá Dorotko!

Dor. Věřím vám to, Martínku, ale nesmíte to tak ukazovat na sobě, že vás to mrzí, já vám hezčí holku sama namluvím než je ta rozmazlená Růženka.

Mart. Potom se jí hodně vysměju, když bude mít hrbáčka na krku.

Dor. Martínku, jen potichu, sice by mohl náhle přijít a znáte ho.

Hosp. Krásný to bude párek. Hrdlička s havranem.

Mart. Já smíchem puknu, až budou vedle sebe u oltáře, tu se budu smát, až se budu za břicho chytat. Ale dobře se jí stalo! Proč nechtěla Martínka, ať trpí, má hrbáčka, to je vám přece k smíchu, hrbáček a já.

Kramář. V městech si taky berou hrbáčky ta nejkrásnější děvčata a žádný se tomu nesměje, tam se nehledí, má-li hrb neb ne, ale hledí se jen na peníze a když vidí ženichy s notným hrbem, vědí již napřed, že krásná ženuška dostane s hrbem spolu velkou kasu, z které může potom své radosti vybírat; čím větší hrb, tím větší bývá obyčejně jeho kasa. Myslím přec, že k tomu hrbu taky kasa scházet nebude. Růženka není vám tak hloupá, aby se byla ve škole počítat nenaučila.

Hosp. Jestli ji naposled peníze neočarovaly, ty mají velkou moc, věru, já bych sám takové moci dlouho neodporoval, tu by mne i sama Dorotka očarovat mohla.

Dor. Vy šelmičko, myslíte, že Dorotka nebyla nic, neučarovala žádnému a přec se ti mužští za ní zbláznit mohli.

Kram. Vy zde naposled děláte námluvy?

Hosp. Dyť jsme na svatbě, dostali jsme sice všichni tři košem, neměli jsme dobrý numera a nám žádnému vyhránka nevyšla, štěstí je slepé. (Muzika zazní.)

Kram. Ticho, muzika je slyšet. [70.]

Hosp. Muzikou se nechá hrbáček doprovázet, to nám jistě na vzdor.

Mart. Já puknu smíchem, až toho hrbáčka přivedou.

(Muzika utichne, vstoupí druženky, Vilém a družstvo s ním.)

23. Výstup.

Vilím, Slavikovský, Vojtěch, Růženka, Voršilka a předešlí.

Vil. (Vstoupí. — Voršilka přivede Růženku z pokojíčku vystrojenou.)

Vil. Ten hrbek mne již mnoho a dosti nesnází způsobil, ale byl mi velice užitečný, naučil mne poznat srdce šlechetné vás, drahá Růženko. Nyní ale již mi je zbytečný a já ho více nepotřebuji, po čem jsem toužil, to jsem docílil. (Shodí se sebe hrb, neb není hrbatý, zastaví se .) Doufám, když tobě, šlechetná duše, nebyl odporný hrbáček, že milovati budeš bez hrbu svého Vilíma.

Růž. (Trhne sebou, odstoupí.) Pro Bůh, co se to se mnou děje, to sen, nebo —

Vil. Nic jiného, než byla to malá zkouška, já tvé srdce přetvářeným hrbem zkoušel.

Růž. Vy jste to skutečně, můj Vilíme, neklamu se?

Vil. Tělem i duší tvůj.

Růž. (Padne mu okolo krku.) Můj, navždy můj Vilíme!

(Všichni hledí na něj.)

Dor. Pán Bůh rač nás chránit, to jsou kouzla!

Kram. Lari fary, kouzla, co pak nevíte, že byl celý rok pryč, on byl jistě v městě, tam si nechal hrb operovat, to jest zřezat.

Dor. Jak je hezký, bez toho hrbu, kdyby jen nebyl čarodějník.

Vil. Milý otče, sliboval jsem Růžence za věno můj hrb a mé srdce, mé srdce napřed a nyní podávám jí můj hrb za přídavek. (Vydělá hrb a podává jí prsten a šperky.) Zde malá schránka mého jmění, můžeme sobě malou živnost zakoupit.

Mart. Ale ne, můj mlýn jistě za více stojí.

Vil. Doufám, že milý otče s tím malým přídavkem jste taky spokojený a nám požehnáte. [71.]

Vojt. Já jsem šťastný otec a požehnání otce ať spočívá na vás, to jen přáti otec může. Ach matko, ty kdybys byla živa a pohlédla na tvé dítě.

Voršilka. Ona hledí s výsosti na ně a s nebe jistě žehná dobrému svému dítěti a já ve jménu matky vám ten jediný pozůstalý klenot matky zde odevzdávám. Jsem sprostá žena, neumím krásně a slušně mluviti, jen přijměte ode mne: Bůh vám žehnej!

Vil. Dobrá Voršilko, poznal jsem vaše srdce a proto vás vyvolil, byste místo matky sirotka k oltáři doprovodila. Požehnání z vašeho zbožného srdce nebesa vyslyší.

Slav. Poznal i já jsem, milá Růženko, hojný poklad tvých cností. Ne sice hlavně jméno od předků zděděné, ale cnosti zacho-

valé dědictví slavného národu slovanského tvé srdce šlechtí a proto neodporoval jsem prosbám Vilíma, neb jsem sám tebe poznal, abys byla věrnou průvodkyní života jeho a dny jeho blažila. Já jsem jeho strýc a poručník, je opravdový sirotek a já ve jménu otce a matky váš sňatek žehnám. Doprovoďte dobří lidé tyto zasnoubence k oltáři Božímu, by co srdce spojilo, Bůh sám milostí potvrdil a požehnal.

Kram. Voršilka měla jedině pravdu. Vilím je šlechetný a poctivý člověk. Bůh dej vám štěstí. (Odejde.) [72.]

Proměna.

Venkov — v zámku. Před zámkem učitel s dítkami. Před dveřmi stojí druženka, má podušku, klíč, okolo ní dvě druženky jedna s věncem a druhá s košíčkem s kvítím.

Starosta, radní a malý zástup.

Star. (K učiteli.) Krásně, pane učiteli, jste to spořádal. Ten nový pán bude mít jistě radost. Ale nesmíme zapomenout, jak jen spatříme milostpána, tak hned ať troubí muzikanti intrády. Intrády musí být.

Rad. To jsme to krásně vyvedli. Intrády bez muzikantů.

Star. Propadená svatba! Ta nám udělala pěknou švandu! Já starosta a na mně se to všechno svede, jako by byl starosta všemohoucí.

Rad. Ten propadený hrbáček nám již mnoho mely v obci nadělal a nyní ještě s tou svatbou.

Star. Byl jsem taky pozvaný, ale uvítání pána má přednost a uvítání bez starosty!

Rad. Jako tělo bez hlavy. Ale přec mi to do hlavy nejde, že sám pan ředitel statku se mu nechal omámit a šel na svatbu.

Star. Ti velcí páni rádi se trochu zasmějí. Takový párek se zřídka sejde. Hrbáček a Růženka.

Rad. Celá ves je vzbouřená. Chaloupka Vojtíškova oblehnutá, natahují vám krky jeden přes druhého, každý by rád viděl ženicha, jak ten věneček hrb krášlit bude, jakoby Bůh ví co na hrbáčku záleželo, nepamatují, že máme jiného, než hrbáčka — milostpána uvítat.

(Muzika je slyšet.)

Star. Pro Bůh, milostpán již tady a všechno na svatbě, žádného tu, po radosti, ten nám to zbryndal.

Učit. Milostpán již tady.

Star. Ovšem, zdá se mi, že slyším kočár hrčet. Já nařídil [73.] přísně muzikantům, jak se z daleka kočár ukáže, by nechali svatbu svatbou být — postavili se hned na cestu a před kočárem s muzikou kráčeli. Slyšíte, jak vesele marš milostpánu vytrubují?

Rad. (Po tichu.) I aby šlak to vzal, dyť nevidím žádný kočár, to jde svatba a, ten hrbáček jak si vytrubovat nechá, jako by byl sám ten milostpán.

Star. A zrovna k zámku táhnou, nemohli za humny do své chaloupky, co hluku ten hrbáček ze sebe nadělá. Mně trpělivost již přešla, odbudu ho z krátka, aby nám nepřekážel.

(Svatba přijde. Zastaví se před zámkem.)

Slavikovský (vystoupí ze zástupu a přivede Vilíma.) Zde, milý sousede, vám představuji vašeho pána. Vilím je pánem zdejšího statku.

(Všichni hledí na něj.)

Slav. Ano, on je skutečně ten nový pan statkář, kterého doufám, uvítat toužíte.

Všichni. Vítán budiž srdečně od nás!

(Dítky začnou zpívat. [Nápěv dle hymny: Zachovej nám Hospodine...)

Vítej, hoste přežádoucí,
Milostivý pane náš,
Jenžto s chotí růžoskvoucí
K nám se dneska ubíráš;
Uslyš dítek sborné hlasy,
Jimiž tebe vítáme,
Že nám neseš zlaté časy,
Na tváři ti cítíme.

(Odevzdají věnec milostpánu a košíčky s kvítím Růžence.) [74.]

Jako věnec tento sličný
Růžná kvítka spojuje,
Tak ať svazek ustavičný
V lásce nás všech sdružuje;
Přijmiž tyto něžné květy
S nimi srdce veškerá,
Rodiče i jejich dítky
Nech ať chrání ruka tvá.

Vyslyš Bože, naše touhy,
Naplň naše želání,
Uděl otci život dlouhý,
Bez slzí a bez lkání,
Bychom v blaženosti žili
Jako šťastná rodina,
Až nás pojme domov milý
Věčná nebes výšina.

Učitel. Přijměte od nás toto upřímné přání. Nejsme sice bohati na statku, bychom váš příchod slavně a skvostně vylíčili, ale poklad jediný, který máme, naše upřímná srdce, která jedem přetvářnosti zakalena nejsou, buď vám za dar! Modlitba těchto nevinných školních dítek budiž k Bohu za vás. Bůh žehnej a opatruj váš vchod do tohoto bytu a ten budiž vám byt svatého pokoje!

Vilím. Děkuji vám srdečně, pane učiteli (Podá mu ruku.) Vidím, že jste pravý učitel. Obec šťastná, jež má to štěstí míti tak šlechet-

ného učitele. Pěstujte tak horlivě dále nevinnou mládež vám svěřenou a já svědomitě zase pečovat budu o vás. [75.]

(Druženka přistoupí a obětuje mu klíče.)

Druž. Tak jak tento klíč dvéře zámku otvírá, tak vaše láska budiž vám klíčem k srdci našemu. Otevřte i vy nám vaše dobré srdce, když v potřebách k vám se utíkati budeme.

Vil. Sobě zanechám klíč k srdci vašemu a ten sám přechovávat budu, tento ale klíč k zámku nyní odevzdávám tobě, má Růženko, bys spolu se mnou mé starosti dělila. Vím, že každý pohled z okna na tuto květnici okolo zámku bude tobě radostný, jsi milovnice nevinných květinek a proto je bedlivě opatrovat budeš, ale mimo těchto kvítí máme okolo sebe mnohem vzácnější kvítí a vím, když na tyto milé své spoludružky tvého života hledět budeš, více ještě se radovat a o ně pečovat budeš.

Růž. Pro pána Boha, co pak se se mnou děje, nevím, je to sen, nebo —

Vil. Pouhá pravda.

Růž. Pravda — Vilíme, vy jste mne velice, vysoko povýšil, ale jsem sprostá, mé srdce nezná nikdy žádné hrdosti.

Vil. Taková jen srdce opravdově sebe a jiné blažit může. A k blaženosti již časné i nás Bůh povolal, bychom dle darů nám svěřených blaho společně rozmnožovali.

Vil. (Obrátí se k lidu.) Nyní mi ale dlužno vám, dobří lidé, povědít, co já skutečně jsem. Především jsem Slovanem.

Všichni. Sláva všem šlechetným Slovanům!

Vil. Sláva jim! Bydlel jsem ale až do roku 48 v Uhrách, kde moji rodiče skrovný statek měli a mně zemřeli, když Maďaři povstali a národnost naši slovanskou ve svých krajinách potlačovali. Nechtěl jsem býti národu svému věrolomný a proto jsem odtud prchl.

Star. To je věrný vlastenec, žádný špehoun. Sláva mu!

Všichni. Sláva mu!! [76.]

Vil. Abych nebyl poznán, pronásledován a do řádu Maďarů připojen, učinil jsem si hrb a do něj mé pozůstalé klenoty ukryl a tak šťastně se dostal na Moravu, mezi národ můj slovanský, chtěje skrovnou částečkou zachovalého jmění žíti a na půdě slovanské jedenkráte tiše odpočívati. Náhoda mne uvedla do vaší osady, kdy jsem vás, dobří lidičky, poznal.

Star. My ale jsme vám přec velkou křivdu učinili, prosíme, odpusťte nám to!

Vil. Neučinili jste mi žádné křivdy, já sám jsem byl všeho vinnen. Já byl vám skutečně komediantem, neb jsem si malou komedii s mým hrbem zahrál. Byl jsem skutečně také opravdovým špehounem (vyzvědačem.)

Star. Špehounem vy, pane?!

Vil. Ano špehounem, neb jsem u vás vyšpehoval největší klenot, který skryt byl a ten jsem sám vzal. Ano byl jsem taky

čarodějníkem, neb jsem okouzlil srdce šlechetné, ne sice čáry aneb kouzly, ale mým šlechetným obcováním. A nyní bych si přál ještě více býti takovým kouzelníkem, abych všechna vaše srdce jako Růženky okouzlil, byste vy mne milovali.

Všichni. To jste již okouzlil. My vás milujeme!

Vil. Nyní ale pan Slavikovský, šlechtic slovanský, prodal můj statek v Uhrách a zakoupil si tento statek, pojal i dceru slovanskou za manželku — neboť Slovan slovanské srdce miluje. A nyní, moji milí, všichni na zámek, kde hody pro vás jsou přichystány. Povolejte vaše ženušky a dcerušky a budem slovanskými plesy se radovat!

Všichni: Sláva a dlouhé panování našemu pánu! Sláva, ať žijí všichni věrní Slované!! [77.]

(Opona spadne.)

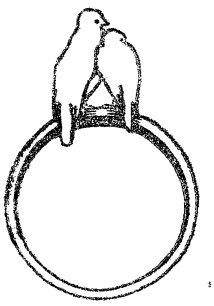

Od c. k. okresního úřadu veselohra „Srdce a hrb" k veřejným představám schvaluje se v Kunstátu 18. Januára 1861.

.....

(Podpis.)

Zprávy z jednot.

Z BRNA-CHRLIC.

Jelikož válečné poměry se dosud neuklidnily a náš brněnský alumnát jest i letos ponechán účelům válečným, jsme nuceni pokračovati ve svých bohosloveckých studiích v Chrlicích u Brna, kde k tomu účelu upraven byl biskupský zámek. V zámku bydlíme, do přednášek pak chodíme do obecné školy, kde nám na návrh p. řídícího Felixe Stýbla propůjčeny byly sl. místní školní radou 2 místnosti k přednáškám. V Chrlicích mohou býti pro nedostatek místa pouze 2 ročníky. Druhé 2 jsou nuceny studovati doma. Jest pak vše tak zařízeno, že jednotlivé ročníky se střídají, aby všechny mohly aspoň na nějaký čas býti přítomni přednáškám.

Letos zahájili jsme po delším než ročním nuceném odpočinku schůze „Růže Sušilovy" I. schůzí ze dne 5. prosince 1915 na oslavu 50letého jubilea „Musea". Náš pěvecký sbor řízený kol. Zhánělem (IV. r.) zapěl ku poctě zesnulého kardinála Fr. S. Bauera Molitorovo Animas fidelium (Cant. s. č. 109), načež předseda přednesl slavnostní řeč „Museum v Museu". Po té kol. Peřina (IV. r.) doprovázen na klavíru kol. Zhánělem zazpíval procítěně z V. Nováka (25 slov. lid. písní) a) č. 2. Dolina, dolina . . . a č. 10. Teče voda ze skály. kol. Kopal (IV. r.) promluvil věcně o „Povinnosti bohoslovcově k vojínu v poli." Na konec ještě zapěl pěvecký sbor za řízení kol. Zháněla Dra Dvořáka (op. 27. č. III.) Přípověď lásky, načež schůze skončena. Schůze této súčastnili se též vdp. dr. Tomáš Hudec, viceregens alumnátu, dp. spiritual Al. Stork S. J. a zasloužilý p. řídící Felix Stýblo. Cítíme se zde povinni projeviti p. řídícímu veřejný dík za propůjčení a vytopení místnosti ke schůzi „Sušilovky".

Naše „Růže Sušilova" jest řízena těmito členy výboru: předsedou byl zvolen při mimořádné schůzi quartánů Ant. Pekárek (IV. r.), pokladníkem kol. Al. Kopal (IV. r.) administrátorem „Musea" kol. Jos. Bělohlávek (IV. r.), knihovníkem kol. Jan Němec (IV. r.). Třetí ročník dosud má voliti jednatele a jednoho člena do výboru (nejsou totiž kol. terciáni v Chrlicích). Taktéž II. ročník má si voliti 2 členy do výboru. Z I. ročníku zvoleni byli do výboru kol. Adolf Pelikán a Frant. Kulhánek.

Srdečný pozdrav bratrským Jednotám! Předseda.

Z našeho tiskového kroužku.

Pro naše vojíny v poli zakoupeno a posláno bylo:

a) Voj. Zentralstelle für Soldatenlektüre Vídeň IX-4, Canisiusg.: 30 roč. sv. Vojtěcha 1915;

200 modlit. knížek, v každé „Důležitá rada", 53 Vojínův přítel",

1. Missionářské a 200 letáčků „Samson";
12 kalendářů „Moravan";
6 balíků po 5 kg nových poučných a zábavných knih.

b) Voj. ústředně v Pradniku Czerwónom u Krakova:
12 kalendářů „Moravan";
2 balíky po 5 kg zábavných knih.

c) Kromě toho zasláno bylo 50 knížek „Vojínův přítel" na adressy jednotlivých vojínův.

Bohoslovci I. a IV. ročníku věnovali 27 K na bulharský Červený kříž.

Růže Sušilova 30 K nemocnici Milosrdných bratří v Brně místo věnců na hroby Sušilův, Kosmákův a Procházkův.

ANT. PEKÁREK, předseda. AL. KOPAL, gen. skupinář.

Z OLOMOUCE.

V minulém školním roce nekonaly se pro nedostatek místa odborové schůze „Lit. Jednoty". Ačkoliv i letos poskytuje „Salesianum" útulek raněným a nemocným vojínům, přece bylo možno přičiněním vldpp. představených získati vhodnou místnost pro schůze „Lit. Jednoty". Ve výborové schůzi ze dne 16. října 1915 bylo usneseno, netříštiti za nynějších poměrů práci na pět odborů, nýbrž konati společné schůze všech členů „Lit. Jednoty", na nichž mají býti projednávána themata ze všech dřívějších oborů.

První schůzi konala „Lit. Jednota" 21. listopadu. Zpěvácký sbor zapěl Bendlův chorál „Svatý Václave". Následoval proslov předsedy a přečteno něco z kroniky a stanov „Lit. Jednoty". Schůze zakončena hymnou národů rakouských.

Druhá schůze byla pořádána 6. prosince na oslavu 61letých narozenin nynějšího sv. Otce. Přednášel kol. Ant. Valach IV. r. na thema: „Život a osoba papeže Benedikta XV." Schůze zakončena papežskou hymnou.

Z české knihovny. Pro letoší období správy knihovní zvoleni byli kolegové: ze IV.. roč. Met. Habarta, Jan Rozehnal, Jan Tabach; z III. roč. Al. Čáp, Jindř. Slouka; z II. roč. Fr. Kovařík, Jos. Peška; z I. roč. Fr. Klimek. Z nich je předsedou Jan Rozehnal, místopředsedou Met. Habarta, pokladníkem Al. Čáp. — Letos opět zřízena byla čítárna, v níž jsou vyloženy vedle časopisů seminární knihovny i časopisy knihovny české.

Všem Jednotám bratrský pozdrav!

JAN ROZEHNAL, t. č. předseda. JAN ABSOLON, t. č. předseda „L. J."

Z PRAHY.

Přednášky školního roku 1914-15 se skončily na naší theol. fakultě vyjímečně již 21. května 1915. Prázdniny trvaly do 11. října. Následujícího dne jsme byli přítomni „Veni Sancte".

Naše „Růže Sušilova" čile vystoupila hned v prvních dnech s nároky na život a vnitřní i vnější rozvoj. Záhy svolal nový, snaživý předseda výborovou schůzi, v níž se členové výboru dohodli v hlavních rysech s programem pro nový rok.

21. října byl zahájen první řádnou schůzí jubilejní rok „Růže Sušilovy"; bylať založena v našem semináři r. 1885. Nový předseda vybízel ve vřelé úvodní řeči k horlivé práci jak spolkové, tak literární. — Všeobecných sympatií si získali přednesením Danchova hudebního kusu „Premièr solo de concert" (pro housle a klavír) kol. Malátek (IV. r.) a kol. Zeman (II. r.).

Druhá řádná schůze byla 28. října t. r. Kol. Malátek předvedl mistrně Chopinovu: Fantasie-Impromptu (klavír.) Na vyzvání předsedy uvedl kol. Hodík (III. r.) věcně a poutavě „Několik odpovědí na útoky proti zázrakům."

Při třetí řádné schůzi 4. listopadu jsme se zájmem poslechli Griegovu: „Jarní píseň" (pro klavír a housle), předvedenou kol. Malátkem a kol. Zemanem. — Pak následovala přednáška: „Objektivní příspěvek k pětistyletému výročí smrti Mistra svobodných umění Jana z Husince" pilně vypracovaná kol. Krainerem (III. r.).

Na 11. listopad byla určena čtvrtá řádná schůze. Kol. Krainer (III. r.) zahrál s porozuměním několik drobných skladeb na citeru. Pak se ujal slova kol. Stalmach (III. r.) a mluvil o thematu: „Kde byl ráj."

Členské schůze „Růže Sušilovy" jsou navštěvovány průměrně utěšeně. — Všech členů jest letošího roku 80.

Výbor „Růže Sušilovy" ustavují tito kol: Jos. Novotný (IV. r.) předseda; Jos. Kubík (IV. r.) jednatel; Frant Valeš (III. r.) pokladník; Kopal (II. r.) zapisovatel; knihovníci museí: Frant. Havelka (IV. r.), Jos. Šafránek (III. r.), Frant. Šebek (II. r.), Krlín (I. r.); knihovník-koadjutor Jarosl. Kálal (III. r.).

Apologetický kroužek čítá 13 členů; jednatel není dosud zvolen.

Dirigentem pěvecko-hudebního sdružení „Smetany" jest kol. Theofil Malátek (IV. r.).

„Včelařský kroužek čes. bohoslovců" při „Růži Sušilově" má letos 21 členů. Předsedou jeho jest předseda „Růže Sušilovy", hospodářem jest kol. J. Stalmach, jednatelem kol. Jos. Šafránek, pokladníkem kol. Frant. Havelka.

Přátelský pozdrav bratrským jednotám. Jednatel.

Z LITOMĚŘIC.

První schůze ve školním roce 1914-15 konána 25. října. Na ní bylo velmi živě a s velikým zájmem jednáno o oslavení letošího stoletého výročí trvání Jednoty, založené 1814 J. Jungmanem. K tomu cíli měla býti uspořádána zvláštní slavnostní akademie. Než nastalé poměry válečné a malý počet českých bohoslovců nedovolily okázalé oslavení této vzácné slavnosti, která tedy se oslavila zcela tiše a s milými vzpomínkami.

Druhá schůze konaná 1. listopadu a následující obraly si za úkol nově upraviti a rozšířiti stanovy Jednoty. Tento úkol dokončen 16. května 1915, kteréhožto dne nově vypracované a schválené stanovy, byvše přečteny a ode všech členů přijaty, nabyly platnosti.

Na schůzi dne 13. června přistoupeno k volbě nového výboru. Zvoleni: předsedou kol. Jos. Novotný (IV. r.), jednatelem kol. Fr. Hrazdil (III. r.), knihovníkem Fr. Alf. Mornstein, O. C. (II. r.). Odstupujícímu p. předsedovi vysloveny díky za jeho obětavou činnost, zvláště za četné knihy, jež během svých studií bohosloveckých Jednotě věnoval, a za laskavou ochotu, s kterou veškeré výlohy korrespondence Jednoty se týkající sám hradil.

Závěrečná schůze Jednoty konána 4. července 1915. Vedle četných volných návrhů, vložena všem členům na srdce upřímná prosba, aby všichni se snažili o prázdninách připraviti si hodně látky pro bohatou činnost v budoucím školním roce. Po přání radostných prázdnin všem členům schůze skončena.

Bratrský pozdrav všem Jednotám. Předseda.

Č. Budějovice.

Letoší rok se svým krvavým pozadím opět shromáždil nás pod střechou studentského semináře jako roku loňského. 18. října započal školní rok a nedlouho potom i apol. kroužek hlásil se k svému právu — soustředit v sobě spolkový život bohoslovců.

30. X. 1915. — I. schůze. Jako úvod zazpíval pěvecký sbor bohoslovců od Svobody: „O Pane náš", píseň na zahajování schůzí, za jejíž procítěné a ladné provedení sluší dík vzdáti kol. Hrubešovi, který sbor řídil. Na to ujal se slova odstupující jednatel kol. Pour, navázav na slova písně: „Nám svěřen úkol slavný ke Kristu, ke spáse vésti milý národ náš." Objasnil a vyložil účel apol. kroužku a ukázal na prostředky, jimiž má býti účele dosaženo. Vzpomněl i velikého vlastence biskupa Jirsíka, v jehož životě tak krásně se pojí láska k církvi a vlasti, kterou obojí musí býti prodchnut český kněz zvláště dnes, kdy intelligence česká krvácí na bojišti, on musí býti českým intelligentem.

Na to provedeny volby. Zvoleni: kol. Pour (IV. r.) předsedou, kol. Jarolímek (III. r.) jednatelem, kol. Vavruška (III. r.) knihovníkem, kol. Hejl (IV. r.), kol. Kocáb (II. r.), kol. Beránek (I. r.), důvěrníky.

Poněvadž přízní vld. představenstva propůjčena nám místnost k odbývání spolkových schůzí, přikročeno k zařízení čítárny a příruční knihovny theologické, které zřízeny již r. 1913-14. V čítárně odebírají se všecky české časopisy a knihy, pokud vld. představenstvem byly dovoleny. Knihovna jest teprve v začátcích, obsahuje přední autory ze všech oborů theologie, mezi jinými: Willems, Vychodil, Bölser, Pesch, Lehmkuhl, Aichner, Schüch atd. V rozšiřování knihovny se pokračuje.

14. XI. 1915. — II. schůze. Dnes připravil nám pěvecký kroužek novou radost tím, že nacvičil krásný sbor od Q. Havlasy: „Ty chaloupko", za kteroužto obětavost pp. bohoslovcům a jejich dirigentu kol. Hrubešovi patří upřímný dík.

Potom ujal se slova p. jednatel na thema „Úkoly dnešního kněze". Přirovnávaje církev Kristovu dle obrazu Adolfa Liebschera ke skále, o niž vlny mořské neustále dorážející se rozbíjejí, přešel na vlastní thema. — Kněz katolický má býti skalou, o niž se nárazy vln nepřátelských útoků rozbíti musí. Musí býti jako balvan v prudké bystřině lidského života.

Než život je ustavičný boj; a život duchovní jest boj mezi nitrem a vnějškem člověka — světem. Než každý bojovník má svoje zbraně, jimiž může se brániti, a tak i kněz, který jest předákem v bojích, musí míti zbraně neb je aspoň znáti. Zbraně pak, jichž dnes nepřátelé církve užívají, jsou hlavně dvě: tisk a spolky.

Kněz všímati si musí tisku. Nejvíce urážek a potup o církvi a knězi šíří se tiskem. Tisk působí pomalým otravováním na mladou duši studenta, přetváří kolísavé povahy v úplné atheisty neb aspoň nábožensky lhostejné, tisk vlévá novou sílu umdlévajícím již útokům. Tisk proti tisku! Než zde jest nejbolavější místo — není l i d o v é h o denníku katolického. Až jednou bude, pak tím více bude museti pracovati kněz — jako kněz, klidně, důstojně a pravdivě.

Společníkem tisku v dobách nynějších jsou spolky, jež jsou zárodkem dobra i zla. Která strana jest silnější, ta bude vítězem. Zvláštní péči dlužno věnovati mládeži, jak ukazují případy „moderní výchovy". Dnešní intelligence a její skrytý i otevřený boj nutí dnešního kněze přijati heslo „boje nehledám, ale také se mu nevyhýbám".

Konečně zajímati musí kněze i otázka národnostní, o níž bylo několik slov ku konci přednášky. K jednotlivým místům citována byla místa případná z Novákových „Pohledů" a Huondera „U mistrových nohou."

Resumé celé přednášky — kněz musí si všímati tisku i spolků, musí se k tomu však důkladně připraviti a konečně lépe méně, ale důkladně.

Po přednášce přednesli pp. bohoslovci-zpěváci několik písní národních a schůze skončena. Jednatel.

IZ ZAGREBA. 12. XII. 1915.

Predraga braćo!

Ugodno nas iznenadilo cijenjeno Vaše pismo, iz kojega razabiremo, da se zanimate za svoju jugoslavensku braću. Budite uvjeseni, da nam to podaje nove pobude za rad, pogotovo pak u tužnim sadanjim prilikama.

Druga je već godina, što smo lišeni svoga doma. Sjemenište smo morali prepustiti vojsci za bolnicu a mi se nastanismo u kući

oo. Franjevaca. Time smo izgubili svoje društvene prostorije, koje su nam apsolutno potrebite za sastanke, koji jedino oživljavaju društvo, potiću u njemu život. Zato je prošle godine rad društva bio suspendiran. Ove smo pak godine uza sve neprilike pokušali da obnovimo rad, pokušali smo, da u žile našega društvenog tijela ulijemo nove životne snage, da krene onom kolotečinom, koju su našem društvu utrli kroz decenije marljivi radenici i borci za ideale današnjega katoličkog pokreta u Hrvatskoj. Počelo se i u nas micati. Starina „Zbor" počeo je da novim mladicama resi svoj dub. Održali smo početkom školske godine skupštinu, koja je ulila novo oduševljenje za rad. Poslije održasmo više sijela, gdje je predsjednik Duro Kolar podao drugovima nacrt i smjer rada, te ujedno uredismo filozofsko-apologetski i apstinentski klub. Kod drugova pak klerika gimnazijalaca, koji stanuju ove godine odijeljeni od nas, ustrojena je posebna organizacija kar pomladok „Zbora", koja takoder imade više sekcija : literarnu, apologetsku, socijalnu i apstinentsku. Osobita zasluga ide našega druga bogoslova III. god. Aksta, koji marljivo širi apstinentski pokret, i nastoji da raštskanu srednjoškolsku mladež, koja je usljed ovakvih prilika ostala bez svojih vodja, opet prikupi u organizacije.

Na II. je sijelu (24. XI. 1915 (referirao Oberski o hrv. Zagorcu (socijalni prikaz).

Na III. sijelu (11. XII. 1915) držao nam poznati jedan socijolog predavanje o biti nacijonalne individualnosti Rod Hrvata.

Sijela obdržavamo redovito svake nedjelje, a referata ima već sada gotovih u pripremi. 8. XII. 1915 priredili smo u zajednici s kongregacijom i našim pjevačkim društvom „Vijenac" akademiju u čast Bezgrješne s ovim rasporedom :

1. Duro Kolar, predsjednik „Zbora" govorio proslov — Panegirik Bezgrješnoj.

2. Haydin : E dur sonata ; na glasoviru izvodio M. Ivšić.

3. Dr. Šarič : Regina coelorum ; deklamirao Ivezić.

4. O. Hugo Sattner : Pjev andjela iz oratorija „Asumptio" ; tenor solo otpjevao L. Žunić.

5. Maria semper virgo ; dogmatska rasprava. Čitao Mirko Mesner.

6. Deigendesch : Diffusa est gratia ; pjevao zbor „Vijenca".

To je u kratkim crtama naš rad ove godine. Ako i nije još mnogo toga onako kako bismo željeli, i pak smo zadovoljni i s ovim, što uz ovakoe prilike činimo.

Ove godine ne možemo da pomišljamo na književna godišnja izdanja. Nesnošljiva skupoča tiska i papira, pa osim toga i nešto slabije financijalne prilike ne dopuštaju nam, da se latimo takvog pothvata. Uza to su porasli u velike troškovi oko otpremanja knjiga.

To su sve uzroci, radi pojih čemo biti prisiljeni, da ne obnovimo nekih rasprodanih izdanja svojih. Čekat čemo bolja vremena i raditi onako, kako se najbolje dade.

Hrvatski Vam pozdrav!

Od „Zbora duhovne mladeži zagrebačke"

DURO KOLAR, predsjednik JANKO OBERSKI, tajnik „Zbora"

DJAKOVO. 7. XI. 1915.

Dragi brate i prijateliu u Kristu!

Ne zamjerite mi, što Vam odmah na list nijesam odgovorio i to o razloga, jer sam morao Vaše želje pred odbor „Zbora duh. mladeži" iznijeti. Po zaključku ujegovu, mogu Vam javiti, da nam Vaš „Museum" i dalje šadjete, redovno, kako bude izlazio. Literarno pako nemožemo sudjelovat, jer su nam okolnost „Zbora duh. ml." takove, da nam nije moguče, a u bratskom Vašem jeziku nikado ne, jer neznamo češki. —

Sa iskrenim srcem pisaste nam list, pa primite i ovo par redaka iz najišarenijeg srca uzjedin. Za napredak Vaše domovine i naroda i da se što prije bratski nadjemo u jednom kolu:

Sadjuči Vam bratski pozdrav ostajem sa odličnim stovanjem

Za „Zbor duh. mladeži"

MIHAJLO ŠALKOVIČ, bogoslov. II. god. blagojnik-trgovac „Zbora".

THEOLOGICKÁ FAKULTA V INŠPRUKU.

Rektorem je J. Donát, děkan fakulty je J. Müller, professoři: řádní Aem. Michael (děj.), Mich. Hofman (círk. právo)), J. Müller, J. Stufler (dogm.), J. Biederlack (mor.), J. Linder (St. Zák.), J. Donát (filos.), Fr. Krus (past.), Urb. Holzmeister (N. Zák.). Mimořádní: Aem. Dorach, Th. Spáčil z diec. brněn. (apol.), J. Bruders (hist. dogm.), Al. Schmitt (mor.), Max. z Führichů (círk. právo). Docenti: Fr. Pangerl, Ant. Prešeren, K. Six, J. Rainer.

Všech posluchačů je 312, (kněží 54), světských 139 z 59 diec. Z naší říše 86 z 26 diec., z Ameriky 7, z Německa 28, ze Švýcarska 11, z Albanie 5, z Rumunska 1, ze Švédska 1; řeholníků 173 z 11 řádů a 2 kongreg. Jesuitů 85, benediktinů 27, premonstrátů 14, cisterciáků 10, basiliánů 3, minoritů 13, kapucíni 4, C. M. S. C. 10, něm. rytíř 1, studito 1, františkáni 2.

Římského ritu 305, rusínského 7.

V „Canisianu" obývá 148 alumnů, 49 z římské kolleje „Germanica", kteří tvoří zvláštní kommunitu, pouze kapli mají společnou s konviktory „Canisiana". Část budovy je též obsazena nemocnými vojáky. Někteří konviktoři Canisiana konají službu (po měsíci se střídají) v lazaretech ve městě.

GODEFRIDUS MASTNÝ, O. Praem.

Směs.

Ondrouš Fritz Vltavotýnský (Pr.):

CENA SAMOTY.

(Neue Gedanken.)

Velké činy rodí se v samotě, praví Emerson, a výrok ten není pochybný, že veliké talenty a znamenití lidé se jen v samotě vytváří. Skutečnost světových dějin ukázala, že právě velicí duchové část svého života ztrávili vzdáleni shonu světa. Ježíš Kristus žil dlouho v osamělosti. „A na úsvitě záhy z rána vstav vyšel a odebral se na místo pusté a modlil se tam.“ Luk. I. 35.

Pozorujme ty muže podceňované, jakého úspěchu dosáhli počínaje zakladatelem křesťanství až na učence moderní doby, že všichni se uchylovali v samotu.

Kletbou života, zvláště velkoměstského, jest horečný chvat a shon, které nedopřávají klidu a sebevědomí. Hlukem tříští se myšlenky v tisíc nicot, a duše nemá ani okamžik času, aby se sama v sebe ponořila. Tak na př. kupec není ani vteřinu sám, i ve snu pronásledují ho ještě plány a rozmluvy se spolupřítelem... Velký jest rozdíl mezi dětmi, které vyrůstají na venkově, a dětmi vychovanými v městě. Městské děti podobají se navzájem často v docela důležitých zjevech; jejich volný vývoj jest omezen, neměly příležitosti, aby se jejich vlastní individualita vytvářela; kdežto děti, které své mládí na venkově ztrávily, se obyčejně v pozdním věku vybrušují v silně výrazné osobnosti.

Každý člověk — muž i žena — měl by nějakou dobu v samotě ztráviti. Mozek, na který působí ustavičné mluvení u lidí, nemůže se ve své plnosti vyvíjet, jako se nevytvoří síla svalu na těsně sevřené části těla.

Zbožnost vyhledává samotu; myšlenky prohlubují se v samotě. Sv. Bernard Clairwaux praví: Utíkej před světem a uchyl se do samoty! V samotě svěř se Bohu! A Fenelon myslí, že: mlčení nás s Bohem sbližuje, duši činí pokornou a člověk sám sebou se obrací. A Tomáš Kempenský (Násled. Kr. I. 20): V mlčení a klidu prospívá duše zbožná a učí se znáti skrytá tajemství Písem svatých.

A přece nejen city náboženské, ale i jiné snahy vyžadují a pevnosti nabývají v samotě. Herec svou roli nejlépe prožívá v samotě a umělci jeho ideje bleskurychle letí mozkem. Newton byl samotářským už jako dítě a ještě jsa mužem zůstal plachým a v sebe uzavřeným. Bacon praví: Moje duše byla často v samotě. — Vděčíme pouze samotě za filosofická díla, která se stala základy moderní vědě.

Kdo zná to štěstí, aby dítě své udržel (při vědomí) v tom, aby považovalo svou loutku za myslící, ten je nepřipustí, aby s jinými dětmi skotačilo — ono zůstane (samo sebou) plaché a samotářské. Těší se, že jeho duch se rozvíjí a neztrácí na své individualitě ustavičným stykem s jinými dětmi.

Společnost jest přirozeně nutná, ale nesmí se ani v tom přehánět. Jako přílišná samota jest škodliva, tak míra ve styku se společností spomáhá a posiluje.

Děti mají míti spoluhráče aspoň na hodinu a zbude jim ještě čas k vlastnímu přemýšlení a pozorování, k duševní sebranosti, aby se nestaly nesamostatnými, napodobujícími mechanicky to, co u jiných viděly.

Talent člověka může se pouze v klidu a samotě rozvíjeti. Když Robert Burns byl ještě chud a neznám, tehda tvořil své nejlepší básně, které ho proslavily. Když později stal se miláčkem salonu a přítelem dam, kleslo niveau tvorby jeho, a třebas tělo hýřilo v nejvybranějších požitcích, přece duch jeho hladověl a mrznul. — Tak mnohý velký talent nad první výsledek nevyspěl. Neboť společnost, která se opírá o zdárné lidi jako o tučnou kořist, sklíží mu křídla a nedopřeje mu vývinu. Proto stává se jen v řídkých případech, že tak zvané tón udávající třídy mají ve svém středu muže, který by něco velikého vykonal, nebo jehož jméno stalo by se nesmrtelným, poněvadž jest nemožno duchu vyspět v květ tam, kde působí tisíce banalit.

Jestliže se vyhledává samota k shodnému styku, k získání čestného jména, jak teprv více jest jí vyhledávati, jde-li o rozluštění nějakého problému. Ježíš pak jsa pln Duchem svatým vrátil se od Jordánu a byl veden Duchem na poušť. Luk. IV. 1.

Kéž ti, kteří hledají samotu v uzavírání sebe sama, cestu naleznou k provádění a konání Dobra, jež v nich žije a hýbá jimi!

NOVÝ DEN.

Zakonči každý den k vlastní spokojenosti, abys nemusil býti upomínán pracemi nevykonanými. Spáchal-lis chybu, lituj jí, ale také pomysli, že následující den jest ti příležitostí k provedení nějakého velikého činu — a tak nejlépe pochybené napravíš.

Jaká jest to slast vstávat ráno s myšlenkou, že den nastalý jest dnem záchrany: že mohu dle vlastní vůle a rozumu jásat, nedada se másti zlem, že nemusím z nevědomosti žnouti. Chci lásku; láska plodí moudrost; láska skýtá radost nad poznáním dobra, pravdy a krásna. — Láska rozšíří duševní můj obzor, uschopní duši, aby se vyšinula nad vlastní okolí; láska jest matkou živé pravdy. — Láska zapomíná na vlastní starosti a hoře. — Láska dává útěchu a zapomenutí na všechny svízele a nesnáze; láskou mohu zírat k světlu, k němuž se vždy oko obrací.

PŘÍSTAV V KLIDU.

Lidé sami před sebou do osamělých krajin, na venkov, do hor a k břehům mořským utíkají, aby nalezli klid. A přece, jsou-li svobodni, pak všeho toho nepotřebují vyhledávat. Svoboda vůle jest dokázána. — Zahloubej se, můj milý, v sebe sama. Nenalezneš-li více klidu a pokoje než v čistém svědomí — v duši? Ano! Kde? V Bohu! — — —

VYKOUPENÍ.

Jak dlouho volil člověk mezi pravdou a lží, čistotou a nečistotou, spravedlivostí a násilím; jak dlouho nemohlo ze světa zmizeti zlo, a jen vítězilo nad dobrem? Ano — celé lidstvo mohlo býti jen jediným člověkem vysvobozeno — bohočlověkem — Vykupitelem. — — —

JAKÝM ZPŮSOBEM MŮŽE NASTATI PRAVÝ MÍR?

Sotva kdy přálo si lidstvo čeho tak toužebně od dob Kristových jako ukončení této hrozné války.

Leč bude mír po ukončení této války mírem pravým, nebude to jen klid před novou, hroznější bouří?

Jak tedy může lidstvo dosíci pravého, ničím nerušeného a stálého míru? Kdy přijde doba, kdy světem zavládne stálý mír?

Jen tehdy zavládne trvalý mír, odstraní-li lidstvo hlavní příčinu, jež tuto hroznou válku již ve svém zárodku nesla, ji dále připravovala a vypuknouti, rozvíti se jí nechala. Na otázku, jaká to příčina je, odpovídají spisovatelé v nynější válečné literatuře různě. Jedni praví, že hlavní příčinou této války jest nepřítel, jenž mír stále ohrožoval, že on tudíž vinen je vší tou bídou, již válka vyvolala. Druzí praví, že hlavní příčinu války jest hledati v momentě hospodářsko-ekonomickém, jiní opět vidí hlavní příčinu v momentě národnostním, v nesrovnalostech sociálních a jiných a j. Tyto všechny momenty přispívaly k roznícení války, jsou však ony hlavní její příčinou? Což nedaly by se otázky tyto řešiti jinak, cestou smírnou? Co tedy jest hlavní přičina války?

Hlavní příčinou války jest jednostrannost v kulturním snažení. Žijeme v době světoobčanství, tak hlásalo se se všech stran a všude zaváděl se internacionalismus, internacionála bořila nacionalismus, aniž se postarala dříve o vznešený internacionalismus v duchu Kristově, jenž nepohrdá, neničí nacionalismu, vždyť tyto dvě veličiny nikterak se nevylučují, nýbrž spíše doplňují. Můžeme zajisté milovati svůj národ z celého srdce, aniž pohrdáme národy jinými. Můžeme pracovati pro národ a zároveň osvědčovati svou křesťanskou lásku a bratrství i jiným národům. Tím nastala by jednota a pochopení vzájemné národů, nikoli však vyvinutým obchodem, jak si to mnozí představovali a jež válka o jiném poučila; vždyť dnes stojí národ proti národu a jeden u druhého, jak sám sociální demokrat Bernstein praví, platí

za barbara. Všecky světové kongresy snažily se řešiti otázku mírovou avšak — bez církve. Co církev! Jí se vysmívali středověkem, zapomínali však, že středověk přes všechny své nedokonalosti vynikal nad náš moderní hyperkulturní svět společenským smyslem a pevnější součinností národů.

Moderní svět zatlačil však církev do pozadí, nemáť ona práva míchati se do záležitostí jeho, a postavil si dogma nové o všemohoucnosti státu. Z toho vyvinul se chauvinismus, jenž má na svědomí, že nemohlo se vyvinouti vzájemné porozumění a pochopení národů.

Též princip národnostní hrál tu velkou roli a působil na světovou kulturu destruktivně. Bylo sice nutno, aby se vyvinuly individuality velikých národností, aby hájily svá práva a vědomy si byly svého kulturního poslání, avšak tím právě si nejvíce škodily a škodí, že nechápou nebo nechtějí chápati nutnosti obnovení pravého účastenství a spojitosti všech ras, vždyť bez jednotnosti a svornosti ras nemůže se nám zroditi pravý, universalní mír.

Tato jednotnost ras je také internacionálou, jinou však než hlásá rudá internacionála, jest to pravý na základech a přikázání Kristových vybudovaný internacionalismus, internacionalismus lásky a bratrství všech národů. Jen tehdy, pronikne-li tento pravý internacionalismus všechny národy a kmeny a dojde-li uskutečnění, jen tehdy nastane světu pravý mír. Sblížení a vzájemné porozumnění národů přináší nejpevnější základy mezinárodního práva, jež jest zárukou, že vícekrát se nebude opakovati tato krvavá zápiava, nýbrž že lidstvo dá si polibek stálého a trvalého míru. —ek. (Br.)

(Dle stejnojmen. čl. Dra Alex. Gießweina v „Kirchenzeitung" seš. 34.)

POVINNÁ NÁVŠTĚVA NEDĚLNÍCH SLUŽEB BOŽÍCH MLÁDEŽE V NĚMECKU.

Jak „Katechetische Blätter" sdělují, podal předseda bavorského „Wehrkraftverein" hrabě Moy na katolické farní úřady v Mnichově dopis tohoto znění:

Der Wehrkraftverein ist bestrebt, seine Jungen ab und zu schon am Morgen der freien Sonntage aus der Stadt hinauszuführen. Da im Verein streng darauf gesehen wird, daß die Jungen ihren religiösen Pflichten nachkommen, wird an solchen Tagen der Gottesdienst gemeinschaftlich mit ihren Führern besucht, gleichviel ob während der Ferien oder der Schulzeit. Da die Art und Weise, wie unsere Jungen bisher vom Schulgottesdienst befreit wurden, als umständlich für beide Seiten zu betrachten und die Kontrolle auch schwer zu üben ist, gestatten wir uns, Nachstehendes vorzuschlagen: Es bekäme jeder Zug Zettel mit einer für den Zug besonderen Farbe. Der verantwortliche Führer versieht diese Zettel mit dem Datum und seiner Unterschrift und verteilt sie an alle Schüler, die mit ihm einer hl. Messe angewohnt haben. Wer den Zettel seinem jeweiligem Herrn Religionslehrer nicht erbringen kann, war eben nicht in der Kirche. Unterschleife sind auf diese Art der Kontrolle ausgeschlossen.

Nedalo by se u nás také něco podobného zavésti? Naše mládež místo služeb božích toulává se po městě i venkově bez cíle anebo mnohdy za cílem — špatným. Nedala by se i ona přinutiti k návštěvě chrámu Páně a k společným nedělním vycházkám pod dozorem učitele neb kněze, aby se tak zamezilo mnohému zlu a nemravnosti u dětí bující?

ZA † JUC. RUDOLFEM VESELÝM.

Na počátku června došla z jihozápadního bojiště zarmucující zpráva, že dne 28. května 1915 padl na Monte Sabotinu u Gorice JUC. Rudolf Veselý, kadet člen Č. L. A. JUC. Rudolf Veselý, rodem Moravan (z Mirošova v sev.-záp. Moravě), chystal se právě dokončiti právnická studia druhou státní zkouškou na práv. fakultě pražské. Než nebylo mu toho dopřáno. V knize osudu bylo psáno jinak. V nenadále vypuknuvší válce povolán byl ke službě vojenské a po několikaměsíčním pobytu v Mariboru odešel s plukem na jihozápadní frontu. A tam také na horkém jihu, v prvních dnech boje se zrádným nepřítelem, dožil krátký, ale nadějný život tento dobrý hoch. Maje obsáhlé vědomosti, vřelé přesvědčení náboženské, nadšen jsa pro vše krásné a ušlechtilé, účastnil se záhy horlivě našeho mladého hnutí studentského a hájení katol. zájmů slovem i písmem.

Záslužná byla zejména jeho činnost spolková, již vyvíjel ve venkovských omladinách na Novoměstsku. Jsa dobrým a pohotovým řečníkem, mluvil často na katol. schůzích a přednáškami budil v kraji pochopení a nadšení pro naše hnutí katolické. — Ztrácíme věru, v Tobě, dobrý hochu, velice mnoho. Ztrácí v Tobě nejen rodiče hodného syna a Č. L. A. a místní omladina horlivého člena a předsedu, ale i naše hnutí katolické a národ český zdatného pracovníka na národa roli dědičné. Statečný a dobrý hochu, nevrátíš se již v řady naše, bys spolu s námi bojoval za lepší bytí našeho národa. Odešel jsi tam, odkud není návratu. Než my na Tě nezapomeneme nikdy. Památka Tvá bude dále žíti v myslích našich. Zatím v dáli provázejí Tě mysle a modlitby naše. Odpočívej v pokoji po boji!

Josef Krejčí.

IDYLICKÉ MOMENTKY Z BOJIŠTĚ.

(Z vypravování ošetřovatele.)

I. Přivezli k nám loni vážně zraněného vojína. Vykládal o prudkosti boje, kdy srbská přesila zatlačila část rakouských vojů u Rače slavonské zpět. „Vzpomínám si na jednoho kamaráda," pravil. „Padl k zemi těžce raněn do nohou. Podíval se na mne tak prosebně. Vzal jsem ho do náruče, on se mne chytil kolem krku a tak jsem skočil do Sávy. Déšť kulek snesl se na řeku. Brodil jsem se s těžkým břemenem, vždy u pontonů, na nichž položen lehký most, zachytil se, odpočinul, a zas dál. Některou chvíli jsem myslil, že mdlobou klesnu. Ale něco mne sílilo. Konečně vybředl jsem na druhý břeh, tam hned u vody byly domy, byla už spíše záchrana možna. Složil jsem kamaráda, zavolal sanitu. V tom mne chytne onen druh za ruku, políbí ji a praví: ‚Tys mi zachránil život, Bůh ti to odplať!' Jemu bylo mnohem hůře než mně; když si na to vzpomenu, mám radost, že jsem mu mohl pomoci."

II. Mladý inženýr K. z Prahy ležel u nás. Byl smrtelně střelen do břicha. Zdálo se však, že přece vyvázne. „Byl kamarád raněn, lezu pro něho, abych ho odtáhl do zadu a tak zachránil — v tom jsem dostal kulku do břicha," pravil. „Myslím, že k vůli tomu právě mi Všemohoucí dá zase zdraví." Ale bylo souzeno jinak. Stav jeho se náhle zhoršil a mladý muž ve dvou dnech skonal. Byl jsem u něho a mohu říci: Mladý inženýr s dívčí jemnou tváří umíral jako světec. Blízek svému konci mluvil o transportu, když odtud přijde jinam, že se mu bude lehčeji dýchati. Dočkal se ubohý transportu, ale jiného, v lepší, nadhvězdné kraje věčného míru. Na Dušičky jsme ho pochovali. — Dva hrdinové! Jak se obětovali za své druhy! A nelitovali toho, z úst jejich nezaznělo: „Proč jsem raději nepamatoval na sebe?" Ty dva vzácné květy vykvetly za dnešní vřavy válečné: obětavá láska a upřímný, účinný, ne povrchní soucit. A věru vědomí dobrého činu hřeje a sílí i ve vřavě bitevní!

III. Dušičková oslava. Jedna setnina od pluku č. *** je vpřed posunutých posicích na samém vrcholu alpské hory F., v září dobyté rakouským vojskem. Jsou odděleni od světa. Velitel setniny dal postaviti tam, kde pochováni naši i Italové, pěknou mohylku z celých nábojnic granátových a šrapnelových i ze střepin granátových; otvory vyplněny hlinou a nesporým mechem. Dole kdesi při „fasování" včas koupil pár svíček, dal donésti trochu smrkových větví. A večer na Vše svaté šla celá setnina s velitelem k mohyle u hrobů. Zapálili svíce a společně se modlili... Představte si ten obrázek dojemný: na vrcholu hory, nyní skoro mlhou stále zahalené, den za dnem značně už zasněžené, tyčí se mohyla ze šrapnelů a granátů, kolem hroby padlých, přátel i nepřátel, svíce planou, lehce ve vánku sem tam zmítají jejich plaménky a kolem stojí s čapkami smeknutými téměř celá setnina, jenom nutné hlídky přecházejí trpělivě opodál v mlze na svých stanovištích (a v duchu jsou u hrobů též). A společně hlasitě se modlí muži větrem osmahlí, kteří stáli v krvavých bojích v Karpatech, na Dunajci, ruském Polsku, u Ivangorodu, u Šabce, Valjeva, Bělehradu, u Plavy, Gorice, na Sv. Michalu, u Polazza, Sdraussiny, Dobrodobu a které snad osud zanesl až sem na vrcholy alpských zasněžených velikánů. A vzpomínají padlých kamarádů a myšlenky letí ještě jinam, dál, dál k severu, k Moravě a Slezsku, do drahé vlasti... A doleji v roklinách sténá meluzina...

Upravil Jos. Kr.

DUFFRENNE A VOLNÁ ŠKOLA.

Průkopník a jeden ze zakladatelů volné školy ve Francii, Duffrenne, napsal r. 1904: „Následek, neřku-li předmět našeho vyučování bude — učiniti nemožnou víru v Boha". 10 roků provozoval tuto praxi a po desíti letech musil doznati v „Gaulois" z 10. února 1914 toto: „Moderní výchovné methody odpoutávaly se od každé náboženské tradice a tím oloupily se o veliké síly přesvědčivosti a mnohé její prostředky; vždyť náboženské podání jest v základech svých podáním pokolení lidského a nanejvýš schopno vzdělávati lidstvo. Že náboženská tradice jest více než filosofická tradice ovládající officielní vyučování morální, shledal jsem v posledních dnech. Navštívil jsem školy, v nichž učitelé se namáhali vysvětliti dětem tajemný podklad svobodné vůle a zodpovědnosti, Kantovu budovu morálního vědomí, kategorického imperativu a nezajímavé povinnosti. Naproti tomu vykládal kněz v prostém venkovském kostele o jesličkách a narození Syna-člověka. Narození tak nízké a zároveň tak vznešené, historická událost plná názorného vyučování, věčný symbol o příchodu Dítěte, nepomíjející pokrm zbožnosti, naděje a útěchy lidí. Kde bylo tu živé, zářící, v pravdě lidské slovo rozseto a kde jsme se pohybovali v temných, chladných abstrakcích? Kdo žil na zemi v plné skutečnosti života a kdo zůstal v nejasnosti a temnotě, jako když mlha houstne a mraky se valí?

Takové svědectví dává pan Duffrenne volné škole. Aby však jí dal opět radu, jak by z této nejistoty mohla vybřednouti, navazuje dále: Volná škola „musí se oduševniti na náboženských tradicích Francie a získati větší plochy myšlení, citům a jednání křesťanského náboženství".

„K svému překvapení", praví dále, „a k svému zahanbení přiznávám: ubohost četby, již poskytujeme svým žákům, duševní omezenost, již podmiňuje výbor klassických textů, jež dáváme do ruk svých žákův, nízký úmysl, jenž se jeví u vydavatelů a skladatelů školních knih v jakémsi zlepšení textů z interesů obchodních a konečně jistý počet prostě hanebných falšování vzdalují nás od ideálů v pravdě nestranné a skutečně francouzské školy".

To jsou slova jednoho fedrovatele bezbožecké školy, jež jasně ukazují, kam bezkonfessijní škola vedla, vede a povede. (Dle „Kathol. Blätter" 1915, seš. 11).

—ek. (Br.)

Cyrilometodějská hlídka.

Zdá se, že myšlenka unie ztrácí se úplně z popředí všeobecných zájmů. Jiné otázky kladou si teď národové a odpovídají si na ně hromovým hlasem děl. Ale události válečné samy nás poučují, že myšlenka unie je dalekosáhlá, že nemůže zaniknout, když k tomu až došlo, aby mnohé problémy, jichž unie se dotýká, rozřešeny byly mečem.

Nesprávným bylo by hledět nyní na východ jako na ubohé zříceniny helenské a starokřesťanské slávy, když těžiště zápasu přesunulo se na východ a celý zápas stal se bojem o cestu na východ. Ovšem v první řadě upoutaly zraky velmocí na východ zájmy hospodářské a politické. Za nimi však skrývají se mnohé otázky kulturní, které jsou s hospodářskými těsně spjaty. — Nesmíme zapomenout, že východ hrál často v dějinách světa velikou úlohu. Ex Oriente lux! Z východu zasvítilo Světlo světa. Východ má tu přednost, že dal církvi první plody křesťanského písemnictví, první světce, první bohověděe, první umělce. Na východě začala církev vítězný pochod staletími a vznešenou prací na obrodu celého lidstva. Byla to velká škoda pro církev, že východ tak brzy neblahým rozkolem odtrhl se od západu. Nynější události však dosvědčují, že drama východu není dosud dohráno, že spíše začíná nové jednání. S podivem shledáváme se v boji nynějším se jmény národů Mesopotamie, Malé Asie a Syrie, které kdysi tvořily mohutnou složku v celé církvi, nyní však pouze živoří ze skrovných pramenů milosti boží, o něž je dosud schisma nebo blud neoloupil. Tušíme, že konečným vítězstvím může býti pomoženo jejich duchovní ubohosti. Doufáme, že ti národové, kteří budou míti cestu na východ v rukou, převezmou též povinnost vrátit východu to, co východ dal celému západu, pravou víru, křesťanskou vzdělanost, křesťanské umění.

Balkán, o jehož znovuzískání pro katolickou církev poslední léta tolik se mluvilo, stal se opět jevištěm velikého boje. Jakoby na těch horách balkánských nějaká kletba ležela. Již tak dlouho jsou ohnisky válečného požáru. Dosud málo času popřáno bylo národům balkánským ku klidnému rozvoji. Ale snadno uznáme, že národové, o které Evropa takový jeví zájem a pro něž rozpoutala se světová bouře, nezmizí po válce hned ze světového jeviště. Válka ukázala jim, kam je zavedlo zkostnatělé pravoslaví. Bezprostřední styk se západem působí, že jasněji vidí rozdíl mezi kulturou západní a malým pokrokem kultury východní. Jest jejich nejvlastnějším zájmem přizpůsobiti se katolické vzdělanosti západní. Tím více v to věříme, když zvláště národ bulharský ukázal se ve směru politickém i kulturním nevšední rozhled a vyspělost. S radostí pozorujeme, kterak naše vlast, Rakousko, ujímá se vedení Balkánu politického i kulturního — což Rakousku již pro jeho přirozenou polohu dávno příslušelo — a kterak stává se mostem mezi kulturou východní a západní. Odstranivši vliv Ruska, otřáslo Rakousko základy pravoslaví na Balkáně. Čím dosud Balkánu bylo Rusko, tím mu bude Rakousko. Mimoděk vzpomínáme tu vývodů Dra Ehrharda, které uložil ve spise: „Východní církevní otázka a úkol Rakouska při jejím řešení.“ O velikém poslání Rakouska v tomto směru mluvili již dávno dobří znatelé otázky unie.

Slyšeti však hlasy, že Rakousko nebude míti po válce kdy věnovati se takovému poslání, že mysli národů jeho zajímati budou jiné otázky národnostní a kulturně-náboženské. Ale právě správné řešení těch otázek položí základ pro další práce unionistické. — Jisto jest, že náboženské vědomí za války aspoň u jisté části křesťanů se oživilo a upevnilo. Nedostatek náboženského vědomí byl především na závadu šíření se myšlenky sv. Cyrila a Metoděje. U katolických Slovanů rakouských myšlenka cyrilometodějská nic není jiného než zachovat víru katolickou, kterou

sv. Cyril a Metoděj hlásali a přičinit se, aby zásady náboženské vnikly do celého života národního a státního.

Chybělo nám takové náboženské uvědomění, jakým slynou říšskoněmečtí katolíci a taková obětavost, kterou ukazovali, šlo-li o zájmy celé církve sv. Proto nemohla myšlenka cyrilometodějská vniknouti do jistých vrstev a náš Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje ani zdaleka nemohl se srovnati s německými spolky misijními. Proto stalo se též, že veřejnost jednajíc zvláště s národem českým, stýkala se pouze s jeho liberálními předáky, často na velkou škodu českého jména. Pěstováním náboženského vědomí a výchovou neohrožených katolíků nejvíce prospějeme myšlence sjednocení. Chceme-li druhým národům dokázati požehnání katolicismu, třeba, abychom jim byli ve směru náboženském vzory. — Jen tehdy, najde-li Rakousko mocnou oporu ve svých národech, zvláště slovanských, bude moci dostáti svému kulturnímu poslání na Balkáně a dálném východě.

Skutečnost dosvědčila, že správným bylo, nechati pokusů o získání Ruska pro unii a hledět získat Bulhary a jimi Balkán. Rusko ukázalo se velkým škůdcem unie. Zprávy o expansivní činnosti ruského pravoslaví a „obrácení" haličských Ukrajinců na „pravou" víru, prolétly katolickým tiskem celého světa a zjednaly národu ukrajinskému zasloužené soustrasti. Kdy přijde doba, kdy Rusové poznají, co bylo jim na záhubu? Možná, že i v této věci meč Rakouska a Německa ukáže Rusku pravou cestu.

Bůh má své nevyzpytatelné cesty. Jeho vůle však je, aby všichni národové poznali pravou církev, kterou jeho Syn založil. Již často v dějinách vedl leckterý národ ohněm utrpení, aby poznal pravdu a nalezl své pravé štěstí. On může i nynějším utrpením leckterý národ k témuž cíli přivésti. Na nás pak jest, abychom byli připraveni, až přijde chvíle příhodná a dle sil svých pracovali na veliké idei Lva XIII.

Fr. Dvorník (Ol.).

Nové knihy.

Dr. O. Doering: **Die Pflege der kirchlichen Kunst.** Winke für ihre Beurteilung und Behandlung. Vorwortlich eingeführt von Sr. Exzellenz Bischof Antonius von Henle. Regensburg 1914. Druck und Verlag von F. Pustet. Cena M 1·20.

Jak mnoho kostelních památek vzácných a historických přichází na zmar neznalostí jich a neoceněním! Spis tento vznikl z praktické potřeby — dáti kruhům povolaným k zachování uměleckých církevních památek pomůcku k vytříbení jemného vkusu ve věcech církevního umění a k osvojení důkladné znalosti církevní archaeologie. Ve spise tomto pojednává Dr. Doering o správném zachování památek církevních, jakož i o tom, jak pořizovati nové předměty kostelní, aby odpovídaly duchu náboženskému. V části praktické pojednává o provádění daných theoretických pokynův. Pro tyto praktické pokyny zasluhuje všeobecné pozornosti zvláště od kněží, jimž v první řadě přísluší starati se o umění církevní. —ek.

Myšlenky a rady vzdělaným jinochům na uváženou. Napsal P. Adolf v. Doss S. J., přel. Dr. T. Korec. II. vyd. Tiskem a nákladem knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Cena K 3·40.

Snad není lepší četby pro naši katolickou mládež než uvedená kniha. V ní najde katolický jinoch poučení pro všechny svízele a překážky stavějící se mu v cestu v duchovním životě, z ní může čerpati posilu a útěchu v těžkých pokušeních proti svaté čistotě, proti nestřídmosti a vůbec všem těm neřestem, jež se dobývají do srdcí naší mládeže. Kniha ta hodí se proto právě tak pro mládež jako pro její vychovatele, jenž chce a má vésti mládež k dobrému.

„Otrok svobody“, román od Vilemíny v. Hillern, přel. Dr. Ferd. Romportl. Nákladem V. Kotrby, Praha. Cena K 6.50.

„Otrok svobody“, toť přiléhavý název románu, jehož hrdina Beát den před svěcením na kněze opustí klášter a jde do světa, aby hledal pravdu a svobodu. Domnívá se, že „zřekl se Nejvyššího pro nejvyšší“. Než jaké zklamání. Všude úzké a ostré hranice nutnosti, všude totéž nutkání svědomí, jenže v jiné formě; vidí, že ani ve „světě“ si nemůže mysliti, co chce, ba že je otrokem světa, otrokem, jenž nesmí míti vlastního mínění. V klášteře pokládal za nesnesitelné nucení, dobré činiti na rozkaz; ve „světě“ však má činiti špatné na rozkaz a mimo to opovrhovati sebou samým. Vidí na vlastní oči, jaký jest ten moderní svět. Stav proti stavu, nízcí proti vysokým, nevěřící proti věřícím, mé proti tvému; ba i milosrdenství vymizelo a jako divoká zvěř rozsápávají jedni druhé. Nikde pokoj, nikde láska! Vlastní já jest modla, kolem níž se vše točí! Pozná na té cestě světem ta klamná hesla: pokroku, rovnosti a svobody, pozná, kterak ti, kteří těmito hesly kolem sebe metají, jsou vlastně pravými tyrany těm, kteří jich uposlechnou — a tak „svoboda“ je pro ně „otroctvím“. Vidí, že v to, co si pod slovem „svoboda“ představoval, když utekl z kláštera, již dávno nevěří; nejen že jím není sám — nevidí ani nikoho jiného svobodným. A tak i Beát zklamán, když mnohá pokušení a mnohé překážky přemohl, konečně pozná, že svoboda, již hledal, není ve světě a nespočívá v nevázanosti; pozná, oč vznešenější byl ve své hrubé hnědé kutně. A proto, aby zachránil sebe a svojí čest z tohoto moderního bahna, vrací se zpět do kláštera, kde spolubratři zbloudilého ochotně přijmou, a tam v tiché klášterní cele Beát po bouřlivém vlnobití vylhané svobody najde klid a pokoj duše své, ale i pravou „svobodu“. — Co se týče způsobu podání, je líčení různých scén vystihlé. Spisovatelka líčí mistrným způsobem boje a utrpení, ústrky a hořká zklamání tohoto muže svedeného moderními, nevěreckými spisy, hledajícího pokrok, svobodu svědomí ve světě plném přetvářky a šalby. Zejmena mocným dojmem na čtenáře působí vnitřní duševní boje, jež vede hrdina na své pouti světem. Vedle hlavního

hrdiny románu, poutá neméně naši pozornost celá řada jiných osob, jako kníže Werdenstein, šlechetná povaha, velký lidumil a pravý otec dělníků; dědičná princezna Lilli, která byla smiřujícím a pomocným andělem všech; Dr. Berner a Folkhard, zástupci a šířitelé ideí soc.-demokratických mezi spokojeným dělnictvem werdensteinským a mnoho jiných. Vůbec bohatý myšlenkový obsah tohoto moderního románu nutí k vážnému přemýšlení o důležitých, časových, takřka denních otázkách sociálních. Illustrace se mi příliš nezamlouvají, nežli takové, raději žádné. Jinak lze doporučiti dílo pozornosti čtenářů co nejvřeleji! Josef Krejčí.

Matice Česká, sbor musejní pro vědecké vzdělání řeči a literatury české vydala IV. svazek Musea Časopisu království Českého, jímž ukončen ročník 1915 (89.), s velmi zajímavými články: Axman Emil: Korrespondence J. K. Chmelenského k Vinařickému. — Bartoš F.: Studie k Husovi a jeho době. 1. Hus a vandalství. 2. Hus ve sporech o Viklefa 1401—8. — Hodaň Ant.: Zbytek korrespondence Bož. Němcové z pozůstalosti A. V. Šembery. — Hrubý Václav: Příspěvek ke kritice formulářové sbírky biskupa Tobiáše z Bechyně. — Kybal Vlastimil: K edici regulí M. Matěje z Janova. — Máchal Jan: Z dějin akademického divadla v Praze. — Novák Jan V.: Johannes Sophronimus Kozák, český exulant, lékař v Brémách. — Novotný Václav: Kdy se narodil Jan Hus? — Sedlák Jan V.: Rudolf Mayer, jeho život a dílo. — Dědina V.: České středohoří. — Domin Karel: Rosička krvavá, zapomenutá česká obilnina. — Frankenberger Zdenko: Česká malakozoologie. — Kettner Radim: Z novějších výzkumů o rudních nalezištích v Čechách. — Komárek Julius: Rhynchodesmus terrestris Müll. — Kratochvíl Josef: O periodickém prameni křemešnickém. — Schustler Frant: Fytegeografický nástin Krkonoš. — S drobnými příspěvky, úvahami a bohatou hlídkou literární.

Redakce „**Studentské hlídky**" oznamuje, že následkem mimořádných událostí letos „Studentskou hlídku" vydávati nebude, že však k desetiletému trvání spolku vydá v dohledné době ročenku a po válce bohatý literární almanach.

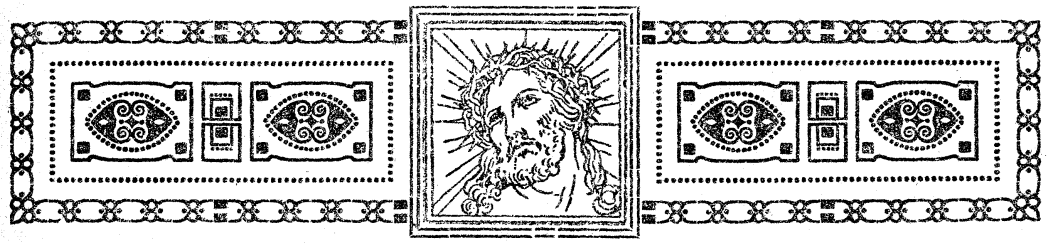

Ant. Horský (Br.):

Hora Olivetská, hora Kalvarie.

(Věnováno dp. Kubíčkovi S. J.)

Seď a zadumej se! Jako fantóm světlý
za horami mizí, tak ta krása všecka.
Sny tvé duše mladé s životem se střetly —
Víš, co na tě čeká? Hora Olivetská!

Znáš už bolest duše, když mrou ideály
za lásku když svět ti v srdce ostny ryje,
větry zoufalé už s duší tvojí hrály?
Víš, co na tě čeká? Hora Kalvarie!

Kalich Kristův vzal jsem, do něhož v své pýše
nakapala zloby hrubá závist světská.
Pít jej budu s Kristem — odevzdaně, tiše;
vím, co na mne čeká: hora Olivetská!

S křížem Mistra kráčím, vím, že mnohdy klesnu,
cítím hlavy úpal, kol níž trny svije
ku posměchu zloba, mdloby bolné ve snu.
Vím, co na mne čeká: hora Kalvarie!

Vím to, vím však také, že mé viny smyje
a že Tebe dá mi, Kriste, drahý Pane,
hora Olivetská, hora Kalvarie!!

Vlast. Sobota (Brno):

Důležitost studia umění pro bohoslovce.

V poslední době, míním ovšem dobu předválečnou, byla církev svatá ustavičně četnými nepřáteli napadána. Vytýkaly se jí všemožné věci, pravidelně docela bezdůvodné, mnohdy jen z pouhého záští. Leč někdy musíme připustiti, že výtky ty nějaký důvod měly, byť jen prostě z té příčiny, že bohoslovci za krátké doby svého studia nemohli všecky ty předměty, jež by měly pro ně později velkou důležitost, poznati a jim se věnovati.

Není mým úkolem všemožné výtky vypočítávati a vyvraceti, nýbrž zmíním se pouze o jedné. Často vytýká se kleru, že nemá smyslu pro umění. A dokladů je hned hojnost: nezdařená restaurace kostela, neporozumění knězovo pro vnitřní výzdobu, kupování drahých, ale bezcenných obrazů z ciziny, stavby chrámové, svědčící o špatném vkusu, a konečně nepatrný zájem, jejž projevuje duchovenstvo o umění.

Zkoumáme-li oprávněnost těchto výtek, musíme připustiti, že jsou většinou odůvodněné. Leč nebyli vždy kněží vedeni vznešeným úmyslem oslavovati Boha a byl vždy nedostatek smyslu pro umění jimi zaviněn? Kdo sleduje methodu vychovávání bohoslovců, poznává, že vskutku umění bylo velmi málo péče věnováno. A přece jen za doby alumnátního studia je možno, aby byl v bohoslovci probuzen smysl pro umění. Této naléhavé potřebě bylo již tu a tam porozuměno a na některých theologických fakultách byli ustanoveni docenti, kteří by přednášeli o umění. V našem alumnátě až do poslední doby v přednáškách dějin církevních několik hodin měsíčně se věnovalo umění církevnímu a přičiněním J. Exc. ndp. biskupa Pavla bylo několik přednášek o kostelním umění, hlavně o umění krajkářském a ryteckém, jež měl zasloužilý člen T. J. P. Velics.

Než i v alumnátech, kde ustanovení docentů jest nemožné z jakýchkoliv důvodů, jest nutno, aby bohoslovci aspoň privátním studiem snažili se nabýti smyslu pro umění. A abych bohoslovce povzbudil ke studiu umění, chci nejprv dokázati důležitost umění, posléze podati stručný nástin, jak má bohoslovec při vzdělávání smyslu pro umění postupovati.

Prvním a největším důvodem, jenž má bohoslovce ke studiu umění nabádati, jest mše sv. Uvážíme-li velikost oběti Ježíše Krista, musíme uznati, že je třeba, aby stálé opakování této oběti dálo se na příslušně vyzdobeném místě. Neb málo je lidí, kteří by nepotřebovali ke vzbuzení zbožnosti též vnějšího podnětu. A co může více smysly jímati a pravou zbožnost vzbuzovati než mše svatá, konaná v umělecky vyzdobeném kostele, kde výzdoba kostela i knězovo roucho jsou k sobě náležitě i umělecky zladěny. Správně vystihl význam umění pro bohoslužbu a vzájemný poměr mezi ná-

boženstvím a uměním dr. A. Schmied slovy: „Ohne Kunst ist die Religion schmuck- und formlos, und die Kunst sinkt ohne Religion zur Natur herab" (Zeitschrift für christliche Kunst, 23. Jahrgang 1910, str. 175).

Ve prospěch mluví i pastorační důvody, nemá-li kněz porozumění pro umění, neporozumí nikdy odvěké snaze lidského ducha spojiti všechna umění k oslavě Boží, nebude klásti důrazu na součinnost umění s kultem, nedovede konečně smyslu pro umění u svých farníků vzbuditi, čímž značně utrpí návštěva kostela.

Dále jest nutno, aby bohoslovec měl porozumění pro umělecké formy kultu. Neboť bez tohoto porozumění nepochopí správně mnohé obřady. Umění totiž mělo veliký vliv na liturgii, vkus jednotlivých period umění obrážel se v ritu. K osvětlení působnosti umění na obřady poslouží dobře tento případ. Každý z bohoslovců zúčastní se pontifikálních mší sv. Tu mohl by mysliti, že mnoho v ritu není odůvodněno, neuvědomil-li by si, že zde právě jeví se vliv renaissance, jež libovala si v uhlazených pohybech a úklonech.

Často se v kruzích kleru stěžuje na moderní umění, že málo slouží vyšším ideálům a mnohdy jen probuzuje smyslnost. Leč — kde se má nalézti odpomoc než u kleru? Právě v nynější době musí kněz míti patřičný smysl pro umění, patřičné porozumění ideím, uměním vyjadřovaným. Můžeme žádati od kněze, který nemá smyslu pro umění, aby výzdobu chrámu svěřoval umělcům vskutku povolaným? V našem století působením nepřátelského tisku i zbožnost značně poklesla. Tu je nutno, aby kněz nejen povolané umělce nalezl, nýbrž jim i vybíral vhodné náměty a je v jejich uměleckém tvoření řídil a povzbuzoval. Konečně, poněvadž ubývá zbožných věřících, kteří by kupovali obrazy a sochy církevních umělců, jest nutno, aby duchovenstvo též hmotně umělce podporovalo. Oněm všem úkolům, jež jsem uvedl, dostáti na základě privátního studia umění jest velice obtížné.

Každý kněz posléze je — dle obvyklého přirovnání — též pěstounem Kristovým. Jako zajisté pečoval sv. Josef, by božské dítko bydlilo v pěkném příbytku, tak má i kněz dbáti, by příbytek Kristův — chrám — byl skutečně důstojným Kristovým obydlím. Duchovní musí tedy nezbytně pečovati o nutné opravy kostela a opatření potřebných paramentů a o vnitřní výzdobu chrámovou. Může však všem těmto požadavkům se zdarem dostáti kněz, jenž nikdy se nezabýval uměním? Duchovní musí míti vytříbený vkus, aby horlivé věřící zdržoval od přílišné výzdoby kostela. Lid by nejraději přeplnil celý kostel obrázky, věnečky (Pantáta Bezoušek hájí ve stejnojmenném Raisovu románu „domácí kostelíček proti pražským chrámům slovy: „No, hezký chrám Páně . . . ale všecko je tak nějak obstarožní — to náš domácí kostelíček ho předělá . . . Malby krásné, oltáře samá kytka a zlata dost! No, je malý proti zdejšímu, ale svíček na oltáři je taky hodně a na každé pentle, věneček nebo růže krásná"), pro umělecké malby, pro umělecké sochy

a památky nemá porozumění. (Týž rozšafný pantáta, dívaje se na Jindřišský kostel uštěpačně povídá: „. . . ale tak se mi zdá, že ti Pražáci tuze šetří vápnem, ne?") Tu kněz musí býti energickým a neobávati se nepřízně svých farníků, musí bezohledně dbáti pravého umění a zmírňovati přestřelky zbožnosti.

Studium umění může míti též velký vliv na víru bohoslovcovu. Jak povznášejícím dojmem působí na bohoslovce, sezná-li při studiu dějin umění, že již v nejstarší době tytéž pravdy byly zobrazovány naivními, ale zbožnými umělci, které i nyní jsou vhodnými náměty uměleckého tvoření doby nejnovější. Jak velice jest hrdým na svou církev, vidí-li, k jakým velkým a uměleckým dílům dala podnět! Umění zušlechťuje značně cit toho, kdo se mu věnuje k dosažení nejvyšších ideálů a je konečně v době nezdaru a duševní stagnace utěšitelem. Kněz, jenž obohatil sobě svěřený kostel skutečně uměleckými předměty, získá si vděčnost svých oveček a může s Horácem volati: „Exegi monumentum aere perennius!"

V nynější době žádá se na každém vzdělanci, by měl aspoň trochu porozumění pro umění, oč více budou lidé žádati vytříbený vkus na knězi, vždyť jemu jest svěřen drahokam každé obce — kostel. Nemusí-li se duchovní zastyděti, nedovede-li věřícím odpověděti, táží-li se ho na symboliku soch a obrazů, na dobu stavby chrámu, na sloh, v němž byl vystavěn a pod.? S jakým pohrdáním hledí na takového kněze tak zvaní „vzdělanci"! S jakou radostí chopí se tohoto případu listy církvi nepřátelské!

Posléze uvádím pohnutku ascetickou; bohoslovec má, i není-li mu to obzvláště milo, již z lásky k Bohu, z lásky k svému budoucímu kostelu, z lásky k obci, jež mu bude svěřena, konečně z poslušnosti k přání církve umění se věnovati. Neb již při ostiariatu klade biskup svěcenci za povinnost, by o to pečoval, aby nic ani v kostele ani v sakristii nebylo zmařeno. Z dalších dokladů, že církev skutečně přeje si, by se bohoslovci věnovali umění, uvádím usnesení provinciálního koncilu v Praze r. 1860, v němž jest vysloveno živé přání, aby kněží získali si základní vědomosti o církevním umění a vytříbený vkus, usnesení koncilu v Bordeaux r. 1850, aby alumnové v semináři byli poučováni o základech křesťanské archaeologie a konečně přání velkého reformátora, Pia X., v jeho „Motu proprio", v němž si naléhavě přeje, aby bohoslovci neopouštěli ústavu, nezjednavše si aspoň některých znalostí o církevním umění (z 22. listop. 1903).

Na konec míním podati stručný nástin, dle něhož měl by se bohoslovec při studiu umění říditi. Kdo se chce opravdu a vážně studiu umění věnovati, najde neocenitelnou pomůcku v díle dra Alberta Kuhna: „Allgemeine Kunstgeschichte", k nimž připojil „Ästhetische Vorschule". Nejprve je nutno, aby studující nabyl základu aesthetického, možno-li povšechného, nezbytně však toho neb onoho umění (na př. stavitelského), v němž hodlá pracovati. Pak může přikročiti k dějinám umění stavitelského; ovšem stačí,

aby probíral pouze nejdůležitější data církevního umění se týkající. Tedy z předkřesťanského umění stavitelského umění řecké, římské a etruské, neb znalost jejich staveb je nezbytná pro porozumění různým stylům našich chrámů. — Takto ovšem — dle díla dra Kuhna může studovati jen bohoslovec přičinlivější, jenž se s obzvláštní pílí věnuje umění. Tomu, komu by se zdálo studium Kuhnova díla poněkud obtížné, doporučuji, aspoň ze své zkušenosti, vřele dílo: Brandt, Sehen und Erkennen, Leipzig, Hut und Sohn, v němž jsou jednotlivé reprodukce vždy s náležitým doprovodem, čeho si má čtenář všimnouti, takže pozná hravě umělecká díla a naučí se na ně správně nazírati.

J. P. (Praha):

Dante a jeho dílo.

651 let uplynulo od onoho okamžiku, kdy Florencie stala se rodištěm muže, který jí pojistil slávu nesmrtelnou; muže, jenž zanechal lidstvu jako velkolepý dóm, jehož každá věžička, každý sloup budí v naší mysli obdiv a úctu, Božskou kommedii, soubor všeho krásného, co nám mohl středověk poskytnouti. Jasnost a určitost, která v celém díle se zračí, je obdivuhodná. Obrazy a popisy nejvelkolepější, ne sice s titěrnou důkladností miniaturisty provedené, jen několika tahy naznačen je celý život, a přece tak jasně, jako obraz do ocele vrytý. Tato jasnost a uměleckost popisů byla, jest a bude vždy příčinou, že umělci všech národů se na Božské kommedii vzdělávali, ona jest jako báň z nejčistšího zlata. 150 let před Dantem básnilo se latinsky, on první, vybrav z 15 nářečí nejlepší, zdokonalil je, a tím počal psáti prvně „Nový život" a po něm „Convito", jež je přechodem k „Božské kommedii". Dante je tvůrcem italské literatury, on první počal psáti řečí, jež až dosud pokládána za nízkou a neschopnou k básnění, on první překlenul onu hlubokou propast mezi lidem prostým a šlechtou, první otevřel brány poesie lidu. V tom jest jeho význam, v tom jeho velikost, již vděčně ocenil mnohokráte italský národ.

V červnu r. 1887 jednalo se v římském senátě o zřízení zvláštní stolice pro výklad Danta při římské universitě, když už několik století před tím byly podobné stolice zřízeny ve Florencii a v Bologni. Již tato myšlenka, aby jedné literární osobnosti byla věnována zvláštní stolice universitní, ukazuje, že jde o osobnost svým významem téměř ojedinělou. A to nejen literárním významem. Odpůrci tohoto návrhu odůvodňovali své zamítavé stanovisko tvrdíce, že Dante náleží do rámce italské literatury, je tedy zbytečno jinou stolici zřizovati. Nikdo zajisté nemůže neuznávati důležitost Alighieriho po stránce literární. Ale na Danta nutno hleděti ještě s jiných stanovisk, která jsou neméně důležitá. Božská kommedie obsahuje

krátký souhrn všeho vědění a všech dějin středověku, jež bychom museli hledati ve starých foliantech, a stěží bychom je tam nalezli tak organicky uspořádané. Božská kommedie je zároveň úplným souborem oné myšlenky křesťanské, jež byla zárodkem veškeré moderní vzdělanosti. Ačkoliv tato vzdělanost ve mnohém se liší od onoho názoru křesťanského, přec bylo by velmi nesnadno stopovati vývoj křesťanské myšlenky v oné přechodní době od světa antického k životu modernímu. Zde jasný paprsek vrhá Dantova Božská kommedie. V Dantovi spatřujeme podivuhodný soubor vědění středověkého, podáním vzdělanosti antické propletený. V něm obráží se mocně zápas církve a císařství, v jeho Božské kommedii žije Italie se vší svou velikostí a svými bědami, v ní žije italský člověk se svojí ctností i vášní. Dante je básník národní, ba více, on je zároveň básníkem veškerého člověčenstva.

V jeho díle lze stopovati čtveru stránku. Filologickou, — jež se týká díla jeho jako literárního, pak historickou, týkající se doby od polovice 13.-14. věku, doby bohaté událostmi a velikými osobnostmi. Je tu dále stránka vědecká, vysoce důležitá encyklopedie středověku s jeho theologií, filosofií, právem a kosmografií, jež znamenají podstatný živel ve vývoji moderní vědy. Konečně tu vystupuje stránka politická, představujíc nám primát Říma a Italie ve světě, vzájemnou neodvislost a svrchovanost křesťanství a monarchie, církve a státu; základní to myšlenka básníkova. Jako ve všech básních, náležejících určité době, krouží jeden a týž duch té doby v mnohých pósách a obratech nám vystavený, tak je tomu právě v literatuře doby Danteovy. Torquato Tasso, Ariosto, Petrarca — jeden život v rozličných údech oduševnělého těla, — hlavou jeho však je Alighieri, v němž jest živější vědomí ducha, který oživuje křesťanský svět, živější vědomí jeho určení.

Dante je součastníkem všech věků, jeho obrazné vyjadřování víry, naděje a lásky, jeho náboženské přesvědčení, jeho účel člověka, jeho Bůh, jeho Beatrice, vedoucí po cestě Krásna a Lásky k Dobru, nevymizí nikdy z lidského svědomí, pokud bude trvati křesťanství, to znamená, pokud bude trvati svět. Olymp Homérův se zavřel, navždy zapadli bludní rytíři, u Lepanta skončily křížové výpravy, ale Báseň „k níž nebe i země přiložily ruku" je věčnou přítomností. Dantova Kommedie, Homérova Ilias a Göthův Faust jsou nejvyšší vrcholy světové literatury, jak praví Hettinger, nejlepší kommentátor Dantův, a malíř Cornelius dotvrzuje, že kdo nezná Danta, nechápe středověkého umění, tak jako ten, kdo nezná Iliady, nemůže míti pochopení pro umění antické. Proto všichni umělci vlaští měli v Dantovi svůj katechismus. V jeho božské básni ještě jednou, ale trvale vstává celý svět středověký, zanesený do ideálních sfér, ozářený světlem poesie, vyznívá jako mohutný akord, v němž zaplesaly všechny hlasy dávného života. Četba Danta není pouhou zábavou, pouhou kratochvílí, pouhým čtením; je to mocná

výchova srdce, rozumu, člověka. Kdo Danta četl, prochází cestou lidského života, prochází v duchu Italii, křesťanství, svět.

Abychom však uměleckému dílu rozuměli, nutno jest znáti stav duševního života a mravů té doby, k níž náleží. Platí-li tato zásada u díla umění výtvarného, v němž bývá podána jen jediná myšlenka, tím více to platí o dílu tak mnohostranném, jakým je dílo Dantovo. Neboť, jak píše Gietmann, „je sotva v celém hmotném i duchovním světě nějaký předmět, jehož by se nebyl Dante dotknul". Ale při sebe lepší znalosti poměrů zůstanou i dále mnohá místa nesrozumitelna, tím spíše ovšem bez předběžného úvodu do doby Dantovy, když už je čtení Dantova veledíla nemožným. Ani Homér ani Virgil nežádá tolik vysvětlivek jako Dante. Nelze čísti Danta s pojetím 19. století, neboť pak může se lehce státi, že osvojíme si myšlenky z Dantovy Kommedie, o jakých se mu nikdy ani nesnilo. Ale jak těžko jest osvojiti si celou literaturu Dantovskou, obsáhnouti historii církevní a světskou, umění a filosofii současné doby s Božskou kommedií, když od 14. století rok od roku ne právě hlemýždím krokem pokračuje! Než není vyhnutí, kdo chce pochopiti Dantovo dílo, musí studovati všechna odvětví vědy a umění jeho doby! Z oceánu studií dantovských, v nichž staletí plula, vytknu některá čelnější místa z historie, která jsou zvláštní důležitosti pro pochopení Božské kommedie, stručně vyznačím, jen v hlavních rysech, život Dantův a jeho náboženské přesvědčení, že Dante byl opravdu básníkem rázu nejpravověrnějšího, že byl, dle slov velikého papeže Lva XIII. největším básníkem katolickým.

Svrchu zmínil jsem se povšechně o duchu veledíla Dantova, jehož hlavní rysy jsou tedy: síla, hloubka přesvědčení, určitost, stručnost, upřímnost a rozhodnost dokázati bídu stavu lidstva na tomto světě, a přivésti je ku stavu blaženosti, jak básník sám v listu Canu Grandovi o svém díle píše. A nyní v několika rysech jen přihlédněme k biografii Alighieriho a k jeho velkolepé literární závěti.

Dante Alighieri narodil se r. 1265 ve Florencii, uprostřed doby, kdy dalekosáhlé události otřásaly světem. R. 1266 padl Manfred, levoboček Fridricha II., přemožen a popraven Konradin, 1270 křížová výprava, Saracéni dobyli posledních míst Tyru, Sidonu, Beyrutu. Dante pocházel z velmi staré šlechtické rodiny, o čemž v „Infernu" mluví; víc ale také nevíme než právě to, co píše sám o sobě, ostatní vše jsou pouhé domněnky. Jméno Alighieri pochází od právníka ve Florencii, jehož pravnukem byl Dante. Čte se někdy Aldigieri, jindy Aligeri, Dante sám podepisoval se latinsky Alagerius, teprve Boccaccio po prvé zve jej Alighieri. O studiích jeho nevíme ničeho, jen výsledek studií je v jeho veledíle patrným; řecky pravděpodobně neznal, dává to na jevo v XXVI. zpěvu Inferna, kdež spolu s Virgilem potkávají Řeky a Virgil jej vyzývá:

„Nech mluviti mne, jenž rozumím věci
a vím, co chceš, snad neměli by péči
o to, co mluvíš, nebo byli Řeci —"

Konečně ani Petrarca, ač měl Homéra v originále, čísti ho neuměl. Dantovo „Convito" má s Platonovým Conviviem jen jméno společné. Dle Benvenuta da Imola studoval snad v Padově a Bologni, což však je nejisto, určitě víme jen, že byl v Paříži. Že znal všechny římské klasiky, není ovšem zcela mimořádným; také hudbě a malířství se učil. To však jsou vše jen dohady z jeho děl.

Největšího vznětu dodala Dantovi k básnění jeho ideální láska k Beatrici. Láska tato je druhou jeho duší, v ní dýchá každé jeho dílo, ona je mu posilou, útěchou a pobídkou v dobách nejhorších, zdržuje ho od poklesků; láska k Beatrici, již za života jejího ideální, po její smrti úplně vzdušná, nám stvořila Božskou kommedii. Jako o všem jiném, ani zde nemáme dostatečného světla, jedni zvou Beatrici pouhou alegorií theologie, popírajíce její reální existenci, jiní zase popírají alegorii a mluví o přirozené lásce, třetí, a to je nejpodobnější, pokládají Beatrici za skutečnou osobu a lásku Dantovu, po smrti, když básník se oddal studiu theologie, za alegorii theologie a filosofie. Dle nich a dle Dantova „Nového života", či jak jiní překládají „Vita nuova" slovem „Mládí", byla dcerou souseda Alighieriho Portinariho. Dante ji po prvé uzřel v devíti letech na hostině a oblíbil si ji. Věděla-li ona o jeho náklonnosti, nevíme, dle Božské kommedie pravděpodobně. Překvapuje sice tak předčasná láska Dantova, ale nutno uvážiti, že básník psal své dojmy až po letech; a konečně v jeho době to náleželo k dobrému tónu. Dantovi mizí Beatrice — dívka — on v ní vidí jen zosobněnou krásu, ctnost. Že Beatrici nepojal za manželku, odůvodňuje Fraticeli diferencí jmění mezi domem Alighieriho a Portinariho. Ztrátu její oplakává hořce, až nemužně: „Truchlící oči, jimiž se soužím, trud pláče stálého tak zakusily, že přemoženy nemohou více lkáti". Pojal sice pak jakousi Gemmu z domu Donatova, ale nebyl s ní šťasten, náleželať k druhu žen, k nimž patřila Sokratova Xantipé. Útěchu v trudném životě nalézal ve studiu klasiků, sv. Tomáše Aquin., Bonaventury, Aristotela, Averoa, Augustina, Alberta, Alexandra Haleského; že ovšem Písmo sv. znal podrobně, netřeba ani podotýkati.

Někteří Danta dělají františkánem, ba od XV. století veden v seznamu jejich básníků, ale bez důvodu. Dante byl toliko terciářem onoho řádu, jak plyne z jeho verše: „Já hrubý provaz měl jsem kolem pasu," terciáři totiž byli provazem opásáni. Nemohu opomenouti, že geometrii, mathematiku a astronomii ovládal podivuhodně — celá Božská kommedie spočívá na přesných astronomických výpočtech. Přes to však nenechal život politický nepovšimnutým — ale o tom mluviti nemožno pro nedostatek místa a času, zmíním se jen o nejdůležitějších dvou událostech — totiž o papeži Bonifáci XIII.

a o příčině vyhnanství Dantova. — Již před Dantovou dobou byly dlouhé boje mezi knížaty italskými. — Do těchto bojů zataženo i rodiště Dantovo, Florencie, jež dlouho působením papežů byla v ústraní. Ale kolem 13. století Florenťané ze sousední Pistoje zavlékli boje i do své obce. Město se rozdělilo na dva cechy, signorie, z nichž jedné stál v čele Dante; byla to signorie Bílých, Ghibelinů. — Černí, Velfové, vypovězeni povolali na pomoc Karla z Valois, bratra krále francouzského, ten Florencie dobyl a přívržence Bílých vypověděl; mezi nimi byl i Dante odsouzen k pokutě — o lhůtě k zaplacení však zpraven nebyl, když pak lhůta prošla, vypovězen, majetek jeho skonfiskován a zpustošen. Dante pokládal za původce svého neštěstí Bonifáce VIII., neboť ten Francouze do Italie povolal, ovšem proti Neapoli; proto pojal proti němu hroznou nenávist a na devíti místech ve své Kommedii se proti němu obrací, liše ovšem přesně osobu a úřad, za náměstka Kristova jej vždy uznává.

Zprávy o životě Dantově dotud nejasné, od tohoto okamžiku mizí úplně. Několikrát snažil se vrátiti se do svého rodiště, po němž toužil velice, kdykoli se mu naskytne příležitost, hovoří o Florencii: hned s prvním Florenťanem, s nímž se schází, rozmlouvá o svém rodišti: „Ciaeco . . ., rci mi, víš li, kam až nepokoje v mé obci dojdou, kam až svárů hnutí? Můžeš-li zvěst dáti, proč sváří se až k zahynutí?"

Každou příležitost k návratu do vlasti nadšeně vítá, nedivno proto, že Jindřicha VII. zve „beránkem božím, spasitelem, vykupitelem", když tento táhl do Italie, aby se dal v Římě korunovati — mínění jeho však nesdíleli jiní Italové. Jindřich však nemohl nic s Florencií poříditi, odtáhl a naděje Dantovy byly ztroskotány. Teprve 1314 nalézáme Danta v Pise u mecenáše Ugnocione, u něhož zůstal do r. 1320. Naskytla se mu sice příležitost vrátiti se do milované otčiny, když tam vládl jeho přítel Guido, ale po zaplacení pokuty, s papírovou čepicí na hlavě, se svící v ruce měl jíti za městským povozem do chrámu sv. Jana. Mnozí se této potupné proceduře podrobili, jen když mohli do vlasti, ale Dante, ač tak vlast miloval, tolik po ní toužil, ač přátelé jej úpěnlivě prosili, odepřel památným listem, jenž je důležitým pro poznání genia Dantova: „Příteli! Z Vašeho listu s povinnou úctou a vděčností přijatého poznal jsem s pohnutím, jak Vám můj návrat do vlasti na srdci leží. Odpověď však nebude taková, jakou si přátelé přejí. Dvě věci jsou tu nepředložené: To je tedy slavné povolání, jímž Dante Alighieri do vlasti je volán po vyhnanství téměř patnáctiletém? To zasloužila moje práce při studiu? Vzdálena mne budiž pozemská nízkost srdce, abych se se zločinci obětovati nechal. To není cesta k návratu do vlasti. Nenaleznete-li jiné cesty, nikdy do Florencie nevkročím. Nebudu viděti zářící slunce a hvězdy? Nebudu-li moci všude pod sluncem zpytovati pravdy nejsladší, aniž se vrátím do Florencie a chleba mi scházeti nebude!" Tak píše Dante, jenž

nedávno psal úpěnlivou prosbu o návrat, počínající slovy: „Popule meus, quid feci tibi?" Vznešený projev veleducha zvítězil nad láskou k vlasti. Dante se více nevrátil, po těžké nemoci zemřel v Raveně r. 1321, kdež byl i pohřben. Tak tedy zemřel veleduch Dante mimo vlast svou, jíž získal jménem svým věčnou slávu, skácen útrapami, bolestmi a sklamáními. Měl ideál — lásku svou, kterou miloval s vroucností bezpříkladnou, ale nedosáhl jí. Miloval vlast, chtěl jí obětovati všecky své síly, ale i tato láska mu vyrvána, a on vzdálen jsa všeho, co mu milého, putovati musel 20 let od prahu k prahu. Mnoho vystál, mnoho zkusil, ale duch jeho, síla a nadání vším tím nejen neztroskotány, ba právě očištěny od všelikého nádechu všedního života. To učinilo jeho Kommedii ne výronem, ovocem své doby, nýbrž výronem ducha všelidského, pro všechny doby!" Krásně vyslovil toto Dantovo postavení Lutinov svými verši, jež vkládá do úst Dantových:

„Mám laur a slávu, přec má tvář se dlouží
a trpce dolů křiví se mé rty —
vždyť nazpět k vlasti, duše k vlasti touží!
Vy voláte, bych potupen a kletý
se vrátil ve jhu, provaz na své šíji —
však neznáte mne, tyrani a sketi!
Buď jako vítěz vejdu v Signorii,
neb vůbec nechci Florencii spatřit.
Hle, kde jen slunce, hvězdy záři sijí,
já všude vlast mám a mám s kým se bratřit,
jeť všude Bůh, jehožto stopy hledám —
ty vaší klatbou nedají se zastřít!
Jsem vlasti víc než ona mně! Svou čest jí nedám!"

Toť v několika rysech život florencského veleducha.

Akutnější v dnešní době jest otázka náboženského přesvědčení Dantova. Jest sice věcí zcela samozřejmou, ale co jest v moderní době tak jistým, aby o tom nebyla vyslovena nějaká pochybnost? V živé paměti jsou žurnalistické boje o Mistrala. Která strana, ať politická či náboženská, si jej nesnažila přivlastniti? A totéž, co platí o Homérovi: ἔποα πόλεις διερίξουσιν — platí i o Dantovi — ovšem místo měst jsou to náboženské strany. Danta jedni zvou největším křesťanským básníkem, co druzí prohlašují jej za revolucionáře proti církvi a náboženství katolickému pro mnohé výtky proti zlořádům v církvi. Ale kdo prostuduje dějiny doby Dantovy a zvláště spisy sv. Bernarda, epištoly Kateřiny Sienské, Brigity Švédské a j., pozná, že právě výtky tyto, které sice někdy osobní zášť trochu zabarvila, jsou nejlepší známkou pravověrnosti Dantovy, neboť jimi nechce církev v posměch uvésti, ji zlehčiti, nýbrž k nápravě povzbuditi. Kdo vystupoval o s t ř e j i proti zlořádům v církvi než sv. Bernard a Kateřina Sienská, ale přec nejsou za kacíře prohlášeni? Bonifáce, ač ho do Pekla odsoudil, přece zve sv. Otcem. Každý, kdo s roz-

vahou pročte Božskou kommedii, pozná Danta jako katolíka nejvěrnějšího. Doporučuje modlitbu a pamatuje vždy na smrt, je ctitelem Marie Panny. Svým pojetím zvláště nás poutají verše, jež dokazují vysokou theologickou vyspělost Dantovu:

Ó Panno, dcero syna svého
určený cíle záměru věčného,
tys lidskou bytost k důstojnosti vzoru
tak povznesla, že Tvůrce její dílo
neváhal žíti ve stvořených sboru...

Duch, který vane z jeho všech spisů, je duch sv. Tomáše a Bonaventury. Kdo praví, že Dante nebyl pravověrný, ten jistě nečetl Božské kommedie, neboť jinak by byl poznal, že celá stavba její, prochvěná láskou, spočívá na nauce sv. Tomáše Aquin.; ten jistě nepřečetl krásných zpěvů o sv. Františku z Assissi a Dominika a zvláště výše uvedený, vznešený hymnus o Panně Marii. Všem těm, kteří s Voltairem řadí Danta ve své řady, platí jeho verše:

Vy, již mne sledujete v loďce malé,
a s roztoužením pilně nasloucháte
mé lodi, která s pěním pluje dále,
k svým břehům rychle nazpět ať se dáte,
do moře nepouštějte se bez sledu,
s mou stopou snadno se více neshledáte.

Danta si může jenom církev sv. přivlastňovati jako svého básníka. Jeho Božská kommedie je nehynoucím pomníkem středověkého bohovědného obzoru, celá její stavba spočívá na základě náboženském. Její ideály jsou ideály křesťanské. Nebude proto nemístno bedlivěji nahlédnouti v celou tu velebnou stavbu, a ta není právě nejsnadnější v četných rozborech Dantových. Nejlépe tu září výklad Gietmanův (německý), Berhlierův (francouzský) a výklad k českému překladu J. Vrchlického.

Julius Zeyer v Karolínské epopeji, líče tvorbu básníkovu, píše:

Čar básníků je pouze nadšení,
toť jako proud, jenž stále světem jde
a v němž se všechno jasně zrcadlí,
co v nebi děje se i na zemi
i v říši duchů... (Kar. Ep. 553.)

Tak maně na mysl přijde tato krásná myšlenka, ponoříme-li se ve studium Dantovy Komedie. Ano, nadšení pro krásno to bylo, jež vedlo velikého Florenčana v život záhrobní, „v říši duchů"; nadšení pro krásu ctnosti vedlo jej v podzemí, aby nám vylíčil obrácení se z hříchu ke ctnosti. Jest Božská kommedie velebásní obrácení se z bídy hříchu k životu blaženému. Dante tudíž opěvuje cestu zla k dobru. Tato pouť předpokládá přípravu, neboť i ve zjevech nadpřirozených nepřechází se z jed-

noho stavu k druhému bez přípravy; a tuto přípravu opěvuje básník v prvních dvou zpěvech, v ostatní pak básni vlastní obrácení. Příprava spočívá podstatně v oddálení překážek, jež jsou dvojí: překážky protivy a překážky nedostatečnosti. Překážky protivné nás oddalují od cíle — ty vystiženy jsou v prvním zpěvu — jsou to tři žádosti, jež zobrazeny jsou ve třech nestvůrách, bránících vkročiti hříšníku na cestu ctnosti. On zří svůj bídný stav, touží se ho zbýti, ale nemůže pokročiti spoután jsa pýchou a hněvem. Prozřetelnost Boží, jež ho chce zachrániti, počíná jej vésti na pravou cestu rozumu, zosobněném ve Virgilovi — též sv. Tomáš učí, že obrácení se počíná v uzdravení praktického rozumu. V druhém zpěvu přednáší nám překážky nedostatečnosti, neboť člověk, byť by se snažil dosíci blaženosti nadpřirozené, nemůže jí dosíci silami přirozenými, proto praví Dante Virgilovi již v prvním verši: „Uvaž mou sílu, stačí-li, bych podnikl tak těžkou cestu" a Virgil — Rozum — odpovídá slovy věčně pravdivými: „Tvá duše uchvácena mdlobou, jíž kolísá člověk a schází na scestí, jež nevede ku glorii velebných činů." Maria, personifikace Milosrdenství, přivádí Lucii, personifikaci Milosti ozařující rozum, aby ukázala Dantovi pravou blaženost — — Beatrici — proto ptá se Virgil: „Proč nemáš vznět ni nadšení, když tyto tři blahé zjevy tě vedou k nebi?" Tím končí druhý zpěv zcela v duchu sv. Tomáše Aquinského. Proč však Dante učinil Beatrici symbolem nadpřirozeného poznání Božího? Dante nalezl štěstí a blaho na světě v Beatrici, nemoha jí však dosíci na tomto světě, učinil ji allegoricky personifikací své blaženosti na onom světě krásnějším. Neboť štěstí života spočívá především v poznání Boha, proto v Beatrici personifikoval Boží poznání — blaho. Tak končí příprava Dantova k veliké cestě do podzemí — do Pekla — Inferna, jež rozděluje ve dvě části dle různých hříchů. Hříchy jsou rozděleny ve dvě velké kategorie: peccata ommissionis příčí se positivním rozkazům, peccata commissionis příčí se zákazům. Tyto opět dělí se v hříchy neosobní a osobní, v čemž sleduje přísně theologii, sestavuje přesně genealogii vad: Hřích se páše buď ze slabosti pod vlivem vášní nezřízených, když rozum se sice nechává mluviti, ale neposlouchá se, buď pod vlivem pudů ex bestialitate, kdy rozum umlčen ustupuje do pozadí a z nás mluví jen zvíře, a konečně jsou hříchy ze zloby páchané, kdy rozum propůjčuje se ke zlu. Nejméně trestné jsou hříchy ze slabosti, ježto vůle neutkvívá na zlu, trestnější jsou hříchy bestialitatis, kdy vůle podléhá pudu, nejtěžší jsou hříchy zloby. Přesně dle této psychologie hříchu pokračuje Dante od IX.—XXXIV. zpěvu. Činí však ještě menší a jemnější rozdíly v hříších ze slabosti, uvažuje, že vychází jednak ex appetitu concupiscibili a irascibili. Staví nám před oči oběti rozmařilosti a lakoty, hned zas monstra hněvu i duševního indifferentismu. Hříchy lakoty a rozmařilosti trestány zvláště.

A jaký je pořádek a postup v Dantově pekelné hierarchii? Jeho logiku lze sledovati asi tímto vnitřním vztahem mezi zlem a dobrem:

V boji s překážkami dobra je cíl dvojí — bližší — překonání překážky a — vzdálenější — dosažení onoho dobra. Ale v tomto zápase chybuje se per excessum — nenávistí, nebo per defectum — lhostejností. Když pak dobra jsme dosáhli, můžeme opět hřešiti, radujeme-li se příliš ze svého vlastního dobra, hrdostí, neb žádostivě se těšíme dobru cizímu, nezřízená touha. V témž logickém pořádku postupuje i Dante, mluvě o Phillipu Argentském, připomíná, že byl člověkem hrdým, v žárlivost zasahujícím — tak končí hříchy ze slabosti páchané, a v IX. zpěvu Inferna líčí hříchy zvířeckosti, jež spočívají jednak v naukách, jednak v činech. V materialismu nerozlišuje se člověk od zvířete, o tom v X. a v XI. zpěvu zmiňuje se o heresi, jež ve středověku k hříchům ex bestialitate náležela. Bestiálnost v konech, násilí, rozlišuje trojí: proti bližnímu — vraždou (XII.), proti sobě samému — samovraždou (XIII.) a proti Bohu — blasphemie. (XIV.—XVII.)

V dalším zpěvu vzpomíná hříchů ze zloby: lsti a zrady. Hříchy lsti trestá v 8 říších na 10 částí rozdělených; jsou to: Svůdci, pochlebníci, simonisté, kouzelníci, ohrožovatelé, pokrytci, zloději, špatní rádci, zasévači pohoršení a padělatelé. Tyto zase dle jich působnosti dělí na poodíly zcela dle scholastické nauky, v harmonii velmi přesné, vše k sobě náleží jako kaménky mosaiky; odstraň jeden kámen a celek ve svém souladu je porušen. Tak naplnil Peklo, „terminus a quo" hříšník vychází, aby nastoupil cestu spásy, všemi druhy a odstíny hříchů, jak je středověká theologie vypočítávala. Z Inferna, zobrazeného stavu hříchu, přichází do Purgatoria — očisty od hříchu, v níž rozeznává přípravu, vlastní očistu a její důsledky. Příprava žádá spolupůsobení člověka s Bohem. Prvních 7 zpěvů líčí onu činnost lidskou, a sice v rozumu a vůli, personifikované v přísném Catonovi. Ale tato činnost člověka nestačí k dokonalému očištění, je potřebí spolupůsobení Božího, něco jiného je nechtíti konati zlé a něco jiného dělati dobré, zvláště dobro nadpřirozené. Dante vypravuje, jak ve snu přišla k němu Lucie, zosobněná milost nadpřirozená, všemocné působení Boží v čase, a zanesla ho před brány očistce — pravého pokání. Abychom však pochopili celou psychologii Purgatoria, jest nám v hříchu rozlišovati dvojí moment: poklesek a zlo samo — čili — nepravý kon a nepravá disposice. Kdo chce kráčeti po cestě posvěcení svého, musí se tedy obého sprostiti. Poklesku, chyby zbaví se hříšník církevní absolucí. Proto Dante setkává se u brány s andělem sedícím na trůně, k němuž vedou tři stupně: prvý z bílého mramoru, druhý z kamene kostrbatého, horkého a třetí z ohnivého porfyru. Toť jsou tři činy kajícníkovy: zpověď, lítost, dostiučinění. Dva klíče, jež anděl drží, jsou symboly iurisdikce a učenosti. Obdržev rozhřešení kráčí kajícník Dante k bráně, kdež jsou hříchy hlavní. V XI.—XII. vidí pýchu se všemi zlými následky, dále Lakotu a Hněv. S radostí hledí jeho duše na velebu Ctnosti a s odporem se odvrací od Lenosti. Duch očistěný jednou, má předem své smysly střežiti a oddalovati

od nezřízené lásky k tvorům; proto jde dále Dante kolem Smilstva a Nestřídmosti a Závisti (tak v XXV. zpěvu). Takto očistěn zcela od hříchu kráčí člověk k vznešeným ideálům. Před zrakem Dantovým zjevuje se krása dobrých skutků a činného žití v podobě Mathildy (XXVIII.), zří krásu víry a života kontemplativního, symbolisovaného v průvodu autorů inspirovaných, jimiž je Beatrice, personifikované Boží poznání, obklopena, vzdává se svých náklonností, ztrácí v řece zapomnění, Léthé, poznání zlé i všechnu vzpomínku na vědy časné (XXXI.). Zjevují se mu tři božské ctnosti v oslňující záři a Beatrice v plné kráse stane před ním tváří v tvář, ona přeroda znázorněna tu koupelí v Eunoï, řece dobrého myšlení. Tento stav zve se Rájem pozemským, podobným Ráji prvních lidí, pravý vchod do Ráje nebeského státu světců církve:

Paradisium animae. Duše zbavena svých slabostí a podporována vznešeností předmětu své touhy s pomocí Boží, vedena jsouc Beatricí, Božím poznáním, povznáší se k Božím sférám. Dante tu neméně se vznáší ve svých verších vědecké i mystické theologie a přec doznává neméně nadšeně na konec ústy Platonovými: „Sláva Toho, jenž dává život všemu, proniká vesmírem. Různě vyzařuje brzy tu, brzy onde. Byl jsem v nebi, jež přijalo nejvíce paprsků věčného Světla a uzřel jsem zjevy, jež nemůže znáti a vylíčiti, kdo nesestoupil s ráje. (Parad. I.)

Básník veden Beatricí, kráčí různými okršky vědy, Trivia a Quadrivia, vědy přírodní neodporují poznatkům nadpřirozeným, vše se doplňuje vzájemně. Vlastní předmět božské vědy je speciální řád nadpřirozený připojený k řádu přirozenému, jenž je jeho symbolem. Tento se dělí v řád nadpřirozený stvořený a nestvořený, stvořený řád nadpřirozený zas se dělí v řád milosti a řád hypostatický: Inkarnace od I.—XXVI. zpěvu. V řádu milosti spočívá život činný a kontemplativní. Život činu zobrazen sv. doktory, mučedníky, vládci. Život kontemplativní září nám v podobě sv. Petra Damienského a j. Po tomto životě nadpřirozené milosti, jenž nás činí Bohu podobnými, vidí Alighieri zjev Inkarnace života nadpřirozeného, s nímž se věčné Slovo pojí. Triumfem Krista, jak nám ho Dante líčí, uchvácnea duše mnohých umělců italských. Posledními zpěvy své božské básně staví nám Dante velebnou budovu poznání intuivního s obdivuhodnou učeností theologickou. To, co víme od theologů vedených sv. Bernardem v Dantově Ráji je vše, co nám dosud theologické knihy poskytují.

To jsou v hlavních rysech vyznačené idee Dantovy „Božské komedie". Dante, jeden ze čtyř či pěti duchů největší humanity, je křesťanským moralistou. Popírati to, bylo by nejen lží historickou, nýbrž i bezprávím na díle a srdci Dantově. Citovati nejkrásnější místa velebásně, jež dle slov samého Danta stala se „chlebem života a vichrem, který vane co nejbujněji u nejvyšších štítů", bylo by prací nesnadnou a anthologie „Božské komedie" by nebyla zajisté

menší než anthologie Vrchlického; avšak hluboko v duši umělců vryla se slova, jež Dante napsal na bránu Pekla:

„Mnou vchází se do města věčné strasti,
mnou vchází se v bol, který nemá rána,
mnou vchází se do zatracenců vlasti...,“

když kouzlili obrazy budoucna, tak jako slova Homerova Feidovi: Kdo by chtěl vybrati z Danta nejkrásnější verše, musí citovati celou jeho velebáseň, o ní platí to, co napsal slavný Alfieri na počátku anthologie Dantovy:

„Vezmi a čti sám!“[1])

Ant. Mar. Hausbergský (Br.):

Zdrávas Maria.

(Svým druhům ku kněžským prvotinám.)

Tu píseň století již dávná pěla,
ji šeptaly rty krví zbrocené,
tou písní srdce křesťanů se chvěla,
když k nim si lehly šelmy zkrocené
tím Zdrávas Maria.

Zdrávas Maria!
Z dob útisků a pronásledování
vítězně vyšla jako dennice
ta církev svatá. Všechno posmívání
zahnáno bylo jako litice
tím Zdrávas Maria!

Zdrávas Maria!
Ta píseň sladká křesťany vždy chrání,
jí zahání se všaký trud a bol,
jí hrot se láme všeho pohrdání,
jí ráj se jeví v slzách kol a kol
tím Zdrávas Maria!

Zdrávas Maria!
Tu píseň zvučte tedy luh i pole,
ji šeptej i váš mladý ret,
ji hučte lesy, pějte skály holé,
ji všemu tvoru hlásej svět,
to Zdrávas Maria!

[1]) J. Berthier: Sens allegor. de Dante.
Gietmann: Comment. z. Dante.
J. Blokša: Dante Alighieri.
J. Vrchlického přek. Dantovy Bož. kom.

Zdrávas Maria!
Nechť ústa vaše vždy a všude pějí
tu krásnou píseň Zdrávas Maria,
jí nechť se bruď i srdce rozechvějí
ku chvále té, jež jako lilia
jest čistá Maria!

Zdrávas Maria!
Ta píseň sladká na poutí vás světem
vždy chránit bude hříchu od pohrom
a šťastny učiní vás v světě tomto kletém,
vždyť mocné strašné, jako blesk a hrom
jest Zdrávas Maria!

Krainer (Praha):

K sedmdesátiletému jubileu Msgra Dra Josefa Pachty.

Tempora mutantur et nos mutamur in illis....

Ryzí zrno pravdy v těchto slovech klassického básníka. Čas, pravěký hýbatel tvorstva Božího, jsa sám Bohem učiněn na počátku, spěje nepřetržitým a nenavratitelným během k svému cíli, jímž jest vyplnění slov Spasitelových: „Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.“ Se světem zanikne i čas a vládnouti bude věčnost, perpetua sempiternitas... Čas tedy jako tvor se mění a my lidé měníme se v něm. Dnes jsi malým, slaboučkým dítkem v kolébce a zítra — starcem sněhobílé hlavy...; ani se nenadáš a mládí i mužný věk připadá ti jako krásný sen. Jen skutky mluví k tobě jako svědkové prožilého žití z minulosti. Jak krásné stáří, plné spokojeného blaha působí člověku myšlenka, že časem drahocenným hospodařil a jej cele svému životnímu poslání zasvětil! Pro blaho mladších...

I nám, bohoslovcům, v stověžaté matičce Praze letošním rokem odchází od profesorské katedry muž, či lépe velebný stařec sedmdesátiletý, jenž plným právem v poklidu svého stáří může těšiti se podobnou radostnou myšlenkou. — Šťastným mužem tím jest náš slovutný jubilant monsignor Dr. Josef Pachta, professor dogmatiky na c. k. theologické fakultě v Praze. —

Dnes, kdy loučí se tento milý náš professor se zdmi učebných síní, v nichž tolik rád po dlouhou řadu let dlel, v nichž jako pečlivý zahradník pěstoval v duších budoucích vyslanců Kristových símě věd theologických se zápalem a nadšením jemu vlastním, dnes s pohnutím a vděčností vzpomínáme, jeho posluchači, těch dvou let, jež prožili jsme spolu s ním.

V duchu vidím onen nezapomenutelný okamžik, kdy slovutný

náš jubilant poprve vstoupil do naší posluchárny, na onen okamžik, kdy poprve moje oči utkvěly na jeho velebné stařecké postavě, oděné kněžskou klerikou a na jeho čistých, jako padlý sníh sbělených skráních... V duchu slyším prvá jeho slova, jež ústa jeho z katedry úvodem k nám promluvila. Pamatuji se, jakoby to bylo dnes: „Člověk je tak nadán, aby poznal Boha, že by mu to Bůh záviděti musil, kdyby k závisti jako Bůh byl schopen... a dále, jak kladl na to důraz, že kněz má znáti dokonale vědu, jež pojí se nerozlučně s jeho vznešeným povoláním, theologii, a to: v prvé řadě. Vzpomínám i na to, kdy mluvil ze zkušenosti jemu vlastní o potřebě všestranného vzdělání u kněze dvacátého století, že kněz nemůže společnosti imponovati více, nežli když prokáže svou znalost a sběhlost ve všech oborech na poli vědy. Naproti tomu jak politováníhodné je postavení kněze, jenž ve chvíli, kdy ve společnosti se o něčem hovoří, ztrácí půdu pod nohama, nevěda, co by o věci té připomněl. —

Prvá hodina uběhla jako druhá, třetí — při každé slyšeli jsme tolik vznešených pravd theologických a tolik drahocenných pokynů pro budoucí život na vinici Páně.

Tak dovedně uměl vzácný náš professor-jubilant oživovati namahavé studium dogmatiky. Velký důraz vždy kladl na důkladnou přípravu v kázáních a promluvách církevních, vycházeje z přesvědčení, že jak si kdo osvojí věrouku katolickou, s takovým zdarem a jistotou bude jednou kázati. „Pak nebude vám třeba sháněti se po tištěných, předlohách, (lecjakých) ale sami si kázání svá vypracujete, podle svých vědomostí nabytých důkladným studiem, na kazatelně pak budete jisti, že kážete v pravdě slovo Boží, věčnou neměnitelnou a nezměnitelnou pravdu. A sami budete míti radost ze své vlastní práce..."

Profesor Pachta, ač stáří sehnulo jeho šíji a vrylo vrásky v čelo věnčené šedinami podzimu života, vykládá a přednáší stále s mladickým zápalem a velkodušným přesvědčením, jsa si vědom neustále svého učitelského úřadu a veliké zodpovědnosti před Bohem i lidmi. Vždy s neunavnou pílí a vytrvalostí se připravuje na své přednášky universitní, pamětliv jsa slov sv. Alfonse: „disce, ut doceas". Ke svým přípravným studiím má k disposici rozsáhlou knihovnu bohovědnou, jaké v Praze není rovno. Sám univ. prof. Dr. Stejskal vyjádřil se o ní: „Kdykoliv nějaké nové bohovědné dílo v kterémkoli jazyce vydané se objeví, jsem jist, že ho nikde snad nenaleznu, nežli v knihovně p. professora Pachty. Knihovna jeho bez odporu representuje dnešní stav literatury theologické."

Slovutný náš jubilant Dr. Pachta jest hluboce oddán od mladých již let církevní hudbě a zpěvu. Dokladem toho jsou neocenitelné práce a snahy jeho, kdy jako adjunkt c. k. theol. fakulty, cvičil s bohoslovci v semináři klassické skladby vokální, kdy s taktovkou v ruce řídil osmihlasého Palestrinu i jiné domácí i cizí klasiky. Kromě toho měl Dr. Pachta v zimním školním semestru na fakultě před-

nášky „o některých otázkách církevního zpěvu a hudby," ujal se zanedbávaného zpěvu kostelního na prosbu bohoslovců pražských, nacvičil s neúmornou pílí zvláště zpěvy k slavnostním schůzím pražské „Růže Sušilovy" na počest 50letého kněžství sv. Otce a 60letého panování J. V. císaře a dirigoval zpěv při slavných službách Božích universitních dne 2. prosince 1908 s takovým úspěchem, že sám rektor tehdejší Dr. Heyrovský poděkoval mu zvláštním přípisem.[1])

Z toho ze všeho vidíme, kterak úzký poměr navazoval Dr. Pachta se svým posluchačstvem, projevuje se velkým příznivcem i naší pražské „Růže Sušilovy". Jak „Museum" píše, nejznamenitější přednášky konal často v „Růži" Msgr. Dr. Pachta, jichž předmětem byla Summa sv. Tomáše Akvinského; k jeho vyzvání konaly se o předmětě tom disputace. Bohoslovci podávali námitky, po nichž — jak v časopisu se praví — následovala vždy důkladná „refutace" pana profesora. „Co tu bylo upřimné radosti z těchto přednášek v semináři, že nám již „česká" bohoslovecká fakulta, po níž jsme toužili, začíná, — proslovil kanovník E. Šittler ve své řeči dne 19. ledna 1911.

A prof. Pachta zachovává svoji přízeň „Růži" na dále. Měl tu celou řadu přednášek, z nichž vyniká „O směru na našich universitách a o prof. Machovi" (r. 1897). R. 1899 přednáší „O národnosti", o kteréž — dle něho — mnoho se mluví, málo přemýšlí a ještě méně ví. („Museum" 1911). Jedním slovem vznešený náš jubilant má skutečně valnou zásluhu o naši „Růži" a jistě bylo by velkým nevděkem, ano nemyslitelno, kdyby Sušilovci pražští nectili v něm úhelní kámen svého spolkového života bohovědného a vlasteneckého.

Co korunuje povahu a význam osobnosti Msgra Dra Pachty jest jeho bezpříkladná mírnost a skromnost ve vystupování. Nemiluje práce hlučné, o níž by hned celý svět věděl, ale pracuje tiše mezi svými svěřenci, řídě se slovy Páně: Euntes docete . . . Jeho věda není svěřena papíru, ale vniká oživena slovy do duší bohoslovců, kteří jednou mluviti budou lidu jako kniha živá, kterou učinil Dr. Pachta svými učitelskými přednáškami a disputacemi, které mimo hodiny určené s bohoslovci zaváděl.

S Msgrem Th. Drem. Jos. Pachtou odchází bohoslovcům pražským na odpočinek muž vědy a víry, který zasil símě do duše svých žákův. Dejž Bůh, aby padnuvši a padnouc na úrodnou půdu, vyneslo užitek stonásobný stádci Pána a Spasitele našeho a zároveň radostnou útěchu v stáří našemu milému profesoru, by mohl si říci: „Nepracoval jsem nadarmo . . .'

---

[1]) Viz řeč kan. Šittlera v „Museu" r. 1910—11.

F. J. Pokorný (Lit.):

Modlitba k jarní oběti.

Mé srdce pohár — v něm Tvé víno voní,
já piji z něho, k Tvým jej nesu rtům,
jak mladá jabloň zvedá k oblakům
svých větví pohár, a list žebroní:

„Pij, Slunce štědré! Vím, že jako loni
za číši mízy vliješ poupatům
med na květy a nektar k oněm davům,
až tíží jablek sněť se k mechu skloní . . .

A usedne-li pěvec do mých snětí
k radostem jara, či by skryl se tam,
až jeseň — jestřáb do zahrady vletí:

Jen o Tobě a Tobě musí pěti!
A medu svého včelce nepodám,
dokud své snahy Tobě nezasvětí . . .“

F. J. Pokorný (Lit.):

Radost a křesťanství.

(Z knihy „Mehr Freude“ od Dra P. W. Kepplera, bisk. rotenb.)

Nenáboženský a nekřesťanský duch času jest vlastním nepřítelem a vrahem radosti. On povýšil rozum na despotu a tyrana, pod jehož vládou srdce trpí násilí a duše hladoví. Jde mu o to, aby zničil víru a vyrval ji lidu ze srdce;[1]) a přece jen víra jest s to lid oblažiti a obšťastniti; pochybovačnost rozervává, nevěra činí nešťastným. Že člověk věřící jest na tom stále ještě lépe než nevěřící byl nucen doznati ve svých listech i sám Fridrich Strauß. Tento duch času ubíjí nevinnost svědomí; a bez dobrého svědomí není radosti. On chce zničiti spojení duše s Bohem; a bez Boží útěchy není útěchy v životě. Jest příčinou, že srdce zchladne a zakrní v egoismu, olupuje je o lásku a tím o radost. Učí člověka stále jen kroužiti okolo malého střediska svého vlastního Já; to však působí motoličnost, závrať až k dávení.

Jest to veliký podvodník a šarlatan. Chce, abychom uvěřili, že moderní pokroky a materielní zlepšení vedou samy sebou lidstvo i jednotlivce ke štěstí a radosti; a přece, jak drasticky praví Car-

[1]) Dem Herzen will er seine Schätze rauben,
Den Wahn bekriegt er und verletzt den Glauben. (Schiller.)

lyle, všichni ti ministři financí a reformatoři moderní Evropy nejsou s to, aby aspoň jediného cídiče bot učinili šťastným; toho nedokáží, nebo nanejvýše jen na několik hodin. Předstírá, že jest v jeho moci otevříti úplně nové světy radosti a přikouzliti v lidský život nesčíslné její požitky — a zatím odpoutává pudový život, dráždí a podněcuje žádostivost, vášním uvolňuje dráhu, neřestem dává výsadní listiny. A následek toho? Duchová i tělesná ruina; rozladění a otřesení celé nervové soustavy až do základů; podlomení životní a resistenční síly; omrzelost života místo radosti; pessimismus, fatalismus, sebevražda. Ano, to jest úhlavní nepřítel radosti; neboť všecky ostatní překážky a rušivé elementy snadno by překonal zdravý, silný křesťanský smysl; smrtícími je činí teprve jed ducha času.

Proto opět ani zde není jiného hesla, než to, které působí modernímu světu nervové křeče a žene jej v záchvaty vzteku; zpět ke křesťanské víře; zpět ke zdravému křesťanskému životu, k vážné zbožnosti, k pokoře a prostosrdečnosti, k prostému, čistému a ušlechtilému smyslu, k náboženství, k Církvi, ke Kristu! Nevyhneme se tomuto „Zpět", již proto ne, že tu prostě není jiné moci, jež by byla schopna udržovati v šachu soldatesku nepřátel radosti, která vše pustošíc k nám vtrhla pod vedením generalissima — ducha času. Avšak ta moc působí ještě více: Čerpá vodu přirozené radosti z pramenů sladkých a hlubších, tak že otravné spodní vody nemohou do ní vniknouti, a ve své vlastní vyšší oblasti oplývá velikým počtem dalších zdrojů radostí, které jsou nadpřirozené povahy.

Ukřižovaný — opravdu, pěkný Bůh radosti! Křižování sebe — krásná cesta radosti! posmívá se protikřesťanský svět. Právě v poslední době se potkáváme opět častěji s hordami obnovujícími pohanství, jejichž ideje nejsou bez příbuzenství s ideami Herdrovými, Goethovými, Schillerovými. Svobodomyslní duchové cítí v sobě zase popud s Heinem chopiti se zbraně „za staré bohy a jejich vábné, ambrosiové právo" proti „bledému Vykupiteli s krvavýma rukama", proti „bledému Galilejskému, jenž svou radost vidí v nářku pošlapané rozkoše" (Ibsen), proti „nepříteli radosti se sinalýma rukama", (Anatole France), proti „symbolu záporu života", proti této „kletbě na životě "(Nietzsche). Oplakává se opět ráj radostí zaniklý v helenství. „Když bohové řídili na lehkém vodítku svět, tehdy ještě krásný, jak docela jinak, jinak tu bylo!"

Avšak nynější historické zkoumání kus po kuse vyklízí tento mythický ráj. I co se pokládalo za nejvznešenější v helenství, totiž jeho umění, jemuž v harmonii a souměrnosti není rovna, nejen že ničeho neví o radosti a veselí, nýbrž — mějme jen na mysli scény loučení na náhrobcích — svědčí o prudké bolesti nitra a štkavém stesku. Řecké umění — v základních svých rysech bylo vždy písní bolesti. Řecké památky z doby archaické jsou hroby nebo ozdoby

hrobů. Co se na nás z antiky usmívá, není olympskou veselostí. Zdá-li se jí něco, jest to jen divoký, ryčný smích, jenž svým rykem měl ohlušiti hlubokou vnitřní bolest. Antické umění vyznává písní bolesti v skulpturách sarkofagů z prvních století po Kristu.[1]) Jest pravda, co píše jeden z nejlepších znalců starověku: „Řekové byli v lesku svého umění a v květu své svobody nešťastnější, než si většina nás myslí."[2])

Ovšem kříž se svými ostrými, nevlídnými liniemi, ten chladný, listí a ratolestí zbavený strom se dvěma pahýly uťatých ramen jest na první pohled zcela bezradostný a bezútěšný; zdá se právě obrazem nejkřiklavějšího opaku, symbolem nejtrpčí bolesti. Přece však se kříži nemohlo upříti jisté krásy, poněvadž se pochopilo, že jeho mohutný, pevný, výrazný a souměrný vzhled jest zároveň typem pevnosti, vzmachu, typem zdolání protiv, vyřešení rozporů. Pohled ukřižovaného Muže bolesti nebudí vskutku z počátku radostných pocitů. A přece prazdrojem a prameništěm radosti jest víra a jistota ve víře: božský Rek, jenž na kříži krvácí, umírá v boji proti nejzarytějším nepřátelům spásy a radosti, umírá v boji a vítězí v smrti. Kříž se stal znamením vítězství, tudíž i radosti. Temnota a bezútěšnost před ním ustupuje; gloriola zmrtvýchvstání jej obetkává. Jí ozářen mění se strom kříže ve strom života, plný neutlumitelné síly vzrůstu; tvrdý kmen nese květy a plody, z trnové koruny pučí růže.

Tak jest to i s křížem a křižováním v životě každého křesťana. Že denně máme na sebe bráti svůj kříž (Sk. 9, 23), že jej máme nejen nésti, nýbrž své tělo, celého bývalého člověka na kříž vetknouti (Gal. 5, 24, Řím 6, 6), to není pouze drastický způsob mluvení, nýbrž vážné míněné povzbuzení, které odvádí na oko daleko od radosti. A přece takové vyzvání k boji neplatí radosti, nýbrž jejím nejzarytějším nepřátelům. Ovšem, ukládá nám takový zápas vzdáti se sodomských jablek a jedovatých třešní hříšných radostí, to však právě nejsou pravé radosti; ale naprosto nás nemá k tomu, abychom se odříkali dovolených, přirozených radostí, děje-li se to s mírou a s dobrým úmyslem.

Avšak k takovému užívání radostí neradí jen křesťanská morálka, k tomu nabádá i rozum a hygiena. Nemírná požívačnost vede k omrzelosti. Nevázaný smyslný požitek nezveličuje radostí života, nýbrž je ničí. Úplně nevázané ukájení smyslných pudů radostí nemnoží, nýbrž ruinuje radost a ruinuje celého člověka, jest hříchem nejen proti morálce, nýbrž i proti hygieně, která dokonce dnes ve mnohých kruzích se výhradně respektuje. Žíti „neodvisle od dobra i zla," podle Nietzschova receptu, bez skrupulí se divoce proháněti v zakázaných revírech, úplně se vzdáti divokým pudům přírody,

[1]) Gral, 1907, 145 násl.
[2]) Boeckh: Die Staatshaushaltung der Athener I. - 792. — Schneider: Das andere Leben --, Paderborn 1909, 62 násl.

(na jejichž advokáta, protektora a proroka byl snížen tento filosof od svých žáků, výše jeho nedosahujících, ač často proti své vůli a proti svým úmyslům), emancipovati „šelmu v člověku, onu rusavou bestii, plahočící se a dychtící po kořisti a vítězství", nic takového neobohacuje, neoblažuje, neprohlubuje života a nezvyšuje sladkosti jeho podstaty, nýbrž vydává jej v nejžalostnější chorobenství, odevzdává lidský život nemocnici, blázinci, sebevraždě — „hrobu žádostivosti" (Nm 11, 34), na něž jest dnešní svět tak bohat!

Tomu učí zkušenost; to lze i přibližně statisticky dokázati; avšak svět, ten veliký hříšník a lhář, tomu nechce věřiti a to uznati.

Nikoli, přísná morálka křesťanství, přikázání sebepřemáhání, zdrželivosti, umrtvování, umírněnosti, postu nejsou nepřáteli radosti, jako není nepřítelem ruží zahradník, jenž na podzim a na jaře ořezává ostrým nožíkem jejich keř.

Foerster upozorňuje na dvě případné myšlenky; jedna jest Tolstého, druhá Mattiáše Klaudia. „Ať křesťan, ať pohan," praví onen, „oba musí dílo zdokonalení nutně počíti se zdrželivostí... Zdrželivost jest prvním stupněm k dobrému životu, a lze si ji osvojiti jen stálým cvikem. Zdrželivost znamená oprostiti se od žádostí. Avšak žádostí má člověk mnoho, a aby boj s nimi měl výsledku, musí se počíti s těmi, jež jsou ostatních základem, totiž s rozkošnictvím v jídle, zahálkou a smyslností." A Mattiáš Klaudius poznamenává: „Mnoho lidí zavrhuje půst, ale tím půst není zavržen. Zavrhuje se s lehkým srdcem to, s čeho kdo není, a zneužití přidruží se všude. Stále žíti střídmě, říkají, jest lépe, než se časem postiti. Možná, že je to pravda. Poněvadž však většina lidí střídmě nežije, není přece na škodu časem ukázati, kdo jest pánem v domě.[1])

Že jen duch přísnosti a oběti jest schopen položiti správný základ životu zdravému, šťastnému a radostnému, to vycítil i Goethe a vyslovil se v tom smyslu ve známých verších:

„Aber wenn du das nicht hast,
Dieses Stirb und Werde,
Bist du nur ein trüber Gast,
Auf der dunkeln Erde.[2])"

Ba musí se umírati k obrození, musí se umrtvovati egoismus, neboť on neobohacuje, nýbrž ochuzuje, ochuzuje o radost. „Nic tak života nezavírá a nic tak nevylučuje spokojenost a radost, jako temperament, sám v sobě se shlížející, a snahy, které se točí kol sebe samých. Místo aby bohatly ve svých pomocných zdrojích, chudnou. Čím více se šlechtí (a o sobě domýšlejí), tím jsou neplodnější, čím více shromažďují, tím méně mají, čím více zachraňují, tím o více přicházejí."[3])

[1]) Lebensführung 45, násl.

[2]) O authentitě těchto slov se v poslední době pochybuje. (Goethe-Jahrbuch IX. 329.)

[3]) Peabody: Jesus Christus und der christliche Charakter, 167.

Bezdůvodné a nesmyslné také jest, ve jménu radosti si žádati bezuzdné svobody. O tom ostře a pravdivě mluví Ruskin: „Moudré zákony a spravedlivý nátlak pro řádný národ (ani pro řádnou povahu) nejsou okovy, nýbrž takřka pancéřem, jenž poskytuje ochrany a dodává síly, byť i někdy tlačil. A tato nutnost nátlaku jest pro lidstvo právě tak čestná jako práce. Slyšíme den ode dne více bláznů mluviti o svobodě, jako by ona byla něčím čestným. Toho jest daleka, ba jest právě příznakem nižších tvorů. Žádný člověk, byť sebe mocnější a vznešenější, nikdy nebyl tak svoboden jako ryba. Stále je tu něco, k čemu jest nucen, čeho mu nelze, kdežto ryba smí konati vše, co může . . . Nátlak činí člověka důstojným, ne svoboda! A na celém světě ze dvou abstraktních pojmů „svoboda" a „nátlak", jest nátlak čestnějším. Oba jsou dobrem, volí-li se mezi nimi šlechetně, zlem však, je-li volba nešlechetnou; z obou, opakuji, nátlak to jest, jenž jest známkou vyšších bytostí a nižší povznáší, a od služebnosti archanděla až k činnosti hmyzu, od kolotání planet až ke gravitaci prachového zrníčka záleží mocnost a sláva všeho tvorstva v poslušnosti, nikoli svobodě. Slunce není svobodno, suchý list má svobody více; prach, z něhož jsi stvořen, není svoboden, jeho svoboda vzniká až jeho zbytostněním . . . Jest známkou bezdůvodné a nevýslovné pošetilosti si mysliti, že svoboda jest pro člověka dobrem, bez zřetele na její užití. Taková svoboda jest obsažena vskutku v pojmu svobody, pošlete-li své dítě do světnice, kde jest stůl plný sladkého vína a plodů, z nichž jest část otrávena, část neporušena. Pravíte mu: Mé zlaté dítě, vol, jak ti libo! Jest pro tebe dobrem svobodně voliti; taková volba zušlechťuje tvůj charakter, tvoji individualitu. Vezmeš-li nepravou sklenku či jahodu, zemřeš dříve, než má přijíti tvá hodina, ale dojdeš cti svobodného dítěte."[1])

Ba, kdy konečně zmoudříme do té míry, abychom uznali: Povinnost, přikázání, poslušnost nejsou nepřáteli a překážkami, nýbrž ochránci, rukojmími pravé svobody, nositeli pravé radosti!

V moderní době se osočuje křesťanství jako vražedník radostí hlavně proto, že prý rigorosně a úzkostlivě omezuje a deprimuje život lásky v člověčenstvu (totiž pohlavní lásky), a tím prý mrzačí mnoho „nadějí na štěstí", uzavírá mnoho zdrojů radostí. Jsou to stoupenci Nietzscheovi, kteří jdouce dále než jejich učitel, propagují plnou volnost pohlavní lásky, jakož i osvobození od pouta monogamie a všech mravoučných přikázání.

Na nesmyslné propagandě emancipovati radost a rozkoš od snah morálky a všech „institucí" (neboť instituce, jako stát, církev, morálka, škola, jsou prý největšími nepřáteli „vnitřního stavu" člověkova) vybudoval Max Zerbst v poslední době „filosofii radosti", kterou dedikuje Aristippovi z Kyreny a uzavírá hymnem na Hedonu. Učí, že utrpení pochází ze zla, a samo jest zlem, že rozkoš jest jedinou životní hodnotou a silou, velikou osvoboditelkou a vy-

[1]) Aphorismen zur Lebensweisheit, 140, násl.

kupitelkou, nejvyšším dobrem člověčenstva. Ale místo aby ukázal, proč možno rozkoš na tak vysoký prestol povznésti a jí takové úlohy přičítati, jako že jest schopna vyhladiti s okršku zemského utrpení, vše proniknouti a oblažiti, cítí se „již v nejněžnější předtuše nové éry rozkoše ochlazen přeháňkou," pro niž nemá jména, a dává se uchvátiti k jejímu dithyrambickému líčení. Fr. W. Foerster (Sexualethik und Sexualpaedagogik) mužně a zásadně odpověděl takovým truchlivým virtuosům rozkoše a ztřeštěným hedonikům, mužským i ženským representantům emancipace pohlavní lásky a absolutní diktatury Erotovy, i oněm vážnějším, kteří si myslí, že dříve ovšem v těchto věcech bylo potřebí přísného řádu a kázně, že však modernímu člověku musí býti dovoleno volně a samostatně si vésti. Volnost pohlavní lásky a erotické vášně ve skutečnosti neplodí radost, nýbrž degraduje duševní Já na smyslné, obětuje duševní podstatu nízké smyslnosti. Právě zde „ona veliká stará přikázání a staré mohutné idealy" křesťanství s náboženskými impulsy a silou milostí jsou nevyhnutelnou potřebou, dnes ještě více než druhdy, neboť moderní člověk není silnější, nýbrž slabší co do charakteru a vůle. Jenom silou lze ovládnouti sílu přírody jevící se v pudu pohlavním, aby nebyla příčinou nepředstavitelné zhouby, nýbrž nositelem požehnání. Namítají-li oni, že křesťanství rdousí přirozené pudy a ochuzuje tak člověčenstvo o radost, máme pro ně odpověď: Křesťanství přirozených pudů nerdousí, nýbrž je řídí, očišťuje, vyvyšuje; vy však rdousíte vůli, vyšší duchovou podstatu a dusíte ji v těle. A vážné paedagogy, kteří si myslí, že jim lze hravě říditi pudový život bez přikázání a náboženské pomoci, přirovnává Foerster k inženýrům, kteří chtějí pískáním na flétnu mocné proudy udržeti ve vykázaných mezích; jednoho dne, až se bahno rozlije po nivách, poznají, že jest pozdě. Právem také varuje před novodobou vysvětlovací manií, která je tak v modě a jež nebezpečí nezažehnává, nýbrž naopak vyvolává. Jak jest to na škodu, obrací-li se reflexe předčasně, neobezřetně nebo zbytečně do sexuelních sfér! Je to skoro totéž, jako na vysvětlenou otázky morové dávati lidem injekce morových bacilů. Zde není třeba rozumového objasnění, nýbrž utvrzení, ba zocelení charakteru a vůle, aby tu byla nějaká moc, nějaký pán v domě, který by byl s to, aby probuzený pohlavní pud zvykal na pořádek, po případě jej ukoval na řetěz (Pestalozzi). Toho všeho jest si přáti v zájmu radosti. Neboť rozkoš erotických vášní jest pravou vražednicí radosti; láska jest zdrojem radosti, avšak tento zdroj jest potřebí ovládnouti, od nákazy chrániti a ze spodiny přírody jej vésti k vyšším sférám duševního života.

J. E. Říha (Pr.):

Duch Sušilův.

K jubileu pražské „Růže Sušilovy".

Jak bílý orel nad námi se vznáší
duch pěvce vítězný, duch plný síly,
svůj odkaz hlídá v nás, zří práci naši,
zda směrem k Věčnu neunavně pílí,
zda ryzost srdce nade vše nám dražší.

Tajemnou rukou na srdce nám sáhá
a v duše hlubiny hlas volá tklivý:
„Milujte církev, vlast vám budiž drahá,
a ideálů svatých zápal živý
jak slunce záře kéž se v duších zmáhá!

Nechť víra jako mocný anděl světla
vám srdce vásu drahocennou zvedá
nad vlnu všednosti, jež lidstvo hnětla.
Bez víry darmo nadšení duch hledá,
z ní serafinských citů růže zkvetla.

V květ duše padej umění zář svatá,
nechť z moří krásy bezměrných duch pije:
kde jejím vzruchem posvátným hruď vzňata,
tam citů soulad harmonický žije,
a ustupuje na vždy nízkost klatá . . .

Svobodnou vědy perutí nechť vzlétá
duch nespoutaný volně v světla říše
nad tajemstvím a záhadami světa,
nad všedním žití prachem výš a výše,
kde duchů silných vyvolená meta.

O zrakem vroucím vizte nad svou snahou
se vznášet tiše sladký obraz Krista,
jak s vámi jde, k vám sklání hlavu drahou,
z očí Mu září lásky hvězda čistá,
jež za Ním povede vás žití drahou . . . ."

Tak jeho mluví duch . . .

Za † Janem Leštinou.

Dne 15. února 1916 odebral se k Pánu, jemuž celý život věnoval, náš milý druh, Jan Leština, alumnus české pap. kolleje římské t. č. v Praze. Skosena byla květina v nejkrásnějším květu mládí. Vzpomínáme, s jakou láskou a horlivostí se věnoval studiu theologie; a přec zmařeny všechny jeho naděje a idealy.

Rodák z Vráta u Čes. Budějovic, již na obecné škole pilný a horlivý, přičiněním dp. kaplana v Rudolfově dostal se na studia gymnasijní; za každého počasí, v každé roční době po dlouhých osm let konal pěšky téměř hodinovou cestu z Rudolfova do Čes. Budějovic. Ač cesta mu zabrala mnoho času, a ač doma ještě pomáhal při hospodářství, byl jedním z prvních žáků gymnasijních, vždy trpělivý, pilný a spokojený. Jeho otevřenost a přívětivost provázená skromností, získala mu nejen srdce spolužáků, nýbrž i přízeň profesorů.

Po osmi namahavých a trudných letech nadešla pro něho vážná doba, doba volby povolání: Po zralé úvaze, nehledě na překážky v cestu se stavící, zvolil si nejkrásnější povolání — dělníka na vinici Páně. Aby s celým srdcem, nerušen mohl se oddati přípravě na cíl tak krásný a vznešený, přál si studovati ve věčném městě Římě. Jakou asi radostí plesalo jeho srdce, když tužba jeho vroucí došla splnění!

Do města Petrova přijel ku konci října 1913. Nebudeme líčiti dojmů, jež naplňovaly jeho citlivé srdce. Dle pravidla panujícího v České kolleji, věnoval první rok studiu filosofie s takovou pílí, že stal se jedním z nejlepších žáků; odměnou namahavé práce byla mu veřejná pochvala a stříbrná medaile, udělená u přítomnosti všech profesorů a posluchačů university „De Propaganda Fide" za zdařilou vědeckou práci při mezinárodním konkursu.

Druhý rok, věnovaný studiu theologie, zůstal nedokončen; vypukla válka a všichni cizinci byli nuceni opustiti slunnou Italii. Očima plnýma slz loučil se s Římem, jakoby v předtuše, že se vícekráte nevrátí. Brzy po návratu do Čech počal churavěti; zlá prsní nemoc počala hlodati jeho mladý život. V naději, že se uzdraví, přijel ještě na počátku školního roku do Prahy, ale brzy bylo mu odejíti do nemocnice, v níž po 4 měsících, plných útrap trpělivě snášených, zaopatřen svátostmi umírajících, odevzdal duši svou Tvůrci nebeskému. Do poslední chvíle kojil se nadějí, že se uzdraví a že bude moci pokračovati v přerušených studiích. Den před smrtí projevil pevnou důvěru v Boha, že mu dopřeje dosáhnout tak vznešeného cíle — pracovati ku spáse lidí a ku slávě Boží slovy: „Rozumný hospodář nezahání dělníků z vinice své: tak i Bůh, který mi daroval povolání, nemůže skositi můj mladý život."

Druhého dne z rána tiše skonal, aniž kdo pozoroval, že dohořela svíce jeho života.

Před památnou sochou Panny Marie na Staroměstském ná-

městí rozloučili se s ním jeho druhové. Česká kollej a zpěváckýsbor pražského arcib. semináře doprovodili jej na Olšany, kdež uložen k dočasnému odpočinku, očekává slavné vzkříšení.

S Bohem, druhu milený, na shledanou v nebesích!

Za českou kollej Alumni z Čes. Budějovic.

Karel Plodík (Praha):

Jednota lidstva ve světle Písma sv. a dosavadních výsledků vědy.[1])

These o jednotě lidstva vztahuje se k víře, neboť na ní spočívá dogma o rozšíření prvotního hříchu na všecky lidi a tudíž také dogma o universálnosti vykoupení.

I. Všimněme si blíže jednotlivých výroků Písma o prvních lidech. V Gen. 1 27 čteme: „A stvořil Bůh člověka k obrazu svému: k obrazu božímu stvořil ho, muže a ženu stvořil je." O tom člověku, dříve než se popisuje jeho stvoření, čteme v Gen. 2. 5: „A nebylo člověka, který by vzdělal zemi," ve verši pak 20: „Adamovi pak nenalézal se pomocník podobný jemu." A konečně ve 3. kap. v. 20.: „I nazval Adam jméno ženy své Eva, protože se stala matkou všech živých."

S těmi výroky souhlasí, co stojí v Knize Moudrosti v 10. kap. v. 1.: „Tato moudrost chránila toho, jenž první od Boha utvořen jest, otec okršku země, poněvadž sám ctný byl stvořen," a u Luk. 3. 38, kde při vypisování rodokmenu Pána Ježíše přichází se až na Adama: „. . . kterýž byl Henosův, kterýž byl Sethův, kterýž byl Adamův, kterýž byl Boží." A podobně ve Skutcích apošt.: „On (Bůh) učinil z jednoho (člověka) celé lidské pokolení, aby bydlilo na celém povrchu země."

Dle Strausse a nejnovějších zástupců materialismu, jakož i dle tvrzení t. zv. školy americké dá prý se dokázati právě opačný názor, že totiž na každém zvláštním území byli praobyvatelé čili autochthoni a z těch že vznikly různé raçy lidstva.

Někteří obhájci praeadamitů snažili se též uvésti pro svůj názor důkazy z Bible, tvrdili na př:

1. „Písmo podává nám zřetelně dvojí anthropogonii, jednu v 1. kapitole Genese, kde se popisuje stvoření prvního člověka, totiž

[1]) Prameny:
P. Perrone: Kompendium der kathol. Dogmatik.
Dr. Schanz: Apologie des Christentums.
Hettinger: Apologie des Christentums.
Alétheia, roč. I.
Dr. Lenz: Anthropologie katolická.

praotce pohanů, druhou ve 2. kapitole, kde se vypravuje o stvoření druhého člověka, Adama, praotce Židů." Ale výklad oněch míst je nesprávný. V obou kapitolách jde o touž anthropogonii: v 1. kapitole se mluví jen všeobecně a stručně, aby se ucelilo vypravování o stvoření, teprve pak ve 2. kapitole mluví se přesněji a obšírněji, aby si svatopisec razil cestu k vypravování o pádu Adamově. Hoberg v „Kommentáři ke Genesi" praví, že druhá zpráva o stvoření světa chce dáti odpověď na otázku: Odkud je zlo? V první zprávě o 6 denním stvoření (1. kapitola) jeví se Bůh jako původce světa fysického, ve druhé zprávě (2. kap.) jakožto původce světa morálního.

Dále namítají 2) „Okolnosti obojího stvoření jsou různé; neboť při prvém jsou stvořeni muž a žena zároveň, při druhém však stvořen jenom Adam, z jehož boku potom byla stvořena Eva. Prvé stvoření stalo se v ráji, druhé mimo ráj."

Odpověď: Ovšem jsou okolnosti vypravovány rozdílně, ale nikoli okolnosti dvojího stvoření. Právě proto, že si Mojžíš předsevzal podati obšírný popis anthropogonie ve 2. kapitole, musel připomenouti ty okolnosti, které byl zamlčel v 1. kapitole jako: stvoření muže odděleně od vytvoření ženy, místo stvoření, slova Adamova při spatření ženy a p.

Namítají 3) „Co se vypravuje o synech Adamových, potvrzuje obdivuhodně ten náhled, že existovali lidé již před Adamem: Abel byl pastýřem ovcí, jenž chránil stáda před lupiči; avšak ani rodiče, ani jeho bratří nemohli býti lupiči. Kain byl rolníkem; avšak každý ví, že k orbě mnoho nástrojů je potřeba: musili tedy již býti tesaři, kováři a jiní řemeslníci."

Na to odpovídáme: Úkol pastýře nezáleží pouze v ochraně před lupiči, jak jest dobře známo; orba pak ve svých prvopočátcích opravdu nevyžadovala tolika nástrojů: píle nahradila jejich nedostatek.

Namítají 5) „Kain praví, když byl zavržen od Boha: „Každý tedy, kdo mne nalezne, zabije mne." Před kým pak se měl báti, než před lidmi cizího kmene, z něhož si vzal ženu?" Odpověď: Podle náhledu mnoha vykladačů dopustil se Kain bratrovraždy asi r. 130 po stvoření. V té době Adam měl již i jiné syny a dcery. Také Abel jistě již měl dítky. Mimo to poznamenává sv. Ambrož, že Kain se mohl báti svých potomků, kteří měli v něm špatný příklad. Ženu nemusil si bráti z jiného kmene, protože v těch dobách následkem okolností bylo dovoleno vzíti si za manželku sestru; jinaké manželství s počátku nebylo možno.

Ještě jinou námitku uvádějí odpůrci jednoty lidstva: 6) „Sv. Pavel v listě k Římanům 5, 13—14 píše: „Až do zákona byl hřích na světě; jenom nebyl hřích přičítán, protože ještě nebylo zákona; ale smrt panovala od Adama až do Mojžíše, také nad těmi, kteří nehřešili podobným přestoupením jako Adam." Tento „zákon" jest onen, jenž byl dán Adamovi a v něm jeho potomkům. A poněvadž

Adam jej přestoupil, jsou jeho potomci považováni za porušitele zákona. Hřích tedy, o němž mluví sv. Pavel, jest ten, který vládl až do zákona adamitského, a dopustili se ho ti, kteří žili před Adamem, aniž hřích byl přičítán, protože ještě nebyl dán zákon positivní."

Na to odpovídáme, že zde „zákon" rozumí se nikoli zákon daný Adamovi, nýbrž zákon Mojžíšův, který jest antonomasticky jmenován „zákonem", jak vysvítá z četných míst Písma sv. A velmi dobře dá se to dokázati celým listem k Římanům a cílem, který měl při těchto slovech sv. Pavel na zřeteli: chtěl totiž dokázati, že dědičný hřích přešel na všecky potomky Adamovy. To dovozuje ze smrti, která jest trestem za hřích a jíž podléhaly i děti, které přece nemohly se poskvrniti žádným aktuálním hříchem. Z tohoto všeobecného fakta uzavírá pak všeobecné rozšíření hříchu dědičného ne napodobením (imitatione), nýbrž původem od Adama (propagatione). Aby pak naznačil souvislost dogmatu o vykoupení s učením o jednotě lidstva, uvádí v dalším verši 15. analogii: „Jestliže pro hřích jednoho mnoho jich zemřelo, mnohem více se milost Boží a dar z milosti jednoho člověka, Ježíše Krista, na mnohé rozhojnil."

Jest patrno, že námitky odpůrců proti jednotě lidstva plynou po většině z nesprávného výkladu míst Písma sv. Naopak výroky biblické podpírají thesi o jednotě lidstva.

Všechny anthropogonie, které známe, souhlasí s anthropogonií mosaickou. Podle Sanchuniatona (Euseb. Praep. Evang. l. I.) byli duchem slova Božího (Mernach Kolpia) stvořeni Aeon a Protogonon; podobné tvrzení má Berosus a Diodorus Sicilský, jenž předvádí theogonii Řeků a Egypťanů Totéž se dovídáme z Hesiodova hymnu na Orfea, z Aristofanovy komedie „Ptáci", z ód Horatiových (l. I. 16) a z „Metamorfos" Ovidiových (l. I.75). S mosaickou anthropogonií shodují se v tomto bodě tradice všech národů, jak byly sebrány zvláště od Klaprotha (Tabulae hist. Asiae.)

II. Poohlédněme se nyní, co soudí věda o jednotě lidstva. Jako celý světový organismus ve všech svých fasích a vývoji se všemi svými silami a zákony ukázal se jednotným, cílevědomým dílem moudrého Stvořitele, tak tvoří lidé, jak potvrzují dosavadní výsledky vědy, jednu velikou rodinu, pocházející od jedněch prarodičů. Není již toho rozdílu mezi lidmi jako kdysi mezi Řeky a barbary, Židy a pohany, svobodnými a otroky, nýbrž všichni lidé jsou bratřími. Křesťanství teprve strhlo tu roušku pýchy a egoismu, prohlásivši lidi za dítky jednoho Otce. Správně řekl již Lactantius: „Jestliže všichni jsme vyšli od jednoho člověka, kterého stvořil Bůh, pak zajisté jsme všichni krevní příbuzní a proto jest tak velikým zločinem nenáviděti člověka, třebas byl zločincem." (Div. institutiones.) Věda nutně musila víc a více uznávati tuto humanitu. Jako kdysi Alexander a jeho průvodci žasli nad tmavobarevnými obyvateli centrální Asie a Plinius nad černými Ethiopy, — tak při objevení Ameriky učenci přišedše na novou neočekávanou raçu,

málem by se byli zviklali v přesvědčení o jednotě lidstva. Mnozí přírodozpytci a misionáři chtěli rudokožcům dáti jiného Adama, aby jejich zotročení mohli prohlásiti za oprávněné; papež Pavel III. musil hájiti rovnoprávnost Indianů. Ještě r. 1840 nařídil americký ministr Calhoun anthropologům, aby dokázali specifický rozdíl mezi bělochy a černochy, aby se mohlo čeliti tak nátlaku Anglie na zrušení otroctví.

Pokusím se tedy ukázati, že vědy přírodní nejsou sto, aby dokázaly nemožnost původu všeho lidstva z jednoho manželství, z jednoho původního typu. Věc jest dosti jednoduchá: podle výsledků vědy totiž plemena lidská mají mnohem více znaků společných, kdežto různých jen asi pět.

Některé ze společných znaků tělesných jsou:

a) Stejné anatomické ústrojí těla. Každý člověk normálně vyvinutý má přímou postavu, tvář výraznou a k nebi obrácenou, dvě nohy a dvě ruce, na nohách i na rukou po čtyřech prstech a jednom palci, ruce způsobilé ku všeliké práci a nohy k chůzi. Žádný člověk, ať je jakékoliv pleti, nemá více ani méně než 213 kostí, 32 zuby, 500 svalů, u každého je týž počet obratlů, žeber atd. Každý má srdce, plíce, játra a ostatní vnitřnosti ve stejné poloze a činnosti. Zkrátka všem lidem jest, jak praví Komenský v „Panegersii", jedna společná přirozenost, jedno zřízení smyslů a úkonů.

b) Stejné trvání věku, jež lze vyjádřiti slovy žalmu 89, 10: „Všech let našich jest sedmdesát a je-li kdo silnější podstaty, osmdesát." Nalezli-li cestovatelé černochy africké ve věku 100—150 let, dlužno připomenouti, že takovou výjimku možno nalézti i mezi bělochy, kteří vedou život zvláště střídmý a otužilý.

c) Stejná teplota krve: obyvatelé ledových končin jako horkých pásem mají normální teplotu asi 38·5° C. Mají též stejný normální puls, totiž asi 70 rázů za minutu a dosud se nevyskytla odchylka.

d) Nepříliš odchylná výška těla. Sám Burmeister, odpůrce jednoty lidstva, přiznává, že míra 5 stop je minimum, míra 6 stop zase maximum u všech lidských plemen a Schubert zjistil, že výška Patagonce má se k výšce Eskymáka jako 2 : 3, u různých však odrůd psů vyskytuje se poměr až 1 : 12.

Některé ze společných znaků duševních jsou: a) stejné základní mohutnosti duše. Zkušenost učí, že černochové mohou se dodělati stejného stupně vzdělání s bělochy, žijí-li ovšem v týchž poměrech vnějších, t. j. mají-li podobné rodiče, vychování a společnost.

b) všechna plemena lidská mají tytéž základní idee náboženské a ethické. Až dosud platí známý výrok Ciceronův: „Není národa tak surového a divokého, jenž byť ani nevěděl, jakého Boha má míti, přece ví, že nějakého míti musí." (De legibus.) A Peschel praví: „Otázku, byl-li nalezen nějaký národ na zemi bez náboženských citů a představ, musíme zodpověděti rozhodným „nikoli."

c) Stejné historické tradice u všech národů povrchu zemského objevují se rovnou měrou se základními ideami náboženskými. Tak u všech národů vypravuje se o stvoření světa v 6 dnech, arciť mnohdy s přimísením fantastických bájí. Zkazky o zlatém věku lze stopovati u národů klassických a orientálních, mimo to u některých černochů, u severoamerických rudochů a jižních ostrovanů. Také tradice o veliké potopě rozšířena jest po celém světě; a kde tyto mythy rozšířeny nejsou, zdá se, že tradice o potopě v jiné formě se dochovala. Jest to zejména v zemích, kde chrámy a domy jsou stavěny ve formě lodí, na př. na Sumatře, Borneu, N. Guinei.

Podstatné rozdíly jednotlivých plemen lidských dle Riegerova i Ottova naučného slovníku jsou asi tyto:

1. Barva pleti, 2. tvar lebky, 3. povaha vlasů, 4. zeměpisná rozloha, 5. různost řeči.

Ale všecky tyto rozdíly jsou takové, že se jimi nedá dobře argumentovati proti jednotě lidstva.

Ad 1. Pokud se týče barvy pleti, poznamenává Burdach, že děti v lůně mateřském a bezprostředně po narození mají barvu pleti červenou, jaká se v pozdějším věku vůbec nevyskytuje; teprve znenáhla dostává pleť barvu bílou, černou, žlutou atd. Dle Prunera (Krankheiten des Orients) Evropan, který se v Egyptě akklimatisuje, dostává po krátké době barvu špinavě hnědou, v Habeši bronzovou. Arabové jsou ve studenějších krajinách barvy jasné, v Mekce žlutohnědé, na poušti mají vlnový vlas jako černoši, v Nubii leskle černí. Langsdorf nalezl na souostroví Evropany, kteří po několika letech byli tak tmavobarevní jako domorodci.

Ad 2. Různé tvary lebky lze nalézti u plemen všech pletí. Kdyby se tedy lidstvo dělilo dle různých tvarů lebečných, musilo by se učiniti zcela jiné rozdělení a mimo to materiál v tom směru je velmi nepatrný.

Ad 3. Ještě méně podstatným rozdílem mezi plemeny lidskými jeví se povaha vlasů. Jest totiž dokázáno, že ani prostý, nebo kadeřavý, ani jemný nebo hrubý, ani plavý nebo černý vlas není výhradním majetkem toho onoho plemene, a že tedy nemůže býti povaha vlasů kriteriem plemenným.

Není pochyby o tom, že na tělesné rozdíly rac veliký vliv měly: povaha krajiny, způsob života a hlavně podnebí, a že se teprv tehdy úplně vytvořily, když národové trvale zaujali svá sídla, že pak nyní zůstávají celkem konstantní, i když individua mění svá bydliště nebo podnebí.

Ad 4. Více než útvar lebky a povaha vlasů padá na váhu zeměpisná rozloha lidských plemen. Když první Evropané přišli na ostrovy Velikého oceanu, nalezli tam všude lidi dávno usazené, tvořící dle všech znaků duševních i tělesných jediné plémě. Jak se ti lidé dostali do svých nynějších sídel? Velmi snadno, totiž přeplavením z pevniny asijské na nejbližší ostrov a pak od ostrova k ostrovu, až se dostali na pevninu australskou. Plavba po moři je zajisté vynález

lidský z nejstarších; ovšem že v prvních dobách omezovala se pouze na cesty pobřežní a nedaleké. Kdybychom nechtěli připustiti, že se rozšířili lidé z Asie do Polynesie a Australie cestami mořskými, musili bychom míti za to, že obyvatelé každého ostrova mají své zvláštní prarodiče a že tudíž tolik plemen lidských, kolik v Polynesii ostrovů. Avšak domněnku tu vyvrací společný ráz Polynesanů a mnohá určitá tradice o zalidnění těch ostrovů z Asie (Sr. „Vlast" roč. VI.). A jako do Australie a Polynesie, tak se také mohli dostati do Ameriky, přímo buď přes Alenty, — jichž sopečná povaha svědčí, že jsou jakýmsi zbytkem propadlé pevniny, — nebo také přes ostrovy Sandwichské; též nepřímo, totiž přes Evropu, Island a Gronsko; touto cestou se tam dostali Normani již v 10. stol.

Ad 5. Otázka, jak povstala různost řečí, není dosud definitivně rozřešena, protože jazykozpyt nedospěl ještě tak daleko, aby všecky řeči lidské poznal, seřadil, protříbil a ukázal, co mají společného. Avšak i to, čeho nám dosud jazykozpyt poskytuje, opravňuje nás k úsudku, že různé jazyky lidské jsou odrůdy jednoho jazyka, vzešlé během věků a šířením se lidstva po zemi, jakož i rozrušením původní společenské a náboženské jednoty.

V Gen. 11. 6—7. se praví: „Sstoupil pak Hospodin a řekl: Hle, jeden jest lid a jeden jazyk všem . . . Pojďtež tedy a zmaťme tam jazyk jejich, aby žádný nerozuměl hlasu bližního svého." Dle některých vykladačů lze míti zato, že zmatena byla jazyková forma (hebr. safah), nikoli však kořeny jazykové (hebr. debarium), které jsou vespolným podkladem všech řečí formou rozdílných. S tím by se shodovalo faktum, že velká většina hlavních řečí má mnoho společných jednoslabičných kořenů, zejména ve vyjadřování některých číslovek a osobních zájmen; nejvíce však se shodují různí národové světa v pojmenování otce, matky a pak i jiných příbuzných. Mnozí filologové dokonce vyzkoumali, že často národové od sebe vzdálení mluvili skoro stejnou řečí. Jazykozpytec Šercl sice tvrdí, že ty shody jsou nahodilé a že nesvědčí o rodinné jednotě člověčenstva, ale úsudek jeho jest strannickým postulátem darvinských názorů.

Fysická jednota pokolení lidského jest nezbytným podkladem učení o universálnosti vykoupení lidstva skrze Krista Pána. Kdybychom měli původ v rozličných prarodičích, pak by vykoupení nemohlo býti universální, poněvadž by nebylo pravdou, že všichni v jednom zhřešili, z něhož všichni pocházejí. Bylo ukázáno, že vědy v tom směru dobře se srovnávají s Písmem sv. „Dicendum", dí kníže scholastiků „quod secundum fidem catholicam firmiter est tenendum, quod omnes homines praeter solum Christum ex Adam derivati, peccatum originale ex Adam contrahunt, alioquin non omnes indigerent redemptione, quae est per Christum quod est erroneum." (S. th. 1. 2. q. 81. art. 3.)

F. K. (Pr.):

Za † prof. Dr. Frant. X. Kryštůfkem.

Dne 25. ledna r. 1916 rozžehnal se s životem muž, jemuž v dějinách církve katolické náleží přední místo a nehynoucí památka. Tiše, jak žil, tak dokonal svůj požehnaný život. Dr. Fr. X. Krištůfek, profesor církevních dějin na theologické fakultě a věhlasný historik. Plných 45 let působil jako profesor, nejprve v Hradci Králové a od r. 1891 na bohoslovecké fakultě české university, odkud odchází r. 1914 rozloučiv se se sborem profesorským a svými posluchači dojemnou slavností, kterou mu posluchači na počest a z lásky synovské uspořádali. A věru zasloužil si plným právem lásku svých posluchačů, vždyť skoro jeden lidský věk 45 let pečlivě vychovával dorost kněžský ve vědě. Ve svém oboru, dějinách církevních, zasluhuje přední místo mezi našimi historiky. Neboť zesnulý učinil dějiny církve katolické přístupny širším kruhům, které až do jeho doby byly skryty, jako popelka, v cizích řečích. Napsal „Všeobecný církevní dějepis" ve 3 svazcích. Velký počet historických prací uveřejňoval ve „Vlasti", v „Časopise katolického duchovenstva", kde též uveřejnil velmi četné biografie císařů od Josefa II. až k císaři Františku Josefu I. Jeho působnost nezůstala jen na poli historickém, nýbrž nesla se ku povznesení náboženského života a k řádné výchově mládeže. Byl jedním z předních zakladatelů „Bratrských škol" a zřízení katolického paedagogia v Bubenči. Život zesnulého byl zajisté životem práce na národa roli, zasvěcený Bohu, církvi, vlasti a dějinám. Památka nehynoucí zůstane i nadále v myslích našich a prosíme Pána, by mu v odměnu za vše dal blaženost věčnou.

Za † J. Kalouskem.

Dne 22. listopadu 1915 odešel navždy ze sboru českých učenců J. Kalousek, profesor universitní v Praze. Narodil se 2. dubna 1838 ve Vamberce. Po krušně prožitém mládí a studiích došel v pozdních letech ke svému cíli — studiu historie. Od r. 1883 byl universitním profesorem. Životním dílem, k jehož provedení mu bohužel nebylo dopřáno dlouhého věku, měly býti dějiny selského stavu, k nimž vydal ohromný, pečlivě spořádaný materiál. Největším svým dílem „České státní právo" chtěl utužiti v Čechách vědomí posvátných práv a tak dáti české politice po letech zklamání pevný základ. Z lásky ku pravdě a národu vznikla „Obrana knížete Václava svatého" a „Karel IV. Otec vlasti". Řada článků z české historie a místopisu je uložena v „Památkách Archaelogických , „Časopise Č. Musea" a v „Osvětě". Menších oznámení a polemik je hojně

v „Osvětě", ve „Sborníku věd právních" a v denních listech. Jsa žákem Palackého a Tomka, byl nadšeným jejich zbožňovatelem a z piety k nim uspořádal II. vydání „Dějin Palackého" s populárně psaným jeho životopisem. Tichá, neúmorná vědecká práce, kritická břitkost, s kterou hájil historickou pravdu, a ryzí povaha získaly mu úctu všude, i u nepřátel. Byl hlubokým učencem, vytrvalým pracovníkem, pravým charakterem — Čechem. Ave, anima candida!

F. Ř. (Praha):

Lid vysočiny českomoravské v životě prostonárodně-náboženském.

Chci napsati několik slov o tom našem českém lidu a za základ svého vypravování vzal jsem lid ze svého okolí, vysočiny českomoravské. O kraji tomto vešlo do zvyku pronášeti mínění nesprávná, vše se líčí v barvách černých. A proto pokládal jsem za vhodné na začátku podati krátký přehled, který vlastně nesouvisí s mým thematem; ale myslím, že ke správnému názoru na kraj ten mnoho poslouží. Skutečné nedostatky nelze zapírati, ale na druhé straně, máme-li správný soud pronésti, nesmíme zamlčovati četné přednosti, jimiž vskutku kraj vysočiny jest pozoruhodný.

Obyvatelstvo jest chudší, většinou lid zemědělský. Hlavní plodinou jest žito, oves a brambory. Jsou i místa s půdou úrodnější, takže pěstuje se hojně ječmen a pšenice. Přes svoji chudost obyvatelstvo věnuje půdě své píli velikou a téměř s ní srostlo. Život prostý, jak říkáme staročeský, zachoval se do nedávna. Klid a spokojenost panovala v dědinkách, kde farář a učitel byli jedinými rádci, na něž lid s úctou pohlížel. Vzdělání vpravdě velkého nebylo. Jim stačilo čísti, psáti, počítati a o více se nestarali. Ba tu a tam vyskytovali se rodičové, kteří děti své do školy jen málo posílali a horšili se, že pokutováním jsou k tomu doháněni. Než to jsou přece řídké případy. Analfabeta byl přece velice vzácný, neboť základy potřebné každý ve škole si osvojil. Jímavá a krásná byla snášelivost a láska bliženská, s jakou jeden druhému vyšel vstříc. Příbuzní v čas potřeby sobě vypomáhali, na slavnosti roční se sešli, aby se v kruhu pobavili. Po klopotné práci večerní scházeli se u některého souseda, kde o událostech hovor vedli. Tak asi, jak z nejútlejších let se pamatuji, trávili spokojený život občané mojí rodné dědiny. V posledních letech minulého století nastal obrat, který způsobil hojnější odchod pracovních sil do průmyslových měst a poměry úplně se změnily od dob, kdy konaly se první volby do říšského sněmu dle všeobecného, volného, tajného práva hlasovacího. Na venkov přišli agitátoři jednotlivých stran a s nimi tisk. Krajiny byly zaplaveny tiskem, ovšem z větší části špatným, a tu

místo dřívějšího klidu a lásky zavládla nespokojenost a svár. Ač mnoho se uškodilo tímto obratem na venkově, přece lze znamenati i světlé stránky, totiž zvýšení vzdělání lidového. Bohudík v našem kraji horlivě proti špatnému tisku pracoval dobrý tisk a duchovenstvo stálo na předním místě svou ostražitostí a nešetřilo mnohdy námah. Neustále nabývá vrchu přesvědčení, že i rolník, má-li z půdy co nejvíce vytěžiti, musí býti hospodářsky vzdělán. K špatné stránce počítati jest poklesnutí života nábožensko-mravního. Místo dřívějšího klidu nepokoj, místo opravdové zbožnosti lhostejnost. Než přece celkově možno říci, že staré jádro trvá, třebas jednotlivci svým vlivem a tiskovinami jsou nebezpečni. Úkol, aby se udrželo, nastává přítomnosti. Pokusím se nyní poukázati na rčení a zvyky, v nichž zračí se život náboženský a duch prostonárodní.

Lid pravdy sv. víry prožívá svým zvláštním způsobem a dává jim výraz na venek. Zvláště rád tak činí v úslovích a rčeních, která vyjadřují některou vlastnost Boží neb v pověstech, písních a různých zvycích, které jsou krásným odleskem života náboženského. Mnohdy lid zabíhá příliš daleko, ale i tu musíme shovívavě posuzovati. Lid vůbec rád popouští uzdu své fantasii a prostě i o věcech nejsvětějších promlouvá. Uvedu některé příklady, jež jsem čerpal z knihy P. Karla Procházky „Lid český s hlediska prostonárodně-náboženského" a svého okolí, jak jsem kde slyšel.

O Bohu dovede náš lid mluviti způsobem jadrným. Na př.: Proti Bohu, nic nezmohu. Bůh dal kravičku, Bůh dá i travičku. Bůh také peče oplatky. O důvěře v Boha: Pán Bůh s námi a zlé pryč. Odevzdanost do vůle Boží osvědčuje náš člověk slovy trpitele Joba: Bůh dal, Bůh vzal. Zbožný vzdech k Bohu v čas soužení a neštěstí: Tatíčku náš laskavý, neopouštěj nás. O důvěře v Boha u našeho lidu vůbec svědčí přísloví: Bůh dopouští, ale neopouští. Víra v Boha nejvýš spravedlivého osvědčuje se ve rčení: Však Pán Bůh všechno vyrovná. Z duše i srdce lidu mluví o Bohu Sibyllina proroctví a Proroctví slepého mládence v kraji jednotlivcům dosti známá. V proroctvích těch se vykládá, že nastanou lepší doby, až lid pokání bude činiti a k Bohu jedinému volati; že dostaví se pomsta Páně, ale pomoc sešle Bůh věrným a kterak lid Boha dobrého velebiti bude. Proroctví tato zvláště v dobách zlých jsou lidu jakousi útěchou a vzpruhou, neboť praví se tam, že lidé v úzkosti k Bohu se obrátí a úpěnlivě o pomoc volati budou — i smiluje se Bůh.

Po Bohu lid obírá se Kristem Pánem. Obzvláště mnoho koled a pověstí lze nalézti, které jsou obrazem lidového názoru. Vánoční koledy dýší láskou a projevuje se v nich radost nad příchodem Božského dítěte. Jak je lid procítil a s jakým nadšením si je zazpívá! Jakou prostotou dýše na př.

Pospěšme si k Betlemu,
k Ježíšku malému . . .

Bylo by zajímavo všimnouti si těchto koled a sebrati je, jak s mnohými krajinnými změnami snad existují.

*

Zvláštní úctě těší se u našeho lidu kříž. Stane-li se nějaké neštěstí v poli, tu vůbec rád náš lid na místo to dává postaviti kříž s nápisem: Ke cti a slávě Pána našeho Ježíše Krista. V blízkém místě rodiště bydlel starý sedlák, zbožný písmák. Chodíval s procesím na poutě a těžce nesl, že není kříže u cesty, kde se odbočuje silnice na lesní cestu k sv. Anně. On totiž chodíval s procesím k sv. Anně do Pohledu a na tomto rozcestí konal zastavení, kde se modlil a měl povzbuzující řeč a to by rád činil u kříže. I dal tam postaviti kříž sám s tímto nápisem: Ke cti a slávě Pána našeho Ježíše Krista, svaté Matky jeho a báby sv. Anny. Tento kříž mu působil velikou radost a často p. faráři vyprávěl, jak pěkně ten nápis sestavil. V této smutné době válečné kříž jest útěchou a dojímavé jest viděti, jak zaslzené oči zdvihají se k němu, jakoby o záchranu, a rty šeptají modlitbu za syna, bratra.

Veliké úctě těší se mše sv., ta nekrvavá oběť kříže. Na mši sv. musí býti každý svátečně ustrojen i kdyby to bylo všední den. Jdoucí na mši sv. pozdravují se: Vítám vás k slovu Božímu, jdoucí ze mše sv. pozdravováni jsou: Vítám vás ze (od) slova Božího. Když jsou dvě mše v neděli, starší a hospodyně jdou na ranní, chasa a děti na velkou. O úctě ke mši sv. svědčí mnohá zkazka lidová. Již přísloví tomu nasvědčuje, když praví: Pravda nezneuctí, almužna neochudí, mše sv. neopozdí. Zvláště mše sv. rorátní a půlnoční jest našemu lidu milá. U nás zachován v dědině zvyk, že ponocný přede mší sv. na znamení dané zvonkem u sakristie troubí na roh 12 hodin. Z vůkolních vsí již k 10. hodině se scházejí a zacházejí k známým, s nimiž po 11. hodině odebírají se do kostela. Je-li jen poněkud příznivé počasí, kostelík je přeplněn. Neboť každý, i ten, kdo snad pro překážku do kostela celý rok nejde, což bude výjimka velice řídká, na tuto mši sv. jistě se dostaví.

Veliká důvěra u lidu našeho jest k P. Marii. Známky úcty vidíme, jdeme-li krajinou. V lese, kde vede pěšina, jest obrázek P. Marie. Přijdeme-li do - si, ve štítech mnoha stavení jest viděti výklenek, v němž jest buď obraz neb soška její. V takových domech obrazu neb sošky velice si váží a opouští-li někdo z domácích dům, vyšle vzdech k mocné Panně, by přímluvou chránila obyvatele. Velice dojímavé bylo viděti, jak o mobilisaci hospodář ubírající se z domu, vrhl se na kolena před domem a prosil Pannu Marii o přímluvu. O úctě svědčí také pověsti vížící se k mariánským místům, aneb čtěte prostou rukou psané prosby na zdech mariánských míst a podivíte se. Svátky P. Marie pokládají se za největší v roce, a proto jen kdo může, do kostela jde. Obrazem panenské čistoty Rodičky Boží jest našemu lidu čistá voda studánky. Odtud vysvětlíme si, proč lidu tak milé jsou studánky. Mimo to Matka Boží důkazy své mocné přímluvy k studánce mnohé připoutala. Letopisy posvátných míst mnoho o tom vyprávějí. Kaliti vodu ve studánce pokládá mnohde náš lid za hříšné. Když začal jsem již o studánce, zmíním se ještě o obyčeji vylévati studánky za velikých such.

V době letní, když dlouho panuje zhoubné sucho, sejdou se hospodyně a děvčata z každého stavení, vyjdou od kříže u kostela a jdou na luka, kde jest studánka. Cestou modlí se růženec. Když přijdou k cíli, vylévá jedna vodu, ostatní stojí kolem, zpívají a modlí se

Nejen o Matce Boží, nýbrž i andělech lid náš vyjadřuje se prostonárodně. Zvláště andělové strážní jsou ve veliké úctě. Tak na př. matka zpívá dítěti:

Spi, Jeníčku, spi, zavři očičky,
Pán Bůh bude s tebou spáti,
andělíčky kolíbati,
spi, Jeníčku, spi.

Aneb matka ukazuje na obraz anděla, říká: Hle, to tvůj anděl Strážný, pošli mu hubičku!

Mezi svatými zvláštní důvěru a úctu lid osvědčuje našim zemským patronům, což mimo jiné zvlášť vyjadřuje v pověsti o Blanických rytířích. V Blanice dřímají rytíři, „svatováclavské vojsko", které čeká, až nastane den, kdy bude potřeba jejich pomoci a budou voláni do boje. A tu jak pojede sv. Václav s rytíři po kamenném mostě, zakopne jeho brůna a vyrýpne kopytem z kamení Bruncvíkův meč.[1]) Toho se sv. Václav uchopí a zvolá v boji: Všem nepřátelům české země hlavy dolů! — V našem okolí jest vrch Svidník, o němž vypravuje si lid vypravovanou pověst o rytířích Blanických. Hojné úcty u našeho lidu požívá sv. Jan Nep. Množství soch a oltářů v kostelích tomu nasvědčuje. Po celý oktáv svátku skoro v každé obci osadníci se scházejí k večeru, aby vykonali pobožnost.

Pověstí mnoho jest o duši. Všechny obsahují to vzácné zrno, že jsou výrazem víry v duši. Dle prostonárodní balady vylétá duše z těla tehdy teprve, když tělo patřičně bylo pochováno. Při této příležitosti chci uvésti nábožný zvyk při pohřbech, který bohužel mizí. Večer u mrtvého domácí konávají modlení, při čemž vzpomínáno i na duše z toho stavení zemřelých. V rakvi ruce mrtvoly obtočí se růžencem, kol dokola přicházející dávají obrázky. V den pohřbu vcházející do domu říkávají pozůstalým: Potěš vás Pán Bůh! Každý poznamená mrtvého sv. křížem, poklekne a pomodlí se Otčenáš za spásu jeho duše. Dříve, než rakev se uzavře, pokropí nejbližší příbuzný zemřelou osobu svěcenou vodou a pomodlí se se všemi přítomnými hlasitě Otčenáš. Když rakev z domu vynášejí, třikráte ji nad prahem u vchodu pozdvihnou ve jménu Nejsvětější Trojice, anebo když z domu mrtvolu vyvážejí, před odjezdem třikráte couvnou. Při cestě na hřbitov zastavuje průvod u každého kříže a modlí se Otčenáš a Zdrávas. Dojemné jsou písně, jež při vý-

[1]) Bruncvík, syn Štilfridův, báječný kníže český. — Bruncvík přišed v zámku do jednoho sklepa a uhlídav tam starý meč, vyměnil ho za svůj. Moc jeho, že totiž na rozkaz: Všem hlavy dolů! rozkaz ten se plní, zvěděl od Afriky, dcery krále Olibria. — Pověst, že meč ten jest pod dlažbou kamenného mostu, kdy vznikla a na jakém podkladě, není známo.

kropu zpívány bývají. Jsou různé dle toho, pochovává-li se dítě, manžel, manželka, mládenec aneb panna. Hrob pak zemřelých jest ve veliké úctě. Mluví-li někdo o zemřelém, přidává: Dej mu tam Pán Bůh nebe. Zajímavé jest také, že někteří naši lidé si přejí, což může více platiti o přespolních, by, pokud možno, průvod ke kostelu a hřbitovu ubíral se touž cestou, kterou oni za živa do kostela chodili. Na dušičky v očistci lid vůbec rád vzpomíná. Říkává: Po drobečkách šlapati se nesmí, to prý duše v očistci pláčou. Zdá-li se někomu o mrtvém, rád dává za něho na modlení aneb sloužiti mši sv. za spásu jeho duše. Lid v našem kraji si vypráví, že dušičky mají také své mše sv. V půlnoci před Dušičkami všecky z celé osady se shromáždí v kostele a každá zasedne na tom místě, kde za živa sedala. Kněz vystoupí na kazatelnu, učitel zasedne za varhany a konají pobožnost. V tomto čase však prý běda tomu, kdo by z živých osadníků se odvážil přijíti do kostela. Stalo se jednou, že kdosi se odvážil do jejich pobožnosti, ale se zlou se potázal. Jistě by jej byly dušičky roztrhaly. Na štěstí zachránil se tím, že jim hodil kabát, jak mu poradil jeho (mrtvý) příbuzný. Ráno vesničané našli na hrobech kusy obleku. Slyšel jsem toto v prvních letech mládí vypravovati docela s jmenováním osoby, ovšem již zemřelé, která do pobožnosti dušiček se vmísila.

Ze zvyklostí ročních omezím se jen na to, že uvedu některé zvyky o neděli Květné a týdnu pašiovém. Na Květnou neděli světí se ratolesti.[1]) Hoši již dlouho se připravují, řežou pruty jívy a svazují je, jak u nás říkají, v košťata, jež dívky musí hodně vyparáditi. Každý hoch na tom si dává záležeti, aby měl koště největší a nejlepší. A tu otec škádlí syna: Vždyť u kostela stojí kostelník se sekyrkou a kdo má dlouhé koště, utne mu kus. Ale hoch nedbá; musí míti hezké koště. Od rána časného v neděli se připravuje a když blíží se čas, vezme koště a sebevědomě kráčí ke kostelu. Za ním ze stavení všichni se dívají, dokud nezmizí. V kostele mají své vykázané místo, kde do řady dle velikosti se postaví. Den Květné neděle zvláště pro hocha, který prvně jde světiti kočičky, jest dnem významným. Mezi sebou hoši mluví neustále o tom, kdo měl koště nejlepší, a již se těší a radí, jak vše roku příštího si zařídí. Nyní zdá se, že ten zvyk mizí. Svěcené kočičky dávají se za obrazy a zbylé odnáší hospodář odpoledne v pondělí velikonoční do polí, kde je vetkne do půdy (žita a pšenice) s modlitbou, by Bůh Všemohoucí chránil úrodu zemskou. Podobně tak činí náš lid s ratolestmi břízy o Božím těle, které se dávají do lnu.

Na Zelený čtvrtek umlknou zvony a tu klekání oznamují řehtačky. Hoši sejdou se na ujednaném místě a v průvodu vyrazí. Všichni musejí býti poslušni vůdce, který s trakařem (řehtačkou) obyčejně jezdí napřed aneb po straně řady a dává pozor, aby nikdo ne-

[1]) Podrobněji vše líčeno jest v XX. roč. „Čes. Lidu" str. 310; zpráva jest z Nadějkova, ale v podstatě shoduje se.

vybočoval.[1]) Když došli ke kříži u kostela, pokleknou, pomodlí se Anděl Páně a jdou dále vsí. Na Velký pátek odpoledne všichni kdo klapali, jdou po domech, zaklapají a prosí o pomlázku aneb dárek, což potom mezi sebe jako odměnu za klapání rozdělí.

Z pestré zahrady lidové vytrhl jsem několik kvítků, abych připomněl, co krásy jest skryto mezi naším lidem. Zvyklosti jmenované vznikly na základě náboženském, ony živí a rozněcují život ten. Jako kde chová se úcta k předkům, kroji a obyčejům národním, tam zajisté panuje láska k mateřskému jazyku a vlasti, tak právě kde jest v úctě zvyk náboženský, tam setkáváme se s nejlepšími květy svaté víry. Zajisté velikého bezpráví nejen na náboženství, nýbrž i vlasti dopouštějí se ti, kteří náboženské zvyky vymycují, jimi pohrdají. Takovým způsobem pokračují, aby potom vzali lidu i víru. Zaveďte do českých rodin staročeský náboženský řád a pak jistě navrátí se do nich svornost, láska vzájemná a spokojenost. Kéž Bůh tě vede, lide milý náš, v těchto těžkých dobách, bys bez pohromy je přestál a dále k blahu sv. církve a vlasti se rozvíjel!

J. K. (Praha):

Vznik církevních hymnů.

Staneme-li na troskách athenské Akropole, jak vypravují cestovatelé, zdá se nám, jako bychom stáli uprostřed šerého dávnověku, kdy zde ještě plesaly tajemné písně posvátným bohům, kdy šelestily duby o budoucnosti řeckého národa, zdá se nám, jak by ona božstva magickou silou své přítomnosti nás uchvátila, že se obáváme jediným slovem, posvátnou hrůzou jati, rozrušiti velebný ten klid. A ne jinak, ba mnohem více působí na nás zkazky z prvních dob křesťanství — cítíme onen mladistvý zápal prvokřesťanů, slyšíme jejich písně, jimiz chválili Vykupitele, v jejichž plesu kráčeli mužně na popraviště. Z těch starých obrazů a zlomků hymnů k nám volá první hlas filosofie křesťanské, ano — není lepšího důkazu její existence nad toto staré umění; kdyby nebylo filosofie křesťanské, nepovstalo by ani umění.

Principy křesťanské filosofie a esthetiky jsou připoutány k rozličným dílům umění, jež jsou obnovením, ba spíše oduševněním staré, klassické plastiky, klassického básnictví i fonetiky. Tato obnova literárního umění, k němuž jedině zde chci směřovati, nespočívá pouze

[1]) „Čes. Lid" r. XVIII. str. 337 uvádí výňatek, jak Bartoš „Naše děti" str. 301 popisuje obchůzky chlapců při klapání: Chlapci klapajíce, na chvilku přestanou a zpívají: „My poledne zvoníme, tím památku činíme, že Kristus Pán pro nás umřel a pro nás na kříži pněl. — On smrt hořkou podstoupil, by nás hříšné vykoupil, a naše nepravosti ráčil On na se vzíti. — Protož, milý křesťane, modli se Anděl Páně, aby nás Bůh vždy zachoval na přímluvu Marie." Něco podobného v kraji našem není, ale je dosud na moravské straně na Novoměstsku. (R. Svratka.)

v tvorbě nových poetických forem a ve zdokonalování versifikace; nýbrž ve vytýčení nového, čistého ideálu, o němž ve starověku pohanském se nesnilo — Lásky v Kristu zosobněné, Vítězství nad sebou samým, nad svými vášněmi. Kristus jest tu středem a cílem, k němuž se vznášejí všechny konsonance křesťanského umění a splývají u velebný, mohutný chorál, v ozvěnu tajemného Gloria z výšin nadhvězdných; Kristus jest tu středem veškeré harmonie a poesie křesťanské, ano On jest více než středem: s tímto ideálem a z něho vyvěrá veškerá poesie křesťanská, která, aniž zlomila nebo zkomolila poesii klasickou, sama si vytvořila, zdokonalila a oduševnila vlastní své formy, přizpůsobující je dogmatům. Nalezla též novou metriku, již zříme v hymnech, jež svým karakterem přizpůsobena náboženskému niveau lidu, poesii lidové. Není to hrdá, vznešená poesie klassická, neboť „chudým se zvěstovalo evangelium," jest poesie lidu, prostá, dýšící láskou, duchem vznešená. Daleko však nás musí býti myšlenka, že snad poesie tato znehodnotila čistý jazyk klassický, ona, dle breve papeže Pia IX. (1875) Msgru d'Avanzo, jest „decus christianae latinitatis, non corruptio veteris sermonis ,poněvadž však poesie hymnů byla lidovou poesií, novam induere debuit formam, kterážto forma by byla prostší, srozumitelnější lidu, lehčí pro píseň. A tak, třeba že to není styl ani Virgilův, ani Horatiův, ani Ciceronův, je přece vznešenější než styl těchto pohanských autorů, a to vzhledem k tomu, co vyslovuje, jako právě latina sv. Tomáše Aquinského, výklad pouhé náboženské pravdy, jest vznešenější než sloh Platonův neb Aristotelův. Nová poesie musila nutně svoji formu nově vyvinovati." Potud papežské breve; než nutnost nové formy pro křesťanskou tvorbu poetickou lze dokázati ze zcela přirozených důvodů:

Umělá poesie se svojí starou metrikou, z níž se nesmělo ani jedinou diairesí vybočiti, se přežila. Její akcent i výslovnost dávno již neodpovídala akcentu lidovému, lidová mluva vyvinula dlouhou řadu slov, jichž řeč t. zv. spisovná neznala, bylo proto nutno, neměla-li býti poesie křesťanská, pro lid určená, opomíjena, lidu se přiblížiti, použíti výslovnosti a akcentu společného, čili využíti nových pravidel básnických. Terentius a Phedrus snažili se již přiblížiti se lidu, jest u nich už patrná snaha po assonanci, která připravovala cestu rýmu. L. Beuloew, ač je vroucím obdivovatelem staré metriky a pohanské poesie, doznává přece, že křesťanství, které chtělo mluviti k srdci, povzneslo poesii chudých a nevědomých z opovržení, v němž práchnivěla. Lidé vznešení, jakými byli římští básníci, pokládali za ponižující skládati pro lid, sestoupili s forem, do nichž byli zamilováni, k formám, jimž by lid mohl rozuměti" a Pimont[1]) dodává: „tuto antipathii lidu vůči poesii akademické církev nemohla přehlížeti, ona pochopila nutnost nového způsobu veršování, který by se lépe přizpůsobil víře a vkusu lidu."

Z toho je patrno, že v době sv. Ambrože nutně musela povstati

[1]) Pimont: Les hymnes du breviaire romain.

nová poesie se strofou skládající se ze čtyř veršů jambických osmislabičných, jež byla vhodnou pro církevní hymny a u lidu oblíbena, jež pak ve XIII. stol. zevšeobecněla. Přízvuk, jenž je charakteristickým znakem této strofy, zavedl hudbu do této poesie, spojil melodii se slovem, neboť jest jakási korrespondence mezi zvukem a duševní náladou: „Jest tedy opravdu důstojno a vhodno," praví Boetius, „aby byl zaveden zpěv posvátný, jímž by se chválil Nejvyšší, jenž by odpovídal lásce a díkučinění Bohu, jenž by rozněcoval zbožnost oddaných duší." Sv. Augustin píše v Konfessích: „Plakal jsem, slyše hymny a písně, a byl jsem uchvácen hlasy příjemnými shromáždění věřících." Církevní zpěv uchvacuje a uklidňuje, zpěv světský rozněcuje a bouří vášně. Poesie a zpěv otvírá vstup do duše. Proto byl zaveden postupně ve všech náboženských obřadech. Reforma sv. Řehoře spočívá ne ve zničení starého církevního zpěvu, nýbrž ve zdokonalení a ve vývoji toho, co dříve již existovalo. Jen zpěv a hudba dovedou dojemně vyjádřiti radost, bolest, naději, klanění se, prosbu, díkučinění vznášející se sladce k Bohu z duše věřících. Poesie tedy, kráčející ruku v ruce s hudbou a zpěvem, jsou vstupem do liturgie a liturgií do srdce.

Prvním modelem poesie sv. Písma je canticum Magnificat. Obsahuje vzpomínky na zpěv Anny, matky Samuelovy, avšak jak zdokonalený, jak zvelebený! Maria zde slučuje poesii s proroctvím, a pokud Anna velebí moc a sílu Boží v podporování nuzných, Maria povznáší se do závratné výše, velebíc milosrdenství a dobrotu Boží. Vidí v daleku věků, co lidstvo bude mluviti o ní, vidí spásu Israele a konečné očistění lidstva. Tento krásný zpěv dělí se ve 4 strofy. V první strofě Maria velebí Boha, jenž shlédl na její pokoru, „quia respexit humilitatem ancillae suae" a vidí prorockým duchem velebící ji národy „ex hoc beatam me dicent omnes generationes." Ve druhé strofě velebí milosrdenství Boží, jež Inkarnací se projevuje, neboť „misericordia eius a progenie in progenies," ve třetí strofě jsou líčeny účinky příchodu Syna Božího: „deposuit potentes de sede et exaltavit humiles, esurientes implevit bonis et divites dimisit inanes," toť jsou znaky království jeho na zemi. Konečně ve čtvrté strofě připojuje slib záchrány a spásy Israele. Po vnější formě — není tento chvalozpěv vázán určitou a přesnou metrikou — sleduje ve všem formu žalmů, nelze tu ani sledovati hymnického dvojverší osmislabičného, ani ovšem metrum klassické, poněvadž původem není ze země Virgilů ani Phedrů. V tom právě však nebudeme akcentovati hlavní působnost chvalozpěvu, zde se nemůže přijíti s chladným měřítkem klasickým. V básni starých řeckých a římských básníků sotva jedinká myšlenka proniká vnějšími příkrasami slohu a formy — zde nesčetné, krásné, ano velebné myšlenky halí se prostým šatem — v tom je cena pravé krásy, v tom právě zří obdivovatelé církevní poesie pravé, čisté umění.

Neméně myšlenkami krásnými jest chvalozpěv Zachariášův — Benedictus. Tato perla poesie Písma sv. obsahuje dvě vůdčí myšlenky: první o Messiáši, druhá o Jeho Předchůdci: „Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae... et erexit cornu salutis..." — to není vítězoslavný zpěv toho, jenž prolil krev poražených, ale toho, jenž přinesl vykoupení, λυτρώσιν Israele, bylo to osvobození zcela duchovní, svoboda sloužiti Bohu bez bázně, „ut sine timore, de manu inimicorum liberati, serviamus illi." Pak obrací se k svému dítěti, v němž vidí Předchůdce Spasitelova — „praeibis ante faciem Domini parare viam eius... in remissionem peccatorum." Messiáš přinese odpuštění hříchů, bude světlem v temnotách a vůdcem na cestě pokoje. Tento chvalozpěv je daleko umělejší než Magnificat. — Září-li z Magnificat díkůvzdání prosté, Bohem nadšené dívky, sálá z Benedictus jásavé alleluja nad spásou Israele, jásá tu splněná důvěra. — Kolik tu krásných myšlenek, kolik opravdu poetických obratů: „erexit cornu salutis, iusiurandum daturum se nobis a jiné a jiné; veliké folianty byly již popsány o těchto zpěvech. Třetím, neméně krásným chvalozpěvem je canticum Simeonis. Simeon, vzav na lokty Ježíše, Světlo světa, sám jsa již hasnoucím paprskem, děkuje Bohu: „Nunc dimittis servum tuum Domine," jako by tu Starý Zákon, nesa na loktech třesoucích se Messiáše před trůn Nejvyššího, volal: „quia viderunt oculi mei salutare tuum, lumen ad revelationem gentium; ne tedy již suscepit Israel puerum suum, ani fecit redemptionem plebis suae, nýbrž lumen ad revelationem gentium — toť první mohutný akkord veliké písně vykoupení, velikého Gloria, jež vzdal Spasitel svému Otci za celé lidstvo. To však nejsou jediné zkazky poetické Písma sv. Poesií slova i myšlenky září Velekněžská modlitba Páně u sv. Jana, modlitba věřících ze IV. kap. Skut. Apošt. — Počátek chvalozpěvu Efeských, „Vstaň, kdo spíš, vyjdi ze smrti, a zasvitne ti Kristus" je volná parafrase slov Isaiášových: „Vstaň, Jerusaleme!" Neméně krásný jest i zpěv v Apokalypsi: „Veliké a podivné jsou skutky tvé, Pane Bože, Všemohoucí." Jest patrno, že liturgie apoštolská měla hojnost písní a hymnů, v nichž sv. Pavel píše Efeským a Kolosským, a Plinius dosvědčuje v listě k Trajanovi, že křesťané: „Soliti sunt stato die carmen Christo, quasi Deo dicere, secum invicem.' A Philo líčí ony hymny a kantika slovy: „Jsou to hymny různého metra a melodie, zpěvy, ódy, litanie, zpěvy úlitby, oběti i chórů, strof velmi složitých. Po vůdci chóru zpívají všichni — refrain celého chvalozpěvu pak mohutně opakují všichni přítomní. A nejinak tomu bylo v dobách poapoštolských: Klement Alexandrinský složil ve 3. stol. hymnus na Krista-Spasitele, jenž jest v jeho Pedagogu. Jest to jakýsi druh litanií,

v nichž každá invokace byla patrně opakována od chóru mladých věřících. V sedmé knize Apoštolských konstitucí jest Canticum Angelorum, jinak zvané Velkou doxologií — text latinský pochází od sv. Hilaria; v rituálu církve východní jsou trosky krásného hymnu na Marii, Matku Páně.

Jest to vznešená skladba, nejen svým obsahem, nýbrž i svými obraty vskutku Pindarovskými. Jaká veleba v jazyku, jak sladká a něžná prostota! (Villemain „Essai sur le genie de Pindare.")

V prvé polovici 4. stol. sv. Efrém syrský zavedl chórový zpěv dívčí. Tento chór zpíval písně a hymny složené proti východním bludařům, hlavně v nich oslavováno zrození Kristovo. Zvláště se připomíná píseň večerní, v níž básník žádá Boha za ochranu před nástrahami zlého ducha. Z arabského Schlosser[1]) překládá první strofu do latiny:

Tribue mihi, Domine, ut ego vigilans
vigilanter in conspectu tuo consistam;
quod si mihi dormire contingat,
sit sine peccato somnus meus!.....

A sv. Řehoř Naziánský (389) zanechal tolik krásných hymnů, škoda jen, že z některých jsou pouhé zlomky. Tyto písně o stvoření světa, o Boží moci a přirozenosti v pravdě předčí, a to daleko předčí hymny Orphea, Lina, Parmenida i Empedokla. Villemain přeložil hymnus na Krista, jenž počíná slovy: „Δὸς τὸν ἄφδιτον μονάρχην" a je obdivuhodný spádem metra a průzračností obrazů. Vůdčí myšlenka je božská naprostá dokonalost.

Na počátku pátého století v mnohém předstihl Řehoře Naz. Synesius, biskup Ptolomejský, jenž k prvkům křesťanským přidružoval i reminiscence pohanské hlavně po formě vnější, ovšem aniž tím utrpěly pravdy Kristovy. Ve svých písních velebí jediného, pravého Boha, Trojici, Syna, Vykupitele světa, narozeného z Panny, adoraci magů a mystický význam jejich darů. Tak na př. hymnus na Krista počíná slovy: Ὑμνῶμεν κοῦρον νύμφας . . . Chvalme Syna Panny, Panny, jíž býti nikdy nepřestala . . ., k témuž opět podotýká Villemain: „Cokoliv něžného a obratného ve skladbě Pindarově, zde se obráží jako daleká krajina na dně horského jezera, zušlechtěná, zidealisovaná. „Musím doznati, že tato poesie — ne formou, ale obsahem, prostou a zároveň hbitostí myšlenky předčí skladby staré. "

Sv. Jan Damascen (r. 756) přímo s bezmeznou energií skládal jambické lidové písně o Kristu a Marii Panně proti Ikonoklastům, lidové, ovšem v tom smyslu, že to byly hymny lidu pochopitelné, jak obsahem, tak formou. Jeho hymnus na Kristovo zrození obsahuje 26 strof, každá strofa pak dvě jambická dvojverší.

Konečně Theofanes, zvaný Graptus (845), skládal hlavně

[1]) Schlosser: Die Kirche in ihren Liedern.

hymny v officiu defunctorum a Josef Hymnograf, jenž skládal r. 883 u příležitosti zemětřesení hymny o velebnosti a moci boží.

Jest patrno, jak neoprávněné jsou námitky, že církev zničila nadějně se vyvíjející literaturu klasickou, že zničila ciceronský jazyk. Klasická literatura se v době, když počaly se skládati hymny, již nevyvíjela, nýbrž rychle klesala svým exaltovaným slohem a formou nikterak nemohla vyhověti lidu, pro nějž byla zcela nesrozumitelnou, nemohla vyhověti ani duchu křesťanství, které žádalo prostých sice, ale výmluvných slov, slov, jež by mluvila k srdci, slov, jež by ne bouřila, nýbrž tišila lidskou vášeň. Bylo tedy nutno sáhnouti k novému, všem podmínkám vyhovujícímu básnictví, jímž bez odporu je básnictví jambického dvojverší, jak je nalézáme ve všech hymnech.

Ovšem ve vyhledávání těchto básnických zlomků, jak v Písmě sv., tak v liturgii doby pozdější nesmíme si počínati jako při studiu klasických skladeb. V hymnických skladbách musíme hleděti k poesii myšlenky a k poesii formy, jakou tato myšlenka byla vyjádřena, ne však neporušenosti metra, shoduje-li se dle ustálených pravidel, ačkoli i v tom by mohl býti uspokojen, kdo by metrum tu hledal, když by nahradil za daktylskou či spondajskou skladbu skladbu jambickou, ostatně i spondajské hymny lze v liturgii nalézti, nejsou však duchu řečtiny, ani latiny vlastní, proto v lidu dosti neoblíbené. Poesii myšlenky však v hymnech vždycky nalezneme, vždycky jsme uchváceni, vždycky pocítíme v duši mír, o němž mluví sv. Augustin ve svých Konfessich, ať je jakkoli duše znavená, toť jediný a pravý účel poesie!

J. M. P. (Praha):

Před oltářem.

(Mým přátelům novokněžím.)

Knězem Tvým mám býti, Kriste?
Knězem Tvojí lásky čisté?! — —
Pak — buď celým nebo žádným!
Nad propastí žití zrádným
krokem vede duch mne světa,
perly snů mi ve tvář metá...
Perly snů? — Oh, v pochyb chvění
hrůzné jitro tam se denní,
v běsném shonu, vášní v bouři
zmírá lidstvo v krve kouři,
ve zlověstném světa reji
trosečníků ráhna zejí

výstrahou mi k výši stmělé....
Temný stín vstal v bledém čele:
vyplouti mám blíže k cíli,
příboj kde lká, sténá, kvílí,
obzor halí mračno šedé;
vyplouti mám, kam mne vede
Tvoje sladká láska, Pane,
siným jasem vstříc mi svítě?! — — —
— — — — — — — — — — — — — —
K Tvému slovu rozstru sítě....

Na rozchodnou.

Kolegové! Druhý válečný rok chýlí se ke konci a s ním i doba našeho pobytu v Chrlicích. Mnozí z nás odejdou již navždy ze síní alumnátních, aby pracovali na vinici Páně, mnozí však vrátí se opět sem, aby pokračovali ve svých studiích. My odejdeme, vy však zde zůstanete, abyste pokračovali ve šlépějích našich. Při odchodu svém zanecháme vám však dědictví, jež sami dědili jsme po předchůdcích našich, na vás pak bude, abyste dědictví to nenechali ladem ležeti, nýbrž snažili se o jeho rozkvět a zvelebení. Vy víte, kolegové, co jest ono dědictví. Jest to Růže Sušilova s „Museem". Nám připadl právě čestný úkol, dokončiti půl století trvání „Musea", vám však připadá čestnější ještě úkol, vypraviti je na dalekou pout do druhé padesátky. My víme již, co jsme dokončili, vám však budoucí půlstoletí mizí v záhadách a nejisté budoucnosti. Přes to však nedejte se tím nikterak zastrašiti, nýbrž tím pevněji semkněte se v šik a společně pracujte pro dobrou naši věc a bojujte za ni s tím zápalem mladých duší vašich proti všem těm výsměškům a kritisováním, jichž nebudete ani vy ušetřeni. Tak mnohému bude se zdáti, že jest Bohem povolán k tomu, aby vám mohl říci, že naše „Museum" není časopis vědecký, bude se snad vysmívati výběru článků v „Museu", a kde možno podceňovati a podlamovati vaši činnost v Sušilovce, sám však se nepřičinil, aby prací svou a pílí svou dodal aspoň v některé části „Museu" ráz vědecký. A konečně, co jest cílem „Musea"? Což není jeho cílem býti průpravou k vědeckým pracím? Ano, „Museum" bohoslovců jest na to, aby poskytovalo bohoslovcům možnosti cvičiti se v zacházení s pérem. A tak na „Museum" každý pohlížej a předejde se mnohému rozporu, mnohé neoprávněné výtce.

Vy pak, bratří, buďte svorni! Svorností jen malé věci rostou. Není věru horšího zla, zahnízdí-li se v některé komunitě nesvornost, s níž ruku v ruce kráčí druhá chiméra — neláska. Tato dvě zla jsou s to otráviti celý život společenský, proměniti život komunity v pravé peklo. Proto, bratří, buďte svorni, milujte se upřímně a pak vězte,

že léta v takové komunitě ztrávená jsou světlou oasou v trudných dobách života, a nejen to, taková komunita dovede vykonati činy veliké. Proto ještě jednou volám k vám, buďte svorni a milujte se vespolek, milujte se tou láskou, jakou milovali se zakladatelé „Musea", a pak vykonáte i vy dílo veliké, k většímu ještě rozkvětu přivedete „Museum" i Sušilovku. A rozkvět jejich, jejich další trvání bude i Vám pomníkem, hlásajícím mezi všemi bohoslovci ono veliké Horácovo: „Exegi monumentum aere perennius."

Na konec cítím se povinným poděkovati z plna srdce všem, kdož prací svou a hmotnou neb morální podporou přičinili se o rozkvět a blaho Sušilovky i „Musea". V první řadě vzdávám díky vdp. představeným za jejich blahovolnost vůči Sušilovce, váženému p. řid. F. Stýblovi za laskavé propůjčení místností koběma Sušilovkám, všem svým kolegům za pomoc, jíž mi hleděli usnadniti mé postavení, zvláště však kol. Zhánělovi, kol. Peřinovi za krásné přednesy písní v Sušilovce, kol. administrátorovi za výpravu „Musea", kol. Kopalovi za vedení pokladny a řízení tiskového kroužku. Děkuji srdečně i bratrským jednotám za jejich podporu a prosím je, aby i na dále v „Museu" viděli svůj časopis a pracovali o jeho rozkvět. Není a nebude nikdy výhradní slávou brněnského alumnátu sláva a rozkvět „Musea", právě tak, jakoby nebylo hanbou naší, kdyby „Museum" upadalo, nýbrž chvála a sláva „Musea" padá na všechny jednoty, jež přidružily se k našemu společenství. Proto bratří, svorně k dílu! Vždyť dobré jest „habitare fratres in unum!" Až doby válečné se uklidní, navažte mezi sebou ještě vřelejší styky, ukazujte jednáním svým, že Kristův duch je mezi vámi, jenž nehledá slávu svou, nýbrž slávu Boží. A že účelem „Musea" není sláva jednotlivcova ani snad sláva jednotlivých jednot, nýbrž sláva a chvála Boží, není třeba dokazovati. Máť býti „Museum" arenou, kde se cvičí budoucí zápasníci a bojovníci za čest a slávu církve Bohem založené a řízené. Sláva církve, sláva Boží! To tedy mějme vždy na mysli a v těchto intencích pracujme!

Kolegové! Zanecháváme Vám dědictví, nad nímž jako strážný anděl vznáší se duch Sušilův. Neopouštějte dědictví naše, volám a zapřisáhám Vás! Pracujte pro ně, bijte se za ně. Bůh provázejž Vás svým požehnáním na cestě započaté, abyste svou brázdu vyorali na roli zděděné ku cti a chvále Boží. Duch Sušilův řídiž Vás těmi cestami, jimiž Sušil kráčel, rozžehni i ve Vás oheň té lásky, jež církvi a vlasti srdce své rozpůlila, abyste i Vy těmto „kráskám spanilým" rozdělili srdce svá. Zdař Bůh!

Zprávy z jednot.

Z BRNA-CHRLIC.

Pro stísněné poměry mohla „Růže Sušilova" dosud pořádati pouze dvě schůze. Druhá ze dne 21. června 1916 věnována byla vzpomínce mistra Jana Husi. — Pěvecký sbor, řízený kol. Zhánělem (IV. r.) zapěl J. Chmelíčka-Chmelenského: „Otčinu", načež ujal se slova vdp. Dr. Jan Sedlák s přesvědčivostí a poutavostí jemu vlastní. S velikou radostí viděli jsme p. profesora přicházeti do našeho středu, s pozorností sledovali jsme slova odborníka, jenž historii nešťastného mistra kostnického zasvětil kus života. P. professor vylíčil nám Husa historického, jeho genesi z Viklefa, dokázal, že mravní stav kněžstva českého nebyl tak zlý, jak se za to všeobecně má, aspoň ne horší jak v cizině, přešel k otázce, proč Hus neodvolal, a posléze ukázal, jak na Husa musí pohlížeti český katol. kněz. Ač nám všem znám je spis Dra. Sedláka, přece zájem a pozornost posluchačů ukázala, jakou moc má živé slovo. Vzdáváme zde panu doktorovi srdečné díky za jeho krásná slova, zvláště pak, že si neobtěžoval do našich Chrlic zavítati.

Po té zapěl. kol. Peřina (IV. r.) doprovázen na klavíru kol. Zhánělem Schubertova „Poutníka" (z německého „Wanderer" od Schmidt-Lübecka přeložili Ant. Mar. Hausbergský a Ant. Horský.) Procítěný zpěv osvědčeného solisty odměněn byl bouřlivým potleskem.

Když ještě sbor za řízení Kol. Zháněla zapěl staročeskou: „Kdo jste Boží bojovníci", odešli hosté, kteří se schůze súčastnili, a sice: Vdp. Dr. Tomáš Hudec, viceregens alumnátu, dp. spiritual Al. Stork S. J., dp. prefekt Karel Skoupý z Brna, p. řídící Felix Stýblo a p. učitel Broskva, když jim byl předseda poděkoval za návštěvu a p. řídícímu za propůjčení místnosti.

Na to vyzval předseda kol. terciány, aby si zvolili funkcionáře „Růže Sušilovy" na rok 1916-17, poněvadž kolegové ze třetího ročníku brzy zas opustí Chrlice. Zvoleni byli: jednatel Ant. Horák předsedou, Jan Fröhlich administrátorem, Frant. Marek pokladníkem a Jan Noha za feriální kroužek. Po volbě rozloučil se předseda s přítomnými, vyzývaje je k vzájemné svornosti a lásce, neboť jen tak lze v nynějších těžkých dobách pracovati o zdar Musea a Sušilovek. Na to schůze skončena.

Používám této příležitosti, abych poděkoval dosavadnímu předsedovi kol. Pekárkovi, ostatním funkcionářům a vůbce všem, kdož během bohosloveckých studií přispěli k rozkvětu „Růže Sušilovy". Budiž jim odměnou myšlenka, že pracovali pro dva ideály, jež zakladatelé „Růže Sušilovy" vepsali v náš štít, pro církev a vlast!

Pro ně chceme i my dále pracovati a proto prosím své kolegy a členy bratrských jednot, aby mi v tom byli nápomocni. Kéž nezapomínají v době prázdnin na „Museum“! Jednatel.

Z OLOMOUCE.

Na četně navštívené III. schůzi „Lit. Jednoty“ 16. ledna 1916 přednášel kol. Jos. Holubníček (IV. r.) na thema: „Papež Benedikt XV. a válka.“ Po přednášce zapěl zpěvácký sbor „Shlédni Bože“. (Vorel.)

IV. schůze byla 30. ledna s tímto pořadem:

1. Slavík: „O vlasti má! (sbor.). 2. Přednáška: „Křesťanská láska k vlasti“. Kol. B. Hýža (III. r.). 3. Hymna rakouských národů. (Sbor.)

V. schůze 13. února:

1. Hudební číslo L. Jansy, kvartetto op. 51 č. 1. 2. Přednáška: „Idea cyr.-methodějská a válka světová.“ Kol. Fr. Dvorník (IV. r.). 3. Sbor: „Sv. Cyrill a Method“.

VI. schůze 27. února.

1. Motetto na žalm 46. (Sbor od Malého.) 2. Přednáška kol. Theod. Funka: „Stopy Prozřetelnosti Boží za války světové.“ 3. Sbor: „Modlitba pod hvězdami“. (L. v. Beethoven.)

Nový výbor „Lit. Jednoty“ zvolen byl 12. května 1916. Zvoleni byli cthpp: Za III. ročník Boháč Vincenc, Hrnčiřík Jan, Slavík František, Wyka Alois; za II. roč.: Coufal Florian, Hrdlička František, Půček František, Stejskal Josef. Za I. roč.: Ernest František, Kryl Jaromír, Zdražila Václ. Z nich pak zvoleni byli: předsedou „Lit. Jednoty“ Slavík Fr., místopředsedou Alois Wyka, jednatelem Flor. Coufal, pokladníkem Ernest František.

Z české knihovny:

Pro nové období správy knihovní zvoleni byli cthpp: Z III. roč.: Al. Čáp, Cyril Očenášek, Jindřich Slouka; z II. roč.: Fr. Kovařík, Jos. Peška; z I. roč. Jul. Klimek, Fr. Vrána. Z nich je Al. Čáp předsedou, Jindř. Slouka místopředsedou, Fr. Kovařík pokladníkem.

Díky všem bohoslovcům, kteří svými příspěvky rádi uhražovali vydání knihovny, díky všem, kteří přispěli k rozkvětu jejímu. Hojného zdaru pro další léta!

JAN ROZEHNAL, odstupující předseda

Jménem „Lit. Jednoty“ děkuji vldpp. představeným, jichž přičiněním mohla „Lit. Jednota“ i za tak neblahých okolností rozvinouti svou činnost. Děkuji též p. dirigentovi vlp. Janu Tabachovi i celému zpěváckému sboru, který zpříjemnil schůze Jednoty svým zpěvem, děkuji všem, kdož přičinili se o prospěch „Lit. Jednoty“. Novému pak předsednictvu a výboru přeji lásku a nadšení ku práci společné a hojně zdaru. Zdař Bůh!

Všem bratrským jednotám srdečný pozdrav!

JAN ABSOLON, odstupující předseda „L. J.“

Referát o činnosti pražské „Růže Sušilovy“. (Od 18.-XI. 1915 do 23.-III. 1916.)

I. mimořádná schůze „Růže Sušilovy“ byla konána 18. listopadu m. r., kdež promluvil na thema: „Z venkovské duchovní správy“ bývalý předseda „Růže“, dp. kaplan Seifert.

V. řádná schůze „Růže“ byla konána 25. listopadu m. r. Program: 1. Z Vránkových tanců č. 1: „Můj zlatej Honza“ (Smetana). 2. Názor na umění a umělce. (Přednáška kol. Krlína z I. r.) Naše pěvecko-hudební sdružení „Smetana“ v tomto roce po prvé přednesl dobře nacvičený sbor za obratného řízení zasloužilého prefekta zpěvu p. Theof. Malátka. Mile naladěni vyslechli jsme pěknou přednášku kol. Krlína, který dovozoval, že ona touha v lidstvu po nejvyšším Dobru, Pravdě a Krásnu jest nejlépe zrealisována v dílech uměleckých a že umělci právě jsou lidé žijící životem celým. Po přednášce byla krátká debata o řečeném thematě a bylo vysloveno přání, aby podobné debaty byly opakovány častěji.

Ve čtvrtek 2. prosince byla pořádána VI. řádná schůze „Růže“ s touto přednáškou: Kalousek a jeho „Obrana knížete Václava svatého“. Kol. Konůpek (III. r.) připomenuv, kterak zvěčnělý profesor Kalousek z veliké chudoby vlastní píli dospěl na stolici universitní, kdež vytrvalou prací na poli historickém získal si mnohých zásluh o malý národ svůj, přešel k vlastnímu dílu své přednášky, promlouvaje totiž o Kalouskově „Obraně knížete Václava svatého“, kdež autor podal historický obraz sv. Václava, vyvracejí všechny smyšlenky šířené proti veškeré historické pravdě. Na konci své přednášky dodal p. Konůpek, že strana pokrokem se chlubící tendenčně zapomíná při všech chválách na jeho „Obranu“ a poněvadž nebylo nám možno zúčastniti se jeho pohřbu, tož aspoň že mu věnuje tuto vzpomínku.

II. mimořádná schůze „Růže“ byla pořádána 9. prosince. Vdp. farář Vlastimil Hálek přišel mezi nás a promluvil o thematě: „Kněz v duchovní správě“ Pojednav o duchovní správě za nynější války, rozvinul před námi obraz, jak si představuje duchovní správu po válce, jaké úkoly čekají kněze až — stichnou děla. A nepohlížel právě optimisticky na dobu, jíž jdeme vstříc.

VII. řádná schůze „Růže Sušilovy“ byla konána 13. ledna t. r. Program: 1. Smetana-Keller: Národní pochod ze zpěvohry „Prodaná nevěsta“. — Česká píseň. — Modlitba. — Na hrobě matičky. — Jiná ještě drobnější čísla předvedl na citeru kol. Krainer (III. r.). — Potom následovala přednáška kol. Říhy (III. r.): „Lid českomoravské vysočiny s hlediska prostonárodně-náboženského“. Pan Říha jako rodák řečeného kraje s porozuměním zpracoval svou přednášku na základě obšírného díla faráře Procházky.

Dne 20. ledna sešli jsme se opět ve spolkové místnosti na VIII. řádnou schůzi „Růže“. Program: Frimk R.: Ukolébavka. (Piano se zpěvem — kol. Malátek, IV. r.) 2. Vznik a vývoj církevní otázky východní. I. část. (Přednáška kol. Havelky, IV. r.) Mile nás pobavil

pan prefekt Malátek svým zpěvem, který sám doprovázel hrou na piano; nestačilo ovšem číslo udané, pan prefekt byl donucen přidati ještě jiná dvě čísla. Potom přednesl kol. Havelka I. část své dějepisné práce.

IX. řádná schůze byla pořádána 27. ledna. Program: 1. Vznik a vývoj církevní otázky východní. II. část. (Přednáška kol. Havelky, IV. r.) 2. Chopin: Nocturno XI. op. 37. W 1 (housle kol. Dříza, II. r. a klavír kol. Malátek). Pan Havelka pokračoval ve své dějepisné přednášce a tentokráte sledoval řečenou otázku na půdě slovanské. Po přednášce nám zahráli kol. Dříza a Malátek.

XI. řádná schůze „Růže" byla uspořádána dne 10. února. Program: 1. Výklad Leonardovy Večeře Páně. (Přednáška kol. Čulíka, I. r.) 2. J. V. Novotný: „Jako do skoku". (Klavír: Malátek, zpěv: kol. Dříza, II. r.) Pan Čulík promluvil výstižně o původu obrazu Večeře Páně, o jeho komposici, popsal poutavě okamžik zachycený na obraze, potom blíže si všiml jednotlivých skupin a jejich vzájemných vztahů, vylíčil duševní stavy jednotlivých osob, zmínil se i o symbolice obrazu, v němž vše, od vznešené osoby Kristovy až do nejmenšího detailu, jest tak mistrně promyšleno. Na konec přednášky zmínil se o osudech obrazu. Mezi přítomné bylo rozdáno několik exemplářů obrazu, aby na nich mohla býti přednáška sledována, o níž byl patrný veliký zájem. Potom kol. Dříza doprovázen p. Malátkem hrou na klavír zazpíval jednu z oblíbených písní Novotného.

III. mimořádná schůze „Růže" byla konána 14. února. Pan jednatel zemského ústředního spolku včelařského pro král. České, Václav Šmidlík, odborný učitel na Žižkově, zahájil „Včelařské přednášky". Pan jednatel dovedl svou úvodní přednáškou vzbuditi zájem pro příští přednášky o pilné včele.

XII. řádná schůze „Růže Sušilovy" byla uspořádána 17. února. Program: 1. Suita na Českomoravské národní písně od Frant. Gaala (housle: kol. Zeman, II. r., klavír: kol. Malátek, IV. r., violoncello: kol. Záruba, II. r.). 2. Vznik a vývoj církevní otázky východní. III. část. Kolegové hudebníci pěkně přednesli směs národních písní výhodně volených. Velmi zdařile byly provedeny přechody mezi jednotlivými písněmi: nenuceně a hladce splynula každá melodie s následující, vytvořivši ladný, nerušený celek. Potom kol. Havelka dokončil svou dějepisnou přednášku, sledoval v historii zmíněnou otázku v době nejnovější.

XIII. řádná schůze byla konána 24. února. Program: 1. Poesie v Písmě sv. a v křesťanské liturgii prvních století po Kristu. (Přednášel kol. Procházka, III. r.) 2. C. M. von Weber: „Scherzo" (klavír: kol. Malátek, housle: kol. Zeman, violoncello: kol. Záruba).

Dne 1. března o 5. hodině odpolední byla uspořádána slavnostní Akademie „Růže Sušilovy", jednoty českých bohoslovců k. a. semináře v Praze, na památku 30letého založení. Program: 1. Proslov předsedův. 2. Zajc: Slepec Marko. Mužský sbor. 3. Josef Jiránek:

Elegie. Klavír, housle, violoncello. 4. Slavnostní řeč: Vdp. P. A. Rejzek, S. J. 5. Liszt: Rhapsodies Hongroises. II. Piano. 6. C. M. v. Weber: Pastýřův stesk. Klavír, housle, violoncello. 7. Grieg: Poznání země. Báseň na slova Björnstjerne-Björsonova. Mužský sbor s průvodem piana. Pan předseda uvítav naše vdp. představené: vdp. ředitele Monsignora J. Říhánka, vdp. vicerektora Dra J. Soukupa, vdp. spirituála J. Bouzka, jakož i vdp. vicerektora české římské koleje Dra J. Dvořáka a oba pány adjunkty, dpp. Františka Kováře a J. Lachmanna, podal krátce v přehledu činnost „Růže Sušilovy" za 30letého jejího trvání, zvláště pak za posledních 5 let. Slavnost pro dobu válečnou nabyla rázu čistě domácího. Slavnostní řečník vdp. P. A. Rejzek S. J., odborník jak v historii vůbec, tak zvláště v dějinách probuzení našeho národa, v hodinné přednášce probral probuzenskou dobu našeho národního obrození, v níž pracovali mnoho čeští kněží. Netřeba podotýkati, že s náležitou pozorností byla vyslechnuta věcná přednáška slavnostního řečníka. Hudební čísla a zpěv byl pečlivě nacvičen a precisně proveden za řízení pana dirigenta „Smetany", Theofila Malátka, který si získal vedle předsedy hlavní podíl na zdaru celé slavnosti. Účinkovalo vedle již zmíněných naše sdružení „Smetana" a kol. Záruba a Zeman. Po vyčerpání programu vystoupil vdp. ředitel a vyslovil se velmi pochvalně o průběhu celé slavnosti.

IV. mimořádná schůze byla konána 2. března. Pan jednatel Šmidlík pokračoval v přednášce o včelách. Tato přednáška byla četně navštívena.

Ve dny masopustní od 5. do 7. března byly zde v semináři pořádány tyto přednášky: 4 přednášky měl pan jednatel V. Šmidlík o včelách. Člen spolku sv. Josefa promluvil k nám o dobročinnosti tohoto spolku, který skýtá za jistých podmínek peněžité podpory kněžím deficientům. V pondělí byli jsme přítomni přednášce „O zemském pojišťovacím fondu císaře Františka Josefa I." V úterý zavítal mezi nás J. M. ndp. převor řádu Maltézských rytířů frà Hamršmíd a promluvil o paramentice.

XIV. řádná schůze „Růže" byla pořádána dne 16. března. Kolegové: Malátek, Záruba a Zeman předvedli klavírní trio Ludvíka van Beethovenova: Allegro con brio a C. G. Reissigera: Rondo. Potom následovala přednáška p. Krainera ze III. r.: Svatý Tomáš Aquinský před kritickým soudem moderního světa.

XV. řádná schůze „Růže Sušilovy" byla vykonána 23. března. Program: 1. C. G. Reissiger: Klavírní trio op. 18. Po předvedení tohoto hudebního čísla kolegy: Malátkem, Zemanem a Zárubou následovala pěkná přednáška kol. Novotného ze II. r.: F. W. von Schiller a jeho stanovisko ke katolické církvi. Na počátku schůze dal předseda kolovati některé památky z archivu „Růže".

Na výborové schůzi dne 27. února usnesl se výbor jmenovati čestnými členy „Růže Sušilovy" dpp. Jana Samka, předsedu jejího v r. 1912-13 a Josefa Hronka, jednatele v témž roce.

Návštěva jednotlivých schůzí byla průměrně dosti četná; nutno doznati, že hlavně hudební čísla vábila, ač i přednášky, zvláště některé, byly velmi pilné.

V Praze 27. března 1916. Zapisovatel.

Z LITOMĚŘIC.

Školní rok 1915-1916 byl zahájen řádnou schůzí dne 10. října 1915, na níž byli do Jednoty přijati noví pp. kandidáti bohosloví a přečteny jednotní stanovy. Přijat byl návrh o utvoření homiletického kroužku a návrh, aby se pořádala v roce 1915 (t. j. letos) Svatováclavská Akademie k uctění tisícileté památky založení prvního katolického chrámu ve Staré Boleslavi. Vdp. spirituál V. Wirsig T. J. vřele se přimlouval za ten návrh, poukazuje k tomu, že tímto způsobem — t. j. rozšířením úcty svatováclavské mezi duchovenstvo a jeho vlivem mezi lid — lze positivně a proto nejlépe a nejtrvaleji pracovati pro zachování a prohloubení náboženství mezi lidem českým. Návrh s radostí byl přijat a na členy Jednoty byla vznesena laskavá prosba: vyhledati a připraviti nějakou látku pro akademii.

II. schůze konána dne 17. října 1915. Na ní bylo se všeobecným zájmem rokováno o návrhu kol. Fr. Pokorného: o založení časopisu. Návrh nadšeně přijat. Časopis nazván Iris. Redaktorem byl zvolen aklamací kol. Fr. Pokorný, ozdobné části byly svěřeny kol. Jos. Podobskému, který byl též zvolen aklamací předsedou homiletického kroužku. Autografem byl zvolen kol. K. Vaňata z I. r.

Na III. schůzi konané dne 31. října 1915 ujal se slova kol. Fr. Hrazdil, aby promluvil o thematu: „František Sušil — vlastenec". Zmíniv se krátce o jeho životopise, vytkl zvláště jeho vlasteneckou činnost v semináři brněnském a neúnavnou píli, s jakou vychovával Moravanům nové vlastenecké hlasatele pravd Kristových. Přednáška byla sledována s velikým zájmem a nadšení vzbuzené přednesem zjednalo si průchodu všeobecným aplausem — nejlepší to svědectví, že kol. řečník promluvil k srdci všech přítomných a že v nich jistě nalezla ohlasu jeho závěrečná slova, vybízející členy Jednoty k svorné práci o náboženském zušlechtění našeho milého národa.

Na IV. schůzi dne 28. listopadu promluvil kol. Jos. Novotný: „O Sokolstvu a jeho poměru ke katolicismu". V prvé části poukázal k tomu, že zakladatelé Sokolstva chtěli seskupiti v tomto sdružení jak různé názory politické, tak i různá přesvědčení náboženská. Avšak vlivem moderních názorů světových zaujaly mnohé družiny sokolské stanovisko protináboženské a tyto snahy daly na jevo ve veřejném vystupování. Za takových okolností objevily se tu a tam nové skupiny tělocvičné (orelské), jež si vytkly za cíl vedle tělesného výcviku zachovati si též víru po otcích zděděnou. Ve čtvrté části pokusil se řečník podati několik rysů ke skizze, jaké stanovisko by měl zaujmouti katolický kněz k oběma skupinám.

Na schůzích dne 30. listopadu a 1. prosince 1915 byl blíže stanoven a definitivně určen program Akademie.

Dne 5. prosince 1915 slavena Svatováclavská Akademie českých bohoslovců litoměřických za laskavého spolupůsobení vdp. Jos. Málka, seniora ze St. Boleslavi a vdp. S. Raubera, ředitele hudby a profesora círk. zpěvu. Mezi vzácnými hosty zvláštní zmínky zasluhují: Jeho Milost vdp. prelát Msgr. Ant. Čech, Msgr. Dr. Rud. Zháněl, Msgr. Aug. Fibiger, ndpp. představení semináře: vdp. Msgr. Dr. Fr. Albert, Dr. Robert Najman, vdp. V. Wirsig, vdp. Josef Málek, vdp. Jar. Varhulík, bisk. sekretář, velevážený p. MUDr. Roman Kadlický a mnoho jiných, kolegové čeští, polští a velká účast i kolegů německých. Předseda, přivítav vdpp. hosty, promluvil o motivu slavnosti: tisíciletém výročí založení prvního katolického chrámu staroboleslavského, posvěceného mučednickou smrtí sv. Václava. Na to přednesl vdp. profesor S. Rauber s kol. Ant. Rudolfem Auberovu ouverturu. Po mistrovském přednesu ujal se slova vdp. senior Jos. Málek, aby promluvil o ideji svatováclavské a jejím významu pro Čecha-kněze. V prvé části objasnil pojem vlastenectví a jeho přirozené právo. „Člověk má rád tu rodnou chaloupku, tu rodnou vesničku, ty milé hory, ty širé lány a kraje požehnané jeho milé domoviny, miluje ten lid, z něhož vyšel, ty jeho mravy, zvyky a obyčeje, miluje svou vlast. A z té lásky k tomu místu, k tomu lidu a k té zemi vyplývá snaha nezištná to místo povznésti, tu vlast zvelebiti, tomu lidu pomoci, ten lid mocným, šťastným, spokojeným učiniti . . . To je pravé vlastenectví! A šťastný národ, jenž má hodně takových nezištných vlastenců! Ideálem vlastence pro náš národ jest sv. Václav. Jeho dílem byla sjednocenost uvnitř země, jeho zásluhou uchráněny Čechy boje s cizinou a jeho největším skutkem bylo pokřesťanění lidu českého. A proto lze jej nazvati v ohledu národním apoštolem svého národa.“ V druhé části promluvil p. řečník o nutnosti velikých, zvláště však dobrých myšlenek pro každou dobu dějinnou a ukázal, že ohniskem nejlepších myšlenek jest učení Kristovo, které podává zároveň v Eucharistii sílu k jejich uskutečnění. Život sv. Václava kotvil pevně v učení Ježíšovu a ve vroucí úctě k Eucharistii, takže může býti sv. vévoda i v tomto ohledu vzorem českého kněze. Vroucí, srdečný a řečnicky dokonalý přednes nadchl všecky přítomné pro pěstění a šíření idey svatováclavské a končil upřímnými gratulacemi vdp. řečníkovi a neutuchajícím potleskem. A hned ozvala se celá místnost mohutným hymnem „Svatý Václave“, který zapěli vdpp. účastníci za doprovodu kol. Frant. Hrazdila. Když ztichlo poslední „Kriste eleison“, přednesl kol. Jos. Podobský s nevšedním porozuměním a procítěností skladbu Jar. Tichého „Nedej zahynouti!“ A tu opět zasedl ke klavíru vdp. prof. S. Rauber a přednesl „Úvod“ k Smetanovu „Daliboru“, kterým si získal opět nejvřelejších sympatií. Páté číslo programu tvořila něžná skladba nadaného bohoslovce-básníka kol. Fr. Pokorného „Kníže pokoje“. Hluboko do srdce vnikl zvláště refrain:

Když krajem přízrak smrti kluše
a všecko ničí války vír —
ó, tehdy teprv chápe duše
to sladké slovo: m í r!

Po zdařilém a srdečném přednesu byl zapěn za doprovodu kol. Fr. Hrazdila hymnus „Hospodine pomiluj ny", kterým byla slavnost v radostné náladě skončena.

Na prosincové schůzi Jednoty dne 12. prosince 1915 byl konstatován všestranný úspěch Akademie.

Na schůzi dne 23. ledna byl stanoven další postup přednášek a všeobecně přijat návrh, aby byl po pololetních zkouškách započat nový homiletický kroužek.

Srdečný pozdrav bratrským Jednotám.

Předseda.

Z Č. BUDĚJOVIC.

12. prosince 1915 III. schůze „Jirsíka".

Přednášel kol. Vavruška „Základy patristiky". Sám naznačil hned na počátku své řeči, že není jeho úmyslem probrati nějak důkladně patristiku, nýbrž upozorniti na zanedbávané dosud pole činnosti bohoslovecké. A to také svou přednáškou plně dosáhl, neboť příklad o synech národa velice účinkoval.

Pak odjeli jsme na prázdniny vánoční, jež trvaly letos výminečně dlouho, celý měsíc. Tím ztratil „Jirsík" mnoho. Než po ukončených zkouškách začal znovu.

6. února 1916 IV. schůze „Jirsíka".

Přednášel kol. Pour o důležitém thematě: „Stav a úkol naší apologetiky". Hlavní snahou jeho bylo ukázati, že nesmíme se dáti ukolébati tichem, které právě panuje, že třeba připravovati se dále, abychom dovedli odraziti útoky na nás připravené. Čas k tomu jest, neboť lidstvo už syto jest moderních systémů a hledá ztracené štěstí, abychom dali se do práce a za heslem „omnia restaurare in Christo" vykročili.

Po schůzi naznačil dp. vicerektor nejlepší způsob apologie a poukázal na knihy nového směru apologetického.

20. února 1916 V. schůze Jirsíka".

Přednášel kol. Hrubeš (IV.) na thema: „Kněz a umělecká výchova lidu". Předeslal několik slov o úpadku umění, o krásnu a umění vůbec a v jakém poměru k tomu jest kněz. Pak přikročil k vlastní práci: čím má vychovávati kněz umělecký cit lidu a kde. Odpověď k tomu prostá — všude a vším. Obrázky, písně, kostel, škola, slova — toť všechno prostředky vychovávací, o nichž se teprve široce rozhovořil.

Po přednášce nastala čilá debata o thematě, jež musela přestati pro nedostatek času. Pan předseda oznámil, že usnesl se výbor na zaslání 45 zábavných knih z knihovny „Jirsíka" raněným vojínům českým do nemocnice v Köszegu v Uhrách a pak že podjal

se dp. spirituál úkolu půjčovati vojínům ležícím v naší seminární budově knihy z naší knihovny a zase je vybírati, čímž ovšem béře na se úkol obtížný a sluší vzdáti mu za tuto snahu díky.

5. března 1916 VI. schůze „Jirsíka".

Přednášel kol. Machovec (II.): „Spiritismus". Vyložil dějiny spiritismu, systém jeho a jak chová se k němu svět. Pak jaké stanovisko zaujímá k tomuto hnutí crkev.

Po této zajímavé přednášce rozpředla se tak živá debata, že schůze protáhla se přes 1 hodinu a ještě déle by pokračovala, kdyby byly stanovy dovolovaly.

Poněvadž 27. března jedeme domů, ukončil „Jirsík" touto schůzí letošní činnost, jež — ač času bylo velice málo — byla dosti značná. Návštěva přednášek vždy byla potěšitelná.

Pro příští rok: Zdař Bůh! Členů bylo 58.

Přátelský pozdrav ostatním jednotám!

Jednatel.

Cyrilometodějská hlídka.

V posledním čísle „Musea" ctp. Fr. Dvorník přinesl v této rubrice řadu krásných, pravdivých myšlenek a projevuje naději, že snad touto válkou Bůh, jenž má nevyzpytatelné cesty, přivede národy ku pravdě a pravému štěstí.

Jisto je, že jedním z dobrých následků dnešní války bude — upravená půda pro práce unionistické. Válka prolomila čínskou zeď, jíž se Rusko dosud ohrazovalo proti vlivu západu, válka, ač násilně, přece jen seznámila východ se západem. Jaké množství ruského lidu vyrváno ze středu Ruska a rozseto po našich zemích! Ti zase se jednou vrátí a zajisté poznání a zkušenost, kterou s sebou přinesou, nemůže býti bez vlivu.

Válka upevnila, oživila na mnoha místech náboženské sebevědomí.

Ovšem, po dobu války myšlenka unie nemůže býti aktuelní, zřejmě musí ustoupiti do pozadí. Nic však nevadí, jen když po válce činnost unionistická tím blahodárněji se rozvine.

Pro nás jsou důležitá poslední slova ctp. Dvorníka: Na nás jest, abychom byli připraveni, až přijde chvíle příhodná a dle sil svých pracovali na velké idei Lva XIII.!

V tom ohledu mohu k radosti všech příznivců cyrilometodějské myšlenky sděliti, že dosti se děje na universitě v Innsbrucku.

Na theologické fakultě totiž přednáší o tom předmětu Dr. Theofil Spáčil T. J., profesor fundam. theologie. Dr. Spáčil je rodák moravský z brněnské diec. Již před dvěma roky přednášel o otázkách východních sekt se týkajících. Loňského roku byl nucen pro nejisté a neurovnané poměry od přednášek těch upustit. Letos zase oznámil svoje přednášky pod titulem: „Quaestiones selectae ad controversiam inter ecclesiam romano-catholicam et sectas schismaticas orientales spectantes". Našel si slušný počet posluchačů. Prof. Dr. Spáčil je oblíben pro své živé, zajímavé a jasné přednášky. Na své přednášky o východních sektách vynaložil hodně píle, bylo třeba naučiti se též jazyku ruskému, aby mohl použíti pramenů ruských. Čekáme, že vydá svoje bohaté a hluboké přednášky v krátké době tiskem. Jen bylo by si přáti, aby otázky ty vzbudily větší zájem i u theologů neslovanských. Zajisté náleží k úplnosti vzdělání theologického znáti netoliko bludy prvních křesť. století a protestantismus, avšak také historii a učení sekt východních, kde jest naděje na unii s Římem.

Kéž najde myšlenka cyrilometodějská velikých a nadšených pracovníků.

G. M. (Innsbruck.)

Směs.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský (Pr.):

MYŠLENKY.

Toto naučení přejali jsme z časopisu „Der höhere Gedanke" a svým čtenářům je předkládáme jako program pro každý den.

Pondělí. Věnuj denně sobě trochu času; pozorování sebe a vytváření ducha svého! Jen vyšší poznání hledáš-li, můžeš jednotvárnost duše přerušit. Neboj se novou dráhu nastoupiti, abys lépe si svůj život uzpůsobil! — Ustanov si toto předsevzetí: Můj život není ani smutný, ani jednotvárný. Jsem (a mám býti) ve světě užitečným faktorem a naplněn duchem dobra.

Úterý. Všechna tvá slova mějte tón radosti! Pozoruj a usuzuj, nikoliv však odsuzuj, neboť jediná láska jest vysvobozující síla! — Předsevzetí: Jsem vesel a těším se ze života. Což není čas k tomu, abych v něm nemohl vykonati, co jsem si přál?

Středa. Zastávej se dobra, byť se ti nezdařilo, co jsi si za dne předsevzal provésti, a netrap se v noci nepokojnými myšlenkami! Věz, že často je to vyšší vůle, která plány mění! (Člověk míní — Pán Bůh mění.) — Předsevzetí: Jho mé jest sladké, břímě mé lehké. Jsem poddán a poslušen vůli Nejvyššího.

Čtvrtek. Očisti ducha od špatných myšlenek a srdce od lsti! Jen šlechetnější, lepší, čistší v tobě přebývej! Všudypřítomnosti Vševědoucího buď vždy pamětliv! Předsevzetí: Každá moc jest správná, ale největší moudrostí jest milovati Dobro. Veškeré světlo spočívá v Lásce. Miluji Dobro, Pravdu, Krásno; miluji Lásku — Boha

Pátek. Probuď se ze spánku a vzchop se k novému životu! Pochybil-li's někdy ve věci, nebudiž tím tobě odňata chuť ve snaze po dokonalosti; nepovedlo-li se ti něco, počni znova a věř, že se ti věc ta podaří! Musíš sám míti v sobě důvěru, abys ji mohl bližním vštěpovat a jiné těšit! Předsevzetí: Mám víru v rozum a přicházím denně blíže k pravdě. Jsem šťasten a svoboden, pln života a lásky. Vlastní práce mne neunavuje, neboť její duch mne provívá.

Sobota. Nebuď nikdy nevrlý (zlostný) a nespokojený; pozoruj krásný svět, poznávej sama sebe a hleď se světem v harmonii vycházet! Předsevzetí: Jsem dobrý, poctivý, trpělivý, věrný; důvěřuji Stvořiteli, který vše dobré stvořil.

Neděle. Přijdeš-li v neděli do kostela, uslyšíš tam slova vzdělávající i slova útěchy, ba snad i pomoc nalezneš. Měj soucit s bližním, věz, že můžeš mu pomoci, chceš-li. — Předsevzetí: Jsem v harmonii s celým světem, miluji pravdu, chci žíti v přesvědčení, že láska jest vládkyní na světě, a věřím, že Láska jest Bůh a proto věčná.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský (Pr.):

HLAS NITRA.

(Neue Gedanken.)

Slyšel jsi hlas svého nitra a naslouchal jsi jeho klidnému tónu, důvěru probouzející? Popřál jsi sluchu jeho napomínání a dal jsi se jím vésti? Neučinil-li jsi dosud tak, pak věz, že pohrdl jsi svým moudrým rádcem a upřímným přítelem. Nehájíme tu svých náhledů, jasně a přesně plynou z logického přemýšlení.

Naše schopnosti, naše řeč jsou nám dány, lépe řečeno propůjčeny, abychom jich s mírou a obezřele užívali. Nemysleme jen, že čistý rozum nás všude lépe vede, než vnitřní hlas, jenž začasté správněji nás poučuje než chladná logika, ba pouze-li důvěřujeme rozumu, věříme, nutně uznáváme, že mýlili jsme se v tom, co do po-

slední chvíle jsme považovali za nejlepší. Zdravý rozum a vnitřní hlas mají radit a spolupůsobit — společnou jejich snahou dospějeme v dokonalosti jistě nejvyššího stupně. Nedejme se másti a odvrátiti od těch, kteří vnitřnímu hlasu se smějí; existuje jako jiní naši orgánové a jen na nás jedině jest, abychom jeho citlivost sobě udrželi. — Už ve dnech dětství je v nás, v mládí zní hlas jeho jako šlechetného rádce, ba i v mužném věku hlásí se jako mravokárce dobrý a posléze ve stáří bývá nedocenitelným přítelem — ač-li, před ním sluchu neuzavíráme, tehdy umlká.

Žena, jejíž organismus jest citlivější než muže, cení jeho radu, an propůjčuje jí časem cosi geniálního. S nevšední pozorností přihlížejíc situaci, jedná správně; kdežto muž po dlouhém přemýšlení a bádání přichází k rozhodnému takovému přesvědčení. Tu onde stane na výši bez všeliké námahy — kde muži neméně síly jako času jest potřebí. Průměr ženy jest v odporu vědě, řekneme-li, nepodceňujeme tím její duševní vlastnosti, naopak uznáváme, že tam, kde muž svých předností duševních zbytečně zneužije, jest způsobilá jej předčiti.

Muži vládne rozum — ženě srdce; muž myslí — žena cítí. Ač je to podstatný rozdíl — přece oběma jest myslit a cítit; nemá muž monopolu na rozum, jako žena patent na cit. Naopak v přítomné době vidíme, že s týmiž zbraněmi duševními žena i muž bojuje.

Přejdeme krátce ještě k hlasu nitra a k citu. Jest v každém člověku, ať si muž, ať žena. Ale (tam), kde muž předávaje nadvládu rozumu pouhému, vnitřní hlas potlačuje, tam ženě přináší důvěru, aby na vyšší stupeň postavila duševní svou kvalitu.

Žena podrobila se v rozumu silnému pohlaví; ale v citu jest silnější, chovajíc v sobě cosi pro druha svého života z mateřského cítění. Než poněvadž žena nemůže býti v žádném vztahu za mužem, ježto duševní dary tu jsou, ač nutno je ze spánku probuditi, přece jimi působí k vývoji logického myšlení a objektivnímu soudu.

Kdyby i mužové vedle svého myšlení i cit pěstili, tehda by silní, zdraví národové zemi obývali. Dějiny dokazují, jak velcí mužové projevovali přirozeně silnou mysl i smysl pro cit, důvěřujíce své hvězdě.

Vnitřní hlas je tvůj, tvořit část vlastního, ego! Útoků zevnějších mocí se neboj; nevěř klamu a mamu. Svému hlasu nitra sluchu-li nachýlíš, budeš mnohé starosti a zármutku ušetřen. Kde (pouhý) čistý rozum v životě lidském převládá, tam se často chybuje. Základním kamenem štěstí mnohého muže bylo mínění a rady ať už ženy ať už matky! — Pojem hlasu nitra spočívá na principu pravdy. Ku konci podáváme: Zaznívá-li tichý hlas nitra někdy — otevři bránu srdce svého, jest často pomocníkem v nouzi, jen uposlechneš-li jeho napomínání, když mluví!?

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský (Pr.):

VLÍDNÉ SLOVO.

Zdvořilé a vlídné slovo nestojí nás nic a činí nás oblíbenými. Svým podřízeným kdybychom přívětivě promluvili, na své spolupracovníky kdybychom se mírně pousmáli — tím že by naše čest trpěla? Bystré slovo, bez bázně a včas pronesené neškodí. Mladý člověk, jenž klečel u lože umírající matky a položil svou hlavu v její ruce, vzlykal: „Ó, matko, nemohu tebe opustiti, příliš tebe miluji!" — „Mé dítě," pravila umírající, „proč dříve jsi mně to nikdy neřekl?" — Je to od nás pošetilé, myslíme-li vždy a za evidentní máme, že o nás lidé ví, jak si jich vážíme. Často pronášíme kritická slova a na zdvořilé, vlídné — nás vystihující výrazy jsme skoupí! Zapomínáme, že naši přátelé jsou lidé jako my a že těší se na slova uznání. Většina zřekla by se nápisů náhrobních, kdyby více zkusili přátelství za živa. Jak lépe, kdyby těch květin, jimiž hroby se zdobí — bylo nebožtíku v životě dáno někdy v době sklíčenosti, rozervanosti, jež příčinou často smrti jeho byla. Promlouvej často vlídné, upřímné slovo včas a ke každému!

OBSAH.

Str.

Absolon Jan (Ol.): Za † Fr. kard. Bauerem 42
Cejpek Ant. (Br.): Za † Primem Novotným 61
Fritz Ondrouš (Pr.): * K XXX letému založení pražské R. S. . . . 39
— Cena samoty 118
— Myšlenky. Hlas nitra 183
Hausbergský Ant. Mar. (Br.): * Má modlitba 45
— * Zdrávas Maria 141
Horkov Jan Mar. (Č. B.): * Večerní reflexe 32
— * Po klekání 55
— * Tak sám jdu žitím 61
— * Z niv Betlema 62
— * O, zapomeň! 71
Horský Ant. (Br.): * Dál do let padesát 1
— * Ta láska bratrská 23
— * Hora Olivetská, hora Kalvarie 127
H. V. (Ol.): Za † prof. drem Nábělkem 45
Kopal Al. (Br.): Péče bohoslovců o vojíny v poli 43
Krainer L. (Pr.): Nejnovější boj proti Lurdům a Římu 24
— K 70letému jubileu Msgra dra Jos. Pachty 185
Kulhánek Fr. (Br.): Bohoslovec a filosofie 39
Neumann Aug. O. S. A. (Br.): Pramen Biskupcových článků z r. 1436 12
— Hrb a srdce 72
Pekárek Ant. (Br.): Museum v Museu 2
— Na rozchodnou 171
Plodík K. (Pr.): Jednota lidstva ve světle Písma sv. a dosavadních výsledků vědy 153
Pokorný F. J. (Lit.): * Naše korouhev 127
— * Michaël 42
— * K jarní oběti 145
— Radost a křesťanství 145
J. M. P. (Pr.): * Před oltářem 170
Reniark (Pr.): Sv. Tomáš Aquinský 63
Říha J. E. (Pr.): * Duch Sušilův 151
Šácha V. (Pr.): Křesťanský pojem zjevení 32
Sobota Vl. (Br.): Důležitost studia pro bohoslovce 128
Stalmach J. (Pr.): Kde byl pozemský ráj? 56
J. K. (Pr.): Vznik církevních hymnů 165
F. Ř. (Pr.): Lid vysočiny českomoravské 169
P. K. (Pr.): Za † prof. Dr. Fr. Kryštůfkem 159
P. J. (Pr.): Dante a jeho dílo 131
— Za † Janem Leštinou 152
Za † J. Kalouskem 159

* * *

Hlídka cyrilometodějská 123, 182
Směs 118, 183
Zprávy z Jednot 111, 173
Nové knihy 125

Články * označené jsou básně.